

N3 2017

სახელი

1852

თამარ გულიბაშვილი - ლუან ბაქანიძის რომანზე

გია სიამაშვილი - ვუბლიცისტის ჩანაწერები

ნიკოლას მაჩაბელი - მოთხრობა ეპისტოლური
სტილით

✚ ვოეზია // ვროზა // თარგმანი // არტი

2017/3

ყველთვიური ლიტერატურული –
საზოგადოებრივი ჟურნალი

მთავარი რედაქტორი
ამირან გომართელი

მთ. რედაქტორის მოადგილეები
ბლათერ არაბული
სოსო გოლიაძე

რედაქტორთა ჯგუფი
ანდრო ბუაჩიძე
თამარ გელიტაშვილი
ელზა მეტრეველი

კომპიუტერული უზრუნველყოფა
და დიზაინი
ქეთევან მერკვილაძე
თამარ გელიტაშვილი

გარეკანზე –
ლიტველი მხატვრის, ჩურლიონისის
ნახატი „მეფეთა ზღაპარი“

ჟურნალი გამოდის
თბილისის მუნიციპალიტეტის
ფინანსური მსახურით

მისამართი: თბილისი, ხიდის ქ. №1
ტელ.: 2-98-36-43
ciskari1852@gmail.com
<https://www.facebook.com/ciskari1852>

სარჩევი

პრიბიანა, ვუბლიცისტიანა თამარ გელიტაშვილი ანდეგრაუნდული ქრონიკე- ბი (ლუკა ბაქანიძის „მესამე ნაპირის“ ინტერპრეტაციი- სათვის)	3	ახალი თარგმანები გევორქ (ჟორა) სნხჩიანი ლექსები თარგმნა გივი შაჰნაზარმა	60
გია სიამაშვილი პუბლიცისტის ჩანაწერები	10	ევგენი გრიშკოვეცი ანგელოზის დაკრძალვა მოთხრობა თარგმნა აკაკი დაუშვილმა	64
პოეზია გიორგი ხულორდავა ლექსები	18	ჰავასნიური მოზაიკა ნინო ქუთათელაძე აფხაზეთის მონატრება აფხაზურად თარგმნა ირმა კინწურაშვილმა	79
პროზა ნიკოლას მაჩაბელი ვირჯი, ანუ აღმოსავლეთე- ვროპული მოგზაურობა მოთხრობა	22	ჩანაწერები გიზო ზარნაძე არაფერი არც შობილა, არც იშვება არაფრიდან	84
პოეზია თამაზ ხარაიშვილი ლექსები	45	არბრევი ვაჟა ძიგუა კვაჭიზმის აღზევება	93
პროზა ბესარიონ სოლოლაშვილი „ესე ტაძარი“. ამონარიდები ტრილოგიიდან	51	ალინა ქადაგიშვილი ლიტვა – შორეული და ახლობელი (ქართული სახლი ლიტვაში და მისი დიასახლისი)	100

თამარ გელიტაშვილი

ანდერაუნდული ქრონიკები

ლუკა ბაქანიძის „მესამე ნაპირის“ ინტერპრეტაციისათვის

აქ ვერ შეხვდებით ცისფერყანწელთა „აქტიორულ სულს“, აქ ცხოვრებისეული წარმოდგენები თეატრალური კოსტიუმების გარეშე იმართება; ამ სამყაროში ყველა ნიღბის გარეშე დაიარება – შიშველი სულითა და გამჭვირვალე ქმედებით. ეს „გალმა“ ნაპირია, ადგილი ლუკა ბაქანიძის, ერთი შეხედვით, სათავგადასავლო ჟანრის წიგნიდან „მესამე ნაპირი“.

საკუთარ თავსა და საზოგადოებასთან გაუცხოება, ყოვლისმომცველი ნიჰილიზმი და ყოფიერების მოშლა, ცხოვრების დუნე რიტმი და ეგზისტენციალური არსის კრიზისი – ეს მცირე ჩამონათვალია იმ მიზეზთაგან, რომლებიც „მესამე ნაპირის“ პერსონაჟებს აიძულებს, უარი თქვან ჩვეულ ცხოვრებაზე და გამოეყონ გარშემომყოფთ, ზურგი აქციონ მათ დოგმატურ მსოფლმხედველობას და მეორე, მათთვის სრულიად უცხო, მაგრამ მიმზიდველი სამყაროსკენ გაცურონ. იქ, სადაც, უკიდევანო თავისუფლების მიღმა, თამამად და ხალისით ამსხვრევენ მოსაწყენ, ვინრო სტერეოტიპულ კონსტრუქციებს.

ნაწარმოებში მოქმედების არეალი ორ ნაწილად არის გაყოფილი – გალმა და გამოლმა. ამ პირობითობას ჩვენს ყოველდღიურობაში წამოჭრილი ყოფითი თუ ფსიქოლოგიური პრობლემების სიჭარბე ქმნის, რომლის ამოხსნასაც ემსახურება ლუკა ბაქანიძის წიგნი. ამიტომაც მთელი ნარატივი ამ „ორი ნაპირის“ შედარება-შეპირისპირების ფონზე მიმდინარეობს. ეს „ორი ნაპირი“ ადამიანური ყოფის ორი ძირითადი მოდელია, სქემაა ურთიერთსაპირისპირო, ამბივალენტური ქმედებებითა და კარდინალურად განსხვავებული ცნებებით. პირველი (გალმა), თავისი რაციონალურობით, მიზეზთა მიზეზთაგანია არსობრივი გაუცხოებისა, რა დროსაც ადამიანი ორიენტირების უნარს კარგავს სამყაროში, სადაც ყველაფერი უაზრო და აბსურდულია, მეორე კი (გამოლმა) – ამ რაციონალური აბსურდულობისგან გაქცევის, მისგან თავდახსნის მცდელობა.

რა წარმოშობს ერთ ქვეყანაში, ერთ ქალაქში, თუნდაც ერთ ვინრო დასახლებულ პუნქტში „გალმა-გამოლმა ნაპირებს“, რომლებიც არქიპელაგებივით ამომართულა ჩვენს უკიდევანო ოკე-

ანეში, ყოფიერებას რომ ვეძახით და რომელთა მენტალურ ორიენტაციასაც ციებიანივით გაურბის სოციუმი?

ამ კითხვებზე პასუხგასაცემად, ვფიქრობ, ნაწარმოების სიუჟეტური ხაზის სწორხაზოვნებისთვის თვალის მიდევნება დაგვეხმარება.

მაშ ასე... „გალმა ნაპირი“ ჩვეულებრივ ცხოვრებას ასახავს, სადაც მთავარი პერსონაჟი, ჯიოლენდი ცხოვრობდა ისეთივე ყოველდღიურობით, როგორც ცხოვრობს ჩვენი პლანეტის მოსახლეობის უდიდესი ნაწილი: სიცელქით გამორჩეული გამუდმებულ თავგადასავლებში ეხვეოდა, ემართებოდა გრიპი, რომელსაც ჟოლოს ჩაითა და აფთიქის ნამლებით მკურნალობდა; უყვარდა და სწამდა, სწყინდა და უხაროდა... მაგრამ თანდათან ჯიოლენდის სულიერი მდგომარეობა შეიცვალა, მისმა ცნობიერებამ და სამყაროსეულმა აღქმამ ძირეული ტრანსფორმაცია განიცადა. უფრო და უფრო გახუნდნენ და გაფერმკრთალებდნენ იმ ადამიანთა ხატები, რომელთა გვერდითაც ცხოვრობდა... და მიხვდა ახალგაზრდა, რომ მისი მშობლიური სამყარო სულაც არ იყო მისი, რომ ის ისეთივე უცხო და მიუღებელი გამხდარიყო, როგორც მობრდილი გერისთვის მოულოდნელად გამოცხადებული დედინაცვალი.

რა გახდა ჯიოლენდის სულიერი მღელვარებისა და საზოგადოებასთან გაუცხოების მიზეზი?

დასმულ შეკითხვას მეტ-ნაკლებად მაინც რომ ვუპასუხოთ, ორიოდ სიტყვით ჩვენს ქვეყანაში დატრიალებული, ჩვენს თავს დატეხილი მოვლენები გავიხსენოთ.

ნიგნში მტკივნეულად არის გადმოცემული ჩვენი ქვეყნის კულტურულ-ეკონომიკური რეგრესი, დაცემა-გადაგვარება, 90-იანი წლებიდან რომ დაიწყო და თავის ქვედა ნიშნულს კარგა ხანია, გადააჭარბა. ყველას კარგად ახსოვს

ლამის ყველა კორპუსსა თუ კიბის უჯრედში გახსნილი „ინსტიტუტები“ და „უნივერსიტეტები“ და ამ „განათლების კერებში“ მიმდინარე სასწავლო პროცესები. ლუკა ბაქანიძის მიერ გროტესკულად ასახული ეს „ინსტიტუტები“ და მათი ლექტორები კიდეც ერთხელ შეგვახსენებს ერთ გაუკულმართებულ „ფრაგმენტს“ ჩვენი უახლესი წარსულისა. სკეპსისი და იმედგაცრუება მთავარ პერსონაჟს სწორედ ამ პერიოდთან ეწყება. მან არ იცის, არ ესმის, რას აძლევს ამგვარი „უმაღლესი განათლება“ თავისი აზრსმოკლებული და არაფერისმომცემი ლექციებით.

ძიების პროცესი მეტად მტკივნეული აღმოჩნდა ჯიოლენდისთვის. ქვეყნის კულტურული პროგრესის რყევამ უგემოვნობისა და მარაზმის მორევში ჩაძირა სოციუმი. ქვეყანა, სადაც აღარ არსებობს კრეატიული პრესა, ყვითელი, ბულვარული პერიოდიკის მეხოტბედ ქცეულა და სხვისი პირადი ცხოვრების ქექვით გონებადარღუნებულს ამ ჟურნალ-გაზეთების რედაქტორები გაუღმერთებია.

„ჭრელაჭრულა ჟურნალი, რომლის ერთ ყდაზე ტიტველა ქალი ახატია და მეორეზე ტიტველა კაცი, შიგნით კი ადგილობრივი ბოიფრენდის ინტერვიუებითაა გამოტენილი და სწორედ ამიტომ ეს ჟურნალი ყველაზე დიდი ტირაჟითა და რეიტინგით გრიმიტობს ჩემს სამშობლოში, იმას კი აღარ უყურებენ – რა ჯანდაბას და როგორ რედაქტორობ“.

მწერლის ირონია აშკარა და შეუფარავია. კულტურას ცვლის მასკულტურა; ლიტერატურა და ხელოვნება ბრბოს ინტელექტზეა გათვლილი, ხალხი უმეცრებისა და სიყალბის ტყვეა, ამ სიყალბის მამალმერთად კი ერთ-ერთი გაურკვეველი ორიენტაციის ჟურნალის რედაქტორი, ბორია გვევლინება – ჯიოლენდის დეიდის ქმარი – გარეთ „ინტელიგენტი“ საქმოსანი, შინ უზნეო-

ბისა და უმაქნისი ადამიანის სახე. სწორედ ასეთები წარმართავენ ჩვენი ქვეყნის კულტურული ცხოვრების რიტმს. ამიტომაც გვიხატავს მწერალი ამ პერსონაჟს გროტესკულად, რაც კიდევ ერთხელ მიუთითებს იმაზე, რომ „მესამე ნაპირი“ ერთი დიდი პროტესტია ჩვენს თანამედროვეობაში გამეფებული სულიერი დეკადანსისა.

სიყალბისა და სიცრუის შეგრძნება, ადამიანური საზრისის მოშლა, ეგზისტენციალური პრობლემები – ეს ის ფაქტორებია, რამაც „მესამე ნაპირის“ პერსონაჟთა გარესამყაროსთან გაუცხოება გამოიწვია. ადამიანთა მსოფლმხედველობრივი შეზღუდულობა და არსობრივი სიჩლუნგე ათქმევინებს მთავარ პერსონაჟს, რაც არ უნდა ჰარვარდები და ოქსფორდები დაამთავრონ, რაც არ უნდა სერთიფიკატები მიიღონ, მაინც აკვარიუმში იცხოვრებენო მთელი ცხოვრება. ისე უჭირს ჯიოლენდს ამ სამყაროში, როგორც წყლით დაცლილ აკვარიუმში ლაყურებდაბერილ თევზს, განწირული რომ აწყდება შუშის კედლებს და უკანასკნელი ძალით ცდილობს თავდახსნას. ჰაერი სჭირდება ჯიოლენდს, გამჭვირვალე ჰაერი, ანუ სხვა სამყარო – სინრფელითა და სიალალით აღსავსე.

ასე ტოვებს ერთი „გალმელი“ ბიჭი მშობლიურ ნაპირს და მიდის სრულიად სხვა, უცხო შეგრძნებებითა და მსოფლგანცდით სავსე ნაპირისაკენ, იქ, სადაც ადამიანური ყოფა არ განისაზღვრება უაზრო ვალდებულებებით, სტიგმებითა და კლიშეებით, სადაც ყველა დაცლილია ქვენა გრძნობებისგან, სადაც არავინ ითხოვს ბოროტების წილ სიკეთის ქმნადობას და, მორჩილების ნიშნად, მარცხენა ლოყის მიშვერას, სადაც ბოროტება არასუბსტანციურია – არავინ არავის ერჩის, სადაც თავისუფლების უკიდევანო და პირდაღებული უფსკრულია.

ასე ხდება „გალმელი“ ჯიოლენდი

„ბიტნიკი“ – „გამოღმა ნაპირის“ მკვიდრი და კონტრკულტურის წარმომადგენელი.

სრულიად სხვა დროში, ტემპსა და დინამიკაში, სხვა განზომილებაში არიან „გამოღმელები“. აქ, ერთი შეხედვით, ვერც კი ხვდები, სად, რომელ ქვეყანაში, დედამიწის რომელ პოლუსზე ხდება მოქმედება; ნაშლილია დრო-სივრცული ქრონოტოპიც. არცთუ რომელიმე კონკრეტული პერსონაჟის ეროვნებაა გამოკვეთილი, ვინაიდან ეს პერსონაჟები „ბიტთაობის“ ზოგად სახეს განასახიერებენ. აქ ყველას საკუთარი „სპიდი“ აქვს, ანუ პრობლემა, რამაც ისინი აიძულა „გამოღმა“ გადმოსახლებულიყვნენ. ამ საერთო „სპიდით“ დაავადებულ პროტესტანტებს უსაზღვრო თავისუფლების ნიშნით შემკული „გამოღმა ნაპირი“ აერთიანებს თავისი ნარკოტიკებით, ალკოჰოლით, სლენგებით, ზღვარგადასული სექსუალური ორგიებითა თუ გაუგონარი ბილნსიტყვაობით, მაგრამ არავის ეგონოს, რომ ეს „ნაპირი“ ერთფეროვანია. ეს არის მრავალნახნაგა სამყარო „ანდეგრაუდის ლოთი მხედრებით“ დასახლებული. გოთები, პანკები, მეტალისტები, სადომაზოხისტები, სატანისტები და ათასი სხვა ჯურის მიმდევრები ბინადრობენ „მეორე ნაპირზე“. თვით ბევრისმნახველ ჯიოლენდსაც რომ აკვირვებს მათი ცხოვრების სტილიცა და შემოქმედებითი ფანტაზიებიც. ამიტომაც უნოდებს ყველას და მათ შორის საკუთარ თავსაც „ფსევდობიტნიკებს“. „გამოღმა“ არავის ანუხებს ყოფიერების კანონზომიერებანი, რადგან ზნეობრივი ღირებულებები აღვირახსნილმა ცხოვრებამ ჩაანაცვლა, გონების კარნახი – გაუკუღმართებულმა გულისთქმამ... და რა შერჩა სიცარიელის შეგრძნებით „მეორე ნაპირისაკენ“ გადაბარგებულ ჯიოლენდს? ჭუჭყში, ჭაობსა და სიბინძურეში ჩაყურყუმელავება, ჯანსაღი

განსჯის უნარისა და ადამიანური სახის დაკარგვა.

ნიშანდობლივია, რომ მოქმედ პირთა უმეტესობას გაურკვეველი წარმოშობის სახელი თუ მეტსახელი აქვს, ზოგს კი მითოლოგიური პერსონაჟების სახელით მოიხსენიებს ავტორი. ეს, ალბათ, კიდევ ერთი მინიშნებაა იმაზე, რომ სამყარო, მთელი თავისი „გალმაგამოღმა“ ნაპირებით, ზღაპრული და ილუზიურია. კიდევ ერთი ფაქტი მეტყველებს ამაზე: წიგნს თითქოს რეფრენივით გასდევს მიმართვა გერმანელი მეზღაპრეების, ძმები გრიმებისადმი. მთხრობელი მალიმალ ახსენებს მათ გვარებს და ამ მიმართვის ფორმაში მისი შეფარული ირონია იმალება – ცხოვრება ზღაპარივითაა, მოჩვენებით სიკეთესა და მტკნარ სიყალბეზე აგებული.

ორაზროვანია პროტაგონისტის სახელიც – ჯიოლენდი. „Geo“ – საქართველოს გულისხმობს, „land“ კი – მიწას. „Geoland“ – **ქართული მიწა**. ასე რომ, ამ წიგნის მთავარი მოქმედი პირის სახელი გარკვეული ქვეტექსტის შემცველია. ჯიოლენდი ზოგადი სახეა ჩვენი ქვეყნისა, ჩვენი თანამედროვეობისა, ამიტომაც ჰქვია ასეთი სახელი – „ქართული მიწა“.

სიმბოლურია, რომ ამ პროფანირებულ ახალგაზრდებს ერთი „მოძღვარი“ ჰყავთ – მამაო, ყოფილი მღვდელი და ამჟამად როკკლუბის მეპატრონე.

„მესამე ნაპირში“ ყველაფერი ყირაზეა. გაღმა გამეფებული ღვთაებრივი რწმენა და სულის პრიმატი გამოღმა ურწმუნოებას, უღმერთობას, ხორციელ ლტოლვასა და ქაოსს გადაუფარავს. ამიტომაც იმ როკკლუბსაც, ამ ზნედაცემული ახალგაზრდების თავშეყრის ადგილს ტაძარს უწოდებს ავტორი, ხოლო ბებერ დრამერ მამაოს – ცხოვრების ჯანსაღი წესის მიმდევარი ხალხის ნომერ პირველ მტერს, რომელიც ზეციდან ჩრდილოეთ ნახევარსფეროში ჩამოგდებულ ლუციფერს გვაგონებს თავისი ცხოვრების წესით. პროფანირებულია მისი მრწამსიც – ათასი ჯურის გამოღმელს აქტიურად ეხმარება, მოიპოვონ პური მათი არსობისა – სიგარეტი, ლიმონი, არაყი და ნარკოტიკი (ლიმონი შიმშილის გრძნობას უკლავს მინისქვეშეთში თავშეფარებულ ახალგაზრდებს და ამიტომაც სუბტროპიკული მცენარის ეს ნაყოფი მათი განუყრელი ატრიბუტია).

მითოლოგიური ტატუც აქვს მამაო-ოდყოფილს ზურგზე ამოსვირინგებული: „ყალყზე შემდგარი კენტავრი, თავადაც ტატუირებული და საყურეებიანი, ხელში კომბალივით მომარჯვებული ელექტროგიტარით. მოკლედ, სუფთა მამაო, ოღონდ ოთხფეხა – ოცდამეერთე საუკუნის ქირონი, ანდეგრაუნდის გმირთა და უპოვართა აღმზრდელი და მეგობარი“.

ქირონი მითოლოგიური პერსონაჟია – კენტავრის ერთ-ერთი სახეობა. აპოლონისა და არტემიდეს მოსწავლე, თავის მხრივ, მასწავლებელი იყო იასონისა და აქილევესისა. მან ასწავლა აქილევესს ლირაზე დაკვრა. ჯიოლენდსაც „მამაომ“ ასწავლა ტუჩის გარმონზე დაკვრა.

ყოფილი მღვდლის ბარი საკუთარ „სპიდს“ გამოქცეული „გამოღმელების“ „სემინარიაა“. როდესაც უჩინარი პერსონაჟი ეკითხება მამაოს: „რასა ზრდიო, კაცო, ალკაგოლიკებისა და ნარკომანების ბანდააო, ჩემი თვალთ მანც არა ვხედავდევო“, ამაზე „მამაოს“ ეცინება და პასუხობს: „არასოდეს, არც ერთ ეპოქაში არ სდებია ადამიანს ამხელა ბორკილები, გამოქვაბულის ბინაშიც კი არა ყოფილა ასეთი უმწეო, როგორც დღეს არისო; შველა სჭირდებაო ახლა ადამიანს... დღევანდელი ადამიანის მიღმა და გარშემო სიცარიელე იწყებაო... ეგე, რატომ ვზრდი ასეთ როყებს, ჯიოლენდი რომ არისო“.

აღნიშნული სტრიქონები „ბიტნიკთა“

ცხოვრებისეულ სტილს – ყოველგვარი პირობითობის მსხვერველსა და სიცოცხლის საზრისის პოვნის სურვილს ასახავს, მაგრამ ამაზე ქვემოთ...

ასე მოსდებია „გამოღმელების“ რწმენას ჭანგი, „მოძღვრით“ დანყებული და „მრევლით“ დამთავრებული. სწორედ ადამიანური საზრისის დაკარგვა ათქმევინებს ჯიოლენდსაც: „რა უცნაური ვეშია ცხოვრება – ერთსა და იმავე ცეცხლზე ერთი ლოცულობს, მეორე ნარკოტიკს ხარშავს“. ასე ითესება ყოველწამიერად ამ ახალგაზრდების სულში, რწმენის ნაცვლად, ეჭვი და უიმედობა, სკეპსისი და ნიჰილიზმი.

ანდეგრაუნდთა თავმეყრის ადგილია რაშიდას სახლიც, სადაც ნამდვილი სოდომ-გომორის ცოდვა ტრიალებს. რაც კი ქვეყანაზე ცოდვით დაცემა მოუგონია ეშმაკს, ყველა სახეობის ცოდვა აქ იყრის თავს: ლოთობა თუ ნარკომანია, ჰომოსექსუალიზმი თუ პედოფილია, მაზოხიზმი თუ ათასი ჯურის უბედურება. რაშიდა სრულიად დედაქალაქის გოთების, პანკების, სადომაზოხისტებისა თუ სატანისტების მთავარი და მაცურადებელია, რომელიც სექსუალურ ორგიებს ჩუმად იღებს და თურქეთში ჰყიდის. არც „ვიაიპი ტუსოვკები“ აკლია რაშიდას სოდომ-გომორას. „ჰალსტუხმომოვებული პოლიტიკოსებით, დილით ენა-მამული-სარწმუნოებაზე რომ ღრიალებენ ეკრანებიდან და სრულიად ქვეყნის გამოქლიავებული მოსახლეობის გულებს ათროთლებენ ეროვნულ ამბავში, სალამოს კი რაშიდას სახლში, მავან დაბოლილ თინეიჯერს მიათრევდნენ ოთახში, სულერთია – ბიჭსა თუ გოგოს“.

ლუკა ბაქანიძის ნიგნის ყდაზე ახალგაზრდა ბიჭის ფოტოა გამოსახული, რომელსაც სახე აქვს ნაშლილი. სწორედ ეს ქვეტექსტი იკითხება ნაწარმოებშიც – ახალგაზრდებს დაუკარგავთ საკუ-

თარი სახე და ამორალური ინსტინქტებისა და ქმედებების ტყვეობაში მოქცეულან. სახე(ლ)დაკარგულ ჯიოლენდს თავისი ნამდვილი სახელიც აღარ ახსოვს, მეგობრების გვარ-სახელებს ვინ დაეძებს: „ამათი ნალდი სახელებიც კი არ ვიცი, გვარი და მისამართობა კი არა...“, ოღონდ ეგ კია, რომ ჯიოლენდი და მისი მეგობრები მაინც განსხვავდებიან სხვა ანდეგრაუნდებისგან. ესენი „კარუსელის მარაქის“ სახელით ცნობილი „გამოღმელები“ არიან, მათ კიდევ თავიანთი მიკროსამყარო აქვთ ამ უსახო ნაპირზე და სხვებთან შედარებით არცთუ მთლად ხელიდან არიან წასული. ისინი ერთუროს ეთაყვანებიან და ზრუნავენ ერთმანეთზე. მათ ჯერ კიდევ შერჩენიათ ადამიანური საზრისი და რწმენა. ჯიოლენდს მეგობრები უყვარს და კიდევ ნეი უყვარს წრფელი და ფაქიზი გრძნობით, მისი სიყვარულით საზრდოობს და არსებობს;

ალექსანდერი – ოჯახური უზურპაციის, ფსიქოლოგიური ტერორის მსხვერპლია (ამიტომაც გამოვიდა „გამოღმე“). მასაც წმინდა გრძნობით უყვარს რუსი მეძავი, რომლის უმცროსი დის მეურვეობასაც იკისრებს და მის აღზრდას მიჰყოფს ხელს. იმისათვის, რომ გზასაცდენილი ბავშვი ნორმალური ცხოვრების ფარვატერში დააბრუნოს, ბევრ „სიამოვნებაზე“ იტყვის უარს;

მარკო – ოდესღაც კონსერვატორის სტუდენტი და მძიმე სენით, „შიდსით“ დაავადებული;

ნეი – თავისი ცხოვრების სტილის მიუხედავად, სიყვარულის ერთგული.

ამ ოთხეულს მუსიკისა და სიყვარულის უდიდესი ნიჭი აერთიანებს.

...და მობეზრდა ჯიოლენდს მეორე ნაპირიც – თავისი თავისუფალი კანონებით, წესებითა თუ ლექსიკით. მას „გამოღმე“ მხარესაც გამოეცალა ფსიქოლოგიური საყრდენი. სამყარო, რო-

მელიც ყველაზე სანდო და თავისიანი ეგონა მთელ გალაკტიკაში, უცბად გაიცრიცა და გაფერმკრთალდა; ერთბაშად შესძაგდა ადგილი, სადაც იდეა-დაკარგული ადამიანები სახლობდნენ, რომელთაც მთლიანად ნაშლოდათ შინაგანი თუ გარეგანი ფორმა...

კვლავ სკეპსისი და უიმედობა... ისევ დაიბნა ბიჭი და ამ სამყაროშიც დაიკარგა. უკვე აღარ იცის, რომელი მხარის წარმომადგენლად ჩათვალოს თავი. მიხვდა ჯიოლენდი, რომ არც აქ, ამ პირობით ქვეყანაში ყოფილა მისი ადგილი, რადგან ქვეყნის „ორივე ნაპირზე“ ადამიანი ნულის ტოლფასია, რომ ალკოჰოლითა და ნარკოტიკით გამშრალ-გამოფიტული მისი სხეული ბევრს ველარ გაუძლებდა. ასე გაუცხოვდა მისთვის „გამოღმა ნაპირიც“. ამას ისიც დაერთო, რომ მიწისქვეშეთში, მის კუთვნილ ადგილზე თინეიჯერთა ახალი თაობა დაუხვდა, რომლებიც ზუსტად იმეორებდნენ კარუსელის მეგობრების ცხოვრებისეულ მრწამსსა და ტემპს, ანუ პრობლემა პრობლემად რჩება, მხოლოდ სახეები იცვლებიან.

ამ ფაქტს, ისევე როგორც კარუსელს, თავისი ქვეტექსტი აქვს: ეს პრობლემა – გუცხოვება საკუთარ საზოგადოებასთან და მისგან გაქცევის მცდელობა თავისუფალი სამყაროსკენ, მუდმივად აქტუალური პრობლემაა. კარუსელიც ხომ დაუსრულებლობის სიმბოლოდ მოიაზრება, რომელიც გამუდმებით ტრიალებს ჩვენი აზვირთებული ცხოვრების მდინარებაში, მხოლოდ მგზავრები ჰყავს ხოლმე სხვადასხვა. ამდენად, „გამოღმა ნაპირზე“ მხოლოდ თაობები იცვლებიან ჯიოლენდის მსგავსი ფსიქოლოგიური პრობლემებითა და ეგზისტენციალური გაუცხოებით. ასე ეძახის სცილასა და ქარიბდას შორის მოქცეულ ჯიოლენდს სხვა სამყარო, ოღონდ არც „გაღმიდან“ და არც „გამოღმიდან“, არამედ სულ სხვა კუნძულიდან, იქიდან, სადაც ადამიანი ფა-

სობს მთელი თავისი არსითა და შემოქმედებით. ეს „მესამე ნაპირია“ – უცხო ქვეყანა თავისი ახალი, სრულიად უცხო და ჯერაც შეუცნობელი გამოწვევებითა და მისწრაფებებით. „ალარაა-მეთქი ამ მხარეს ჩემი ადგილი და რატომ არ უნდა წავიდე?!“ – ამბობს შავბნელ ცხოვრებაგამოვლილი ბიჭი, რომელსაც სულის სინატიფე წრფელმა სიყვარულმა შეუნარჩუნა და სწორედ ამ შემორჩენილი სინატიფის გადასარჩენად მიიჩქარის წინ, „მესამე ნაპირისაკენ“.

აქ ვერ შეხვდებით ცხოვრების ნორმალურ რიტმს. აქაურთა ყოფა ერთი დიდი ანომალიაა. ეს „გამოღმა ნაპირია“, თითქოს ძალზე ნაცნობი, მაგრამ ამავდროულად, ძალზე უცნობი და შორეული, როგორც ოკეანის შუანელიდან ამომართული ბოროტი არქიპელაგი, რომელიც ხელს უშლის გემების სწორი კურსით მოძრაობას და თავის მახრჩობელა მორევში მიათრევს უამრავ გზააბნეულ მგზავრს.

ზემოთ რამდენჯერმე ვახსენე სიტყვა „ბიტნიკი“. ეს, რასაკვირველია, შემთხვევითი არ არის. ლუკა ბაქანიძის „მესამე ნაპირს“ XX საუკუნის ამერიკელი მწერლის, „ბიტნიკთა“ მამამთავრის, ჯეკ კერუაკის გავლენა ატყვია, რომლის მწერლური თუ ცხოვრებისეული მრწამსი საზოგადოებრივი პირობითობის მსხვრევასა და სიცოცხლის საზრისის პოვნის სურვილს ემყარება. შეუძლებელია, „მესამე ნაპირის“ კითხვისას არ გაგახსენდეს კერუაკის რომანები: „გზაზე“, „დჰარმის მანანალები“, „დიდი სური“, „მინისქვეშელები“ და სხვ.

„ბიტნიკები“ „დამსხვრეული თაობის“ წარმომადგენლები იყვნენ, რომელთა იდეებზეც 60-იან წლებში აღმოცენდნენ „ჰიპები“. BEAT – სიტყვით მსხვრევას, დაცემას ნიშნავს. ისინი ძირითადად მწერლები, პოეტები და მუსიკოსები იყვნენ. ბიტნიკ-

ტთა მოძრაობა 1944 წელს კოლუმბიის უნივერსიტეტიდან დაიწყო და შემდეგ ევროპაშიც, კერძოდ ინგლისში დამკვიდრდა. მისი მთავარი წარმომადგენლები იყვნენ: ჯეკ კერუაკი (რომელსაც ეკუთვნის ტერმინი „ბიტთაობა“), ალენ გინსბერგი და უილიამ ბაროუზი. „დამსხვრეულ თაობას“ პროტესტი ჰქონდა ამერიკელი საზოგადოების მიმართ, ისინი რადიკალ-მემარცხენეები იყვნენ, მოსწონდათ მარქსიზმი, ტროცკიზმი, ლენინი; უარს ამბობდნენ ტაბუებზე, უპირისპირდებოდნენ ორგანიზებულ და კორუმპირებულ, მერკანტილურ საზოგადოებას, უარყოფდნენ ერთფეროვნებასა და ზედაპირულობას; აღმერთებდნენ ხეტიალს, მოგზაურობასა და ბუნებაში გაქცევას, ღია ცისქვეშ ღამეების თენებას. სწორედ **ბიტნიკებმა** წამოიწყეს პირველად ავტოსტოპით მოგზაურობა. **ბიტნიკები** – ეს ნიჰილისტურად განწყობილი ახალგაზრდები ბოჰემურ ცხოვრებას ეწეოდნენ და თავისუფალი იყვნენ ყოველგვარი საზოგადოებრივი პირობითობისაგან; უარს ამბობდნენ ტრადიციულ ღირებულებებზე და სურდათ ბუნებრივი, ყოველგვარი სტიგმებისა და ცრურწმენებისგან თავისუფალი ცხოვრება; მათი შემოქმედება სპონტანური, ავტომატური იყო; გატაცებული იყვნენ ბუდიზმით, ჯაზით, ბიზოპითა და სიურრეალისტური პოეზიით.

„მესამე ნაპირის“ პერსონაჟთა ცხოვრებისეული წესი „ბიტნიკთა“ იდენტურია. იმის გათვალისწინებით, რომ წიგნი ჯეკ კერუაკის გარკვეულ გავლენას განიცდის, ლუკა ბაქანიძის წიგნიც სპონტანურ-აღმსარებლობითი ხასიათისაა და, „ბიტნიკთა თაობის მეფის“ მსგავსად, ისეთ სტილს მიეკუთვნება, რომელსაც ერთი ამოსუნთქვით შექმნილს უწოდებენ. მსგავსება ზოგჯერ ნიუანსებშიც იჩენს

თავს. გაღვიძებით დაწყებული („მესამე ნაპირის“ პერსონაჟი ზუსტად ისევე იღვიძებს, როგორც კერუაკის „დიდი სურის“ მთავარი მოქმედი პირი), გაგრძელებული წანწალის, ხეტიალის სიყვარულით, ჯაზით, ნარკოტიკებითა და ალკოჰოლით გატაცებით, პესიმიზმითა და სკეპსიზმით, დამთავრებული წიგნის ყდაზე გამოსახული სახედაკარგული ახალგაზრდით (ამერიკელი მწერლის ერთ-ერთ წიგნზე გამოსახულია სახედამალული, ანუ სახედაკარგული ჯეკ კერუაკის ფოტო). „ბიტნიკთა მეფის“ პერსონაჟები „მესამე ნაპირს“, ანუ ახალი, შინაარსიანი ცხოვრების სანყისს მთაში, ბუნებაში ეძიებენ: „მოასწარი, თორემ ჩაგითრია!“, „დროზე, თორემ დაიღუპები!“ – ასე მოუწოდებს საკუთარ თავს „დიდი სურის“ მოქმედი პირი ლოთობის, ნარკოტიკების, ალვირახსნილობის ქაობიდან თავდასაღწევად. ანალოგიური სწრაფვა აქვს ჯიოლენდსაც – სწრაფვა ახალი, ხსნის ნაპირისაკენ, მაგრამ განსხვავება მაინც არსებობს – ქართველმა მწერალმა ჩვენი სამწუხარო რეალობა ასახა, საინტერესოდ და საკმაო სიმძაფრით წარმოგვიდგინა ეს გლობალური, ძალზე აქტუალური და მტკივნეული, მეტიც, ხშირ შემთხვევაში, ტაბუდებული თემა თანამედროვეობისა. ისე, გავლენას რაც შეეხება, მისგან მწერლები იშვიათად არიან თავისუფალი. ზოგიერთი მკვლევარის მტკიცებით, თავის მხრივ, ჯეკ კერუაკიც, როგორც მწერალი, მარკ ტვენის გავლენას განიცდის.

ლუკა ბაქანიძის ავანგარდულ სტილში შექმნილი ნაწარმოები კიდევ ერთხელ ჩააფიქრებს მკითხველს – საით მიექანებიან საკუთარ „მე“-ში დაკარგული მოზარდები და რას ჰპირდება მათ ქუჩაში გათენებული ხვალისდელი დღე.

გიორგი სიამაშვილი

პუბლიცისტის ჩანაწერები

ცხოვრება სასტიკი თამაშია

ვიყიდე სარტრის „ცხრაკლიტულის“ ქართული თარგმანი და გამახსენდა 80-იანი წლების გატაცება ფრანგი ეგზისტენციალისტებით. საბჭოთა იდეოლოგია მათ არ სწყალობდა, იშვიათად რუსულ ჟურნალში თუ გადაეყრებოდი რეცენზიას, რომელშიც სოცრეალიზმის პოზიციებიდან აკრიტიკებდნენ „სიცოცხლის ფილოსოფიის“ პესიმიზმს, თუმცა, „საჯაროობის“ პოლიტიკის წყალობით, „ბურჟუაზიულ“ ფილოსოფოსთა და მწერალთა თხზულებები თანდათან ნახულობდნენ დღის სინათლეს. გამოცემებიც არ იყო ძვირი და წიგნის მოყვარულთ ოთხმოციანების ბოლოს „ოქროს ხანა“ დაუდგათ.

სარტრის გამიჩინებისთვის ოთხ კედელში ყოფნა ტანჯვაა, მაგრამ, ამასთანავე ნეტარებაც, როგორც მონაზვნური ასკეზა – განერიდე ცხოვრების აურზაურს, დარჩი საკუთარ თავთან, თუმცა ერთ-ერთი პერსონაჟის, ფრანც ჰერლახის (ალტონის „კარჩაკეტილები“) თქმით, კარჩაკეტილობა უიღბლო ადამიანთა ხვედრია, რომლებმაც ცხოვრებასთან თამაში წააგეს. როგორც წესი, სარტრის გამიჩინება არ იცინა, როგორც იცხოვრონ, რაში გამოიყენონ თავისუფლება და მიუსაფრობა სტანჯავთ.

თითქოს ურთიერთობის ტვირთს გაურბიან და ამასთანავე, მის მოთხოვნილებასაც განიცდიან.

„ცხრაკლიტულის“ მოქმედება ერთ ოთახში მიმდინარეობს, რომელშიც ადამიანები ერთმანეთს მორალურ ტანჯვას აყენებენ. პიესის გმირი მიდის იმ დასკვნამდე, რომ ჯოჯოხეთი არის არა გავარვარებული კასრი, რომელშიც ცოდვილები იწვიან, არამედ სხვა ადამიანი და მისგან მოყენებული ტკივილი. ჩვეულებრივი ურთიერთობა შესაძლოა ჯოჯოხეთად იქცეს, თუ ადამიანებს არ ექნებათ განშორების შესაძლებლობა. პიესის გმირებს თითქოს მისჯილი აქვთ ერთად ყოფნა. ოთახში ძლიერი განათებაა და არ არის სარკე. საკუთარი თავის დანახვა მხოლოდ სხვის თვალებშია შესაძლებელი. ასე მონუსხულები უყურებენ ერთმანეთს და არ ცდილობენ, განეშორონ, მიუხედავად იმისა, რომ ამის საშუალება აქვთ. ორ ქალსა და ერთ მამაკაცს სჭირდება ერთმანეთი. ერთს – საჯაროდ თავის მართლებისთვის, მეორეს – ქალური ხიბლის გამოსავლენად. ყოველ მათგანს თვითდამკვიდრებისთვის სხვა ადამიანები, პარტნიორები, საბოლოო ჯამში მსხვერპლი სჭირდება. სარტრის მიხედვით, ცხოვრება სასტიკი თამაშია.

ლიტერატურა და კრიტიკა

კრიტიკა ლიტერატურასთან ერთად გაჩნდა. პირველივე მკითხველი უკვე კრიტიკოსი იყო. ეპოქათა ცვლილებასთან ერთად იცვლება არა მარტო ენა, არამედ სამყაროს ესთეტიკური აღქმის ფორმებიც და ახალი თაობის მწერალი ან პოეტი თანამედროვეთა ენით და იმ ხატების გამოყენებით ქმნის ლიტერატურულ ნაწარმოებს, რომლებსაც ზემოქმედების ძალა გააჩნია მკითხველებზე. ოღონდ კლასიკაზე ეს არ ვრცელდება, მხატვრული სიტყვის მოყვარული ინგლისელი ისეთივე სიამოვნებით კითხულობს შექსპირს, როგორც დრამატურგის თანამედროვე. იგივე ითქმის გოეთეზე, რუსთაველზე, ბარათაშვილზე, ვაჟა-ფშაველაზე, გალაკტიონზე. აქ საქმე გვაქვს სიტყვის „მაგიის“ ფლობასთან, რასაც ვერ ისწავლი. საშუალო ნიჭის მქონე პოეტსა თუ პროზაიკოსს მართებს თანამედროვეთა ესთეტიკური გემოვნების, რწმენა-წარმოდგენების გათვალისწინებით მუშაობა, მაგრამ, თუ მხოლოდ აქტუალურ საკითხზე წერს და არ გააჩნია ლიტერატურული ნიჭი, რაგინდ პოპულარულიც უნდა იყოს, მომდევნო თაობები მისი შემოქმედებით აღარ დაინტერესდებიან.

გოგოლის ან ჩეხოვის ეპოქა უკვე შორეულ წარსულში დარჩა, მაგრამ მათი ნაწარმოებებისადმი ინტერესს ოსტატურად შექმნილი ტიპები უზრუნველყოფენ, მათ დღესაც ვხვდებით ცხოვრებაში. ადამიანური თვისებები თაობიდან თაობას გადაეცემა.

აღორძინების მხატვრების შემოქმედებაზე ვკითხულობდი წიგნს. ავტორი აღნიშნავს, შედეგების ერთ-ერთი საიდუმლო იმაშიც მდგომარეობს, რომ ტილოზე წარმოდგენილი პერსონაჟები თითქოს რეალურებიც არიან და არარეალურებიც, მისტიკურები, სიმბოლურები. ლიტერატურული ნაწარმოების ძალაც ამაშია – რა გინდ რეალისტიც უნდა იყოს მწერალი, მის მიერ შექმნილი სამყარო

და გმირები თითქოს რეალურებიც არიან და ირეალურებიც, სიმბოლურები და ამ სიმბოლიზმს რაღაც მაგიური ზემოქმედების ძალა აქვს. ერთი კრიტიკოსი შემოქმედების განმარტებისთვის კ. იუნგის ფსიქოანალიზს იშველიებს. ნიჭიერი მწერალი თუ პოეტი თითქოს აცოცხლებს არაცნობიერში შენახულ ზოგადსაკაცობრიო არქეტიპებს, ამოაქვს ისინი ზედაპირზე და მხატვრულ სახეებად აქცევს, რის გამოც მკითხველები უსაზღვროდ ემაღლიერებიან. წარმოვიდგინოთ, რომ ვიღაც გვახსენებს შორეული წარსულის თითქოს დავინყებულ საამურ მოგონებებს.

მწერლის ოსტატობის კიდევ ერთი კრიტერიუმი ის გახლავთ, რომ მისი ნაწარმოების პერსონაჟებს ცოცხალი, დინამიკური ურთიერთობა აქვთ გარე სამყაროსთან, როგორც მდინარე, რომელიც რელიეფის მიხედვით იცვლის მიმართულებას, ნიადაგის მიხედვით – ფერს, კლიმატის მიხედვით – ტემპერატურას, ასევე ადამიანიც ცხოვრებასთან ცოცხალ ურთიერთობაში მრავალ, ხშირად მის მიერ გაუცნობიერებელ თვისებას ავლენს. ამგვარი ტიპების შექმნის კლასიკურ მაგალითს გვაძლევს დოსტოევსკი.

ჩვენს დროში (არ მიყვარს საკამათო „პოსტმოდერნიზმის“ ხმარება) მწერალი თითქოს ჩამოვიდა კვარცხლბეკიდან და მის მიერ შექმნილ გმირებში გაერია. არც რაიმე დომინანტური იდეის მატარებელია და არც მოძღვარი, ის არის ერთ-ერთი ჩვენგანი, რომელიც ცდილობს, საინტერესოდ მოგვიყვეს რაღაც ამბავი. მის ნაწერებს კითხულობენ ისინი, ვისაც მისი ამბები და თხრობის მანერა მოსწონს. მოხდა მწერლისა და მწერლობის „დესაკრალიზაცია“ რაც არ არის ურიგო, მაგრამ ამ მოვლენას ახლავს ნეგატიური მხარეც. მწერლად მიიჩნია თავი ყველამ, ვინც წერა იცის და წერის მოთხოვნილება გააჩნია. არადა, მწერლობას ისეთივე ნიჭი და ოსტატობა სჭირდება, როგორც ნებისმიერ ხელოვნებას: მუსიკას, ცეკ-

ვას, ფერწერას... ლიტერატურაში, ისევე როგორც ზოგადად ხელოვნებაში, არსებობს რალაც დონე, რომლის გადალახვის შემთხვევაში საქმე გვაქვს მწერალსა და მწერლობასთან. როცა ბელინსკის დოსტოევსკის პირველი ნაწარმოები მიუტანეს და უთხრეს, ახალი გოგოლი გაჩნდაო რუსეთში, კრიტიკოსმა უკმეხად მიუგო: „თქვენთან სოკოებივით იზრდებიან გოგოლები!“ მაგრამ, როცა წაიკითხა, დარწმუნდა, რომ ახალი მწერალი დაიბადა. 80-მილიონიან რუსეთში თითზე ჩამოსათვლელი იყვნენ მწერლები.

აკადემიკოსი მ. ნეჩკინა ერთ-ერთ ნაშრომში წერდა, რომ ყურნალებში ახალგაზრდა მწერლების ნაწარმოებებს ეცნობა, რამდენიმე აბზაცის წაკითხვისთანავე ხვდება: უბრალოდ, ეწერებოდა კაცს და დაწერა, თუ ვნება აწერიებდა, ანუ არ შეეძლო, არ დაეწერა და ამის მიხედვით წყვეტს, ღირს თუ არა კითხვის გაგრძელება. უნდა აწერიებდეს ვნება, რომელიც გადაეცემა მკითხველს.

ცალკე თემაა თანამედროვე სალიტერატურო ენა. თითქმის აღარ არსებობს „ლიტერატურული სტილი“, მწერალი საგანგებოდ აღარ ზრუნავს სტილზე. ისეთივე ფორმით გამოხატავს აზრებს, როგორც საუბრის დროს – ლიტერატურა „სასაუბრო სტილზე“ გადავიდა. ერთი მხრივ, დაიკარგა „ლიტერატურ-შინა“, შტამპები, რაც მისასაღმებელია, მაგრამ, ამასთანავე, მოხდა ოსტატობის მკვეთრი დაქვეითება, არა მარტო სტილის, არამედ, ხშირად გრამატიკის იგნორირებაც. მეტყველებისას, როგორც გვინდა, ისე შეგვიძლია ვისაუბროთ, მაგრამ თავში არ მოგვდის, რომ ჩვენი ეს ნალაპარაკევი საზოგადოებას გავაცნოთ, მხატვრულ ღირებულებად მივიჩნიოთ. დღეს ხშირად ამ „ლაპარაკის“ წიგნად გამოცემა ხდება, რაც „მოდერნისტულ“ მწერლობად არის მიჩნეული და ამ მაკულატურაში იკარგება თითო-ოროლა მარგალიტი.

დათვური სამსახური გაუწიეს მწერ-

ლობას მედიამ და სოციალურმა ქსელებმა. ადამიანი ბუნებით ზარმაცია და თუ კითხვის ჩვევაც არ გამოუმუშავებია, წიგნის კითხვას ყურებას და მოსმენას ამჯობინებს. ამიტომაც ჩვენში წიგნის მალაზიები ერთიმეორის მიყოლებით დაიხურა. დღეისათვის ძირითადად დაგვრჩა „ბიბლუსი“ და აქაც სრული დომხალია. გარდასულ დროთა ქართული მწერლობა, საეჭვო ხარისხის თარგმანები, უშველებელი ზომის თემატური წიგნები მითოლოგიზებულ ისტორიაზე, ქრისტიანობაზე, გმირებზე, სამზარეულოზე, მკურნალობაზე...

როგორც ვიცი, დასავლეთის ქვეყნებშიც „სერიოზული“ ლიტერატურა ვერ უძლებს კონკურენციას ე.წ. „ჟანრულ“ მწერლობასთან და სულ უფრო ელიტური ხდება, ისევე როგორც მხატვრული შემოქმედების სხვა დარგები. შესაძლოა ო. შპენგლერის მიერ ასი წლის წინათ ნაწინასწარმეტყველები „ევროპის დაისი“ ჩვენ თვალწინ მიმდინარეობს.

კვაჭობანა

ერთ პოლიტიკოსს ვუსმენდი, რომელიც ყველა ხელისუფლებას შესანიშნავად მოერგო და გამახსენდა ტალეირანისადმი გამოთქმული საყვედური როიალისტების ლალატთან დაკავშირებით – ტალეირანმა თავი იმით იმართლა, რომ ხელისუფალთ კი ლალატობდა, მაგრამ საფრანგეთისთვის არასოდეს ულალატია... ნაპოლეონმა სიამოვნებით ჩაიყენა სამსახურში, რადგან ასეთ ინფორმატორს და კარის ინტრიგებში ჩახედულ კაცს ძნელად თუ მონახავდა. ასე რომ, პოლიტიკოსობა ნამდვილად პროფესიაა და თანაც უძველესი, მას განსაკუთრებული ნიჭი და ინტუიცია სჭირდება. ინტელექტუალები დასცინიან პოლიტიკოსებს, რომლებიც ხან გაუნათლებლობას ამჟღავნებენ, ხან გონებაზე ზღუდულობას, მაგრამ ამ ნაკლოვანი მხარეების კომპენსირებას ისინი ინტუიციით და ქვენაგრძნობებით

მანიპულირების მეშვეობით ცდილობენ. აი, რას წერდა აკაკი ბაქრაძე ყვარყვარეზე: „ვერც გაქნილობა, ვერც მოქნილობა, ვერც თაღლითობა ვერ უშველიდა ყვარყვარე თუთაბერის ჯიშსა და რჯულს. ისინი ვერასოდეს ვერ ამოტივტივდებოდნენ საზოგადოებრივი ცხოვრების ზედაპირზე, რომ არ არსებობდეს ლიანგის (მასის) უსაშველო დოცლაპიობა... ეს იცის ყვარყვარემ და იყენებს კიდეც ამას. „ხალხი თავის მტერია და თუ არ მომწყემსე, უჭკუო საქონელივით ხრამში გადავარდება... თუ შნო გაქვს, ჯოხს თვითონ მოგცემს, ოღონდ ძალიან ჭკვიანად უნდა დაარტყა.“ შეიცვალა ან ყვარყვარე, ან ლიანგი? შესაძლოა, ლიანგი უფრო ინფორმირებული გახდა, რაც განათლებად ეჩვენება, მაგრამ მისი „გაცურება“ დღესაც ისევე იოლია, როგორც უნინ.

პოლიტიკოსების საჯარო გამოსვლები კი სულ უფრო და უფრო ინვესს სალონური ჭკუასუსტობის (salonblodsinn) ასოციაციებს. ეს არის ინტელექტუალური განუვითარებლობის გამოხატულების გარკვეული ხარისხი, რომელიც ხასიათდება ერთგვაროვანი, სტერეოტიპული, კატეგორიული მსჯელობებით და მოკლებულია საკითხის არსში წვდომას. როგორც ჩანს, არც მასებს აინტერესებთ არსი და ამიტომაც არ ინუხებენ თავს ზუსტი განსაზღვრებების ძიებით – რაც ენაზე მოადგებათ, იმას ამბობენ.

P.S. იმედია, თაობათა ცვლასთან ერთად, ეს ვითარება შეიცვლება და პოლიტიკური თაღლითობა აღარ იქნება „სარფიანი ბიზნესი“, ჯერჯერობით კი კვლავ ასეა.

აქტუალური აზრები

ს. ფრანკის „კერპების დაცემას“ ვკითხულობდი. ნინა საუკუნის 20-იანი წლების დასაწყისია. რევოლუციის, პოლიტიკის და ბოლოს კულტურის კერპების დაცე-

მაზე გვიამბობს ავტორი. ბევრი რამ მის ნააზრევში აქტუალური მომეჩვენა, განსაკუთრებით „კულტურის კერპის“ დაცემასთან დაკავშირებით. აი, რას წერს ფრანკი:

„გადატანილი ტრავმების შედეგად (იგულისხმება პირველი მსოფლიო ომი, რევოლუცია და სამოქალაქო ომი რუსეთში) მოხდა ერთგვარი სულიერი ძვრა, რომლის შედეგად წარსული ცხოვრების მრავალი რამ გაუფერულდა: ლირიკა და რომანტიკა ფერწერაში, პოეზიაში, მუსიკაში, დახვეწილობა და ეგზალტაცია, ყველაფერი, რაც ახლო წარსულში ასეთ სიამოვნებას გვანიჭებდა, დღეს არა თუ არ გვახარებს, გაღიზიანებასაც კი იწვევს, ვეძებთ და ვერ ვპოულობთ რაღაც უბრალოს, არსობრივს, უეჭველს, „პურს არსობისას“ ხელოვნებაში, რომლისადმიც სულიერ შიმშილს ვგრძნობთ. მეცნიერება? აღარც მეცნიერებაა ჩვენთვის კერპი. სქელტანიანი ნაშრომები, რომლებიც დიდი ნიჭიერებისა და განსწავლულობის ნაყოფია, სამეცნიერო სკოლები და მიმდინარეობები, აღარ წარმოადგენენ თაყვანისცემის ობიექტებს და თითქოს აღარც გვჭირდება ისინი. უფრო ნათლად ვხედავთ, რამდენი რუტინა და უმეცრებაა შინაარსისგან დაცლილ სიტყვებში, რომლებიც წიგნსაცავებში ინახება. რა მწირია სამეცნიერო ნაშრომებში ცოცხალი აზრი, სიღრმე და სიცხადე. ხანდახან ვფიქრობ, რომ მთელი ეს ეგრეთ წოდებული „მეცნიერება“, რომელსაც ასეთი მოკრძალებით ვეპყრობოდით, მხოლოდ უმეცართა ხელოვნური წვრთნის საშუალება გახლდათ, რომ ნამდვილი მოაზროვნენი ყოველთვის გამოდიან „სწავლულობის“ ფარგლებს გარეთ და ამით გვაძლევენ სულიერ საკვებს, არაფერს საგანგებოდ არ სწავლობენ, უბრალოდ ხედავენ რაღაც ახალს და მნიშვნელოვანს, რის დანახვასაც ვერავითარი მეცნიერება ვერ გასწავლის...“

საპარლამენტო არჩევნები

ხალხმა სწორი არჩევანი გააკეთა. ჩვენი საზოგადოება მზად არ არის არც მრავალპარტიული პარლამენტისთვის, არც ხელისუფლების დანაწევრებისთვის, არც ეკონომიკის პოლიტიკისგან დამოუკიდებლად აღორძინებისთვის. მრავალპარტიულობასა და ხელისუფლების დანაწევრებას ესაჭიროება სამოქალაქო კულტურა, რომლის პირობებშიც პარტიები საერთო ეროვნულ ინტერესებს გამოხატავენ, თუმცა ამ ინტერესების დაცვის განსხვავებული ხედვა გააჩნიათ, ხოლო თუ პარტიები საკუთარი ინტერესებისთვის იბრძვიან და ამისთვის სჭირდებათ საკანონმდებლო ორგანოში მოხვედრა, ეს ნიშნავს მის პარალიზებას. მართალია, პარლამენტი ერთპარტიული სისტემის პირობებშიც პარალიზებულია, მაგრამ ძალაუფლებრივი ვერტიკალის არსებობა რაღაც გადაწყვეტილებების ოპერატიული მიღების საშუალებას მაინც იძლევა. წარმოვიდგინოთ ერთმანეთისგან დამოუკიდებელი საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ორგანოები, რომლებიც სხვადასხვა პარტიით არიან დაკომპლექტებული! ისინი ვერასოდეს შეთანხმდებიან, რაც პერმანენტულ სახელისუფლებო კრიზისს გამოიწვევს, ამას ვერც დამოუკიდებელი სასამართლო უშველის – რომც წარმოვიდგინოთ ასეთის არსებობა საქართველოში – და ვერც, მით უფრო, პრეზიდენტის ინსტიტუტი...

ერთპარტიული სისტემა, უდავოდ, მანკიერია. მის პირობებში გარდაუვალია ხელისუფლების ბოროტად გამოყენება, ნეპოტიზმის, მონოპოლიების, „კრიშების“ არსებობა, სასამართლოს გაკონტროლება და მრავალი სხვა „სიკეთე“. გამოსავალი იქნებოდა რეალური პოლიტიკური სუბიექტების გაჩენაში და არა გაურკვეველი ორიენტაციის პარტიების სახელდახელოდ შექმნაში, რომლებსაც ამომრჩევლები მხოლოდ ლიდერების სახელებით განასხვავებენ ერთმანეთისგან.

მოკლედ, ისევ იმ მოჯადოებულ წრეში ვტრიალებთ. ერთპარტიული ავტოკრატია გამოირიცხავს საშუალო ფენის და მის საფუძველზე რეალური პოლიტიკური სუბიექტების გაჩენას, მრავალპარტიულობა კი გაუთავებელ ინტერესთა შეჯახებით გვემუქრება.

ზომბირება

ძველი რომაელების თქმით, ხალხს პური და სანახაობა სჭირდება. პური გასაგებია, სანახაობაა უფრო საინტერესო. მასებს აზროვნების, ანალიზის, შინაგანი დიალოგის არც უნარი და არც სურვილი არ გააჩნიათ. ისინი უშუალოდ არიან ჩართული მიმდინარე მოვლენებში და სპონტანურად რეაგირებენ მათზე. სანახაობა სწორედ ამგვარი ცხოვრების ასახვაა, რომლის დროსაც ადამიანი იოლად ახდენს საკუთარი თავის მოქმედ პერსონაჟებთან იდენტიფიცირებას. უფუნქციოდ დარჩენილი მასებისთვის სანახაობაზე მოთხოვნილება გაათმაგებულია და მის წარმოებას დიდი მედიაინდუსტრია უზრუნველყოფს.

საგულისხმოა, რომ უკანასკნელი 10-15 წლის განმავლობაში მედიასივრციდან თითქმის მთლიანად ამოვარდა სააზროვნო, შემეცნებითი პროგრამები. მასები გამუდმებით ახალ ამბებს, სანახაობას მოითხოვენ, ხდომილებებს და არა ფიქრსა და განსჯას. ავარია ამერიკის რომელიმე შტატში, რომელსაც მსხვერპლი მოჰყვა, გაცილებით უფრო აქტუალური ინფორმაციაა, ვიდრე, ვთქვათ, მხატვრული ან სამეცნიერო ნაშრომის გამოცემა, სპექტაკლის პრემიერა, სამხატვრო გამოფენა. თუ ვინმეს სერიოზულ საკითხებზე სურს საუბარი, ისე უნდა შეფუთოს სათქმელი, რომ მასებისთვის გასაგები და სახალისო მოსასმენი იყოს. რა მიზანს ემსახურება მედიის მასების ცნობიერებაზე მორგება? – მოჩვენებითი საზრისების შექმნას და აგრესიის შესაძლო გამოვლენის ნეიტრალიზაციას. წარმოიდგინეთ ასიათასობით

საზრისდაკარგული ადამიანის ქუჩის აქცია – რამდენი სპეცნაზელი და წყლის ჭავლი იქნება საჭირო, თან ხელისუფლების იმიჯიც შეილახება. როგორ გინდა, გააგებინო ხალხს, რომ წარმატებული პოლიტიკური პროექტისთვის ხელისუფლების ცვლილება არ არის საკმარისი, რომ საჭიროა მენტალური ცვლილება. კულტურული რევოლუცია, განსხვავებული დამოკიდებულება შრომისადმი, დროისადმი... რომ დემოკრატია არ არის „სრულყოფილი სოციალიზმი“, რომლის პირობებშიც ხელისუფლებას ყოველ მოქალაქესა და მის ოჯახზე ზრუნვა ევალება. ამ მოსალოდნელი კონფლიქტის თავიდან ასაცილებლად მასები საინფორმაციო და გასართობი პროგრამების „ლეთარგიულ ძილ-ღვიძილში“ უნდა ამყოფო. ნებისმიერი სარედაქციო პოლიტიკა ორიენტირებულია იმაზე, თუ კიდევ რითი შეიძლება მასების გართობა, რომელი რესურსია გამოუყენებელი. ცხადია, ამ სივრცეში წლობით ჩართული ადამიანი სულიერად იფიტება. ეს იგივეა, გამუდმებით სუროგატებით რომ იკვებებოდნენ. ვხვდები ადამიანებს, რომელთა გაყინულ მზერაში აღარაფერი ცოცხალი არ იკითხება და ამ დროს საათობით შეუძლიათ იმაზე ლაპარაკი, რაც პრაქტიკულად არ ეხებათ, არადა, ჰგონიათ, რომ ეხებათ და აუცილებლად უნდა გააჩნდეთ საკუთარი აზრი, ვთქვათ, იმაზე, თუ ვინ დაინყო ომი სირიაში და რა შეიძლება მას მოჰყვეს. თუ ამაზე იწყებ ფიქრს, შენს რეალურ მდგომარეობას ივინყებ. რა დროს პირადულია, როდესაც კაცობრიობის მომავალზე გინვეს ფიქრი და ზრუნვა.

●
ორი ტიპის უვიცები არსებობენ. ერთ-მა უწყის საკუთარი უვიცობა, მეორემ არა. პირველნი, თავის მხრივ, ასევე ორ კატეგორიად იყოფიან: ვინც ცდილობს შენიღბოს უვიცობა და ვინც არ ინიღბება და საკუთარ სახეს ინარჩუნებს. ცხადია,

ყველაზე რთული იმათთან ურთიერთობაა, რომლებმაც „არ უწყიან“, როგორც წესი, არავის უსმენენ, ყველაფერზე საკუთარი „ავტორიტეტული“ მოსაზრება გააჩნიათ, ძალიან უყვართ ჭკუის დარბევა, ქადაგება. თითქოს ლიბრი აქვთ გონებაზე გადაკრული და ყველაფერს განსხვავებულად, თავისებურად ხედავენ. მშვენივრად ახერხებენ თეორიების გარეშე ცხოვრებას, პრაქტიკული საქმიანობისთვის სავსებით ყოფნით ინტუიცია, მიხვედრილობა, მაგრამ მათთან დიდხანს ყოფნა ძალზე მოსაწყენია.

●
უფროსი თაობის ჰუმანიტარები, რომლებიც არც ბიზნესში წასულან და არც პოლიტიკაში, კინომოყვარულებს მაგონებენ. საბჭოთა „კინოფესტივალი“ ერთიმეორის მიყოლებით გვთავაზობდა ახალ-ახალ ფილმებს, შესვენების დროს წაიხმესებდნენ, ნანახისგან მიღებულ შთაბეჭდილებებს გაუზიარებდნენ ერთმანეთს და მორიგი ფილმის სანახავად ისევ დარბაზში შევიდოდნენ. საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მუდამ ხდებოდა რაღაც ისეთი, რაზეც შეიძლებოდა სჯა-ბაასი. „ფესტივალი“ დასრულდა, მრავალი მაცურებელი კი ისევ იმ დარბაზში ზის და ახალ ფილმს ელოდება. ზოგს ჰგონია, რომ სსრკ-ს ევროკავშირი ჩაანაცვლებს და გაგრძელდება სერიალები, თან ისე, რომ შესვენებების დროს გაცილებით უფრო მრავალფეროვან მენიუს შესთავაზებენ, ფილმებზე საუბარიც უფრო სახალისო იქნება. აი, ჩვენი ოცნება. ისე, „კინომოყვარულებს“ ცუდი დრო დაუდგათ. გეგმიური ეკონომიკა „ველური“ ბაზრით შეიცვალა, ფილმების, წიგნების, სპექტაკლების კულტურა – შოუბიზნესის ერთჯერადი მოხმარების „კულტურით“. ურთიერთობებმაც ზერელე, ერთჯერადი ხასიათი შეიძინა. რა სულიერი წყაროები რჩება ტრადიციულ კულტურაზე ორიენტირებულ ინტელიგენტს? თუ მატერიალური არსებობისთვის ბრძოლა არ

უნევეს, შეუძლია კლასიკა გადაიკითხოს, მონახოს ძველი ფილმები, იმოგზაუროს. მაგრამ, ვაი, რომ უმეტესობას ასე არა აქვს საქმე და ლუკმაპურისთვის უნევეთ სულის განბილება.

●
2015 წლის ჟურნალ „ცისკრის“ №12-ში აკაკი ბაქრაძის ჩანაწერებს ვკითხულობდი, სადაც საქართველოს 70-იანი წლების პერიოდია ასახული. თითქოს რაღა არ ვიცით იმ წლებზე – სიყალბე, ფარისევლობა, ორმაგი სტანდარტები... მაგრამ, ვფიქრობ, დღემდე არ გვაქვს გააზრებული ის, რომ მთავარი ზიანი, რომელიც „უძრობამ“ მოგვიტანა, მდგომარეობს ქვეყნისაგან გაუცხოებაში. ათეულობით წლების მანძილზე ხალხი შეეჩვია იმ აზრს, რომ მას არაფერი ეკითხება, რომ მისი ბედი ყოველთვის სადღაც და ვიღაცის მიერ უნდა წყდებოდეს.

აკაკი ბაქრაძის ჩანაწერებში ერთი ასეთი ეპიზოდია: ორგანიზაციის კრებაზე თანამშრომლებს ეუბნებიან, რომ ხელფასს აღარ გადაუხდებიან; მეორე დღეს ატყობინებენ, რომ დააპატიმრებენ; მესამე დღეს – რომ უნდა ჩამოახრჩონ... მხოლოდ ერთ მონაწილეს უჩნდება კითხვა: ჩამოსახრჩობი თოკები ჩვენ უნდა მოვიტანოთ თუ დაგვირიგებენო. ცხადია, უტრირებაა, მაგრამ დღესაც საზოგადოებრივი აქტივობა მხოლოდ იმიტირებულია. იმიტირებას ახდენენ პოლიტიკოსები, მედიასაშუალებები, არასამთავრობოები. ვერც ფეოდალურ საქართველოში გავხდებოდით მოქალაქეები, ვერც ცარისტულ რუსეთში და ვერც სსრკ-ში. ვინც თეორიულად მაინც იცის, როგორი უნდა იყოს მოქალაქე, ისიც იმ სოციოკულტურის შესაბამისად ცხოვრობს, რომელიც ძირითადი ნიშნებით საბჭოთა პერიოდში ჩამოყალიბდა. ეს არის ერთგვარი სინთეზი ტრადიციულისა და საბჭოთა მოდერნულობისა. არც ფეოდალიზმი და არც საბჭოთა მმართველობა არ გულისხმობდა სამოქალაქო ცხოვ-

რებასა და მოსახლეობის რამენაირ მონაწილეობას მმართველობაში, თუნდაც ადგილობრივი მმართველობის დონეზე. მმართველთა დანიშვნა ხდებოდა ზემოდან, ასეა დღესაც – თვითმმართველობა იმიტაციას წარმოადგენს. შესაბამისად, ვერც სასამართლო იქნება დამოუკიდებელი და ვერც ადამიანის უფლებები დაცული. ხელისუფლება კი არა, ცნობიერებაა შესაცვლელი, რასაც, რა თქმა უნდა, ქვეყანაზე და არა მხოლოდ საკუთარ თავზე მოფიქრალი მმართველები უნდა უწყობდნენ ხელს.

საგულისხმოა ის, რომ სოციალურ ქსელებში რუსეთის მოქალაქეების მიერ გამართულ დისკუსიებში „დერჟავის“ ინტერესების დამცველებად ხშირად ეთნიკურად არარუსები გამოდიან. ძერჟინსკისა და ორჯონიკიძის ძალადობასთან დაკავშირებით ლენინი ერთ-ერთ წერილში აღნიშნავდა, ნაციონალური უმცირესობის წარმომადგენლები ხშირად მეტ თავგამოდებას იჩენენ, უფრო დიდი „დერჟიმორდები“ არიან, ვიდრე თავად რუსებიო. ახლაც ასეა, განსაკუთრებით უკრაინის მოვლენებთან დაკავშირებით, ეთნიკური რუსები უფრო თავშეკავებულები არიან მოვლენათა შეფასებაში, ვიდრე ფედერაციის ზოგიერთი უმცირესობის წარმომადგენელი. შესაძლოა, რუსეთის დაშლის საფრთხეს ხედავენ და თუ ეს მოხდა, მათ მწვავედ დაუდგებათ იდენტობის პრობლემა, რუსეთის ახალ საზღვრებში უცხოტომელებად იგრძნობენ თავს, ხოლო ისტორიულ სამშობლოსთან არაფერი აკავშირებთ, ამიტომაც „დერჟავაა“ ერთადერთი სამშობლო, რომელსაც თვალის ჩინივით უნდა უფრთხილდებოდნენ და მისი ნებისმიერი მოქმედების გამართლებას ცდილობდნენ.

გამოხშიანება

სოციალურ ქსელში მერაბ მამარდაშვილის პიროვნების შესახებ გამართულ-

მა პოლემიკამ გამოხშიანების სურვილი გამიჩინა. ცნობილია, რომ არსებობს განსხვავებული მსოფლხედველობითი ნარატივები. XIX საუკუნეში ჩვენში შემოსულ განმანათლებლურ იდეებს დახვდა ტრადიციული კულტურა, რომლისთვისაც უცხო იყო ახალი ევროპის ერი – სახელმწიფოს იდეა. დასავლეთში რეფორმაციით დაწყებულმა ბრძოლამ ინდივიდი მოსწყვიტა როგორც ფეოდალურ თემს, ასევე ეთნიკურ ფესვებს. ადამიანის ეთნიკური წარმომავლობა უმნიშვნელო გახდა, განვითარდა ინდივიდუალიზმი. ჩვენთან ეს არ მომხდარა, ბატონყმობაც პატრონყმული იყო, ფეოდალიზმში შენარჩუნდა ტომობრივი ერთობა და სოლიდარობა. რუსეთის იმპერიის შემადგენლობაში ბურჟუაზიული რეფორმების ხანმოკლე და მახინჯი ფორმები ვერ შეცვლიდა კულტურულ ტიპს. შემდეგ დამყარდა საბჭოთა წყობა, რომელშიც იოლად შენარჩუნდებოდა კოლექტივისტური თემური კულტურა. დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლაც, რა თქმა უნდა, ეროვნული (ეთნიკურად გაგებული) ნიშნით წარიმართა. ერი, როგორც ერთიანი ეთნიკური სუბიექტი, დაუპირისპირდა დამპყრობელს. გამარჯვების შემდეგ კი, ცხადია, ხმა მისცა იმ ძალას, რომელიც ყველაზე რადიკალური იყო ამ ბრძოლაში. ეროვნულ ხელისუფლებასთან თუნდაც იდეოლოგიური დაპირისპირება ლალატად და მტრის წისქვილზე წყლის დასხმად აღიქმებოდა.

მერაბ მამარდაშვილის დაპირისპირება ეროვნულ ხელისუფლებასთან იმ, როგორც მოგვიანებით გახდა აშკარა, უტოპიურ იდეას ეფუძნებოდა, რომლის თანახმად, შესაძლებელი იყო ტრადიციული, კოლექტივისტური კულტურის, საბჭოთა რეჟიმგამოვლილი ხალხის დასავლურ დემოკრატიული ღირებულებებისკენ სწრაფი შემობრუნება. ამის შეუძლებლობას ეროვნული ხელისუფლება

აცნობიერებდა და ამიტომაც მართვის სისტემაში არაფერი შეცვლილა კადრების გარდა. თვითმმართველობის კულტურა ვერც დღეს შევიძინეთ და მაშინ საიდან უნდა გაჩენილიყო. ძალაუფლების დანაწევრება, რასაც მაშინდელი ოპოზიცია ითხოვდა ზვიად გამსახურდიას ხელისუფლებისგან, ასევე უტოპია იყო. აბა, დავანაწევროთ დღეს ხელისუფლება, გავხადოთ რეალურად დამოუკიდებელი საკანონმდებლო, აღმასრულებელი და სასამართლო ხელისუფლება, პრეზიდენტის ინსტიტუტი. სამართლებრივი კულტურის არარსებობა გამოიწვევს სამთავრობო კრიზისს. ამდენად, მერაბ მამარდაშვილი არც კრემლის აგენტი ყოფილა და არც ერის მტერი. ის, უბრალოდ, პოლიტიკოსი არ იყო და, როგორც სხვა თავისუფლად მოაზროვნე მედასავლეთეს, საბჭოთა სისტემის უარმყოფელს, სჯეროდა, რომ რეჟიმის დამხობა იძლეოდა ქვეყნის დასავლური ვექტორით სწრაფი განვითარების შანსს. ცხადია, ამ ვექტორის მიმდევრები ვერ დაინახა ხელისუფლებაში მოსულ ეროვნულ ძალებში და დაუპირისპირდა მათ. გავიდა ოცდახუთი წელი და ეს დასავლური ვექტორი კვლავ მხოლოდ კეთილი სურვილების სახით არსებობს: მაპი, ნატო, სამეზობლო პოლიტიკა, ვიზალიბერალიზაცია... როგორც ვხედავთ, კიდევ დიდი გზა გვაქვს გასავლელი იმისათვის, რომ რაღაც საშუალო, აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყანას მაინც დავემსგავსოთ, თუ ეს მართლა ჩვენი სერიოზული არჩევანია, რაშიც ამ ბოლო დროს ეჭვი მეპარება. კიდევ ბევრის თქმა შემეძლო მ. მამარდაშვილზე, რადგან პირადად ვიცნობდი და მის ლექციებზეც დავდიოდი. მის კრიტიკოსებს კი აკვიატებული, პოპულისტური იდეების გამეორების ნაცვლად ვურჩევდი ფილოსოფოსის ნააზრევის ყუდრადღებით წაკითხვას.

გიორგი ხულორდავა

კარგა ხანია, ეს განაჩენი
ჩაკლული სულის სიმძიმედ მანწევს,
როგორც წასვლის და არა დარჩენის,
თხოვნის და არა დასტურის მაცნე.

ღიას, ასეა! დახუჭავს უცებ
ყველა ღვთაება მოკვდავის თვალებს
და ვილაც ხსოვნის მენამულ ფურცელს
გულის სიღრმეში გულდაგულ ავლებს.

ყველაზე მეტად რაც არ დაგვშორდა,
არ ჩაგვითვლია არასდროს ხატად,
ძველ სასთუმალთან სძინავს ბავშვობას,
როგორც ბავშვისთვის მოყოლილ ზღაპარს.

როცა გვშორდება, ვუჩივით მერე
ტკივილის რვეულს, მწარე გვერდებით,
თურმე ამაოდ, ამაოდ ვწერეთ,
კი გვიყვარს, მაგრამ მაინც ვბერდებით!..

ავტოპორტრეტი

მიყუჩებული ტკივილი (ბარე ხუთი თუ ექვსი)
და ხასიათი, როგორც
უხასიათო ლექსი.
ხსოვნაში უნდა ვლექო – გამძლე და ვერც მთლად კაჟი
ჩემი ტკივილის ექო, შეყოვნებული გზაში.
როგორც ნაცნობი იდეა ანდა უცნობი როლი,
არა ასე და იმდენად,
არც უპირველეს ყოვლის.

არა ამდენი ნათლით (ყველა რომ ასე ელტვის) –
იმ ჩემი წილი მადლით, იმ ჩემი წილი ბელტით.
ჩემი ვნებით და ლხინით,
ჩემი ბოლმით და ჯავრით
(სანთლით დაეძებს ღიმილს უნუთისოფლო მგზავრი),
იმ ჩემი წილი „ცალფა ოცნების“ ბოლოს სტიქსით,
ომეგას პლუს ალფა,
ზეტს გამოკლებულ იქსით.

...სარკეში ვხედავ კაი ხნის დაყადაღებულ მზერას,
იმან იკითხოს სანყალმა, მე სხვა კაცი ვარ, მე რა!

ვერც გამაკვირვა
ბოლო მინორმა
(გულმა ის ღამე
რომ ვერ ათია),
შენი თითებით გადაინომრა
ცხოვრების მთელი ქრესტომათია.

ახლა შენს სულში
ჩამდგარ მშვენებას
თოვლივით რალაც შეაკრთობს ხოლმე,
თოვს და არ ვიცი,
რა ეშველება
იმ ჩემს წარსულში
დარჩენილ თოვლებს.

შემომრჩი ხსოვნად,
როგორც სიმწვანე
ტყეს შემორჩება, ბოლო მადლივით,
ვინც კი ათასში
ერთხელ ვინამე,
აღმოჩნდა ცრუზე ოდნავ ნამდვილი.

და გაღმა, როგორც
სიჩუმის ტევრი,
მალღდება ცამდე ცოდვის აურა,
ვიქცევი, როგორც
იქცევა ბევრი,
ვინც კი შეაკრთო – ოდნავ – ხმაურმა.

იმედად დამრჩა,
შენი თვალების
ნაცნობი ელვა ხსოვნისთვის ვლექო,

რომ ხმა შევუნყო
აკანკალებით
იმ უშენობის უშორეს ექოს.

ჩამომექცევა, ალბათ,
ჭერივით,
რასაც ვმაღავდი – მხოლოდ შენამდე,
სანამ ტყუილში
გამომიჭერენ,
ერთი სიცრუეც გამიფერადე.

და შიშნარევი
დროის მახვილით
დავდგები, ბარემ, ბოლო აღაპზე,
როცა სიჩუმის
ამოძახილი
ნატვრის პემვებსაც ცრემლით აღავსებს.

დავრჩი ჩამოკრულ
სიმის იმედად,
სიმის განყვეტაც ჩემი ბრალია,
ვინც არასოდეს
არ გაგვიმეტა,
მან გაგვიმეტა, თურმე, ძალიან.

ჩამოილია
ხსოვნად ნადენი
სინათლე, ჩრდილი რომ არ ებურვის,
ვინ დააგროვა
სიტყვა ამდენი,
უთქმელობისთვის გამეტებული.

ფრაგმენტი ღლიურიდან

გადაშლილია გულის ზეგანი,
გულის კორტონი, მზვარე თუ ტევრი
და უნებლიე მოგონებანი –
უნებლიეზე ძალიან ბევრი.

და სადაც ველი ხსოვნის ავსებას,
ტკივილით დიდხანს ვრჩები იქავე,
ხოლო დუმილის ძველი არსება,
საკუთარ თავსაც ველარ იკავებს.

ვერ გამაკვირვებ ახლა ვერაფრით
(ყველა „არა“-ზე გითხარი: „კი“-თქო)
ისე ეცემა ფანტელი, თითქოს
ჩამოუშვია ფრთები სერაფიმს.

და დღეცისმარე ზრახვას ბინიერს
ვახშობ, საკუთარ „მე“-ს თუ ვერევი,
არყოფნისაკენ გადავიწიე
და ფერი გამყვა ყოფიერების.

ბოლო ხმიადსაც, ალბათ, მიცხოებენ
და ცხვება ჩემთვის ბოლო უარიც
და რა ხანია, მიდის სიცოცხლე,
როგორც ზედმეტი რეპერტუარი.

და დარჩენილიც წლებმა შებინდა,
იქ, სადაც მუქი ცისფერს ერევა,
წვეთავს ყინულის ლოლუებიდან
ზამთრის შავ-თეთრი მეხსიერება.

...შენ კი, ვინ იცის, აწყობ ჩემოდანს
(მე აქ დარჩენას თუ კვლავ ვუგალობ)
და კარგად იცი, რომ უჩემოდაც
მატარებელი გავა უბრალოდ.

გავა და თითქოს წარსულს წაიღებს,
სიმუნჯეს რელსის გაღმა-გამოღმა,
მე კი დამრჩება გზა არსაითკენ,
დიდი ხნის წინათ სხვაც რომ გამოჰყვა.

და ღმერთმა იცის, ასე თუ ისე,
სად შეყოვნდება წუთი მრავალი,
რომ ან წარსული მომიგრეს კისერს,
ან, ბოლო-ბოლო, თვით მომავალი.

ნიკოლას მაჩაბელი

პირჯი, ანუ აღმოსავლეთევროპული მოგზაურობა

●
მე ახლა დუნაის სანაპიროზე ვზივარ, მჭადს და ყველს შევექცევი, ხო, ატამიც მელოდება და პეჩენიებიც. რამხელა ყოფილა ეს შობილა დუნაი, ასეთი ფართო მდინარე ერთი რიგაში მახსენდება დაუგავა და დიუსელდორფში – რაინი. ჩემ წინ ტონობით წყალია, მასიური, დიდი მდინარეა, ყველა და ყველაფერი მის გარშემო ტრიალებს.

ვირჯი, შენი წერილის კითხვა მაშინვე დავიწყე, როგორც კი თვითმფრინავი ცაში აიჭრა, მშვიერი ძალღვივით დავენაფე და ყველაფერი, რაც კი გენერა, ვიგრძენი.

სადღაც მაქვს წაკითხული, როცა უკვე აღარაფრის გჯერა, როცა უკვე აღარაფერს ელი, სწორედ მაშინ დაგატყდება თავს სიყვარულიო. მე სულ ეს მეფიქრება, როცა ჩვენზე ვფიქრობ.

წარმოგიდგენია? მთელი გზა გელაპარაკები, შენთან ერთად ცხოვრების გეგმებსა და ოცნებებს ვანყო. წარმოგიდგენია? რაც აქ, მდინარის პირას, დავჯექი, დარწმუნებული ვარ და გულში გეუბნები: შენ ახლა აქ რომ იყო, ჩემ გვერდით, ყველაფერი გაგისწორდება – უმოქმედობა, ტურისტობა, სიახლეები, მდინარის გრილი სანაპირო, ჩემ წინ

ახლა კატერმა რომ ჩაიარა, იმის უკან მოყოლებულ შხეფებსაც შეამჩნევდი, იმ სამ სკუტერსაც გაადევნებდი თვალს და მოხეტიალე იტალიელ ფოტოგრაფსაც. შენ აქ ხარ, ჩემთან, არანაირი დრო არ არსებობს. შენ მიხვდები ამას, შენ ახლა აქ ხარ, მხოლოდ აქ და სხვაგან არსად, სამარადისოდ. იქაც კი არ ხარ, სადაც ხარ ახლა, მგონი ოფისში, მგონი გზაზე. არ ვიცი, ეგ საეჭვოა, ასიანი კი არის ის, რომ შენ აქ ხარ, ჩემ გვერდით, დუნაის ნაპირას, მოკრული ხარ ჩემს მკლავზე და შენი დაბუშტული სახით შემომცქერი.

შენთვის პირადად მინდოდა რამდენიმეჯერ იმის თქმა, რომ მე შენ დიდი ხანი გელოდი, შენზე ლექსებსა და სიმღერებს ვწერდი. ჰო, ჰო, შენზე – ბავშვობაში, თინეიჯერობისას, ჭაბუკობისას. ნახე ჩემი ადრინდელი დღიურები და რვეულები – ყოველთვის ვეძებდი იმას, ვინც გამიგებდა, ვინც ჩემს გულსა და სულს შეერწყმებოდა, ვინც ჩემს სხეულს შეაკრთობდა – „ერთადერთს“ ველოდი. ახლა კი, რაც შენ შეგხვდი, ხარ კი შენ ის? ეს კითხვა არ გამჩენია.

ვირჯი, ახლა მთელი ეს ორი კვირა შენ დაგელაპარაკები ასე, შენ მოგიყვები ჩემს აღმოსავლეთევროპულ ტურნეზე. ბუდაპეშტში ჩამოსვლისთანავე მივ-

ხვდი, რომ ჩემი ქუჩა თბილისში, სადაც მე დავიბადე და გავიზარდე – ბუდაპეშტის ქუჩა, ბევრად მეტია, ვიდრე ეს ქალაქი – ბუდაპეშტი. ჩამოსვლისთანავე ვიგრძენი, რომ უნგრელები ისე რა ევროპელობდნენ.

აეროპორტიდან ქალაქის ცენტრისკენ მეტროთი რომ გამოვემართე და ვაგონები დავინახე, გული შემინუხდა – ჩვენ უფრო კარგი მეტრო გვაქვს თბილისში, ვირჯ, ვიფიქრე, ხალხი აქ რას ჩამოდის ან ტურისტულად, ან საშოპინგოდ-მეთქი. ცენტრში ცოტა ამოვისუნთქე, აქ მთელი ავსტრია-უნგრეთის ისტორია იკითხება – ევროპული ხანა, ევროპული არქიტექტურა, ლამაზი ქუჩები, ყველაზე მეტად კი დუნაიმ გაასწორა, იმხელაა, იმხელაა, ღორმუცელა დრაკონით გადაჭიმულა ჩემ წინ, ამასთან შედარებით ჩვენი მტკვარი არაფერია. ხო, დუნაი მართლა შთამბეჭდავია.

თუმცა, overall, როგორც შენ იტყვი, ბარსას, სევილიას, კრაკოვის, ბერლინისა და პარიზის შემდეგ ბუდაპეშტი რა ქალაქია, დიდი არაფერი, ორი დღეც საკმარისია, მე თუ მკითხავ, ერთგვარი სატრანზიტო არტერიაა, დუნაი ასრულებს, მოკლედ, გადამწყვეტ როლს.

ახლა მოდი, სულ ორი წუთი ვითამაშოთ. დუნაის პირას რომ დავჯექი, თვალთ გავზომე სიგრძე, სიგანე და რა თქმა უნდა, სიღრმესაც მივადექი, მერე იმასაც, რომ შეიძლება გადახტე კაცი და ჩაგყლაპოს ამ ღორმა წყალმა. ჩემს სკამეიკასთან მსხვილი რკინის დაბალი ბოძი დგას, რომელზეც რკინის ბაგირია მობმული. ეს ბაგირი კატერების სადგომ ფორანს აკავებს, დუნაიზე ისეთი ძლიერი ქარია, რკინის ბაგირსაც ათამაშებს და კატერების ფორანსაც. მოდი, არც დუნაიში გადავხტეთ და არც ნაპირზე დავრჩეთ, ნელ-ნელა მოვეკიდები ამ რკინის ბაგირს, გავცდები სანაპიროს და მდინარის თავზე დავეკიდები. მარწიოს დუნაის ქარმა, მაქა-

ნაოს. სიგიჟეა, მაგრამ ვიცინი, დუნაის ქარი ილღიებში, კისერზე მიღიტინებს და გხედავ – ნაპირზე შენც შენებურად ბავშვურად ხითხითებ.

ბუდაპეშტი

ძლივს გავიყვანე დრო. ბოლოს რომ გელაპარაკებოდი დუნაის ნაპირიდან, იმის მერე ოთხი-ხუთი საათი გავიდა, მთელი ბუდაპეშტი მოვიარე, ასე მგონია. ვიყავი მთავარ ბაზილიკასთან, შიგნითაც შევედი და დავჯექი კათოლიკურ გრძელ სკამეიკაზე. აი, ჩვენი მშობლების თაობას რომ ჰქონდა სკოლაში მერხები, აი, ეგეთი დასაჯდომია. შევედი და დავჯექი. ისეთი დაღლილი ვიყავი, კათოლიკე მლოცველივით წინ წავინიე და თავი მერხზე დავდე, ვითვლი ერთი, ორი, სამი, ოთხი, ხუთი... და ასე მინდა ავიდე რალაც რიცხვამდე, რომ მეყვინთება.

წინა ორი დღე, შენზე უკეთ არავინ იცის, როგორი გადარბენა დღეები მქონდა, წესიერად არ მიძინია. ჩამოვედი თუ არა, დავდივარ უნგრეთის დედაქალაქში. აქ ისეთი მზე დააჭირა, ღრუბელი საერთოდ არ ჩანს დიდ ცაზე. დიდი ცა იმიტომაა, რომ ვაკვირდები – ქალაქში ხუთ-ექვსსართულიან სახლებზე უფრო მაღალი შენობები არაა, შესაბამისად დიდი, ფართო, ხილვადი ქალაქია. ეკლესიაში რომ ვიყავი და თავი მერხზე მედო, ის გამახსენდა, შენ რომ შემამჩნიე პირველად აუდიტორიაში შემოსვლისას. ჯერ მე შეგამჩნიე, რომ შემოკუსკუსდი თვალებდახრილი. „ძლივს სილამაზე-თქო“, – ასე გავიფიქრე, მერე კი შენ შემამჩნიე – თავი ჩარგული მქონდა ხელებში, მაშინაც მეძინებოდა.

ბაზილიკაში ყოფნისას გამიკვირდა და გამიხარდა, რომ რამდენიმე მლოცველიც შემოვიდა, მერე იმას დავაკვირდი, რომ ტურისტებიც დიდი სიფრთხილით და მოწინებით იქცეოდნენ.

მერე, ვირჯ, ძ უცნაური და სასაცილოა, როგორ იქცევიან სხვადასხვა რჯულის ადამიანები-ტურისტები ეკლესიაში. შევამჩნიე იაპონელი მაღალი, იშვიათი სიგამხდრის სასიამოვნო ქალი, შემოვიდა და იცი, რა გულიანად იღიმოდა? იცი, როგორ უხაროდა, რომ ამ ყველაფერს ნახულობდა? კულტურული ინდივიდი იყო-მეთქი. ესენი იმიტომ იკლავენ თავს იმდენი მუშაობით, ბოლოს რომ ასე დატყბნენ ევროპული კულტურით-მეთქი. გავიხედე და შემოვიდა ამკარად ამერიკელი კაცი – შორტებით, ანთლებული სახით – მერხზე წამოჯდა, ხელები განზე გაშალა და ფეხი შემოდა. აი, ასე მეგონა, ძროხების სუნი დადგებოდა, სუფთა ამჩემფეხება ტეხასელი კოვზოი იყო, ერთი ქუდი არ ეხურა და დეზებს არ აწკარუნებდა, თან – რალაც იმპერიალისტური, ზევიდან ყურება რომ დასთამაშებს. ნუ, მოვიდნენ გერმანელებიც, რალაცები იბუხუნეს და ნავიდნენ, მაგათი აღარაფერი აღარ მესმის. აი, აი, ყველაზე დამახასიათებელი იყო ბრიტანელი წყვილი ორი შვილით. ბიჭს კალიასკა მოჰქონდა, დედას კი ორი შვილი ჩაეკრა, მოღელილი ეცვა და რამდენი ბავშვებთან დაიხარა, იმდენი დავინახე სავსე დიდი ძუძუები, ბავშვებთან იხრებოდა და სამი-ოთხი წლის გოგო-ბიჭს ბრიტანული ინგლისურით უხსნიდა, ეს რა სცენა იყო, ეს რა მხატვრობა იყო, ის რა სცენა იყო. ამკარად კაი ხელოვნებათმცოდნე, ხელოვნებათმცოდნე ქალი იყო, ცდილობდა, პატარებისთვის თავიდანვე ესწავლებინა და ჩაენერგა რალაც „სხვები“. პატარები ვერაფერს იგებდნენ და ამ დროს გამახსენდი შენ. არა რა, ეს ფილიპინელები საერთოდ სხვა თემაა, შემოცვივდნენ და გულმხურვალედ არ დაინყეს ლოცვა. რომის პაპზე უფრო კათოლიკეები გეგონებოდა. უცნაურია, ისე ევროპიდან წასულმა კათოლიციზმმა ფილიპინელებში, ლათინოამერიკაში მონახა გულები, ევროპაში კი ისე

დაძველდა, სუნიც აღარ ასდის.

ჰო, ტაძარში, მერხზე ძილისას ისეთი სასიამოვნო ხის სუნი იდგა, აი, ამ ხის მერხების. ვნატრობდი: ნეტა, ვიცოდე, რომელი ხის მერქნისგან დაამზადეს ეს სკამეიკები-მეთქი.

ბაზილიკის მერე ბუდას ციხესიმაგრეზე ავედი ბუდაპეშტის ფუნიკულიორით. სანამ ფუნიკულიორამდე მიხვალ, დიდი „ჯაჭვის ხიდი“ უნდა გადალახო, ძ დავიღალე, მთელ დუნაის კვეთ, მეორე ნაპირას გადადიხარ და თან თაკარა მზის ქვეშ, კიდეც უფრო დამღლეული იყო რიგი ფუნიკულიორის ბილეთის ასაღებად. დიდი არაფერი ეს ფუნიკულიორი, ლამაზი კია, მაგრამ არც ისე გრძელი და დიდი, როგორც ჩვენი მთაწმინდის. ჩვენი იმხელაა, 700-800 მეტრამდე აჰყავხარ ჩვენს ფუნიკულიორს, ეს კიდე რალაც 100 მეტრზეც არ ავიდა. ჩვენი მთაწმინდის ფუნიკულიორი ისეთი რომანტიკულია, გახსოვს? სულ იმაზე ვფიქრობდი, მე რომ მოგიტაცე ლექციის მერე. ჯერ რომ დავიკარგეთ, ბოლოს კი, როგორც იქნა, ავედით და ქალაქს გადმოვყურებდით. ზურგიდან გეხვეოდი, გადარბენაზე პონჩიკის ყიდვაც ძლივს მოვასწარით. შენ დამცინოდი თუ როგორ ველაპარაკებოდი პონჩიკის შეკვეთისას გამყიდველს.

მე მოვიარე ბუდას ციხესიმაგრე, გადმოვხედე ქალაქს და ჩამოვედი, ახლა ქვევით, ბალში ვზივარ და ვწერ ამ ყველაფერს. ჩემს ფეხებთან სამი ლონდონელია გამხლართული – ორი გოგო, ერთ ბიჭი. უნდა ნახო ამათი კუდაბიკობა და სნობიზმის მომენტები, გულიანად ვხალისობ – პირდაღებული, გასივებული სინითლეები...

ბუდაპეშტი

მეორე დღეა, უშენოდ ვარ, ვირჯ, მეორე დღეა.

ახლა Fisherman House-ზე ამოვედი, ბუდაპეშტის რიგით მეორე ტურისტუ-

ლი ატრაქციაა. აქედან ქალაქი კარგად ჩანს, მეორე სანაპირო, პარლამენტი და იმტვანის ბაზილიკა. ამ მეთევზის კომპურაში ამოვედი, დიდი არაფერი, ტიპური ციხეა, ეკლესიაში ფასიანი ყოფილა შესვლა, ვერ ვიტან, როცა რელიგიურ ადგილებს, რწმენის ადგილებს ყიდიან, ამიტომ, რა თქმა უნდა, არ შევედი. ასე მოვიქეცი ბარსელონაშიც საგრადა ფამილიასთან და ბერლინშიც ბერლინის დომზე – არც ერთი შიგნიდან არ მოვინახულე. როგორც ჩანს, შიგნიდან უმნიშვნელოებია ეს ტაძრები. აი, პარიზის ღვთისმშობლის ტაძარი ხომ ყველაზე ცნობილი ტაძარია მთელ მსოფლიოში, არ დამავინყდება, შესვლაც უფასო იყო და კათოლიკე მრევლიც დამიხვდა, რომელსაც შევეუერთდი. ფრანგმა სტიქაროსანმა ბიჭმა ხელში ფრანგული ალილოს ტექსტი მომაჩერა და მითხრა, აპყევო. იმის მერე კიდევ უფრო შემიყვარდა ყველაფერი ფრანგული, ბუდაპეშტშიც რომ ფრანგულზე ვლაპარაკობ. ჰა, ჰა, მოდი, შენს იტალიურზე ვილაპარაკებ. აქ, ამ ქონგურებს რომ დავუარე, ყველგან ხალხის ტევა არ იყო, ყველა სურათს იღებს, ყვირიან, მე კი ისეთი ქონგურის შერჩევა მინდოდა, სადაც სიგრძელე იქნებოდა და ცოტა ხალხიც და აი, ერთ-ერთ ქონგურზე წრიულ სვეტებში ორი იტალიელი ბიჭი ზის, ხმამაღლა საუბრობენ იტალიურად, ეს ორი იტალიელი ამ წრიული შუა საუკუნეების ფორმის ისტორიულ ადგილას, თან ჩაზმანულნი, River Island-ები და Springfield-ები – ორი თანამედროვე მიქელანჯელო და ლეონარდო და ვინჩი. დავჯექი აქ მათი შემყურე, ისინი კი მალე წავიდნენ, სანამ მე ნიავით დავტკბი და წერა დავიწყე. აქედან თუთის ხეების ფონზე ვუყურებ ბუდაპეშტს.

ვირჯ, ჩემს მასპინძლებზე არ მიტკვამს არაფერი. ბიჭი, ზოლტანი, ერთი ჩვეულებრივი მშრომელი უნგრელია, მის სახელსა და გვარშიც მიხვდები, რომ უნგრელები mix ხალხია, ჩვენსავით ხან ვინ იპყრობდა, ხან ვინ. მისი სახელი

ზოლტანი თურქულიდან მოდის – სულტანიდან. როცა ორი საუკუნე ჰქონდათ ოტომანებს დაპყრობილი უნგრეთი, მაშინ შემოსულა ეს სახელი. გვარი კი, არ გაინტერესებს? გვარად შტაინერია. ეს გვარი – უკვე ავსტრიელებმა რომ დაგვიპყრესო, თავად კი ატილას ენაზე საუბრობს. აი, ასეთია ზოლტანი. ზოლტანი თავის შეყვარებულთან ერთად ცხოვრობს, მას ემეში ჰქვია, ერთი სათვალისანი გოგოა. აი, პროფესია რომ ამართლებს გარეგნობას, ასეთი გოგონაა. მოკლედ, მასწავლებელია. ემეში და ზოლტანი შემხვდნენ გუშინ „ჯაჭვის ხიდზე“ (ამ „ჯაჭვის ხიდზე“ სულ ქუთაისი მახსენდება), ნამიყვანეს თავიანთ სახლში, ბუდაპეშტიდან მატარებლით ათი წუთის სავალ გზაზე ქალაქ Vac-ში და იქ დავრჩი. კარგად მეძინა, მხოლოდ შენ მენატრებოდი, შენზე ვფიქრობდი და იმ წერილზე, რომელიც მომწერე...

ამ ქონგურის ქვებზე მწერი დაფრინავს. რაც აქ ვარ, დამტრიალებენ ეს მწერები, სადაც უნდა ვიყო, მასხდებიან. ვეუბნები „ჰაი“-ს თითოეულ მათგანს და თუ ძ არ შემანუხეს, ვანებებ თავს.

ვირჯ, აქ გოგოები და ბიჭები თავისუფლად დაიარებიან მოკლე შორტებით, ტოპიკებით, ტატუებით, საყურეებით, ძ მსიამოვნებს ამათი თავისუფლება. ბუდაპეშტი უჩვეულოდ მზიანი დამიხვდა, ზოლტანმა მითხრა ასეთი ცხელი ზაფხული ბუდაპეშტში წლებია არ ყოფილაო, ისიც მითხრა, ალბათ, შენ ჩამოგვიტანე მზე თბილისიდანო, თბილისის მზე.

გუშინ, როცა Spar-ის დიდ სუპერმარკეტში ვიყიდეთ რალაცები და სამივე სახლში მივდიოდით – მე, ზოლტანი და ემეში – გზად ტყის ბილიკზე ფისო შეგვხვდა. ემეში ეცა და დაუნყოფერება, მიიხუტა გულზე, ფისომაც შეიფერა, ემეშს წამოყვანა უნდოდა, ზოლტანმა კი არაო, მაგის ადგილი სახლში არ გვაქვსო. მოკლედ, ემეშმა: ცოტა ხანი დავრჩები, მოვეფერებო და მე და

ზოლტანი ბილიკს გამოფუყევით, გავაგრძელებთ გზა სახლამდე. ტყეში გზაზე ზოლტანი სულ იმას ნუხდა, ნეტა, ემეშმა ის ფისო სახლში არ წამოათრიოსო. მივდიოდით ორნი Vac-ში მწვანე, დაბურულ ტყეში, აქა-იქ ლამაზი დაჩები, მზე ჩადიოდა, ზოლტანი ისევ ემეშზე ნუხდა და მის კატაზე, მე კი მახსოვს, დაღლილს, უძილოს, ბარგაკიდებულს როგორ მანვებოდა შენთან არყოფნის სევდა, ჩვენი ამბის სევდა, ჩვენი სიყვარულის მელოდია, მივდიოდით ორნი სიმწვანეში, ტყის ბილიკზე...

ვაცო

4:20 წუთზე ადგება ბიჭი, ბარგს მოიკიდებს და დაადგება გზას. გამთენიისას ჯერ კიდევ ყველაფერი ნაცრისფერია, ადამიანის ხმა საერთოდ არ ისმის, მათი ხმა, თითქოს, გუგულების ხმამ ჩაანაცვლა, გუ-გუ, გუ-გუ – ისმის Vac-ის ცარიელ ქუჩებში.

გრძელ გზაზე მგზავრმა შემოუხვია და ნატრობს ეს მოგზაური ბიჭი, ვინმე სულიერი გამოჩნდეს, არავინ არ ჩანს, მის გულში კი ანთიხარ შენ, ჩემო ვირჯი, ნათებასავით, ნათელივით რომ შემოიჭერი მის ცხოვრებაში.

ბურგუნდიის ქუჩაზე გამოუხვია, მოხუცთა თავშესაფარი უკან მოიტოვა და ჩუმ ნაცრისფერ გზაზე მიდის. ხეებიდან გუგულების ხმა არ ჩერდება, გუ-გუ, გუ-გუ, ერთი-ორი ხის ძირშიც ჩამოსკუპებულა და გარშემო ფუსფუსებენ. აი, თურმე როგორები ყოფილან ეს ჩიტები, სხვისი შვილების გამტაცებლები...

ვირჯი, დილით წამოვედი Vac-იდან. ზოლტანმა და ემეშმა ისე მეგობრულად გამომაცილეს, ვერ წარმოიდგენ. გუშინ ღამე შინ დაბრუნებულს ზოლტანმა თავისი გაკეთებული ქათმის საუზმე დამახვედრა, ბევრი ხახვითა და ნივრით. უცნაური გემო ჰქონდა, გემრიელად ვჭამდი, მერე კი უნდა გენახე,

ეს ახალი გემო უცნაურად დატრიალდა პირში და ვაითუ აქ ვარწყიო-მეთქი, გადავრჩი – არაფერი რევოლუციური არ მომხდარა ჩემს თავსა და კუჭზე.

ღამე კი, ღამე, ვერც წარმოვიდგენდი, რომ ასეთი წყვილის სტუმარი ვიქნებოდი. ფეხბურთის ყურების მერე წავიდნენ თავიანთ ოთახში და მესმის, ემეში წიგნს უკითხავს ზოლტანს. ისმობდა ზოლტანის კომენტარები, მერე მათი ნაზი საუბარი და განხილვა, კისკისი. ისე გამიხარდა რომ ამ უნგრელებში რალაც პოეტური და ჩვენებური აღმოვაჩინე. ვფიქრობდი, შანდორ პეტეფის ლექსებს ხომ არ უკითხავს-მეთქი ემეში ზოლტანს. ასე იყო ბოლო ღამე უნგრეთში.

დავუბრუნდეთ ბიჭს, რომელიც გამთენიისას გზას დაადგა. სადგურს მივუახლოვდი და დავმშვიდდი, ჩემთან ერთად მოვიდნენ კონდუქტორები და ერთად ჩავსხედით მატარებელში. ეს დღეები, რაც Vac-იდან ბუდაპეშტში და პირიქით მატარებლით დავდიოდი, სულ იმას ვფიქრობდი, როგორ კომფორტულად აქვთ მოწყობილი ტრანსპორტი. ყველაზე მთავარი, რაზეც გავამახვილე ყურადღება, იყო მატარებლის გაჩერება სადგურებში. აი, ჩვენთან მეტროში, გინდა მატარებლები რეგიონებში რომ ჩერდებიან, დიდად ატორმუზებენ. დიდი დატორმუზების შემდეგ შენ, ანუ მგზავრი ჯერ წინ იწევი, მერე კი დიდი დარტყმით უკან გადავარდები. ეს შეგრძნება ისე გამჯდარი გაქვს, რომ გგონია, ყველგან ასე უნდა იყოს. აქ კი მატარებლებით მგზავრობისას უმნიშვნელოდ შეყენდება ვაგონი და შენც არ მომიკვდე – არც უკან იწევი, არც არაფერი ზედმეტი, მე კი მგონია, ისევ უნდა გადავვარდე. ნურას უკაცრავად, ვრჩები ასე გაბანძეული და ეს უკანგადგდების გამჯდარი შეგრძნება ისე მამფოთებს, რომ ღამისაა ძალით გადავვარდე ზურგზე.

ევროპელი მძღოლები, ალბათ, განე-

რილი სიჩქარით დადიან, ტორმუზსაც ძლიერად არ ხმარობენ, არსად მიეჩქარებათ, იციან დრო და ადგილი, მგზავრისთვისაც შეუმჩნეველია ყველაფერი, ამიტომ გრძნობ თავს ყველაზე მეტად უსაფრთხოდ, არანაირი დისკომფორტი, არანაირი შიში, თითქოს საკუთარ სახლში ხარ. ჩვენთან კი, საქართველოში, მძღოლებს ნერვები არ ჰყოფნით, არც შესაბამისი ანაზღაურება აქვთ, არც ამათნაირი უნიფორმა, არც ამათნაირად სუფთად და მოხდენილად არ დაიარებიან, ჩვენთან არც ისე პოპულარულია ეს პროფესია, აქ კი პატივსაცემი. მოკლედ, დაკვირვებული ტიპი აუცილებლად შეამჩნევს ევროპული მატარებლების შეუმჩნეველ გაჩერებას სადგურებში.

ბუდაპეშტში რომ ჩავედი, მერე დაინყო ექვნი. ერთი საათი მქონდა და ფეხით დავაწევი ავტობუსების სადგურისაკენ, რომელსაც ნეგლეგეტი ჰქვია და საიდანაც ჩემი ავტობუსი RegionJet წამიყვანდა ვენაში ბრატისლავას გავლით. რუკაზე პატარათი ჩანს ეს გზა ნეგლეგეტამდე და მგონია, ადვილად მივალწევ, გზად იშტვანის ბაზილიკა უნდა გავიარო და უიუტის ქუჩას დავადგე, მგონია, რომ ადვილად მივალ, მე ხომ კარგი ფეხით მოსიარულე და გზების გამგნები ვარ, თან წინ ერთი საათია.

მივსეირნობ დილის ბუდაპეშტში, 5:45 წუთია, ავტობუსი 6:45 წუთზე გადის. შევატყვე, რომ ბუდაპეშტში ორდღიანი ხეტიალის შემდეგ ფეხები მტკივა, მარჯვენა ფეხზე ვგრძნობ დასივებას, მარცხენაზე კი ტერფის მობრეცას, ვხვდები, რომ დროებითი ტკივილია და რომ გამივლის დასვენების მერე. მოკლედ, აი, გამოჩნდა კიდეც იშტვანის ნაცნობი ბაზილიკა, ქუჩები, ბუდაპეშტის ფუნიკულიორი. უი, ამ ქუჩაზეც ხომ ვიყავი და გავერთე ასე ქუჩების გადამღერებით. დავხედე საათს და 6:20 წუთია უკვე, მე კი მთავარ

უიუტის ქუჩაზეც კი არ გავსულვარ. დავიწყე სირბილი, ზურგჩანთა უკან მაქვს მოგდებული. ორივე ფეხი მტკივა, ნეგლეგეტამდე ოცი წუთი მაქვს დარჩენილი, მივრბივარ და ვიღლები. ვფიქრობ, რატომ გავწვალდე და გადავდივარ მეორე მხარეს ტაქსის გასაჩერებლად. შენც არ მომიკვდე – ყველა ტაქსი დაკავებულია, მერე კი ცარიელი გამოჩნდა. ხელს ვუქნევ და არ მიჩერებს. გაგიჟდები, ჩვენთან ხუთი-ექვსი მოყენდება ერთი ხელის დაქნევაზე, აქ კი თურმე მხოლოდ გამოძახებით ან სპეციალური ადგილებიდან შეგიძლია ტაქსით იმგზავრო. ამ დაკვირვებით მორიგი შედარება შეგვიძლია გავაკეთოთ: ქვეყანაში, სადაც ერთ მგზავრზე ხუთი ტაქსი მოდის, ე.ი. ხალხი უმუშევარია და ქვეყანა რიგზე ვერაა, გონზე ვერაა, ხოლო ქვეყანაში, სადაც ტაქსი უნდა ეძებო, ე.ი. მოთხოვნადია სერვისი და დასაქმებულიც მეტია.

გამიგრძელდა მსჯელობა, არადა, ჩვენ ექვნიში ვართ, არ მიჩერებენ ტაქსები და მე ისევ ფეხით გავრბივარ. საათს დავხედე და ამ ტაქსების სისტემის გარკვევაში ათი წუთიც გასულა და 6:36 წუთია, არადა, 6:45 წუთზე გადის ავტობუსი. მივრბივარ და გამოჩნდა უიუტის ქუჩა – დიდი მაგისტრალია, დიდი სამანქანო ხიდი გადადის ზედ, აქეთ ბუდაპეშტის საფეხბურთო სტადიონია და შორს კი, იქით, ჰორიზონტზე მოჩანს ნეგლეგეტი. პირველივე შემხვედრს ვეკითხები: „მივალ იქამდე ხუთ წუთში?“ „No, no may be 15-10 minutes“, წარმოუდგენელია, გავრბივარ, ფეხები მტკივა, დავიგვიანე, ოფლი მასხამს, ვფიქრობ, მთელი დღის განრიგი უნდა შევცვალო, სხვა გზა არაა, ფული დამეხარჯება, თან ძ. წარმოიდგინეთ, ვენაშიც მატარებელს უნდა მოვხტომოდი, იმასაც ვერ მივუსწრებ.

მოკლედ, ვირჯი, მივრბივარ და ღმერთს შევჩივი, მეღადავები, ღმერთო? ახლა ეს იქნებოდა? ეს დაწყველი-

ლი ტაქსები, ჩემი ფეხები? რა უბედურებაა, ოფლში ვიღვრები, სულ დამისველდა ზედა, თვალებს ვხუჭავ და თავს ვაგულიანებ ბოლო ძალებით: გაიქეცი, მიდი, ფორესტ, გაიქეცი.

მივალწიე ნეგლეგეტს და RegionJet-ის დახლს ვხედავ, უკვე 6:48 წუთია, გამასწრო, ვერ მივუსწარი, ყველაფერი აირია. აი, ასე იყო, ვირჯ, გადავალ, იქ მაინც მივალ-მეთქი, გავარკვევ შემდეგი როდის გადის. მიწისქვეშა გადასასვლელით გადავედი და რას ვხედავ – მოშორებით დგას ავტობუსი, ნეტა, ეს შემდგომია? ამის ბილეთი არ მაქვს. ნეტა, რა ელირება? მივირბინე. ხშირი სუნთქვით ვეკითხები ვარდისფერებში ჩაცმულ მსუქან ჩეხ გოგონას, დავიგვიანე, ვეუბნები, ხელით მანიშნებს, ბილეთიო. მივეცი და იეს, იეს! ეგ არის! დამელოდნენ, მთელი სტუდენტებით სავსე ავტობუსი მე მელოდებოდა. ეს ახალგაზრდები ბუს თვალებით მიყურებენ, მე კი თვალებს ძირს ვხრი, ყველა ქინძზე მკიდია, ფეხები მტკივა, სველი ვარ, ვიხდი ზედას და 27 ნომერ სკამზე ვიშხლართები. თვალებს სანამ დავხუჭავდი, გულ-მკერდს დავცქეროდი, სადაც ჩემი ხის ჯვარი ჩამოკონწიალდა, ჩემი ოფლით გალუმპულიყო და თითქოს ეს სიმბოლური ნიშანი იყო ღმერთის –

„გაგეკაიფე“, – თითქოს მითხრა ხის ჯვრიდან იესომ და მე თვალები მივხუჭე. ბუდაპეშტი-ბრატისლავა-ვენა ავტობუსი დაიძრა.

უნგრეთის მაგისტრატები

●
ჩემი ის შემთხვევა, რომ მაგვიანდებოდა ნეგლეგეტის ავტოსადგურზე, მხოლოდ დასაწყისი იყო. ყველაფრის მიზეზი და თავი კი, ალბათ, ის გახდა, რომ ორშაბათი იყო. ორშაბათს არასდროს არ უნდა დაგეგმო მნიშვნელოვანი საქმეები, მოგზაურობაზე ხომ ლაპარაკიც ზედმეტია. გზაზე იმდენი რამ

შემემთხვა, რომ მეგონა მესიზმრებოდა. ბუდაპეშტი-ბრატისლავა-ვენის ავტობუსში გამოვიძინესავით და დაახლოებით ერთ საათში კრუასანი და კაპუჩინოც გეახელით, რომელიც ზედმეტად წესების მოყვარულმა ვარდისფერუნი-ფორმიანმა ჩეხმა გოგონამ მომართვა. საერთოდ, თავიდან უხეშად და ცუდად დამიხვდა, ვაი-ფაიც არ იყო ბუსში, მაშინ, როცა ენერა, რომ უნდა ყოფილიყო. ერთი სიტყვით, გავახილე თვალეები და დავინყე პრეტენზიები საკუთარ თავში, ფიქრებში, ეს მინდა, ის მინდა, ეს ალბათ, უფრო იმის ბრალი იყო, რომ ფეხები მტკიოდა, ერთზე, მარჯვენაზე, საერთოდ, წყალივით ბუშტუკი გამომებერა, მეშინია, არ გამისკდეს, ფეხები მტკიოდა და თან ისეთი ოფლის სუნი ამდიოდა, ახალი სუფთა სურნელება ჟაკეტი მოვიცვი, იქნებ, რამენაირად გამსვლოდა ოფლის სუნი.

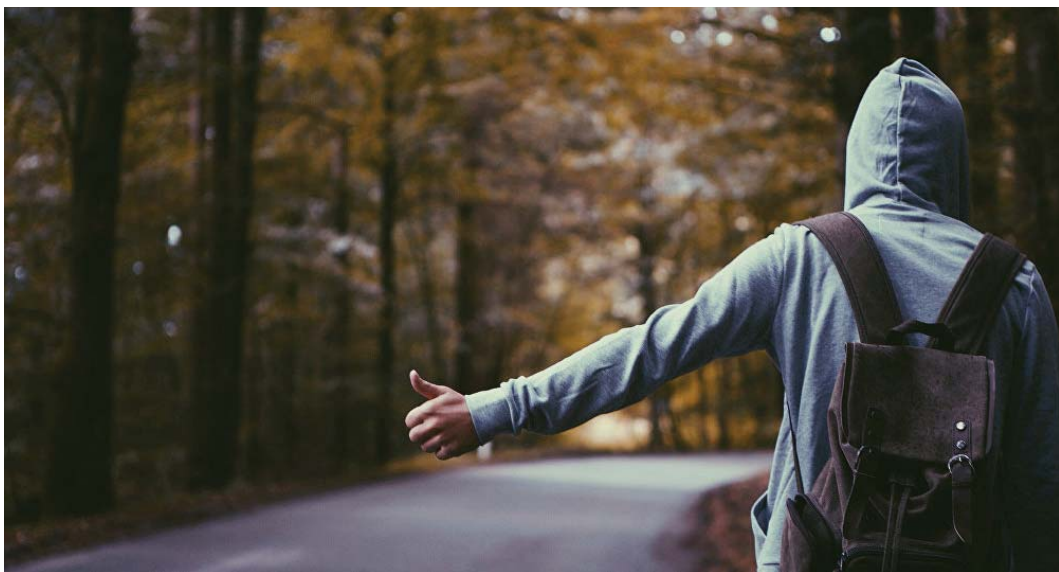
ამ ფიქრებში ვარ, რომ ავტობუსი შუა მაგისტრალზე გაჩერდა, წინ დიდი საცობია, ამასობაში სატვირთო მანქანებმა ნელ-ნელა ყანებისკენ დაიწყეს გადანევა და ჩვენ გვერდით დიდმა სასწრაფომ და ხუთამდე სახანძრომ ჩაიარა, პოლიცია უკან მისდევდა, ნუ, ავარია იყო, რა. საერთოდ, ცოტა უცნაური და გასაკვირია, ევროპელების მანქანის ტარებას, გზის დათმობასა და სიფრთხილეს რომ უყურებ, წარმოიდგინო, რომ ევროპაში უამრავი ავარია ხდება, მეტიც, უამრავი დაღუპულია ამ ავარიათა სტატისტიკაში. მოკლედ, ასე გაჩერდა ორი საათით ავტობუსი, მე კი ყველაფერი ერთმანეთზე მაქვს აგებული. ყველაფერი დანყობილია: ბრატისლავაში უნდა ვიყოთ 10:30-ზე და იქიდან ვენაში 11:55-ზე. ვენაში არ ვრჩები, ვენას ამ ეტაპზე მხოლოდ სატრანზიტოდ ვიყენებ, ვენაში ორი საათი მაქვს დრო, რომ ავტობუსების სადგომიდან ვენის HB, ანუ ჰაუფტბანჰოფში მივიდე და იქიდან უკვე მარიბორისკენ მატარებელში ჩავჯდე.

ვირჯ, ვერ წარმოიდგენ, როგორ გაინელა ეს დრო, თან Wifi არაა, თან ვერ ვნახულობ შენს მონერილს, თან ვფიქრობ, რამდენი ზედმეტი თანხა დამხარჯება ამ გაუთვალისწინებლობის გამო. უნგრეთი-სლოვაკეთის საზღვარზე მომხდარმა ამ ავარიამ ისე მანერვიულა, მგონი ერთი თეთრი ღერი დაემატა ჩემს ქაბუკ თმას. არადა, რეალურად, პანიკორები არიან, ორი საათი ამხელა ორკილომეტრიანი საცობის შექმნად არ ღირდა ეს ავარია. საბედნიეროდ, მანქანა არ აფეთქებულა, მაგრამ გაზის დიდი, ოთხბალონიანი სატვირთო მანქანა გართხმულიყო შუა გზაზე, იქვე, ყანაში კი გადაჩეხილიყო დაბალი სადისტრიბუციო მანქანა.

10:30 გახდა, ჩვენ კი ისევ საზღვარზე ვართ, ვწუხვარ, რომ მოვიდა ჩემი ბოროტი ვარდისფერუნიფორმიანი ჩეხი გამცილებელი, ის ქერათმიანი გასივებული და მეუბნება, დავრეკე და თქვენი ბილეთი გადაცვალებს, ბრატისლავაში ჩასვლისთანავე შემდგომ ავტობუსს გაყვებით ვენაში, ზედმეტი თანხის გარეშეო. აუ, როგორ გამიხარდა, პირი დავაღე. წარმოიდგინეთ, ამ გამცილებელმა ყველაფერი განსაზღვრა, ისიც კი შემატყო, რომ ვნერვიულობდი და ყველაფერი ჩემი ჩარევის და კითხვის

გარეშე მოაგვარა, აი, ეს მესმის, ევროპა! აი, ასეთი ზრუნვა დასაფასებელია. რაც მთავარია, ფულის ხარჯვა არ მომიწევდა, მხოლოდ ერთი საათი მომაკლდა ვენაში ყოფნის, ამიტომ ვენაში ჩასვლისთანავე ეგრევე ჰაუფტბანჰოფისკენ უნდა გავქცეულიყავი.

ვირჯ, ბრატისლავაში როგორცვე შევედით, დავინყე ფიქრი იმაზე, შენ ამ ქუჩაზე თუ გადასულხარ? ან ამ ქუჩაზე თუ გისეირნია? ამ კაფეში თუ მოჰკარი თვალი ვინმე ბიჭს? ოი, ვირჯ, ჩემი ფიქრების ოკუპანტო ვირჯ, ბრატისლავაში ჩასვლისთანავე ეგრევე ვენის ავტობუსში გადავჯექი, სადაც საშინელი ინეტი დამიხვდა, მაგრამ მაინც შევძელი შენი მაილის წაკითხვა. უკეთ გავხდი, დავმშვიდდი. ავტობუსი რომ დაიძრა, მშობოდა უკვე მთელი დღის ნამგზავრს და ახალი ვენისკენ მიმავალი ავტობუსის გამცილებელს, ამჯერად ბიჭს, ვეუბნები კრუასანი და წვენი მინდა-მეთქი, ევრო და ოცდაათი ცენტით. ამოვიღე საფულიდან ორმოცდაათი ევრო, წვრილი ევროები არ მქონდა, უნდა გენახა ამ ბიჭის სახე! არა, არა, მაგის ხურდა არ მაქვსო, მხოლოდ ხუთი ევრო მაქვსო და ცხვირწინ ამიფრიალა ხუთეფროიანი. აი, მაშინ კი გულში მოვკვდი სიცილით-მეთქი: ის ფილმი, „ევროტუ-

რი“ პროსტა ფილმი კი არაა, ყველაზე მაგარი ფილმია, რაც კი გადაუღიათ ევროპაში მოგზაურობაზე. ბრატისლავაში ლამის დარჩენა გადავწყვიტე – თუ ასეთი იაფობაა, შენც ჩამოგიყვან და სახლსაც აქ ვიყიდით-მეთქი, თუმცა მერე ისევ გადავთქვი, რა ბრატისლავა, თბილისი! თბილისი!

ბრატისლავადან ვენაში ორმოც წუთში ჩავვდივით. მოვიტოვე უკან უნგრეთის და სლოვაკეთის მწველი, ავარიული მზე. ჩამოვედი ვენაში და ვიღიმი, ჰო, აი, დებილივით ვიღიმი. წარმოიდგინე, რამხელა გავლენა აქვს ლიტერატურას ადამიანის აზროვნებაზე, წარმოიდგინე, რომ მე აქ ლიტერატურამ მომიყვანა. როგორც ტურამვილმა თქვა ერთ-ერთ ინტერვიუში: წიგნები თარგმნეთ სხვა ენებზე და რომ წაიკითხავენ, ხალხი უფრო ჩამოვა საქართველოში, წიგნების გამოცემა და თარგმნა ტურიზმიაო. მართალია, იმის მერე სულ ვრწმუნდები დათოს სიტყვებში.

მოკლედ, ჩამოვედი ვენაში და ცრის, წვრილად წვიმს, მაგრილებს, მე კი დებილივით ვიღიმი და მახსენდება არტურ შნიცლერი, მახსენდება მისი ნოველები, წვიმა იმ კაცთან, რომელიც ცოლს დასტირის, მახსენდება ლეიტენანტი გუსტლის ვენური ღამე, ვფიქრობ ელისაზე და ა.შ. უდავოა კი, ვენაში არტურ შნიცლერმა მომიყვანა. არტურ შნიცლერამდე კუბრიკმა მომიყვანა მისი 1999 წლის ფილმით „ფართოდ დახუჭული თვალები“, მეოცე საუკუნის დასაწყისის ვენური აშლილობა, არტურ შნიცლერის საოცარი ნოველა როგორ გარდასახა კუბრიკმა 90-იანი წლების ნიუ-იორკში, შენ არ იცი. ამ ყველაფერმა კი შენთან მომიყვანა, ვირჯი, ეს გზაა შენამდე.

მოკლედ, ვენაში ახლად ჩასულმა მთელი შნიცლერი გავიხსენე და გავიქეცი HB-სკენ, თავიდანვე შევამჩნიე, ერთ-ორ ადგილობრივ ავსტრიელს რომ ვკითხე გზა HB-მდე, თავიდანვე ვიგ-

რძენი, რომ ეს სხვა ხალხია, ეს ნამდვილად სხვა ხალხია. ესენი გერმანელები არ არიან, გერმანულად ლაპარაკობენ, მაგრამ გერმანელობისა არაფერი სცხი-ათ, უფრო რაღაც დახვეწილი, საკუთარ თავში დარწმუნებული, უფრო სალმიანი, მეგობრული, დამხმარე, კეთილი და high კლასის ხალხია – გავრბოდი HB-სკენ და თან ამას ვფიქრობდი. შეიძლება ეს განსხვავება ისევ ისტორიამ განაპირობა. თუ ავსტრია-უნგრეთის დიდი იმპერია საუკუნეების განმავლობაში არსებობდა. ამასთან შედარებით, წმინდა გერმანული იმპერია ან სამეფო არასდროს არსებულა, მხოლოდ პატარა მოქიშპე და დამოუკიდებელი ქალაქ-სახელმწიფოები, დაშლილობა და შეუთავსებლობა, სანამ ბისმარკი არ გამოჩნდა და არ გაერთიანა ეს ტომები. ავსტრია კი ერთიანი იმპერიული სამეფო, დიდებული მიწა იყო, ამიტომ არიან ავსტრიელები უფრო საკუთარ თავში დარწმუნებულნი, უფრო რეალურნი. ისტორია ბევრს შვრება, მეგობრებო, იმაზე მეტს, ვიდრე ჩვენ წარმოგვიდგენია.

ვირჯი, შეგახსენებ, ვენაში თავიდან არ დავრჩი, მხოლოდ გავლით, აი, უკან გზაზე კი ვენაში ორ ღამეს გავატარებ...

ვენა-მარიბორის მატარებელი დაიძრა, მე გათანგული ვარ, წარმოიდგინე მთელი დღე, დილით 4:20 წუთზე ამდგარი მგზავრი. გახსოვს?

Vac – Budapest

Budapest – Bratislava

Bratislava – Vienna

Vienna – Graz

Graz – Maribor

ვენიდან გრაცისკენ მიმავალ ცუგში ავსტრიელი სკოლის მოსწავლე ბიჭები დამემგზავრნენ. ჯერ ვიფიქრე, ახლა ამათ უცხოელზე, ანუ ჩემზე თუ იკაიფეს, ამათი ნერვები არ მაქვს, გადავჯდები-მეთქი და თან მომესმა ეგრევე, როცა რაღაც ჩამიბურდლუნეს და ინგლისურად ვუპასუხე, გადახედეს ერთმანეთს და და-

ინყეს „Spannien, Spannien“, ანუ ესპანელი ვეგონე. დასხდნენ – ორი წინ, ერთი გვერდით და ერთმანეთს ეხუმრებიან. მე ყურებს ვძაბავ, თან ვიხსენებ გერმანულს და თან ვაკვირდები, რა აქვთ სასაუბრო, როგორ განსხვავდება ავსტრიული გერმანული გერმანული გერმანულისგან და ამ პატარა განსხვავებულობებით ვხალისობ...

მოკლედ, ვირჯ, ჩემმა ავსტრიელმა ბიჭებმა იმდენი ითამაშეს, იხუმრეს, პოზიტივი მოაფრქვიეს, რომ გამამხიარულეს, თან მაქსიმალურად ცდილობდნენ ჩემს მათ თამაშებში ჩართვას და შიგადაშიგ ინგლისურ სიტყვებს ურევდნენ, ენერგია შემმატეს, მოკლედ, არ ვიცი, ისევ შნიცლერის ბრალი იყო თუ რა, მაგრამ ამ სამმა ავსტრიელმა ბიჭუნამ ვაგონი რომ დატოვა ერთ-ერთ სადგურში, თითქოს დავცარიელდი, თუმცა მოწყენის და უარაფრობის დღე არ იყო ეს, ეს იყო მთელი ექშენის დღე და აი ისიც, მომდევნო დაბრკოლება, მორიგი ექშენია – გრაცშიც დააგვიანა მატარებელმა. მოკლედ, ამ ორშაბათს ყველა ყველგან იგვიანებდა. შესაბამისად, ორ წუთში უნდა მიმეგნო პლატფორმისთვის, საიდანაც მარიბორისკენ გადიოდა ცუგი, ჩამოვხტი გრაცში და ვაკვირდები პლატფორმებს ეკრანზე, სად დგას 55 მატარებელი, აი ისიც – მეექვსე პლატფორმა, უნდა ჩავიდე მინისქვეშა გადასასვლელში და ისე უნდა მივალწიო, ერთი წუთი მაქვს დრო. გავრბივარ, შორსაა ეს მინისქვეშა გადასასვლელი, ჩავედი, მეფეთებიან მესამე თუ მეოთხე ბაქანზე ჩამომდგარი მატარებლის მგზავრები, ერთი სიტყვით, ბარიკადებია. ავრბივარ მეექვსე ბაქნის კიბეებზე და რას ვხედავ, ჩემს თვალწინ შნ მატარებელი მიდის, ვუყურებ, ვუყურებ და ისე ლამაზად მიდის, სხვა გზა აღარ მრჩება – ვილიმი, ისე ლამაზად გამასწრო, ისე რომანტიკულად, აღარაფრად ჩავთვალე რამდენიმე საათით გადადებული ჩასვლა მარიბორში.

ვირჯ, აი ასე იყო ჩემი ერთი დღე, მთელი დღე გზაში, ოთხი ქვეყნის გადალახვა, სხვადასხვა ქალაქი, შენტან მაილობა, შენზე ფიქრი, შენტან ერთად დაკვირვება ყველაფერზე.

ახლა მარიბორში ვარ, აქ სამოცამდე ახალგაზრდაა, მე ჰოლანდიელ ისტორიკოსთან კარსტთან ერთად მოვხვდი ოთახში. კარზე კაკუნის ხმა გაისმა, უნდა გავალო. აი, ისიც, ჩემი რუმმეითი. ჰოლანდიელი კარსტ ვან მეელენი ჩემზე ოდნავ დაბალი ბიჭია, წინ ოდნავ გამელოტებული ქერა თმით, მგავს ყველაფერში – ისტორიკოსია, ოცდახუთი-ოცდაექვსი წლის, უყვარს წიგნები, ჩამოუტანია ერთი სქელტანიანი და ჩემ წინ კითხულობს. რაღაცით მგავს, რაღაცით. მე ისევ ლიტერატურაში ვიძირები, გახსოვს, ვირჯ? ჰესეს „დამსვენებელში“ ერთ-ერთი ქვეთავი – „ჰოლანდიელი“, ჰმ, ჰმ U should read it.

მარიბორი

ვირჯ, როგორც იქნა, მოვიცალე შენტანის, ბევრი რამ დამიგროვდა მოსაყოლი. მოკლედ, აი, ისევ შენტან ვარ, წვით და წვრით. ახლა ავტობუსი ლუბლიანისკენ მიექანება. კონფერენციის პირველმა დღეებმა ჩაიარა და მე უკვე შემექმნა წარმოდგენა მონანილეებზე სხვადასხვა ქვეყნიდან. თითოეული მათგანის დანახვაზე უკვე ჩემი ტვინი რეაგირებს შესაბამისად, თუ თავიდან მხოლოდ გარეგნულ მახასიათებლებზე და ჩემს სტერეოტიპულ ამბებზე ვაგებდი თითოეულ მათგანს, ახლა უკვე, მათთან გასაუბრების და კონტაქტის შემდეგ, შემიძლია სხვა დასკვნები გამოვიტანო.

საერთოდ, უნდა ითქვას, რომ გასაუბრება ადამიანთან, უცნობ პიროვნებასთან, ხსნის ყველანაირი სახის დაძაბულობას და მოლოდინებს თქვენ შორის. გასაუბრება ერთგვარი ანტიდეპრესანტია ქსენოფობიისათვის. ასე

მაგალითად, ერთი ბიჭი, რომელიც რატომღაც უარყოფითად მივიღე კანის ფერის გამო, მისი მუსლიმური სახის გამო და იმანაც შეამჩნია, რომ რაღაც ქრისტიანული, არც ევროპული და არც აზიური, რაღაც შუანა იდეოლოგიის პირმშო ვიყავი, შენიშნა რა პატრიოტული ან უფრო დამრტყმელი, ისიც, მოკლედ, შორიდან მივლიდა. უცნაურია, რატომ დავინწყე საუბარი ამ ბიჭზე, მისი სახელიც კი არ ვიცი, მაშინ, როცა სხვებთან უფრო ბევრი ვიკონტაქტე და რაღაც ამბებიც გადამხდა. ეს ბიჭი უფრო მნიშვნელოვანია ჩემთვის, როგორც იდეა, შენ კი იცი, მე როგორი სენტემენტალური ვარ იდეების მიმართ, როგორი შოვინისტური, მე და ეს ბიჭი მესამე თუ მეოთხე დღეს გვერდიგვერდ აღმოვჩნდით და ასეთი საუბარი გაიმართა.

– What’s up, man? – გადმოდგა ნაბიჯი, მიხვდი, რასაც მეკითხებოდა, მაგრამ გავეკაიფე.

– What’s up? (გგულისხმობ ვოცაფის აპლიკაციას) No, man, I use Viber and Facebook, I don’t have What’s up app. მიხვდება, ილიმის, ყავისფერ სახეს, არაბულ სახეს მიკრეჭს.

– U r from? და იმართება საუბარი, დაძაბულობა გვეხსნება. განსაკუთრებით კომფორტულად კი მაშინ ვგრძნობ თავს, როცა ვეუბნები, რომ მისი ქვეყნიდან, დამავინყდა მეთქვა – ლიბანელი არაბია, მისი ქვეყნის შვილი ჯიბრან ხალილ ჯიბრანი ჩემი ერთ-ერთი სულის კორექტორია, მოკლედ, ვახსენებ ჯიბრანს და ველი, რომ იმედგაცრუება მეღის – როგორც წესი, ასეთ კონფერენციებზე მონაწილეებმა არ იციან ხოლმე საკუთარი ქვეყნის კულტურა და მპასუხობს, რომ კი! იცის! ჩემმა ლიბანელმა არა მარტო იცის ჯიბრან ხალილ ჯიბრანი, არამედ მის სახლ-მუზეუმშიცაა ნამყოფი ლიბანის მთიან რეგიონში. მასაც აქვს ნაკითხული „ნინასნარმეტყველი“ და ვსაუბრობთ ჯიბ-

რანზე. გაცემული ვარ, ეს ვირთხა, ეს შორეული, დაბლვერილი ბიჭი ისეთ თემებს გადმომილაგებს, რაც მე მათბობს ხოლმე, როცა ჯიბრანზე ვფიქრობ, როცა კი მისი „ნინასნარმეტყველი“ მახსენდება, როცა წარმოვიდგენ, როგორ ინარჩუნებს უძველესი არაბი თავის ქრისტეს ლიბანის მაღალ მთებში, გარშემორტყმული, დაბრმავებული თურქული არმიით ან სხვა მუსლიმური იმპერიული სისხლწყურვილით.

ვირჯ, პირველი ამბავი ესაა, თუ როგორ ვმტრობდით მე და ლიბანელი და თურმე როგორი ახლობლები ვყოფილვართ ერთმანეთისთვის. ასეა, ეს მაგალითი კიდევ უფრო მარწმუნებს თვალების იმბეცილობაში და კიდევ უფრო მარწმუნებს, რამხელა ძალა აქვს ენას, ღიმილს, გაკაიფებას, იუმორს, დისტანციას, სიახლოვეს თუნდაც ფიზიკურად...

კიდევ მინდა გითხრა სერბ ბიჭზე, ჩემი ნემანია, ეს უკვე ის შემთხვევაა, თავიდანვე რომ შენია. ახლაც მედიმება ამ ადამიანზე. სერბი ნემანია უნდა აღვინერო, დაბალი ბიჭი, არამოსული, ოდნავ კუნთიანი, აი, დებილი სახის გამომეტყველებით, სოფელში რო ერთი გიჟი ჰყავთ, აი, მასეთი გარეგნობისაა, მაგრამ ტიპია – შოკი, შინაგანად ისეთია, რომ ვერც წარმოვიდგენდი, სერბი თუ შეიძლებოდა ასეთი ყოფილიყო. ვირჯ, თან სოფლელია, ჩემთვის ძ საინტერესოა ევროპელი სოფლელი, რაღაც ქ ქალაქის რაღაც მახლობელი სოფლიდანაა და ბალის კრეფაში ეხმარება ხოლმე მშობლებს არდადეგებზე. ნემანია აშკარად ებრაული სახელია, მოკლედ, მე და ნემანია დავძმობილდით. ერთმანეთს ვუგებთ და ერთმანეთს ვასწავლით ქართულ და სერბულ სიტყვებს, ვლადაობთ გოგოებზე, ნემანია დრამზე უკრავს, მუსიკის შეგრძნება აქვს ამ სოფელს სერბს, მეც კომფორტულად ვარ, აინტერესებს, ქართულად როგორაა „pussy“, ვეუბნები „მუტელი“ და იწყებს გამოთქმას:

- Muteli?
- yes, yes it is.
- it's like Moteli? a little hotel?
- yes, sounds like“

იცინის, იკრიჭება

- Let's go 2 Muteli, - ვხარხარებთ.
- And how is it in Serbian language?
- Pichka

„პიჩკა?“, ჰმ, ვფიქრობ, ადვილია, სპირკასავით უღერს, „ს“ უნდა მოაშორო და ეგაა. მოკლედ, თუ მოვიწყენთ ან ვხედავთ რომ უაზრო სიტუაციაა, ერთმანეთს ვახსენებთ, რომ არსებობს ჯადოსნური სიტყვები „Muteli“ და „Pichka“, ერთმანეთს ვეძახით ამ სიტყვებს და წარმოიდგინე, სამოც კაცში ისმის:

- Hei, Mutelo! და მერე აქედან
- Hei, Pichko!

ნემანია მთლად ასეთი პახაბნიც არაა, ისეთი პროვინციული სიცოცხლის სუნი დაჰკრავს, ახლავე მოგიყვები. ფურცელზე სულ ხატავს პატარა სახლს, გვერდით - ერთ ხეს და ცაზე - ჩიტებს.

და ეს სახლი, ეს გარემო ჩემთვის სამოთხესავითაა, მყუდროა, მაცნებებს მისი ეს ნახატი, თითქოს ჩემთვის ხატავს. თითქოს მეუბნება ამ გზით ღმერთი, რომ: ხო, დროა - მე ვირჯისთან ერთად ერთ სახლში, ერთი ხე და ჩიტები, ჰო, ვთვლი, რომ ნემანია, ჩემი ებრაულსახელიანი სერბი ძმობილი ღმერთის გამოგზავნილია. ერთხელაც მაისურზე ხატვისას ნემანია მოდის და მახატავს სახლს, ხეს და ჩიტებს...

და გოგოები!

ოჰ, ყველა მოგზაურისთვის და ყველა მოგზაურის ჩანაწერების მკითხველისთვის მნიშვნელოვანია გოგოები, ვირჯი, შენტვის კიდევ უფრო ორმაგად მნიშვნელოვანი, იმიტომ, რომ თავადაც გიყვარს ნაშებზე ყურება და გაინტერესებს, მე აქ ვინმეს ვუყურებ თუ არა, ვინ შეიძლება მომეწონოს ან მოვეწონო, შენი ჩუმი, შენი გაუბედავი ეჭვიანობით მენაბები და ამ ყველაფერს ყო-

ველ შენს წერილში ვგრძნობ.

ვირჯი, მინდა გითხრა, რომ სლოვენიელი გოგოები ლამაზები არიან, შენც იცი, მეც მომეწონნენ, ისიც იცი, რომ მონანილეები სხვადასხვა ქვეყნიდან რუსები, უკრაინელები, გერმანელები და ა.შ. გარს მახვევია, მაგრამ მათთან არაფერი არ ხდება და არც მიმართა საინტერესოდ, ეს არც ფლირტია, წმინდა წყლის ფიქციაა, უბრალო, ელემენტარული მოთხოვნილებაა, გაეცნო მონანილეებს.

არავინ არ მომეწონა სილამაზით და არც სულიერად, გულწრფელად გეუბნები. არავინ არ ღირს აღსანიშნად, ერთის გარდა, და მინდა მოგიყვე ამ ერთის შესახებ, ვირჯ, თან შენ ყველაფერს ძ კარგად გაიგებ, გაერთობი.

ის ახლა ორი სკამით უკან წევს ავტობუსის უკანა რიგებში. ორ სკამზე გაშხლართულა, ხუჭუჭა, ყავისფერი თმა აქვს, შავი, შავი კანი, ჯინსი ამოუცვამს, დიდი წითელი ტურები და მაიმუნის განზე გახლეჩილი ცხვირი, დიდი თვალები და მოხდენილი წარბები, აი ასეთია ფიზიკურად ჩემი ზიმბაბველი - მუჩანიარო დხჰილვარუ.

მუჩას რომ შევხვდი, ქუჩას დავადექით ერთად. მე რალაცები მქონდა საყიდელი ქალაქის ცენტრში, მას კი ბანკიდან ფული უნდა გამოეთანა, დავემგზავრეთ ერთმანეთს, თორემ მასთან მისვლას არც ვაპირებდი, ვერ გახდებოდი ამ სასწაულის მოწმე, რაც ეს გოგოა. მუჩამ ლაპარაკი დაიწყო და რა დაიწყო, დაიწყო სწრაფი ლაპარაკი, ინტრიგები, გამოწვევები, კბენები. ოი, რა აფრიკული პანტერასავით გოგოა, ამერიკულ ფილმებში რომ არიან ნიუ-იორკელი, ბრონქსელი ან ბრუკლინელი შავკანიანები, აი, ისეთი მანერებით ლაპარაკობს. ზიმბაბვედანაა, მაგრამ ალჟირში სწავლობს. მომყვება ეს ზიმბაბველი და ხალხი შემოგვცქერის - მე, ასეთ უჩვეულო ფითქინა კავკასიელს და ამას - ასეთ შავ უჩვეულო აფ-

რიკელს. მელადავება და მინვევს მუჩა, თან როგორი პირდაპირია, უნდა ნახო, პირი დამალეზინა.

– „ჩვენი ბავშვი რა ფერის იქნება? ღმერთო, შენი ფერის?“ – იჯლანება, თან მეპრანჭება, უსაყვარლესია, თან ეს ამერიკული ნიგააქცენტი, ხელების ქნევა, იოო, ვეუბნები, რომ ჩემი ერთ-ერთი ნოველა ლიტერატურულ ჟურნალში დაბეჭდეს და უნდა ნახო.

– What? – ჩერდება, თეთრ კბილებს მიჩენს, R u a writer? ow, my goooood, on my goooood – და ადგილზე ხტის, ცეკვავს, კივის, – ააა, U should write smth about me, 4 me pleeeeeeassse, თან თამაშობს, თან ნამდვილია, თან საყვარელია, შეშლილია და ვირჯ, წარმოიდგინე, როგორი ლამაზია ჩემი მუჩა. მივდივართ ისევ და ვთხოვ, რამე ლექსი მითხრას თავის ენაზე. ვერ ბედავს, ო, არა, უარზეა, მოკლედ, დავიყოლიებ და მარიბორის შუა ქუჩაზე, იქ, სადაც, „შავი ჭირის“ შუა საუკუნეების ევროპული მონუმენტი დგას, მუჩა დგება და ჰყვება:

– „Cvrbigo imee na tua tua se sa kirobiCu amara ke be be ku ruiCa eRRRkrima pua“, – ზიმბაბუურ ენაზე მიკითხავს ლექსს, ასრულებს მოყოლას და სულში მაჟრიალებს, არ ვიმჩნევ, მარა პირი დაღებული მაქვს, მგონია, რომ სულ სანყისს დავუბრუნდი ამის მოსმენით, მივუახლოვდი მაინც ადამიანობის პირველ ნიშას. შუა აფრიკული ტექსტი ისე ჟღერდა, რომ რა ვიცი! როგორ გითხრა! აღვეფრთოვანდი!

მუჩა თეთრი თვალებით და თეთრი კბილებით მიყურებს, მერე კი მთხოვს, ქართულად ვუთხრა რამე, რამე ქართული ლექსი და ვინ? ვინ? რა ვუთხრა? რა წავუკითხო? რა ვუთხრა, ვირჯ, ჩემს ზიმბაბუელს, რომელმაც თავის პანტერულ ენაზე შემაკრო? და აი მეც ვყვები ბოხი ხმით, სევდით:

*გაგონდება თუ არა
კარალეთის დღეები
მთების ლურჯი კამარა
უცხო სამოთხეები
კიდევ შეგრჩა თუ არა
მხიარული თვალები
თუ დრომ გადაუარა
და ჩაუქრო ალები?*

ვამბობ ამ ლექსს და კარალეთზე ვფიქრობ, სადაა კარალეთი, რაა კარალეთი? კარალეთი ხომ არც ის სოფელია და არც ის ასოები, რაც წერია, კარალეთი ხომ სულ სხვა სივრცეა, ისიც არაა, რაც ისმის, კარალეთი შენ ხარ, ვირჯ, კარალეთი შენ გვერდით ყოფნაა, შენთან ყოფნაა, შენში ყოფნაა, შენს ცხელ საშოში ყოფნაა.

აი, ასეთი საოცრებაა ჩემი აფრიკელი მუჩა. მერე მომიყვა თავისი სახლის შესახებ. მეუბნება, წარმოიდგინეო სიმინდის ყანები, ველები და ჩამწკრივებული სახლები, ჩვენი სახლი სულ ბოლოაო და ვცხოვრობთ ოთხი და და ერთი დედაცო, როგორი რომანტიკულია, ვირჯ, ნახე, ჩემი მუჩა, ჩემი პანტერა უმამაცესი გამოხედვით.

აი, ახლა გაიღვიძა, წამოჯდა, ფანჯარასთან ზის და უყურებს სლოვენის მინდვრებს. ლიუბლიანას ვუახლოვდებით, მუჩა გზას უყურებს, მზე ანათებს მის შავ სახეს, ის კი ჩუმია. მამჩნევს, რომ ვწერ და ელიმება. შენ ვერ წარმოიდგენ, როგორი ბედნიერი ვარ, რომ მუჩა ვნახე: ხომ მოგეწონა, ვირჯ? იმედია, გაერთე ამ ეგზოტიკური ამბით. იცოდე, ვირჯი, შენ თუ გამაბრაზებ, შენ თუ გადამაგდე, თავს დავადებ და მუჩასთან წავალ ზიმბაბუეში, იმ სახლში ჩავუსახლდები, სიმინდის მინდვრებთან რომაა სულ ბოლო, მის სამ დასთან და დედასთან ერთად ვიცხოვრებ და ვიფიქრებ შენზე, ჩემს ერთადერთ სიყვარულზე, ჩემ ყველაზე ტკბილ და ახლობელ სიყვარულზე.

ლუბლიანასთან

●
ვუყურებ მწვანე ველებს, ტყეებს, ჩემ წინ ავტობუსის ფანჯარაში მიქრიან, როგორც კომპიუტერულ თამაშში, მიდის შენი პიტერ პენი, ენატრები შენს ბიჭს, მთელი დღე ვგრძნობ უკმაყოფილებას, რაღაც მარილს, რომელიც მენატრება, მთელი დღეა არ დაგკონტაქტებივარ, ინეტი არსად არაა, ვიყავით ბლედში. ბლედის ტბა და ბლედის დასახლება, რომელიც სლოვენის ჩრდილო დასავლეთით მთებში, ალპებში მდებარეობს, ძ ლამაზი იყო.

ბლედში ციხესიმაგრეზე ავედით და იქიდან გადმოვხედეთ მიდამოს. ვირჯ, უცნაურია, მაგრამ სლოვენია ძ ლამაზი და მშვიდი ქვეყანაა საცხოვრებლად, თან ძ პატარა, მაგრამ აქ თითქოს არაფერი არ ხდება, თითქოს ეს მხარე მონყვეტილია სამყაროს, თითქოს აქ ისვენებს გლობალური სული, აბალანსებს მსოფლიო ამბებს, აქ არც მიგრანტები მოდიან, არც ხალხი გარბის აქედან, თითქოს მსოფლიოს ცივილიზაციებმაც გვერდით ჩაუარესო ამ ქვეყანას, ქვეყნის კულტურა და მუზეუმები მინიმალისტურია. აქ ვერც ჰიტლერზე და ებრაელების გენოციდზე ნახავ რამეს, ვერც სტალინურ რეპრესიებზე. აქ მგონი არც რომაელები და არც ბერძნები არ ყოფილან, არც მაკედონელს გაუვლია აქ და ატილამაც კი ვერ მოაღწია. უცნაურია, არა?

მაგრამ ქვეყნის ინფრასტრუქტურა, მთელი ეს მონყობა, მატარებლების სისტემა, შოპინგცენტრები გერმანული სისტემითაა მონყობილი, არა რა, ეს ევროკავშირი მაინც გერმანული ჩუმი იმპერიაა, იმიტომაც გავიდა ბრიტანეთი. ვუყურებ მწვანე მინდვრებს, ავტობუსი მიდის, მე კი შენი მარილი მაკლია, ვირჯ, შენი ხმის გაგონება მინდა, შენი გამოგზავნილი მაილის ნახვა მინდა, ჰოსტელში რომ მივალთ ლიუბლიანაში, ეგრევე ვეცემი ვაი-ფაის და პედს.

შენზე ფიქრში ამიდგა, როგორც ყო-

ველთვის. ჰო, აქ იმასაც დავაკვირდი, რომ ეს გოგოები ხომ ლამაზები და კაები არიან, მაგრამ მათ დანახვაზე არ ვიღგზნები, რატომ? რა ვი, ისედაც შიშვლები დადიან, მოკლე შორტებით, ტოპებით, მათი ფეხები ვისიბლე არის, შესაბამისად, უფრო იმას ვამჩნევ, ვის რამხელა ხორცი აქვს ფეხზე, მუცელზე, და ეს სულაც არაა აღმგზნები. ეგ კი არა, იმ დღეს ფართიზე მუჩამ შემჭამა ცეკვა უნდა გასწავლოო და კაი-მეთქი, შენ იდექიო და მიყურე, მე რას გავაკეთებო. გამიყვანა მოგუგუნე ბრბოს შუაში, დამიწყო ცეკვა და ტრაკი მომადო ყვერებთან, როგორც აფრიკულ ცეკვებშია, დაიწყო ქნევა, ოე, ოე-მეთქი: რაებს შვრება, გამიკვირდა, შემრცხვა, ეს კიდე ყვერებს ეხახუნება. მოკლედ, ბევრი დამცინა ამ პანტერამ, აფრიკელმა.

ევროპაში ყველა მოღეღილია, შესაბამისად, აღარ აღიგზნებიან, ამიტომ სჭირდებათ აღმგზნები საშუალებები, სწორედ ამიტომაა ამდენი სექსშოპი, ამდენი ინსტრუმენტი თუ საგანი გამოგონებული, ნყვილს შორის რომ იყვნენ – სიგიჟეა, უსიყვარულობაა.

მუჩა მიყვებოდა: ალჟირში, თურმე, ქუჩაში სიარულისას შეიძლება მოსეირნე არაბმა ბიჭებმა ხელი წამოგარტყან ტრაკზე, ძუძუზე, არავინ არ ისჯება პოლიციის მხრიდან. მარტო უცხოელებს კი არა, თურმე თავიანთ ქალებსაც ასე ექცევიან, სწორედ ამიტომ უნდა იაროს იქ ქალმა ქმართან ერთად, და გინდა ფარულად მაინც მოხვდეს ტრაკზე ხელი, არ უნდა თქვას და ქმარმაც ვერ უნდა შეამჩნიოს, თორე ატყდება ერთი ამბავი. მოკლედ, არაბულ სამყაროში ერთგვარი სპარინგია, გამოდიხარ ქუჩაში და ჰა, რომელ ქალს წამოარტყა, რომლის ქმარი გაიხედება იქით ან რომელია, საერთოდ, მამაკაცის გარეშე და საით წაუთაქო – ყლეობაა. საშოპინგოდ რომ მივდივარ, მეგობარი გოგო უნდა გავიყოლო, თორემ შეიძლება გასახდელში გამყიდველი კაცი შემოვი-

დეს და ტრაქსა და ძუძუებზე დაგინყოს
თომარო, u see!

არც ევროპის მოღვლილობა ვარგა და
არც მუსლიმური დაფარული და აკრძა-
ლული სტილი, ხო! შუა! ოქროს შუაღედი,
ჰმ, ვითომ ქართული? შენ ხომ, ვირჯი,
ჩემი ქართული, აჭარელი დედოფალი ხარ,
მზე თვალეში მანათებს, ნათება მაქვს
სახეზე, გილიმი შორიდან, გეხუტები, გი-
ლიმი, ჩემო მანათობელო ვირჯი.

ლიუბლიანა

ვირჯ, ბავშვობა „გაოცების“ ტკბი-
ლი ხანააო, გაგიგონია, ჩემი ბავშვობა
კი არც მთავრდება და არც მინდა დამ-
თავრდეს, იმიტომ მიკვირს და იმიტომ
ვარ ასეთი გაოცებული – რეები არ
ხდება ჩემს თავს.

რას წარმოვიდგენდი, რომ გუშინ,
შუალამეს, ლიუბლიანას ცენტრიდან
შინ დაბრუნებისას მუჩა, ჩემი ზიმბაბ-
ველი ოთახში გამომყვებოდა. მეთქი:
რა უნდა, შევედით და ჩემი მხვრინავი
ჰოლანდიელი არ იყო შინ, ჰოდა, მო-
ვიდა და ჩემს თეთრ, თეთრ ფითქინა
ახალ სანოლზე განვა, გდია ეს შავი,
ყავისფერი დებილობა ჩემს სანოლზე
და თეთრ დიდ თვალეებს მაჭყეტს. მეთ-
ქი: რას აკეთებ? არ გინდა, მომეფე-
როო? მეთქი: მუჩა, რას აკეთებ, ადექი-
მეთქი. წამოჯდა, მეჩურჩულება, ერთი
სიტყვით, თავის თავს მთავაზობს, ეს
ზიმბაბვეური ცდუნება ტუჩებს მიტრი-
ალებს ტუჩებთან და მეუბნება – რამ-
დენი წლის ხარ, კი მაგრამ, ოცდაექვსი
წლის ხარ ახლა შენ? არ იცი, რა უნდა
გააკეთო? ჰეტერო ხარ? შეყვარებული
გყავს? მე კიდევ ყველაფერზე ნერვები
მეშლება, დაღლილი ვარ, ამის ტვინის
ტყვინის თავი არ მაქვს, მით უმეტეს,
არც ამის საშოს ტყვინის თავი ან მუ-
ლამი! ქველმოქმედებას ხომ არ გავნევ?
არ მომწონს მუჩა, როგორც გოგო, უფ-
რო სწორად, მომწონს, მაგრამ არ მიყ-
ვარს, შენზე ვფიქრობ, ვირჯ, ხო, აი,

წარმოიდგინე: ეს აფრიკული პანტერა
პირს მიტრიალებს სახესთან, შუბლზე
მაკოცა, თავზე მისვამს ხელს, მე კი-
დე გაშეშებული ვარ, ურეაქციო, უმოძ-
რაო, ერთი სული მაქვს, როდის მორ-
ჩება თავის სისულელეებს, რომელიც
რატომღაც უბრალო ლექსის მოყოლას
მოჰყვა. არ მინდა, გული ვატკინო მუ-
ჩას, შენ გახსოვს, ვირჯ, როგორი კარ-
გი განწყობით ვუყურებდი ზიმბაბველს,
ახლა კი ნეგატივი მისახლდება.

ჰა, გავცე ქველმოქმედება და ვიტ-
ყნაურო ამ სულელ არსებასთან, აზრი?
სიამოვნება არა, მულამი არა, სიყვარუ-
ლი არა, მეტიც – შეიძლება უფრო მეტი
პრობლემები, თან ხო გაგიგონია? „If u
go 2 black, u will never get back“. მოკლედ,
კი, მუჩა დამმანტაყებლად გადაიქცევა,
ათას ცილს დამნამებს, ამ ყველაფერს
ვერსიების სახით განვიხილავ, მუჩა კიდე
აგრძელებს თავის ფლირტაობებს, აღარც
ვუსმენ, ბოდილობს რალაცებს, მე კი
შენთან ვარ, ჩემი სიყვარული შენ მიმართ
მეტია, ვიდრე მთელი ეს ცდუნებები, ვიდ-
რე მთელი ეს ეშმა ჩემში, რომელიც მე-
უბნება: „შენს ადგილას ვირჯი? ჰაჰაჰაჰა,
რა იცი, რას იზამდა? მერე მოგატყუებს
და ეგ არის? ჰაჰაჰაჰა“ – მეუბნება ჩემში
რალაც, ყურები მეუბნება თუ თვალეები,
არ ვიცი, ენაც არ მოძრაობს, თვალე-
საც ვხუჭავ და ყურებსაც ვახშობ, შორს
ვაგდებ ამ აზრებს, „მე ასეთი დავრჩები
თუ გამიძლებს, დროო“. შენს სიყვარულს
ყვავარ მოცული.

მოკლედ, მუჩამ იბოდილა და გა-
ვაბუნძულე, შენი ნერვები არ მაქვს-
მეთქი. სხვა გზა არ დამიტოვა, უხეშო-
ბას მივმართე. ტკბილად მეძინა, ვფიქ-
რობდი, ვირჯ, ჩვენზე, ჩვენს სახლზე
ლისის ტბაზე, ჩვენ ერთად ცხოვრება-
ზე, ჩვენს სიყვარულზე.

გათენდა და ოთახში კაკუნია, მხვრი-
ნავი ჰოლანდიელი ალებს და ღამენათევი
სანოლს უბრუნდება, წუხელ გვიან მო-
ვიდა, ლიუბლიანას ბარები მოიარა, მე
კი ჯერ მუჩას ვიტანდი, მერე დავიძინე.

და აი, გამთენიისას მხვრინავი ჰოლანდიელი ალებს კარს და ისევ მუჩა შემოდის კარში, ო, ღმერთო ჩემო, აი, ეს უკვე ზედმეტია, ველოდები, რას გააკეთებს, რა უნდა. მოდის ჩემს ლოგინთან და მიჯდება გვერდით, სახე მაქვს ეს-ესაა ვიყვირებ, ისევ თავისებურად, მოძალადის, ოდნავ შანტაჟის ტონით – შენ ძ დაბნეული ხარო, ამიტომ ჩამოყალიბდიო, რა გინდაო? – ისევ იმავს მიმეორებს, ჩამოყალიბებული ვარ-მეთქი, ჩვენ შორის არაფერია და არ ვარ ამ შენს ამბავში თანაზიარი-მეთქი, რალაც ასეთი ვუთხარი ინგლისურად. დგება პანტერა და ფურცელს დებს ჩემს მაგიდაზე, სადაც ჯერ ზიმბაბუურად, შემდეგ კი ინგლისურად წერია ის, რასაც ახლა მე ქართულად დავწერ:

*სინათლე ჩემს გულში,
ჩემი ანგელოზი ზეციდან
ყველაზე ღრმად,
იქ, სამოთხეში,
დაგას და უჭირავს ჩემი გული
მაგ შენს ხელისგულზე.*

ო, ღმერთო, ან ძ მგრძნობიარეა, ან მორიგი თრიქია. გადის, ძლივს ამოვისუნთქავ, მივვარდები აიპედს და შენს მონანერს ვისმენ:

„ახლა გავიღვიძე და მმ, უნდა ავდგე, წავიდე (ამთქნარებ) თერთმეტზე ვხვდებით და რუკები მაქვს და მივდივართ კახეთში“.

შემდეგ ვისმენ ამ ხმოვან ფოსტას:

„სულელიო, სულელიოო, რა სულელი ხარ, თმა უნდა გავიშრო ახლა“.

გისმენ შორს და ვხედავ, როგორ მეპარება სიხარული, ბედნიერება, როგორ მეპარება ღიმილი, როგორ იღვიძებენ ფანტაზიები, როგორ წარმოგიდგენ ახალგაღვიძებულს, მთქნარებას, თვალების მოფშვნეტას, შენი ტუჩების ცმაცუნს, შენ ის ხარ, ვინც ასე ძ მჭირდებოდა, ვმთლიანდები, ვუსმენ შენს ხმოვან ფოსტებს და ყველაფერი მავინ-

ყდება, ყველაფერი გარშემო ქრება. საწოლიდან ვხტები და ვზზრიალებ.

ლიუბლიანა

ვირჯ, ამბავი ამბავს ენაცვლება, ჩემი მოგზაურობა ნელ-ნელა დასასრულს უახლოვდება.

გუშინ პირანში ვიყავით, სლოვენის ზღვის სანაპირო ზოლზე ტურისტული ქალაქია, იტალიელები და გერმანელები დადიოდნენ სულ. პირანი ისეთი ქალაქია, შენ რომ მოგეწონება, იტალიური სტილის სახლები, ფერდობზე გაშენებული ვაზი, მდიდრების დაჩეხი, ძველებური ტიპის სახლები, ვინრო, ვინრო ქუჩები, ქალაქის თავზე – ერთი ეკლესია, ადრიატიკის ზღვა, მოლივლივე თეთრი მარგალიტებივით გემები ჩალაგებული, სხვადასხვა აფრებით. დავდიოდი თაკარა მზის ქვეშ, ადრიატიკის მზე დამცინოდა ზევიდან, მე კი პირდაღებული ვუვლიდი ქალაქს.

უკან რომ წამოვედით მარიბორში, ავტობუსში დავიძინებ-მეთქი, ვიფიქრე, თავი მტკიოდა და ისევ მუჩა დამიჯდა გვერდით! ოლონდ ეს არა, მაგრამ კმაყოფილი ვიყავი, უფრო მეგობრულად ლაპარაკობდა, ისე, როგორც თავიდან, როცა მომწონდა, რაც ის იყო ჩემთვის. მუჩა მეუბნება, დანერე რამე ნოველა აქ ყოფნისასო? არა-მეთქი, მე მჯერა, რომ შენი ნოველები ითარგმნება ინგლისურ ენაზე და ერთ დღესაც ზიმბაბვეში ნიგნის მალაზიის ვიტრინაზე შენს სახელს და გვარს წავანყდები და შენს ნიგნს ვიყიდო. საყვარელი! მოკლედ, პანტერა შეცვლილი მანერებით. აღარც პასუხს მთხოვდა აბსურდზე, რატომ არ გინდა მომეფეროო, აღარც ტუჩებს მიტრიალებდა სახესთან უხერხულად, თან ვფიქრობდი, მორიგი თრიქი ხო არაა-მეთქი და მახეს მიგებს, მოკლედ, ჩემი შებმა აქვს საბოლოოდ განზრახული-მეთქი, თან ვფიქრობდი, რომ მიხვდა – სხვა მიყვარს.

მუჩამ მოკლედ ილაქლაქა, მე ყველაფერი დადებითად მივიღე და მერე კალთაში თავი ჩამიდო, დაიძინა. ჩემს კალთაში ხუჭუჭათმიან, შავკანიან გოგოს უდევს თავი და ისეთი შეგრძნება მაქვს, რომ ამერიკულ ფილმში ვარ, ხო, კიდევ ჩემი თოჯინა მახსენდება, ჩემი ბავშვობის საყვარელი თოჯინა, ზანგა. ვფიქრობ, რომ ზანგამ ხორცი შეისხა, ვფიქრობ, ყველაფერი ერთმანეთთანაა დაკავშირებული.

მარიბორში რომ ჩამოვედით, თავი უკვე ძ მტკიოდა, ყველა გასართობად წავიდა, მე კი შინ დავრჩი, დავიძინებ-მეთქი, თავი მტკივა, სახე დამწვარი მაქვს, წითელი ვარ შუბლზე, ვიძინებ და რაღაც შხამივით ვგრძნობ სხეულში, მეშინია, არავინ არაა, თან უცნაურად წამაკანკალებს ხოლმე, ტუჩებსაც უცნაურად ვბრეც, გული მიფრიალებს... ასე ცუდად ვიყავი ღამის ორ საათამდე, სანამ გული არ ამერია. გავვარდი ტუალეტში და ვარწყიე, თან ვფიქრობდი მზეზე, იმ მზეზე, პირანის სანაპიროზე რომ დამჩხაოდა თავზე, კაშკაშა, აბრიალებულ ადრიატიკის მზეზე, როგორ მახარებდა და როგორ დამისრულა. ნუთუ ყველაფერი ასე სრულდება? ნუთუ, ვირჯი, შენი ნათებაც და შენი სიხარულიც გულისრევად გადაიქცევა, სიბინძურედ, სინაგვედ, ლალატად?

გულის რევის შემდეგ თავის ტკივილიც გამიქრა და გულის ფრიალიც, მკრთალად, ალაგ-ალაგ, სურათ-ხატებად ვხედავდი ისევ გემებს, სანაპიროს, ზღვას და შენ, ვირჯი...

მარიბორი

ვირჯი, არ მოგიწერია თითქმის საუკუნეა, რა დავაშავე? რა მოხდა? რატომ მამყოფებ ასეთ მდგომარეობაში? შენ ხომ იცი, მე როგორი ვარ, ნუთუ არ შეგეძლო, მოგენერა ამხელა დღის განმავლობაში, დავიჯერო, ვერ მოახერხე? ვირჯი, მე შენი მჯერა, მე ჩვენი სიყვარულისაც მჯერა და იმისაც, რომ ახლა

რაც უნდა ხდებოდეს, შენ ჩემთან ხარ, შენ გიყვარვარ, შენი ჩუმი, ჩურჩულა ტუჩებით ღალადებ ჩემზე და შენს პატარა, დაჭმუჭნილ მოკუმშულ ხელებში ინახავ ჩვენს სიყვარულს, შენს დაღლილ და დაბნედილ თვალებში მხედავ მე და გენატრები.

დილაადრიანად ისევ მუჩა დამადგა თავზე, მხვრინავი ჰოლანდიელი წავიდა თუ არა, თითქოს ზიმბაბველი კართან იცდიდა, ხუთ ნუთში შემოტანტალდა, წითელი ერთიანი ბენვის კაბა ეცვა, ძ სექსუალურად გამოიყურებოდა, შემოვიდა და ჰოლანდიელის სანოლზე წაიპლაკვა, ძველებური გამონწვევებით არა, მაგრამ მაინც შეინიშნებოდა მასში პროვოკაციული, ერთი-ორჯერ როცა გადაიხარა და ტრაკი დააყენა ძალღურ პოზაზე.

თუმცა დავმშვიდდი კიდევ უფრო და მუჩაც დამშვიდდა, მგონი, ისე ძ აღარ ვუნდივარ, მით უმეტეს, რომ ვუთხარი

– „I am in love with Virgi!“

– „Who the fuck is Virgi?! I am not Virgi!“ – იყო პირველი რეაქცია, მერე კი ვთქვი, რომ ვირჯი ჩემი სიყვარულია, უნდა გენახა ამ ზიმბაბველი კათოლიკე აფრიკელის რეაქცია.

– „იჰაა!“ ბუნებრივი რეაქცია, არანაირი ხელოვნურობა, მკერდიდან ამოსდის.

მუჩა მეკითხება – ადამიანები ადამიანებს რომ ჭამდნენ, გაგიგაო? კოცნით შეჭმას გულისხმობს? არ მითხრათ, რომ ისე მოვეწონე, კოცნით შეჭმას მიპირებს! არა, ნამდვილად შეჭმას გულისხმობს. ოჰაა, ესლა მაკლდა, სადღაც ავსტრალიასთან შეიძლება კანიბალები იყვნენ, მაგრამ სამხრეთ აფრიკისკენ ზიმბაბვეში არა მგონია. თუმცა ვატყობ, მაინც შიში მეპარება, მუჩას დავცინი, რა სისულელეა-მეთქი, მაგრამ უკვე წარმოვიდგინე და შიშისგან შემაკანკალა, როგორ შემოდის მუჩა ღამე ჩემს ოთახში და მიძინარეს ცოცხლად შეჭმას მიპირებს, დანით მჩეხავს,

ნანილ-ნანილ მასახიჩრებს, თან ამ ყველაფრის მოწმე ვარ, ეს არც სიზმარია, არც ფანტაზია, ტვინში ხორციელდება. მერე თემა შეცვალა, ნაცნობი იაზვობით დამინყო დაკითხვა: როგორი გოგოებისთვის მიკოცნია; იმიტომ არ ვეხები, რომ შავკანიანია? მიდი და გააგებინე ახლა ამას, რომ რასიზმთან არაფერი კავშირი მაქვს და ყველაფრის თავი და თავი ვირჯია, ჩემი შორეული სიყვარული. მოკლედ, ერთგვარ პრესში მამწყვდევს, მაგრამ, საბედნიეროდ, ყველაფერი იცვლება. ჩემს სანოლზე გადმოსკუპდება და მე მას ისმაელ ლოს შესახებ ვეკითხები, თუ იცის მისი სიმღერები, ოთახში ისმის ისმაელ ლოს სენეგალური ჰანგები. ო, ო, იცის, მერე მაჩვენებს ზიმბაბველ მომღერალ ოლივერ მტუკუძის, მისი ერთი სონგი „ნერია“ უნდა ნახო, რა მაგარი სონგია. ზიმბაბვეური ტექსტი, ჰანგი – აფრიკული, გიტარაზე, ო, რა საოცარი მუსიკაა. ვმშვიდდები, მუჩას სხვანაირად ვუყურებ, აღარ მეშინია მისი შეჭმის, ისეთ სონგებს მიზიარებს, თითქოს ვუბრუნდები პირველ სანყისს, აფრიკულს, მერე კი მთხოვს, ჩვენი ვაჩვენო და ვინ თუ არა „კრიმანჭული“.

– „იჰაააა, იუჰუუუ“, – რეაქციები უნდა ნახო. აფრიკელი გოგოს, ოცდასამი წლის მუჩას შეკვივლებები, კრიმანჭულის ხმაზე გიჟდება, მერე ქართულ ცეკვებსაც ვანახებ, და ბოლოს დგება ჩემი ღ-ის დრო, მით უმეტეს, დღეს აღმოვაჩინე, რომ პირველი არხის ეთერში ჩემი ახალი სიმღერა, „ჩემი ტანგო“-ს სტუდიური ჩანაწერი გაუშვიათ, ვანახებ მუჩას ამ ჩანაწერს და!

– aaaah, ou, nouuu, iz iT iuuuuu, o mai gaaaad, iu ar, ies, ies, uhuuu – ვიფხრინები სიცილით, ისეთ ხმებს გამოსცემს, არა, არ თამაშობს, მართლა გაოცებულია, აი, ასეთი რეაქციებით დამტოვა მუჩამ, რადგან მხვრინავი ჰოლანდიელი დამიბრუნდა ოთახში. ახლა ძ საინტერესო ექსპერიმენტს ვატარებ და ჩემი

კარსტის შეფასება უნდა ვნახო, როგორი იქნება ამ „ჩემს ტანგოს“ რომ მოვასმენინებ. ბუნებრივია, ჰოლანდიელი ბიჭისგან კვილს არ ველოდები, არც ალფრთოვანებას, მაგრამ იმის იმედი მაქვს, რომ მოეწონება, რამე კაის მეტყვის. ვასმენინებ ჩემს შესრულებულ სიმღერას და პირდაპირ მეკითხება:

– „რამდენად მოთხოვნადია მუსიკალური ბაზარი საქართველოში?“ ოოოიჰ, შენი, კაპიტალი და შენი ბურჟუა, ვიცინი გულში – აფრიკელის მოცეკვავე რეაქციები და დინჯი, ვაჭარი ჰოლანდიელის დაკითხვა, რამდენად ვიყიდები. აი, მე სად უნდა ვიყო? მე ისევ შუაში უნდა ვიყო, სხვა გზა არაა, ოქროს შუალედი უნდა გამოვნახო. ოი, როგორ დავიღალე, ვირჯი, დღეს მთელი დღე ნაცრისფერი დღე იყო ჩემთვის. არაფერი – მხოლოდ breakfast, lunch, dinner, შუალედებში კი ძილი, დასვენება, არაფრის კეთება. გამოვედი გუშინდელი ცუდად ყოფნიდან, შენ კი, ვირჯი, შენ მთელი დღე არ გახსოვარ, სად ხარ ასეთ ადგილას, ნეტავ, კარგად მაინც იყო! თუ კარგად ხარ და არაფერი განუხებს, არაფერს დავეძებ. ვუსმენ ოლივერ მტუკუძის ზიმბაბვეურ მელოდიას და ვიძინებ.

მარიბორი

მარიბორში გალადინერი, ანუ კონფერენციის დახურვის ცერემონია იყო დასამახსოვრებელი – მონაწილეები სურათებს ვიღებდით, ერთმანეთისთვის წერილების მიწერის საშუალებაც გვექონდა. მე დამეზარა, ვინმესთვის მიმწერა, სამაგიეროდ, ჩემს კონვერტში უამრავი წერილი იდო კარსტისგან, ნემანიასგან, ესპანელი რამონისგან, ნატამასგან, ჩემი ზიმბაბველი მუჩასგან და იმ ლიბანელისგანაც, რომელსაც ჯიბრან ჰალილ ჯიბრანზე ვესაუბრე. ყველასგან ძ თბილი წერილები იყო.

მუჩამ საერთოდ გალადინერზე რა გააჩალიჩა, იცი? მოვიდა და მოკლედ, შენ რა დაუპყრობელი ციხესიმაგრე ხარ, უერთგულესი ადამიანი ყოფილხარ და ბედნიერი უნდა იყოს ვინც შენ შეგიყვარდებაო, თან ღირსება, ღირსება გქონიაო, ეს კიდევ თანამედროვე სამყაროში არავის აღარ აქვსო, რახან არაფერი გამომივიდა, თან ასე პირდაპირ სცენაზე ვდგავართ, პირდაპირ მიაყარა თავისებურად, ხელს გთხოვო, ირეალური ქმარი მაინც იყავი ჩემიო, დაიხარა და თავისი ბეჭედი თითზე გამიკეთა, უსაყვარლესი იყო, ავაყენე და ჩავიხუტე.

გალადინერზე დააჯილდოვეს მონანილეები სასაცილო ნომინაციებში. კარსტმა, ჩემმა მხვრინავმა ჰოლანდიელმა The most funny-ს ტიტული მიიღო და მასხარას ფორმა გადასცეს, ჩემმა სერბმა კი The most drunk-ის და სკაფანდრი მისცეს, რომელსაც აქეთ-იქიდან ჭიქის ჩასადებები აქვს, შლანგებით კი სახეს უერთდება. ასე იყო მარიბორში ყოფნის ჩემი ბოლო დღე. და აი, დღეს, ვირჯ, ნამოვედი ვენაში. მატარებელმა მშვიდობით ჩამომიყვანა.

ოოი, შეთ, ჰოლი შეთ, სულ ამას გავიძახობდი, ო, ღმერთო ჩემო, რა ქალაქია – ვენა, ხელის გულზე სატარებელი, გულში ჩასახუტებელი. ჩამოსვლისთანავე მოვიარე მთავარი ადგილები და ჩემს მასპინძელსაც დროზე მივაკითხე, სანამ სახლში მივიდოდი, ჰაბსბურგების სასახლის ეზოში დავჯექი და გამოსირებული სახით ვუყურებდი ახლა უკვე ბიბლიოთეკად ქცეულ დიდ სასახლეს, ორ ცხენზე შემომჯდარ ავსტრიელ მეფეს. გარშემო – სულ ტურისტები, რამდენი ფული შემოდის ამ ტურისტული ნაკადიდან, წარმოიდგინე, ქალაქი, სადაც ყველა ენაზე მესმოდა ლაპარაკი – გერმანული, ინგლისური, ფრანგული, რუსული, არაბული, ნამდვილი ბაბილონია ვენა. ქალაქი კი არა, სკულპტურების და ქანდაკებების ხეივანია. ყველაფერი ერთად თავმოყ-

რილი, ვირჯ, H and M, Zara, New Yorker, Bershka, Tommy Hilfiger, McDonalds, Starbucks, ყველაფერი, ყველა ბრენდი, რაც კი მოგდის თავში, ამ ვინრო შუკებშია და იქვე შუა საუკუნეების მითოლოგიური და ბიბლიური სკულპტურები ცოცხლდებიან.

ჯერ ვერ ვარკვევ, რომელია ავსტრიელი და რომელი ტურისტი, მაგრამ Laudengasse-ზე, ანუ იქ, სადაც ვცხოვრობ, მოქალაქეები რომ შევამჩნიე, პირი დამრჩა ღია, მგონი, ყველაზე დახვეწილი გემოვნების ხალხია ავსტრიელები, ისეთი ჩაცმულობით დაიარებიან, ფილმებიდან გადმომხტარი დუბლიორები გეგონება. აქ ყველა ინდივიდია, ყველა საინტერესოა, ნებისმიერზე შეიძლება მთელ ისტორიათა ჯაჭვი შეკრა. შეიძლება ზოგადადაც ასეა, მაგრამ ეს ამ ქალაქში, ვენაში ხდება თვალნათელი. მოგეხსენება ჩემი ავადმყოფური მიდრეკილება ეკლესიებისადმი და აქ ცენტრში სამი ტაძარი დგას. მიდიხარ ამ ბრენდმაღაზიებს შორის და უცებ იმ შუკაში თავს გამოყოფს დიდთავა ეკლესია, საოცარია. რა თქმა უნდა, შევედი. ერთი ცარიელი იყო, ისეთი, რომ ბუზის გაფრენის ხმაც არ ისმოდა, ვიფიქრე, ამ ეკლესიას მალე დანიშნულებას შეუცვლიან-მეთქი, როგორც ჰოლანდიაშია, გერმანიაშია, ბელგიაში. კარსტმა მითხრა იმდენად ბევრი ეკლესია იყო და იმდენად არ ჰყავდათ მრევლი, ლაიდენსა და უტრეხტში მათი ფუნქციის შეცვლა გადანიყვიტეს კომუნებმაო, ზოგი ახლა დარბაზია, ზოგი ბარი და ა.შ. მნიშვნელობაშეცვლილი ტაძრები=მნიშვნელობაშეცვლილი ღმერთი.

ვენაში მეორე ეკლესიაში იყო ცოტა ხალხი და ჩუმი გალობაც ისმოდა. აი, მესამეში კი ყველაზე ცენტრში – ყველაზე მაღალ კათედრალში – მრევლის ადგილი სპეციალურად გამოეყოთ, გარშემო კი ტურისტები დაიარებოდნენ. ეს იზოლირების სისტემა ერთგვარ

პატივისცემას ბადებდა ტურისტებში და ისინიც მორწმუნეებს, როგორც განსაკუთრებულ რასას, ისე შესცქეროდნენ. ამან გამიჩინა იდეა, რომ, იქნებ, მოვიდეს დრო ევროპაში ქრისტეს გამოლვიძებისა, ქრისტეს დაბრუნებისა, იქნებ, ავსტრიელისთვის რჩეული ისევ ქრისტე გახდეს და არა საპრეზიდენტო არჩევნები? პრეზიდენტი ხო ოთხი, ჰა-ჰა რვა წლითაა, ქრისტე კი სამუდამოა, ქრისტე ერთგულია.

ნეტა ერთი, მე რა მანუხებს, მე ძ-აც მახარებს ეს ეკლესია, ეს გოთიკა, ეს ჩინელები, ეს ტაილანდელები, ეს გერმანელები, ეს რუსები, ეს ამერიკელები, ეს გუმბათი, დიდებული ძველი ბერძნული მითოსების გაცოცხლება ქანდაკებებში. ვზივარ და გწერ, ვირჯი, ვზივარ და გნატრობ, ვირჯი. ნეტა, აქ იყო ჩემთან. ახლა აქ ვხვდები, ამ ორომტრიალში, ამ დიდებულებაში რატომ გაჩნდა მოცარტი, ამ ქუჩების ხმაურში, ცხენების ფლოქვებში, ზარების რეკვების ორომტრიალში რატომ გაჩნდა მოცარტი. აქ მოლიმარი ავსტრიელი ბატონის თვალეში, ახალგაზრდა ვენელის გამოხედვაში, ასაკოვანი წყვილის მოძრაობაში ვხვდები, რატომ გაჩნდა ფროიდიც. ამ მოძრაობამ, ამ დაუდგრომლობამ, ამ უეცარმა ვნებამ – ყველაზე დიდებული და ყველაზე ლამაზი რამ ააშენო ან მართო, ან გიყვარდეს, ან უერთგულო, ან უყვარდე, შექმნა ეს აშლილობათა ჯაჭვები – მოცარტი, შნიცლერი, ფროიდი.

მე ისევ ვზივარ და ჩემ წინ მიმავალ შუასაუკუნეების დარ ცხენებში შებმულ ეტლში გხედავ შენ, ფრაუ ვირჯი, შენ გვერდით კი მე, შენი, მუდამ შენი...

ვენა

●
ვენაში მივხვდი სიტყვა „კიჩის“ მნიშვნელობას.

რამდენ ქალაქში ვყოფილვარ, რამდენი რამ მინახავს გაბრენებული,

ავილოთ თუნდაც გაუდი ბარსელონაში ან გოია მადრიდში, მაგრამ ასეთი კიჩი, რაც ვენაში დამხვდა, არა! ეს ყველაზე განსხვავებულია, ეს უკვე კიჩიც აღარაა – თან ისტორიაა, თან დიდებულებაა, თან აბსურდში გადადის, გროტესკია, ბაროკოა, უაზრობაცაა, ყველაფერი ასე ერთად მოიყრის თავს ვენაში, ოპერის სახლთან ან თუნდაც ცენტრში – შტეფან კირხესთან.

დღეს მივდიოდი არგენტინაგასეზე და ვფიქრობდი ავსტრიელები არაკატეგორიული ხალხია-მეთქი. სწორედ ეს ხდის მათ ყველაზე დახვეწილმანერებიან ხალხად. საკუთარ სისტემას კი არ გარგებენ გერმანელებით და მოგიწოდებენ ამ წესებს დაემორჩილო, არამედ უფრო შენს მოთხოვნებს არგებენ სიტუაციას, თითქოს, გითვალისწინებენ შეფარვით და არაკატეგორიულად გექცევიან, შესაბამისად, უფრო მეგობრულები და ინოვაციურები არიან.

დილით ჰოფბურგთან რომ ჩავიარე, სასახლის ბაღებში ისევ შევამჩნიე უსახლკაროები, რომლებსაც გაზონზე ეძინათ, ისევ შევამჩნიე ძაღლების ზონაში მორბენალი ძაღლები და მათი პატრონები, ისევ დასკუპაობდნენ დიდი შავი ყვავები და ყველა, ყველა ეს სულიერი ბედნიერი იყო. არ ვიცი, ვენა ასე ყველას როგორ აბედნიერებს, შეიძლება მისი მაღალი ფასები (აქ ხომ ყველაფერი ძვირია) აბედნიერებს ყველას. უსახლკაროებს ყველაზე ტკბილად, ყველაზე ბედნიერად ეძინათ მწვანე გაზონზე, რომელიც ერთ დროს სამეფო ოჯახის სასეირნო ხეივანი იყო. ძაღლებიც პატრონებთან ერთად ყველაზე ბედნიერები დარბოდნენ, ყვავებიც კი, ყვავებსაც კი დიდი დონატი ჩაგდოთ ხელში და ძიძგნიდნენ. მითხარი, თუ არაა ვენა ყველაზე დიდი კიჩი-ქალაქი, სხვა რომელ დედაქალაქში შეგიძლია ნახო, შავი ყვავების გუნდი გემრიელ ვარდისფერ დონატს შეექცეოდეს, შეგიძლია მითხრა? ჰაბსბურგების სამეფო ბაღში ტრადიციული ფიქრები დამებადა: ვინ

ვართ ჩვენ, ქართველები და რა გაგვიკეთებია ამ სამყაროში, ერთი ქანდაკებაც კი არ გვაქვს აქ მდგარი რომელიმე მონუმენტის მსგავსი, ერთი სასახლეც კი არ გვაქვს ამხელა, ერთი სამეფო ხეივანიც კი არ გვაქვს და ეს ყველაფერი შთამომავლობითია, თითქოს ევროპა მუდამ წინ იქნება, ჩვენ კი მუდამ მისი მიმდევარი, ხეივარი, კოჭლი მეგობარი, რომელიც ხან შურით ივსება ევროპაზე და ხანაც ეტრფის მას. გამახსენდა ნიკოლო მინიშვილის ჩანაწერები. საუკუნის წინათ დაიარება ნიკოლო პარიზში და დაახლოებით ასეთი ფიქრებით ირთობს თავს, მის გონებაში კი სამშობლო არაფერია თუ არა ბავშვობაში მოსმენილი ლამაზი ზღაპრების სამყარო, უკვე მოზრდილი კი აანალიზებს, აქ, ევროპაში, რომ ის მოატყუეს, ნამალი ჩაუყარეს თითქოს და დააბოლეს საქართველოს დიდებულებაზე.

ვენაში ყველაზე მეტად ხვდები უთანასწორობას ჩვენსა და ევროპას შორის. ჰოფბურგის სასახლის ხეივნებში მივსერილობდი, დავინახე თეთრი, თეთრი ქერათმიანი და-ძმა – ოთხი-ხუთი წლის ბავშვები, ფეხშიშველები გაიქცნენ მწვანე გაზონზე და ერთმა ყირამალა გააკეთა, მეორე ვერტიკალურად დადგა, გაშეშდა, გასწორდა, რალაც ინოვაციური პოზა მიიღო. მაშინვე ქმნადობა ვიგრძენი, მოძრაობა და გავიფიქრე, ეს ბავშვები ჯერ მარტო ამ გარემოში გაზრდის შედეგად იქნებიან დიდებულები, მრავალფეროვანი ცხოვრება ექნებათ. ბავშვობა რომ ჰაფსბურგების სასახლის ეზოში დაჭერობანას თამაშით გაქვს გატარებული, ეს პრინც ეუჟენის და კაიზერ ფრანც იოსების მონუმენტები რომ დაგცქერიან და ვენის ოპერის სასახლიდან მოცარტის ან შტრაუსის მუსიკის ხმები გესმის, ცხადია, უფრო შორს წახვალ, უფრო გაფრინდები, აბა, ჩვენი ბავშვები? ან სად თამაშობენ, ან რას შესცქერიან, ან რომელი ასეთი სივრცით, გაშლილ, სამეფო ხეივნებში ირთობენ თავს, მეცინება...

გახსოვს „Windows on the world“-ში რომ ამბობს ფრედი, მეცოდებიან ჩემი შვილები, რომ გაიზრდებიან და მიხვდებიან, რომ ვერ იქნებიან ისინი, ვინც უნდათ, რომ ყოფილიყვნენ. მე ვარიაცია დამებადა: მეცოდებიან ჩვენი შვილები რომ ჩამოვლენ ევროპაში და იმედგაცრუებულნი, სამშობლოზე გულაყრნილი დაბრუნდებიან-მეთქი...

სულელები დაინყებენ ჩვენს მთებზე, ჩვენს ღვინოზე, დადიანის სასახლეზე საუბარს, კარგი რა, ხალხო, კარგი რა! მოიხსენით ეს თეთრდოლბანდიანობა, მოიშორეთ ეს სელჩუკიანობა.

ახლა ამ ყველაფერს ბელვედერის ეზოში ვნერ, დიდი ხეების ჩრდილში სკამეიკაზე ვზივარ და ჩემ გვერდით იტალიელი ბავშვები ღრიანცელობენ. ფეხბურთელები ჩანან, რვა-ცხრა წლის იტალიელი ბიჭუნები, დაბლები, ჯიჯგვები, ბუნბუნუნები. მესმის ხმები „ფრანჩესკოო, პაპა, პაპაპააა, კვატრო, ჩინკვეე, ფრანჩესკოოო, ბრუუნო“. ათამდე ბავშვია, სამი-ოთხი კი მამები ან მწვრთნელი. „ბრუუნოოო, ბრუნოოო“, ო, რა ამბავი აქვთ ატეხილი, უნდა ნახო. შენი თვალით ვუყურებ და ვირთობ თავს, შენ შენი იტალიური სამყარო მოგაგონდებოდა, მე კი პაზოლინის ფილმები, მე კი დე სიკა, მასტროიანის ბამბიინი, ბამბიინი მახსენდება, ვისკონტის როკო და მისი ძმები მახსენდება, იტალიური კინოა ჩემ გვერდით...

აი ასე, ეტორე სკოლას „ველოსიპედის გამტაცებლები“ XXI საუკუნეში ბელვედერის სასახლეს სტუმრობენ და ერთმანეთს ისევ ისე იტალიურად რალაცებს ესვრიან, მოუსვენრობენ, ბლავიან, ფრანჩესკოოო, ბრუნოოო...

ბელვედერი – ეს სხვა თემაა. იქიდან გამოსული ჯერ ხმას ვერ ვიღებ და ვერც სხვა რამეებზე ვფიქრობ. ვნახე მსოფლიო ტოპნახატები, თითქმის ყველა ცნობილი მხატვარია წარმოდგენილი. ვის არ ნახავ – მუნქი, კლოდ მონე, ედუარდ მანე, კურბე, ბექმენი, შილე,

კოკოშკა, მაგრამ ჩემი განსაკუთრებული ყურადღება სამმა ნაწარმმა დაიმსახურა და აი ისინიც...

1. ნუმერო უნო. სკულპტურებს მუზეუმებში დიდად არასდროს ვწყალობდი, არ მივიჩნევდი მნიშვნელოვნად, აქაც ასე იყო, რომ ერთ-ერთს მივუახლოვდი და ლამის ხელი შემასხო, ლამის დამეკრიჭა, თითქოს თვალებით შემთხოვდა რალაცას და გამაფრთხილა კიდევ. ო, როგორ შემაჟრჟოლა მის დანახვაზე, ენა პირში ჩამივარდა, ხისფერი ქვის მონუმენტი იყო ადამიანისხელა, მეტრი და ორმოცი, შემდგარი კვარცხლბეკზე. გულგახეთქილი გონზე რომ მოვედი, დავაკვირდი ავტორს – ჯუზეპე ჯულიანო, მონაფე ლუკა. ააა! ლუკას სახარება, ეს ის ლუკაა? ო, ღმერთო, დამიფარე, ჯანდაბა, რა მაგარია! მიმოვიხედე გარშემო და რას ვხედავ – ოთხ ერთმანეთისხელა სკულპტურას შორის არ ვარ? თითოეულთან ცალ-ცალკე მივედი, ამ ჩვენს ჯულიანოს ოთხივე – ლუკა, მარკოზი, მათე და იოანე არ გამოუქანდაკებია? ოთხივე დაგცქერის და გაკრთობს, ეს-ესაა ხელს შეგახებენ, ეს-ესაა ხელებს მხრებზე მოგაჭდობენ და შეგაჯანჯღარებენ. გამოვიქეცი, გამოვიქეცი, ვირჯი, და ბორიალ-ბორიალით მივადექი კლიმტის „Kiss“-ს, „კოცნას“, ეს ნაწარმი დიდი არაფერი წარმომედგინა, მაგრამ მართალი ყოფილხარ – ლაივი ამის ნახვა ღირდა!

ჩვენს ტოქსამეულში მეორე ადგილს კლიმტის „კოცნა“ იკავებს, დიდი ტილოა, კაცი და ქალი არარეალურ სამყაროში. კლიმტის პერსონაჟები ფიქრებში, ფანტაზიებში, ოცნებაში წარმოშობილ სურათ-ხატებს ჰგვანან. კაცს მთელი ძალით ჩაუკრავს ქალი, ასე მგონია, ისე ძლიერ ჰყავს ჩაკრული, ისე ჭყლეტს, როგორც მე შენ, გახსოვს? რამდენჯერ გითქვამს შენუხებული სახით „გამჭყლიტე“, ასეთი შენუხებული სახე აქვს ამ ქალს, გარდა ამისა, არის სევდაც, სიყვარულის სევდა, იმ სიყვარულის, რომელიც უადგილო ადგილებში იბადება და თავისუფლად

ამოსუნთქვა ვერ მოუხერხებია... ქალის უკან გამოშვერილი ორი ფეხი გვაფიქრებინებს, რომ ქალი დაჩოქილია, მისი ხელი ნაზად ეხება კაცის დიდ ხელს. ორივენი სანახევროდ ფერადი ყვავილების, ფერადი მინის ადგილას დგანან, ოქროსფერი უკანა ფონი კი რალაც უფსკრულის, რალაც უკიდევანო სივრცის, არარსებულის აურას ქმნის, და შენ ამის წინაშე მდგარი ნატრობ, არ გადავარდნენ, ამ ფერადი მინის შვილები, ფერადი კლდის პირად მდგარნი, ოი, ვირჯი, რომ იცოდე, როგორ გვგავდნენ...

და 3! ნაღვლიანი სახით მოვშორდი შენი კლიმტის კოცნას, სურათიც არ გადამაღებინეს მომსახურე ქალებმა, ერთი განსაკუთრებით გასტოლბეულიყო, გავიარე ზალები და რას ვხედავ, ჩემი ნაპოლეონი, ჩემი ნაპო, ის ტილო, რომელიც მთელი ცხოვრება მეჩეხებოდა, ჟაკ-ლუი დავიდის ნახატი, სადაც იმპერატორი სანბერნარდოს ბრძოლაში მიდის. ლუვრში რომ ვიყავი, იქ ნაპოლეონის იმპერატორად კურთხევის რამდენიმე ტილო ვნახე, ვეძებდი და ვეძებდი ამასაც, მაგრამ იქ არ დამიხვდა. მაშინ რას წარმოვიდგენდი, რომ ბელვედერში ინახებოდა. ჩავესვენე ამ ნახატის წინ სავარძელში და განცხრომით შევცქეროდი ჩემს ბონაპარტს, ჩემს კორსიკელ ბიჭუნას. ნაპოლეონს სულ ჩემს თავთან ვაიგივებდი, არ ვიცი, რატომ, ვფიქრობდი ყოველთვის, მე მმართველი რომ გამმხდარიყავი, ალბათ, ნაპოლეონის მსგავსი ვიქნებოდი-მეთქი, რატომ? რა ვიცი, ნაპოლეონი წერილებს წერს, გახსოვს, როგორ უყვარს ჟოზეფინა? მგრძნობიარეა, კეთილი დამპყრობელია, გაგიგონია კეთილი დამპყრობელი? როგორი ექსპორტიორია, მთელი იდეების, მთელი საფრანგეთის, მთელი რომანტიზმის ექსპორტიორია. მოდიან დამთვალეიერებლები და ყოვნდებიან მისი უდიდებულესობა მუსიე ნაპოს წინაშე. ერთ-ერთმა გიდმა აუხსნა ტურისტებს, რომ არა ეს კაცი, ვენა ვენა არ იქნებოდაო, მისმა დაპყრობამ განაპირობა

შემდგომი სამეფო ძლიერი ოჯახის ჩამოყალიბება, ერთგვარი ფრანგული სკოლა, ფრანგული მმართველობა დამყარდა ვენაში, ასე გახდა იმპერიული ავსტრიაო...

ნაპოლეონს ერთ ხელზე ხელთათმანი გახდელი აქვს და მალლა ანეული, მეორე ხელით კი ცხენის სადავე უჭირავს, ცხენს დანითლებული და შეშლილი სახე აქვს, აი, იცი, როგორი სახე? „შეშლილი სახით კიოდა ქუჩა“, აი, ასეთი ცხენია. ბონაპარტს თმა წინ აქვს აჩეჩილი, წვრილი ტუჩები და სწორი ცხვირი აქვს, პატარა თვალებით გვიყურებს. ყველაზე მთავარი და ალბათ, განმსაზღვრელი მისი ალმისფერი მოსასხამია, რომელიც ერთგვარი ნითელი დიდი ღრუბელივითაა მთელს ნახატზე. ეს ჰაერში, ცაში აფრიალებული მოსასხამი ჰგავს გასროლილი თოფის დაყენებულ ბოლს, ჰგავს სისხლს, კაცი რომ დაეცემა და მიწას მორწყავს სინითლით. ბევრ რამეს ჰგავს ეს ალმისფერი მოსასხამი, ჟაკ-ლუი დავიდის იდეა კიდევ სხვა იქნებოდა, ნაპოლეონის კიდევ უფრო სხვა, მაგრამ ფაქტი ფაქტად რჩება – ალმისფერი მოსასხამი ფანტაზიების სავანეა...

ასეთი შოკირებული გამოვედი ბელვედერიდან. მზემ ზენიტს მიაღწია, ახლა აქ ჩრდილში ვისვენებ, ვფიქრობ შინ დაბრუნებაზე, ჩემ გვერდით კი ისევ ის იტალიელების გუნდი ყაყანებს, ერთ-ერთი ბავშვი საერთოდ ჩემს კალთაში აღმოჩნდა, თვითონაც ვერ მიხვდა, როგორ, გაოცებული სახით მიყურებს, ხვანცალებენ, ისე დახტიან. კაცები მიღიმიან, ჩემი პაზოლინის კაცები, ჩემი ფერობედოელი დავაჟაკებული ბიჭები და მესმის ბავშვების ხმა – მადონაააა! მადონაააა! იტალიელებისნაირად ქრისტე ევროპაში ვერავინ იწამა, ამ დროს კი კარლსკირხეს ზარები იწყებენ რეკვას, რეკენ და რეკენ...

ვენა

ყოველთვის ყველაფრის მიუხედავად ყველაზე მეტად მახარებდა თბილისის

დანახვა, ვირჯი, ეს ჩემი ქალაქი, ეს ჩემი დედაქალაქი, ქალბატონი თბილისი, პატარა ყვითელ ნათურებად ანთებული, გირლიანდებივითაა მორთული და აგერ მთანმინდა, მოციმციმე ანძა, ღრუბლებს კვეთს თვითმფრინავი, გადაიარა ყველანაირმა შიშმა, დალილობამ, მოლოდინმა, დასრულდა ჩემი აღმოსავლეთევროპული ტურნე, ვბრუნდები შინ, ვბრუნდები შენთან...

მთელი სიცოცხლე მემახსოვრება ეს ქალაქები, ის ადამიანები, ვისაც შევხვდი: ნემანია, კარსტი, მუჩა, მემახსოვრება ზოლტანი და ემეში, არ დამავინყდება კამილა და ერთად გატარებული ორი საღამო ვენაში ლაუდენგასეზე, ჩვენი ჩუმი სიმღერა აივანზე წითელი ღვინის ბოკლებით ხელში, ვენის მთვარე და ავსტრიული სახლების სახურავები, ევრო 2016-ის მატჩები ავსტრიული ლუდით ხელში, ყველა ჩემში ჩასახლდა, მე ახლა მათ დავატარებ, თითქოს მათ გამანაყოფიერეს და მე ფეხმძიმედ ვარ. რაც თვითმფრინავში ვარ, მუცელი მტკივა, ერთი სული მაქვს, როდის ჩავყლაპავ თბილისურ ჰაერს და მერე ყველაფერი კარგად იქნება. ჩემი ქალაქის ჰავა განმკურნავს, ტანზე მომეველება, ხელს შემომხვევს მხრებზე, ტერფებზე, მომეველება, მიშველის, თბილისი თავისი ბავშვური და ანცი ნათურებით, აკიაფებული მთანმინდით და ყველაფერი, ყველაფერი გაივლის, უშენობა გაივლის...

აი, ისიც, გამოჩნდა ყველაზე ლამაზი, ვირჯი,

ჩემო ვირჯი, ჩემო ულამაზესო სიყვარულო, აი, მე ვბრუნდები, ახლა რალა იქნება? ახლა რა მოხდება? თავგადასავლების მთელი ტომეული გველოდება, ეს მოგზაურობა კი მხოლოდ მცირე ეპილოგია. ვირჯი, შენთან მოვედი, შენს კალთებთან, შენს პატარა დაფეხვილ თითებთან, ფეხის თითუნებთან, ჩემო...

თბილისის თავზე. ილუმინატორთან

თამაზ ხარაიშვილი

შეგონება

*მე ჯერ მოკვდები ღმერთების თვალწინ
და მერე ჩემთვის, ჩუმად და მარტო.*

თამაზ ბაძალუა

დაბადებამდე ნათქვამი იყო:
„გზარავდეთ ჩემი აჩრდილის შიში“,
ამ ცისქვეშეთში არაფრად, თანაც
არჩადენილი ცოდვისთვის იშვი“

რადგან ცხოვრებაც არაფრად არ ღირს,
გათქვირულ თეძოს აგლეჯ კორსეტებს;
აკოცებ ყველას, ბილწსა და უღირსს,
ვინც შერყვნილ ბაგეს გამოიმეტებს.

მოილოდინებ... მაგრამ იმედი
მტვრიან შარავზას მოსდევს ჩანჩალით;
რალა ჰქენა? ღვინო უნდა გადაჰკრა,
ღვინო ცივია, ხახა – გამშრალი.

ყურს ვერ აცდუნებს ბერის ბუტბუტი,
გონება ებრძვის ლოცვების ექსტაზს.
რალა ჰქენა? სული უნდა წარწყმიდო,
მიუგდო ვილაც ლოთსა და მეძავს.

ასეა, ძმაო, თვით ბედისწერა
დაატრიალებს ცხოვრებას მრუდად;
სანამ მოკვდები ღმერთების თვალწინ,
ჯერ საკუთარ თავს მოუკვდე უნდა.

ვირჯინია ვულფი

დიდხანს კვებოდა, სული და ხორცი
ვერ გაიყარა მშვიდობიანად.
ზოგჯერ სიცოცხლე მოუთმენლობდა,
ზოგჯერ სიკვდილმა დაიგვიანა.
იგი ხელჯოხით მიდის ნაპირთან
და ფეხაკრეფით ერთვის მდინარეს,
კვდება ნელ-ნელა, კვდება თანდათან
თუ საუკუნოდ თავს იმძინარებს?!
წუთისოფლიდან ისე გავიდა,
როგორც ხომალდი გადის პორტიდან.
რომ არ შებმოდა სიკვდილს სიკვდილით,
გულს ჭილყავით დაუკორტნიდა.

შეხვედრა

სუროთ შესუდრულ წნელის ღობეში
გახლართულიყო ტოტი ძახველის;
უცებ კენჭივით მოხვდა ფანჯარას
ჩემი ძახილი – შენი სახელი.
ოდნავზე მეტად გაკვირვებული
მხრით მიებჯინე კარის ლავგარდანს.
და ეს შეხვედრა ჩვეულებრივი
არც ერთ შეხვედრას მაინც არ ჰგავდა.
...იდგა, ვით დარდი მიტოვებული,
პატარა სახლი წყავის ჩეროთი.
მოხვედი, მხარზე ხელი დამადე
და სიყვარულით შემომცქეროდი.
მერე ბჭისკარი ფართოდ გააღე,
ააპირქვავე გულის ფიალა.
თქვი: „ჩემს ეზოში დღემუდამ წვიმდა
ცამ შენი მოსვლით გადიცრიალა“.

ცხოვრება თეატრია

გაჩენის დღიდან თვალს ვერ ვუსწორებ
იღბალის მქსოველს და ბედის მჩხიბავს.
სადაც მომწვდება დაუნდობელი,
ფეხქვეშ გამიგებს, მცელავს და მთიბავს.
დღე-ღამესავით მორიგეობენ
მაცილს ეშმა ცვლის, ეშმას – მაცილი,
ობლის კვერევით გამინანილეს,
ქვებუდანების გავხდი საცილო.
კვლავინდებურად ბარიერთან ვარ,
უნდა შევება სულთამხუთავებს,

უთანასწორო ომში ძლეული
თრთის და ცახცახებს გრძნობა ხუთივე.
მზადდება სცენა ფინალისათვის,
მონანილენი დავლურს უვლიან.
საბედისწერო წერტილსაც დასვამს
ცხოვრების მკაცრი დრამატურგია.

წვიმისა გამო

გაკვესა ელვამ – ცივმა სინათლემ –
და სქელი ნისლი დაგუბდა მდორე,
უნდა განვიმდეს მტრების ჯინაზე
და შევუერთდეთ წვეთების მორევს.
ჩვენ წვიმა გვიყვარს და მინა სველი
გვამშვიდებს, როგორც მოხვევა ხელის.
ჩვენ გვინდა მუდამ ქროდე, ზეფირო,
მხრებზე ნოტიო ნისლი გვეფინოს.
ამ გამოუცნობ სილამაზეში
მოგვწონს ცხოვრება ესევეთარი.
წვიმას წააგავს ჩვენი ფიქრები –
განუწყვეტელი, დაუმშვიდარი.

ნოსტალგია

იმ ძველ სახლში ძველებური სიჩუმეა,
იმ ძველ სახლში სურნელია ფიცრის.
ბუხრის პირას მინავლებულ ნალვერდალთან
სევდიანი მოგონება იცდის.
სარკმლის მინა იმეორებს სანთლის ლიცლიცს,
ქარი არხევს ძველი ფარდის ნახევს.
ლამეს ფერი გაცრეცია, როგორც
სულთმობრძავში ჭირისუფლის სახეს.
მტვერი ადევს შანდალსა და წიგნებს,
მტვერი ადევს აბრეშუმს და ხავერდს.
სიმყუდროვეს უჩინარი ყბებით
აბეზარი ჭრიჭინები ხრავენ...

გელოდი, დიდხანს გელოდი
და თამაშით მართობდა
წვიმა, რომელიც არ წვიმდა,
თოვლი, რომელიც არ თოვდა.
მოშარიშურე ნიავი
სურვილის ხანძარს აქრობდა.
ამოძრავებას ველოდი

ქარის, რომელიც არ ქროდა.
დრო ჩერდებოდა, ოხრავდა,
ხანაც ყიჟინით გარბოდა.
სულ ჭრიალებდა წინკარი
სახლის, რომელიც არ მქონდა.
ვერ ჩამოვუგდე ვერავის
სიტყვა ცხოვრების ავ-კარგზე.
ამაოდ ვიყავ მძებნელი
დარდის, რომელიც დავკარგე.
სულ აღმა-დაღმა ვიარე
ამ წუთისოფლის შარაზე.
თურმე „რა ვქნისა“ ყოფილა
ციხე, რომელშიც ჩამრაზეს.

პრეაცია

არ მოგასვენებს ამაღამც ფიქრი,
ინწყება შენი ციება, ელდა.
როდი გეძინა, ძველ სამელნესთან
თავმიდებული კალამი თვლემდა.
სანამ შანდალში ელვარე ზეთი
ჩაილევა და ჩაიშრიტება,
შენს სტრიქონებზე, როგორც ხის ტოტზე,
ჩამოისვენეს რითმის ჩიტებმა.
ახლა ნაკლებად გაინტერესებს,
რა ხდება შენი სარკმელის მიღმა.
ინწყება სულის დიდი სერობა
და მაგიური სიტყვების მირქმა.

მამის სსოვნას

ვატან ქარებს დანაბარებს,
ტყემლის ყვავილების ბნკარებს,
წყაროს – ჩუმად მონანკარეს.
დილის სილბოს, ცვარნამნარეს.
სხვა რა გითხრა? გაზაფხულდა,
მზეა შინ და მზეა გარეთ:

დრო გაჩერდა, დრო არ მიდის,
ჟამი დადგა ერთობ ფლიდი,

„გაბატონდა კაიაფა,
მოძმის სისხლი გაიაფდა“.

...სამშვიდობოს გაღწეული,
ცხადლივ ვხედავ, რასაც ცდილობ,

მე ვერაფრით შემეწევი,
ცოდვილი ვარ და ვცოდვილობ.
...ეს ჩვენება არ მცილდება,
სითბოს აფრქვევს, არ ცივდება:
ხელთ გიპყრია მთვარის შუქი,
ვინაც გიყვარს, ყველას ჩუქნი.

არხოტის რკეულიდან

1

ამლის თავს ღრუბელი შეყრილა,
ამლაში ამაღამ ინვიმებს.
ხატის ტყე არ უნდა გაგვევლო,
დიაცის დანახვა ინყინეს.
თივაში ვინექით გულალმა,
თივაში მარტოკა ვესახლეთ.
იმ დარდმა კვლავ ხელი დამრია,
მახსოვდა ვილაცა... მესამე.
დაღამდა, არხოტის გადაღმას
ელვა და ქუხილი ეწვია.
ავთვალმა წამართვა ის გოგო,
თივაში მკლავზე რომ მენვინა.

2

წყარომდე სულ ცოტა დარჩა,
მიდიხარ, ნაბიჯებს ითვლი.
აქა-იქ ყვავილი მოჩანს,
აქა-იქ – ხავსი და ფითრი.
ახედავ შებოლილ კლდეებს
და დაღმართს ჩაირბენ უცებ.
თითქოსდა მდინარის ტალღა
მიაფრენს შალშავის ფურცელს.

ვინროა თავანი ზეცის,
ვერ იტევს მზესა და მთვარეს,
წამოსულთ – ქისტეთის მხრიდან,
მიმავალთ – არხოტის მხარეს.

სულ სხვანაირი თენდება ღამე,
შორდება სარკმელს ხელები ბინდის
და გაცრეცილი ოცნების ხსოვნა
ნაწვიმარევით ამძიმებს სინდისს.

...ვერ გამოვტაცეთ სიმშვიდე, ვერა,
იმ მოგონებებს, ბნელსა და ბებერს,
თუმცა ჩვენ ძალზე ხშირად ვმართობთ,
ვნახულობთ სიზმრებს განსაცვიფრებელს.

უსინანულოდ ვემშვიდობებით
ოცნებებს, ტლანქს და საოცრად დამლელს,
და მერე თავის სანუგეშებლად
დავარქმევთ ძალზე მიმზიდველ სახელს.

სანუთრო ყრუა, ყრუა და გვისმენს,
ჭრისა და კერავს ტყუილს და მართალს.
...გრძნობა, ძალღივით შემოჩვეული,
მუხლზე ეცემა საყვარელ ქალთან.

დიდთოვლობა

ათოვს ქვეყანას და თოვლისდარად
გათეთრებია სულიც და ხორციც.
ეზოში ყველა ბუჩქი და კუნძი
იზრდება, როგორც სამარის ბორცვი.

გულდაფოტრილი კედლის ფიცრები
ჰგვანან სიცოცხლეგამონანურებს.
შეშა ჩაინვა, დარჩა ნაცარი,
მინავლებული ღველფი ტკაცუნებს.

მიყურებულა არე, მიდამო,
აღარც მტრებს ველით, აღარც – კეთილებს
და გვენატრება ცა მთვარიანი
ამ სითეთრეში გამოკეტილებს.

ბესარიონ სოლოლაშვილი

ესე ტაძარი

ამონარიდები ტრილოგიიდან

თეთრონის მკვებელი

ერთხელ, იწყო საუბარი ერისთავმა, მეფე ბაგრატის ნების გამორთმევით, ქუთათისიდან სხვილოს ვიდოდი მშობლების მოსახილველად.

როს გადმოვლახე ლიხი და გავივაკე, მტვრიან შარაზე ჩემ კერძო მავალი პაპა და მისი ბადიში დავლანდე, დაბებკილ-დაძენძილი. ვითარ მომეახლნენ, განმაკვირვა მოხუცის სახემ: უწმინდესი თეთრი წვერი ეფინა მკერდამდე, ამგვარივე თმა სცემდა მხრებსა ზედა მოხუცებულს მას. შატბერდის ეკლესიაში დახატულ წმინდანს მიაგავდა ხის ხამლებიანი. მე იმ ჟამს ოციოდე წლისა გახლდით, თოთხმეტიოდე წლისა იქნებოდა ყრმა, პაპის გვერდით მომავალი, საულვაშეზე ოდნავი ღინღლი შეფარვით დასტყობოდა ფეხშიშველა მავალს, ოლონდ ეგ იყო, პაპისგან გამორჩეულობით, სახეზე სიდუხჭირე დაჰფენოდა დიდ ვაშკარანწამოკიდებულს.

უკვე სახმელის მიღების ჟამი იდგა, ამიტომაც პურის გასატეხად მინდორზე განცალკევებით მდგარი უხვჩრდილმფენი დიდი მუხის ქვეშ მივიწვიე დასავლისკენ მიმავალნი. ამო გამოდ-

გა ჩემთვისაც და მწუელი მზის ქუეშე მავალი სტუმრებისთვისაც მუხის ჩრდილქუეშე თავშეფარება. შვებით დაჯდა მოხუცი, ყრმამ რა გაჭირვებით ჩამოიხსნა ზურგიდან დიდი ვაშკარანი, წამის უმალ პირალმა განერთხო მოლზე. მეც შევისვენე, მერმე კი ლურჯი სუფრა გავშალე და ცხენს მოკიდებულ საგზალი დავაგე. მოხუცი უტყვად მიმზერდა და როცა სუფრა გაშლილი იყო, თავის პატარა თოფრაკიდან მცირე რამ კოკურა ამოდგა და სუფრის შუაში ჩადო: ძამის ხეობის წითელი ღვინოაო, კეთილი ადამიანისაგან ჩუენ უპოვარ მგზავრთათვის ნაჩუქარი. მერე სამი პანანკინტელა ყანნი მიუწყო კოკურას, ისინიც თავის დაძულებული თოფრაკიდან აღმოღებულნი.

პირჯვარი გარდავისახეთ და ღვთის სადიდებლის შესმით შევუდექით მცირე რამ მგზავრული სახმელის მიღებას. არ მასვენებდა თანამეპურეთა ამბის შეტყობის ეგზომი ნადილი, ამიტომაც შევეკითხე: საით გაგიწევიათ, პაპაჩემო? თან შვილიშვილის უშველებელ ვაშკარანს ვკიდე თვალი. აღბათ, მთელი თუის ნუზლით აქვთ გატენილი და ერთი კოკურა ღვინო ძლივს გაიმეტეს. ეს ხალხი უმეტეს უპოვართა სიძუნის მა-

ტარებელნი იქნებიან უცილოდ-მეთქი.

დაახანა მოხუცმა პასუხი, მანაც შეუფარავად გასინჯა სამოსი ჩემი და მერე ჩემის ცხენის აღკაზმულობას დააცქერდა. ისე, რომ მზერა არ მოუნყვეტია ბიზანტიელი ოსტატების მიერ ნაკეთები ოქროთი დავარაყებული ვერცხლის უნაგირისთვის, მიპასუხა:

ყველაფრით დიდებული ჩანხარ და ბოგანო პაპად ვერ გამოგადგებიო. აშკარად ჩანდა სიტყვას ბანზე მიგდებდა. შვილიშვილი კი უტყვად იჯდა, მხოლოდ სახმელს ყლაპავდა და თან ზედამდგომელის მზერით მიცქერდა. ჩამელრუბლა სახე: ჩემის ცუდობის საბუთის არმქონე რაისად არ მენდობი-მეთქი. თვალელები დახარა მოხუცმა და ნაღვლიანის ნარევი ხმით მიმძრახა: ჭაბუკო დიდებულიო, ვერა გავიგე რა ამ სოფლისა, ვისაც მივამცნე ჩვენისა ზრახვის შესახებ, ყოველმან დაგვცინა და სულელად შეგვრაცხა. თუმც არაფრის მქონებული ვარ, გარნა მეც მაქუს ღირსებაი კაცისა. ისე, გიორგინმინდელები ვართ და დასავლისკენ მივდივართ ტაო-კლარჯეთში. მერე კულავ დახანდა და დაამატა, შეიძლება, უფრო შორსაც.

რამოდენიმე ჟამის გასვლის შემდგომ ძამის ხეობის ღვინომ გააქრო უნდობლობა. ღვინოს ზნე სჭირს ასეთი: თუ კარგ გუნებაზე მყოფმა დაინყე სმა, კეთილად შეიტკობ და სიყუარულს აგიგიზგიზებს, ხოლო ცუდ გუნებაზე მყოფს ჩხუბს დაგანყებინებს უცილოდ. მესამე ყანნის შემდეგ, როცა დავლოცე მათი სავალი და ვუთხარ, სულის საოხად სალოცავების მომლოცველებს მიაგავხართ-მეთქი, მშვენიერმა პაპამ მითხრა: თეთრონის დასაჭერად დავდივართო აღმა-დაღმა მე და ჩემი შვილიშვილი. განმიკვირდა ფრიად, ვერარას მივხვდი. ცოტათი რომ გამეაზრებინა მოხუცის ნათქვამი, დროის მოსაგებად ვკითხე: საიდგან მოდიხართ-მეთქი. აღმოსავლიდანო, მომიგო ბადიშმა. გამეღიმა და ტკბილად ვუთხარ: შესაშური

მოგზაურნი ყოფილხართ, რამეთუ აღმოსავლიდან დასავლისკენ მიდიხართ, მზეს მიჰყვებით-მეთქი.

ყოველთვის ასე არაა, ყმანვილური ხმის სიმტკიცით მომიგო პაპის მდევარმა: ჩუენ ხან აღმოსავლიდან დასავლისკენ მივდივართ და ხანაც დასავლიდან აღმოსავლისკენ მივილტვით. დავლილი გუაქვს მისრითი, არაბთა ქუეყანა, ბიზანტიონი, ელადა და ჰრომი, ლათინთა ქუეყანაი. მერმე კულავ უკულმაც გაგვივლია ეს ქუეყანანი და კვლავაც სხუანი.

რაოდენი ჟამია, ბერიკაცო, რაც თეთრონს დაეძებთ, ამდენი ქუეყნის დავლას წინ და უკულმა ბევრჟამეული დასჭირდებოდა უთუოდ, დავინტერესდი ფრიად.

მე პაპაჩემს დავყვებოდი, ის კი თავის პაპას. ხუთი წლისაც არ იქნებოდა ეს ჩემი ბადიში, როს გამოვიყვანე სახლითგან. მას მერე ასე დავდივართ ალთასა და ბალთას, ქუეყნიდან ქუეყანაში, ხრამებსა და ღრანტეებში, უდაბნოებსა და სავანეებში, წვიმასა და ავდარში, ქარსა და ქარაშოტში, ცივ თოვლსა და ზაფხულის მტვრიან გზებზე, ტყესა და ეკალბარდებში, გაზაფხულის ხასხასა მოლსა და შემოდგომის ყვითელ ფოთლებში.

უმეტესი ხარისხით განმაცვიფრა მოხუცის ნათქვამმა. დია განკვირვებული ვიყავ ამ კაცის სიჯიუტითა და კერპობით, გულგაუტეხლობითა და წადილის აღსრულების დიდი რწმენით. ასეთი რამ არასოდეს მენახა.

ძიების ამ მრავალჟამეულსა შინა ნუთუ აროდეს მოგიხილავს თეთრონი იგი? გამოძიებით მივაპყარ ამ უცნაურ მოხუცს თუალნი ჩემნი.

ორ-სამჯერ დამილანდავს ბრწყინვალეობით სხივებსა შინა შთასმული ჩემის სიცოცხლის უმთავრესი განზრახვით ნანატრი უულამაზესი ბედაური. ფოთლოვანი ტყისპირას მშვიდად მძოვი მწვანე ბალახისა, აღახუნა ბაგენი მოხუცმა,

ფაფარზე მზე ედგა, ცისარტყელასებრი შარავანდით იყო მოსილი, უცხო ნათელსა სცემდა მდელოს და ტყისპირს. ვგონებ, ჰაეროვანი, სუმბულს მინამგუანი ფრთენიც ადგა, რაიც ძლიერ ამშვენებდა. მინაზე ფეხდაუკარებლად ნელა მივუახლოვდი, რამდენსაც მივიწვედი, მით ისიც ნელ-ნელა მშორდებოდა. ნათლად შევიგრძენ, რომ ასე არაფერი გამომდიოდა, ამიტომაც მთელის ძალით გავქანდი მის დასაჭერად. თეთრონმა ერთი კი შემომხედა და ტყეს მისცა თავი. თავდაუზოგავად შევვარდი ბუჩქებში, მეკანრებოდა სხეული, სისხლი დამდიოდა, ორჯერ წავიქეცი კიდეც და ასე ვირბინე, სანამ ხეთა ტევრებსა შინა მთლად არ დავკარგე მისი კვალი. სასო წამერთვა, ძალის ნიშატიც აღარ გამაჩნდა, მკვდარივით მოვბრუნდი უკან, ზურგში დანით დაკოდილს მინამგუანი, ბარბაცით ვადგამდი ფეხებს. გზაზე გამოსულს ადგილზე ქვადქცეულმა პაპამან ჩემმან მკითხა:

რაი დაგემართა, შვილო, საპყრობით ხომ არ შეგიპყროო რაიმე ზნემ?

პასუხის გაცემის თავი და სურვილი სრულებით გამქრობოდა. ჩრდილში, ყვავილებამოსულ ბალახებზე დამანვინა ბერიკაცმა ამ ქუეყნის ვერა გამგები, წყალღვინო მასვა. გრილმა ნიავემა და ცივმა სასმელმა თანდათანობით დამაბრუნა ამქუეყნად.

რატომ გაიქეციო გზიდან ასე შეპყრობილივით? კვლავ გამიმეორა კითხვა პაპამან ჩემმან, ანუ ამ ყმანუილის პაპისა პაპამან.

თეთრონი ბალახობდა ტყისპირას და მის დასაჭერად-მეთქი. პაპამ ჯერ თვითონ გარდაისახა, მერე კი მე გადამწერა პირფვარი: მე არარა დამილანდავსო, შვილო. ერთი მსგეფსის მანძილზე არ მოვცილებივართ იმ ადგილს, ეგებ, კიდეც გამოჩნდესო თეთრონი. ბოლოს, როცა არავითარი ნიშანი აღარა და აღარ გამოჩნდა, იმედგადანურულებმა დავტოვეთ იქაურობა.

მეორედ ჩემმა ბადიშმა იხილა ფრთი-

ანი ულაცი. ისიც გამოეკიდა და ისიც ხელცარიელი მობრუნდა ჩემსავით.

მესამედ მე და შვილიშვილმა, ორივემ, ვიხილეთ, ორივენი ქარზე უსწრაფეს კატის მალული ნაბიჯებით მივეტიეთ ქათქათა წეროსფერ მერანს, წინ მე დავუდექი, უკან ეს ყმანვილი, ვერსად ვერ გაგვექცეოდა ჩუენი გუარის ამდენი ხნის ნანდაური იგავმიუნვდომელი რაში. თავი ასნია საყვარელმა და როს ნახა, რომ გასაქცევი არსად ჰქონდა, დაჰკრა ფეხი მინას და ზე აიჭრა. პირგაღებულები შევცქეროდით ცაში წეროსავით მიმცურავ რაშს და... ორივემ ტირილი დავიწყეთ.

რამოდენიმე ჟამს უტყვად ვიქმენ, არარა ვიცოდი, რა მიმეძრახა. დავემშვიდობე თანამესუფრეებს და ვარქვი: ქუთათის ჩასულებმა უცილოდ მოიძიეთ ამირახორი ბაგრატი მეფისა და სთხოვეთო თეთრი ცხენი. მერნმუნე, მოხუცო, იმისთანა დარახტულ მერანს მოგცემთ, რომ სულ ცეცხლსა და ნაპერწკლებს აფრქვევდეს. ამას რომ ვეზრახებოდი, ცხად იყო ჩემთვის, რომ სხვილოდან მობრუნებული უეჭველად ჩავუსწრებდი ფეხით მავალთ ქუთათისს.

ჭაბუკო, ჩუენ თეთრონს ვეძებთ და არა თეთრ ცხენს, ღირსეული ადამიანის სიამაყით მარქვა ბერიკაცმა. არლარა ვიცოდი, რა მეთქუა ან ღირდა კი რაიმეს თქმა. ესლა მოვახერხე:

პაპავ ჩემო, ბავშვობიდან თეთრონის მაძიებელმან და ვერ მპოვნელმან, განა რა მოივაჭრე-მეთქი ამ ნუთის სოფელში?

ბავშვობაში მეც, ჩემი ბადიშვით, ფეხშიშველი დავდიოდი, ახლა კი ხის ხამლები მაცვია, მომიგო წმინდანივით თეთრწვერა მოხუცმა. დავემშვიდობე და სხვილოსაკენ გამოვწიე, ვფიქრობდი. ვერ შემემეცნებინა, რისთვის არ კმარობს კაცი იმ ბუნებასა, რაიც უფალმა მიუბოძა; რატომ ეძიებს ზემდგომელობასა მიბოძებულზე; განა საკმარისი არა არს, რაიცა აქუს მოპოვებული? გარნა აქუთ კაცთ სულსა შინა ზნე რამ მიმალული და

ვერსაჩინარი, უფლისა მიერ მიმადლებულის ვერ კმა ყოფისა და გარდამეტებულის ფლობისა.

რატომ დაეძებდა ბერიკაცი ნიადაგ თეთრონს?

პარსკულავითყვნა

მირკანის შუა რიცხვებში მობრუნდა ბერო შურტყელი თავის ულამაზეს კესანეთი სხვილოს.

თავთუხობისთვის ერთს მშვენიერ ღამეს, ოდეს მიძინებულ კესანეს სიზმრების საუფლოში უნდა შეეხებინა, ბერომ გამოაღუიდა: ადექი, სულო ჩემო, ახლა არ არს ჟამი ძილისა, არამედ არს ჟამი განსაცვიფრებელი მშუენიერების ჭურეტისა. გავიდეთ გარეთ და აჰხედეთ ზეცას. აჰხედა ასულმა ცას და ლამის შეჰყვირა, ვარსკულავები ცვიოდნენ ციდან. გადასერავდა ცარგუალს ვარსკულავი და ღამაზად იფერფლებოდა შორეთში, ხამხამის უმაღლ მოსწყდებოდა მეორე ვარსკულავიც, სტოვებდა გაბრწყინებულ კუალს და ისიც შთაინთქმეოდა დასალიერზე, მერმე მესამე, მეოთხე, მეხუთე და სწყდებოდნენ ცას ვარსკულავნი უსამანოდ. შიშით შეხედა კესანემ ბეროს. მიეხუტა ათროთლებული.

ნუ გეშინის, ძვირფასო, ეს ღამე ვარსკულავთა მხიარულების ღამეა, უიშვიათესად სახილველი კაცთაგან. ვარსკულავთა ცვევნას ბედნიერება მოაქუს მჭურეტელთათვის. ავიდეთ მთასა ზედა, დაე, მნათობნი გვაცვიოდნენ თავზე.

ნელინელიად ვიდოდნენ ახლად შეულღებულნი აღმართზე. ვარსკულავნი კი ცვიოდნენ საოცრად უხუად და ბევრნი. ავიდნენ რა მთის თავანზე, უფროორე ნათლად ჩანდა ყოველი. ვარსკულავნი გადიქროლებდნენ აღმოსავლიდან დასავლისაკენ, ზოგნი კი ჩრდილოდან სამხრისაკენ და დასავლიდან აღმოსავლისკენ, ზოგნიც ერთდროულადაც, გზაში ხვდებოდნენ ურთიერთს.

ასეთი სახილველი, მართლაც რომ, არ ეხილა დიაცს, არამედ ნაკითხულ ჰქონდა სახარებასა შინა, ქრისტეს შობის ჟამს როგორ გამოეყო ვარსკულავებს მოკაშკაშე ერთი მნათობი და ივლტოდა ჩრდილოს მხრიდან სამხრისაკენ, მოგუთა გზის საჩუენებლად, გარნა ზეცას არ მოსწყვეტია უფლის შობის მაუნყებელი. ახლა კი აზნაურის ქალი თუალებითა თვისითა ხედვიდა ამ სასწაულს.

არღარა უწყოდა დიაცმა, შეშინებოდა თუ დამტკბარიყო ამ სახილველით, ისეე მაგრად მიეკრა ბეროს, მის მფარველსა და სასოს. ვაჟმა მოლზე დასვა ქალი და ეს წარუთქუა: პირაღმა ვუმზიროთო ამ ღუთის სასწაულს, ჩუენთვის მოვლენილს და ოდეს განრთხმულს მკერდზე თავი დაადო კესანემ, ტკბილად დაუნყო ჩურჩული სასურველს:

შეჰქმნა ღმერთმან ცანი ცათანი და თქუა ღმერთმან, იქმნენით მნათობნი სამყაროისა შინა ცისასა მნათობად ქუეყანისა; განსაყოფელად შორის დლისა, და შორის ღამისა; და იყუნენ სასწაულეზად, ჟამებად და დღეებად და წელიწადებად და იყუნენ განმანათლებელ სამყაროსა ცისასა, რათა ნათობდენ ქუეყანასა ზედა; და იქმნა ეგრეთ და შექმნა ღმერთმან ორნი მნათობნი დიდნი: მნათობი დიდი მფლობელად დლისა; და მნათობი უმრწემესი მფლობელად ღამისა; და ვარსკულავები და დასხნა იგინი ღმერთმან სამყაროსა ცისასა: რათა ნათობდენ ქუეყანასა ზედა და მთავრობდენ დღესა და ღამესა; და განწავალბდენ შორის ნათლისა და შორის ბნელისა; და იხილა ღმერთმან, რამეთუ კეთილ არს.

ჩუენგან შორს, ძალუმად შორს არს უძრავ ვარსკულავთა ცაი, უუძველესი და უუზენაესი, ციური სამეუფეო, ვითარ ხატება ღმრთის ჟამად უცულებლობისა.

ყვავილებივით ცვიოდნენ ზეციდან ვარსკულავნი და თავზე ეყრებოდნენ ცარგუალის პირაღმა მჭურეტ ბედნი-

ერ ქალ-ვაჟს. თავჭერილი და კეთილად ზრდილი იყო ჭკუიანი კესანე, გარნა ეს მიურქუა ბეროს:

მოზრდილნი ასე იძრაებოდნენ, როცა ცას ვარსკულავი წყდება, ვილაც კუდებაო, სევდიანი ხმით ნაიჩურჩულა ქალმა.

ეგ მუცელთმეზღაპრეთა გამოგონილი ჭორია უმეცარი ხალხის დასაშინებლად, ამბორით დაამშვიდა ხუროთმოძღვარმა ცოლი, მე კი ბალღობაში ასე მეტყოდაო დედა: როცა ვარსკულავი წყდება ზეცას, მოასწარი და მის გამცურევამდე ჩაითქუიო რამე, ღმერთი უცილოდ აგისრულებსო ნაოცნებარს. ხედავ, ქებისა და გალობის ღირსო, თავათ ციდან ჩამოსულო, რამდენი რამის ჩათქმა შეგვიძლია? ჩუენდა ბედნიერებად გვამზერინებს უფალი ამ ულამაზეს სასწაულს.

პატარა ცელქი გოგოსავით ატიტინდა კესანე: ამდენი ვარსკულავი რომ ცვივა ზეციდან, ვინლა შობსო ახალ ვარსკულავებს. განა ჟამი არ დააცარიელებს მსრბოლავ ვარსკულავთაგან ზეცასა?

კულავ ეამბორა ჭაბუკი ასულს, მშუენიერი ასპიროზიაო ვარსკულავთა მშობელი. არ მოისუნა ცოლმა: ვარსკულავნი თუ განიყოფებიან მამრებად და დიაცებად? როგორ არაო, მიუზრახა ბერომ და ამის განრჩევა უადვილესია, ლამაზი ვარსკულავნი დიაცებია, დანარჩენნი კი მამრებო. ისევ არ მოისუნა ქალმა, ახლა თვითონ ეამბორა ქმარს: ვარსკულავები თუ ჭორაობენო? დაიბნა ხუროთმოძღვარი, არ იცოდა, რა ეპასუხნა, გაიცინა და აბა, რა ვიციო. ალბათ, ჭორიკნობენო, დაასკუნა კესანემ, მაშ, რას აკეთებენო ერთმანეთთან სტუმრობის ჟამს?

ცოლ-ქმარი მხურვალე გზნებით ეკვროდა ერთმანეთს, თავზე კი ვარსკულავნი აცვიოდათ.

უცებ მოიღრუბლა ქალი: ჩუენი სიყუარულის მფარველი ცისფერი ვარ-

სკულავი ხომ არ მოსწყდებაო ზეცას? არა, არასდროს, დაამშვიდა ბერომ და აკანკალეულ ქალს ბაგეებზე დაენაფა.

იმ ღამეს ცოლ-ქმარი თანაეყუნენ ერთურთს ზეციური ალერსით. მერმე კი მიერულათ და მხოლოდ აღმოსავლიდან შემოპარულმა სინათლის ჟინ-ჟილიმა გამოალუიდა ჩახუტებულები.

წყრომით შეხვდა შინ მობრუნებულებს ბედიშა – სად განქარდითო ნისლეულივით ამ ღამეს, ამოდ დავშვრიო თქუენს ძებნაში, მთლად გადავატრი-ალე ყოველივე, ტახტის ქუემაც შევიხედეო და ვერ დაგლანდეთო ვერსად. გინდათ, გული გამისკდესო დედაბერს. დანაშაულზე ნასწრებულ ბალღებივით დახარეს თავი გაპარულებმა.

გაჩენის დღიდან წუალობს კაცი ბედნიერების რაობის შესაცნობელად, გარნა ხელი ეცარება მუდამ ჟამს, რამეთუ მრავალფაა იგი. ბედნიერება ზოგისთვის წამია, სადაგობიდან გამოყოფილი და ვარსკულავად აკაშკაშებული; ზოგისთვის კი ჩუეულებრივი, უდარდელობით, ხალისით სავსე, სიცოცხლის შემაგრძნობელი სადაგი დღეებია, მკუიდრად გაგრძელებული.

ქათქათა წეროების ქარავნის მწკრივად ნაენყო ერთმანეთს ცოლ-ქმრის ბედნიერების სადაგი დღენი. სურნყუნისის დასაწყისში დაიბადა ვაჟი. გახარებულმა მამამ ცეცხლოვანი ისარი შესტყორცნა ზეცას. მახარე დაარქუეს ვაჟს.

კესანე

იატაკზე დავარდნილი კესანე ხამლებს უკოცნიდა ხუროთმოძღვარს ამალღების ტაძრისას: ნუ მომიძულეებ ჩემისა ცუდობისათვის. ნუ განმიშორებ და განმაძუებ შენის საცხოურისიდან, მე ყოულად უღირსს, რამეთუ ძლიერ მნადია განსრულებული ტაძრის ხილუა თუალითა ჩემითა. სულს განმიტანჯაუს დიდითა ტანჯუითა ვერხილუა დარ-

ჩენილი სააქაო ცხოურების ერთადერთი ნუგეშისა ჩემისა.

ნუ ხარ ჩუმად, ხუროთმოძღუარო, მარქუი რამე. მისი კურთხევის მეორე დღესუე განგემორები და წარვალ ტაოს. გეფიცები ჩემს გატაცებულ პატარა შუილს, იქ სიკუდილამდე ვილოცებ შენი ბედნიერებისთვის. არ დაგივიწყებ აროდეს.

ვერ გაუძლო ამ ტანჯუას ვაჟმა, დაიხარა ნასტაკისელი, ორი თითი ამოსდო ნიკაპის ქუემოდან ქალს და თავი აუწია, თუალეში ჩახედა, უმანკო, იბერიის უძირო ღამის სიღრმის უწუდენი სიშორიდან ამოსცქეროდნენ ეგზომ ღამაში თუალეები ქალისა. ეს თუალეები კესანეს სული იყო. ღმერთისგან ქმნილი უსაზღურო სამყაროს დამალულ გამოუცნობ იდუმალეებათა შემცუენი. ეგზომ იზიდაუდნენ ისინი მუხარს; შიგითრევდნენ და ზემალაღი შეგრძნებებით ალაუსებდნენ. უხშირეს წამნამთა ჩრდილნი კი ისე ეძახდნენ ხუროთმოძღუარს, ვითარცა მცხუნუარე შუადღის ჟამს უხმობს კაცს მდელიოზე განმარტოებით მდგარი ასწლოვანი უზარმაზარი ხის მაცოცხლებელი ჩრდილი. უყურებდა მხატუარი ქალს და ვერ ინძრეოდა ქალის სახიერებით დატყვევებული. არა, არა, ეს დიაცი არ იყო ამქუეყნიური, მას ზეციური, არამინიერი სილამაზე ჰქონდა, ღმერთისგან საჩუქრად მიცემული.

უყურებდა კესანეს მუხარი და გრძნობდა, მას ეს ქალი ძლიერ, ძლიერ უყუარდა, იგი მისი სიყუარულის ბედი იყო სიცოცხლის ბოლომდე და სხუას ვერ შეიყუარებდა ვერასდროს!

ხელი მოჰკიდა მკლავებში და ზეწამოაყენა, ცასა შინა მცურავი წეროსავით მიუწუდომელი ღამისეული სტუმარი, დედა კესარია, რამდენ ხანსაც გინდა იმდენ ხანს დარჩიო, წარუთქუა ხმის თრთოლით ნასტაკისელმა. ამ ამბის შემდეგ მთელ დღეებს მდუმარებდა ვაჟი, ხმას აღარ განიღებდა აგრერი-

გად. ვიდოდა ყოველთვის დაფიქრებით სევდიანი, აღარ ეზრახებოდა კესანეს საფერებელი სიტყუებით. შენიშნა ნასტაკისელმა, ქალიც მხოლოდ ხუროთმოძღურებით მიმართავდა, თუ ჰქონდა რამე სათქმელი. ხან გზის ლურჯ ზეცას მიაცქერებოდა ვაჟი, ცაში უთეთრესი ღრუბელნი მიცურავდნენ აღმოსავლისკენ, ამ ღრუბლებივით მისცურავდა შორეთს მისგან კესანეს სიყუარულის ბედნიერება.

ერთ ნუიმიან ჟამს საცხოვრისსა შინა შთენილი ნასტაკისელი სახლის ღანძიდან ფიქრმორეული გაჰყურებდა ტაძარს. წყნარად მოუბრუნდა მდუმარედ მჯდარ კესანეს და ეს წარუთქუა:

დედა კესარია, ბერო შურტყელმან იწყო შენება, მე ღუთის შეწუენით კეთილად განვასრულე, გარნა აღბათ, უშენოდ არ აღშენდებოდა იგი. რას ჰფიქრობ ვისი აღშენებულიაო ესე ტაძარი? ნამი არ დაუხანებია დიაცს საპასუხოდ: სამთავესი... სამთავესი... სამთავესი... ისეთის სისწრაფით წართქუა დიაცმა, თითქოს ეშინია არავინ ჩამერიოსო წართქუმასა შინა.

ისევ გაჰხედა ხუროთმოძღუარმა ტაძარს, კრინტუძურელად იდგა როდენისამე ჟამს, ბაგეთა მცირე მოძრაობით იმეორებდა დიაცის ნათქუამს: სამთავესი... სამთავესი... მერმე მოუბრუნდა ქალს და უზრახა:

იყოს აგრე. მართლაც, ეგზომ ღამაზად ჟღერს სიტყუაი სამთავისი, სწორედაც შენი სილამაზის დარად და საფერად. დაე, აწიდან ესე ტაძარი იყოს სამთავისად სახელდებული!

აღმური აუვარდა სახეზე დიაცს, თვისის ჩუეულებსამებრ თავი დახარა კრძალულებით.

განსრულდა ტაძარი!

გახარებულმა ყანჩაელმა სხვილოს იწუია მელქისედეკ კათოლიკოსი. თვისის ამალით ჩამობრძანდა საქართუელოს ეკლესიის საჭეთმპყრობელი, ოთ-

ხი ეპისკოპოსის თანხლებით. განიხარეს დიდად სტუმრებმა, რა მოიხილეს მშუენიერი ტაძარი, აღიუსნენ სიხარულითა დიდითა. განცვიფრებულნი შეჰყურებდნენ მეფის ხუროთმოძღურის ქმნილებას და იმასლა იძრახოდნენ: არა გუეგონა სუეტიცხოვლის შემდგომ ასე თუ გაგვაკვირვებდაო ტაძრის უზადობა. შამადავლე, ან უკუე ბერად ქმნული, თავდახრით ემთხუია ხელზე უნმიდესსა და უნეტარესს. მირკანის მიწურული იდგა. სადაც იყო, ლურჯი იებიც მოედებოდნენ ქართლის მინდურებს. იგრიკის თუის დასანყისში დანიშნა მელქისედეკმა ტაძრის კურთხევა. სამი დლით ადრე ჩამობრძანდა ბაგრატ მეფე სხვილოს. აქედან იწვია მთელი ერი ამიერ და იმიერ, აზნაურნი და უაზნონი სრულიად, ტაძრის წიგნთა გადამწერნი და სპასპეტნი, გლახაკნი და უქონელნი და სხუანიცა უმრავლეს. მელქისედეკს ადრევე დაეგზავნა წვევის წიგნი ბიზანტიონს.

ელინები თუალებდაჭყეტილნი შეჰყურებდნენ სამთავისის შინამოსა და გარეგნობას შორის საოცარ კავშირს, ფასადთა დანაწეურებით გამოტანილს. აკუირვებდათ აკანთოს თამამად ქანდაკებული ფართო ხუეულები, დასავლის კარიბჭესთან ორნამენტს შენიალებულ მცენარეთა აყუავილებული და ხილმსხმოიარე შტოები, ვაზთა გრეხილები, სარკმელთა საუცხოო საპირენი, ლამაზი ვარდულები, თაღნართა სიმსუბუქე და ჰაეროუნება, ფრინველთა ფიგურების იგავმიუნდომელი სისადავე. ხელებს აქეთ-იქით ატრიალებდნენ გაკუირვებულნი ბიზანტიელები და აღტაცებულნი: ზიზილებს და ოქროს გადავაცოლეთო ჩუენი ეკლესიანი და ამით მივიწყებას მივეციტო სიბრძნე, ჭეშმარიტი გენიალობა ხომ ზომიერ სიმარტიუეშია უდავოდ. თან წაგუაყოლე ტაძრის ხუროთმოძღუარი ანტიოქიასა შინა აგუიშენოსო ამის სადარი ორიოდ ტაძარი და გაგუნურთნასო ქართულ

ხუროთმოძღურულ საიდუმლოებებსა და დაფარულ სილამაზეთა კანონებში, ეხუენებოდნენ ბაგრატ მეოთხეს. მოიკითხეს ნასტაკისელი, აღმოჩნდა, არავინ იყო მისი თუალის დამკურელი. უსწრაფესად დააგზავნა მეფემ მალემსრბოლნი სამთავისის ტაძრის ამშენებლის მოსაძიებლად. ქუშამოგდებული ჰუნენი მოაგდეს მალემსრბოლთა, ვერსად ვიპოვნეთო ხუროთმოძღუარი მეფისა, თითქოს ცამ ჩაყლაპაო, გაიძახოდნენ ერთობლივ. მხოლოდ იმედომ განაცხადა: გუშინწინ ღამეს დამიბარა ოსტატმა, გონიო მაჩუქა, კარგად გაუფრთხილდიო, რამეთუ ამ გონიოთი სუეტიცხოუელი აღეშენაო. ამის შემდეგ არც ერთ სულიერს აღარ უნახავს მუხარ ნასტაკისელი. ხალხში ხმა გავარდა: ისე, ვითარცა პირუელი, გორგასალისეული ტაძრის ამშენებელი, ისიც ცოცხლად წაიყუანაო ღმერთმან ცასა შინა, რათა უკეთესი ტაძარი აღარ აღაშენოსო.

დიდძალი შემოწირულობებით განამშუენეს სამთავისი, მეფისა, მარიამ დედოფლისა, დიდებულთა, ეპისკოპოსთა და სტუმართაგან მორთმეულით. ოქროითა და ვერცხლით შეჭედილი ხატებით, პატიოსანი ქუებით მოოჭული სხუადასხუა სიდიდის ჯურებით, მარგალიტებითა და ძუირფასი ქუებით ყდაშემკული ოთხთავებითა და სახარებებით, ოქროგარეული სასანთლებითა და შანდლებით, ძვირფასი, წმიდად ნაქარგი საფარებლებითა და დაფარნებით, აგრეთვე, მალალ სამლუდელოთა ოქრომკედით შეკერილი სამოსითა და ოლარებით აელვარდა ტაძარი. და როდესაც დაანთეს უამრავი სანთელ-კელაპტარნი, გაჩახჩახდა და გაბრწყინდა ტაძრის შინამო სრულიად.

თავად მელქისედეკი აკურთხებდა სამთავისს, ოთხ ეპისკოპოსთან ერთად. ამბიონის წინ იდგნენ: მეფე ბაგრატ, დედოფალი მარიამ, მეუფე ყანჩაელი, შამადავლე ერისთავი და სხუანი დიდე-

ბულნი. ანას და გაბრიელს მოეყუანათ პატარა მახარე, ძვირფას სამოსში მოსილი. მერმე იდგნენ ტაძრის საქმეთა ზედამდგომელი თევდორე და ამშენებელნი ტაძრისა: კირითხურო ღუთისავარ, ქუათა მკუეთელი მამისა, მისი ძე იმედო, ხურონი და კალატოზნი, აგრეთვე მომუშავენი უბრალონი. ტევა არ იყო ტაძარში, გადაჭედილი იყო ეზო ტაძრისა და შემოგარენი.

კესანემ რა თუალი ჰკიდა ოქროცურული სამოსში გამოწყობილ პატარა მახარეს თუალთ დაუბნელდა, მიიკუნჭა სადღაც კუთხესა შინა, რათა არ დაენახა შუილი, გარნა უხილავი ძაფები მოუსვენრად ეზიდებოდნენ ამბიონისკენ, სად მყოფობდა მისი სიყუარული, მისი სისხლი სისხლთაგანი და ხორცი ხორცთაგანი, ცუდად ხდებოდა ქალი, ლამის გული ამოვარდნოდა, პირს უხშირესად აღებდა ჰაერის ჩასაყლაპად.

ამბიონსა ზედა, იმედოს მიერ გამოქანდაკებულ თეთრ ულამაზეს კანკელის წინ მდგარმა კათოლიკოსმა მადლობა შესწირა უფალს ტაძრის კეთილად განსრულებისთვის, მარიამ ღუთისმშობელსა და წმიდა გიორგის შეავედრა ქართული ერი: წმიდა დედაო სრულიად საქართულოსა, უკუდავო ღუთისმშობელო მარიამ, შენ გადააფარეო შენი კალთა შენ წილად ხუდომილ ქუეყანას; წმიდაო გიორგი, შენ წარუძეხი ქართულებს წარმართთა და ბარბაროზთა წინააღმდეგ ბრძოლებსა შინა, ქრისტიანობის შესანარჩუნებლად და განსამტკიცებლად. მერმე მეფე და მარიამ დედოფალი ახსენა უწმიდესმა და უნეტარესმა, დღეგრძელ ჰყავიო, ღმერთო, ისინი; დალოცა მხედრობა მეფისა, შემდეგ ეს წართქუა ამაღლებულის ხმითა:

ქრისტე ღმერთო, აჯანმრთელე და დღეგრძელ ჰყავ სიცოცხლე მეუფისა ქართლისა ილარიონ ყანჩაელისა და ბერისა შიოშისა, ერობასა შინა შამადავ-

ლე ერისთავ ყოფილისა, აკურთხენ და დალოცენ იგინი; შეინყაღე და აცხოვენე სული ამა ტაძრის დამწყებ ბერო შურტყელისა, ქიშპ, დრკუ და მარბეველ კაცთაგან სიცოცხლემოსწრაფებულისა; მეოხ იყავ და შემწე ტაძრისა განმასრულებლისა, მეფისა ხუროთმოძღუარისა მუხარ ნასტაკისელისა, უცნობის მიზეზითა ჩუენს თუალთაგან მიფარებულისა; მეოხ იყავნ ყოველთა ხუროთა, კალატოზთა და ქუათა მკოდუელისათა და მუშაკთა ყოველთა აღმშენებელთა სამთავისისა. უხმოდ სტიროდა შავად მოსილი კესანე თვისის ახლობელ კაცთა კათოლიკოსისაგან ხსენებისას, ჩრდილს შეფარებული ტაძრის ბნელს კუთხეში. მან ხომ ერთმა უწყოდა მიზეზი მუხარ ნასტაკისელის გარდახუენისა. სტიროდა თავის ახლობლებსაც და თავის ქალობის ბედს, ქმარმოკლული და თვისის ნებით შუილის განმაშორებელი დიაცი.

ტაძრის კურთხევის მეორე დღესაც ისევე მოიხილა დედა კესარიამ სამთავისი: საძირკუელთან, მიწაზე მოაფინა ახლად ამოსულნი იანი, მოეფერა უსულო ქუებს, ახლა უკუე მისი ქმრისა და ნასტაკისელის სულეზად ქცეულთ, იცრემლა ბეროს საფლავსა ზედა, ახედა გუმბათს, გედის ყელივით ლამაზს და გული მოენურა, უზადოდ მშუენიერი იყო, მისი სიყუარულით, მუხარის ნაქანდაკები. მძიმედ წავიდა დასავლის კერძო, მერეს დედათა მონასტრისაკენ მიმავალი და სანამ თუალთაგან მიეფარებოდა, ერთხელ კიდევ მოხედა ტაძარს, კულავ ინუიმეს ცრემლებმა მის თუალთაგან, ჩაღუნა თავი და აღარც მოუხედავს უკან. მას შემდეგ კესანეს აღარ დაუდგამს ფერხნი მისი გამზრდელი ქართლის მიწაზე.

შუა ქართლსა შინა კი დარჩა სიყუარულით აღმშენებული და დროსთან მეზრძოლი ტაძარი სამთავისისა.

ბოლოთქვა

დაილენა ათი საუკუნე, გამტვერდა ათასი წელიწადი. როდესაც შევცქერი სამთავისის დიდებულ ტაძარს, მაჟრჟოლებს: მას უნახავს დიდი დავით აღმაშენებელი, თამარი, რუსთაველი, გიორგი ბრწყინვალე, ლუარსაბ პირველი, გიორგი სააკაძე და სულხან-საბა. მისი სანახებიდან გაიტაცეს ლეკებმა დავით გურამიშვილი. იგი მომსწრეა საქართველოს ბრწყინვალე ხანის და სისხლიანი წვიმებისაც; მონღოლების ჰუნეთა ფეხებით გადათქერილი ქართული მიწისა და შაჰ-აბასის მიერ ანიოკებული სოფელ-ქალაქებისა; ბალღებნავრილ დედათა შემზარავი კივილის და კვლავ წამომდგარი საქართველოსი.

სამთავისის ტაძრის ბრწყინვალე ხუროთმოძღვრულმა გადანყვეტამ დიდი გავლენა მოახდინა ქართული არქიტექტურის განვითარებაზე. მეორემეტე, მეცამეტე საუკუნეების – და შემდგომშიც ძალიან დიდხანს – ქართველთა საამაყო ტაძრების აგებისას ხუროთმოძღვრებს სანიმუშო მაგალითად ჰქონდათ ამ ტაძრის მშენიერება, განსაკუთრებით აღსავლის ფასადების გამშვენებისას.

სამთავისის მომხიბვლელი მეოცე საუკუნესაც გადმოსწვდა. მის განმეორებად აიგო საქართველოს მთავარ გამზირზე წმიდა გიორგის ქაშუეთის ტაძარი.

მტერთა მრავალგზის შემოსევებმა და წარმავალი დროის დაუნდობლობამ ბევრჯერ დააზიანა შუა ქართლს მდგარი სამთავისი, მაგრამ იგი, საუკუნეთა

მძლევი, კვლავ აღდგებოდა სახებად სილამაზის მარადიულობისა და უკვდავებისა.

ღმერთო, ამრავლე საქართველოში სამთავისის გენიალური ხუროთმოძღვრისნაირი მაშენებლები. მე მწამს, რომ ტაძართა ეს დედოფალი სამარადუამოდ იდგება ქართულ მიწაზე.

უფალო, შეინყალე და აცხოვრე ამ ტაძრის შემოქმედნი. ამინ!

*და-ცა-ილენენ საუკუნენი,
ისევ ჩამოდგა თბილი მაისი,
ქართული გენის გამობრწყინებად
კვლავაც ამაყად დგას სამთავისი.*

*მოფრინდებიან მოგონებანი,
მაინც სიცოცხლე, ალბათა ღირდა.
და საქართველოს რა ბედიც ჰქონდა,
იგივე ბედი ტაძარსაც სჭირდა.*

*ანგრიეს, აღდგა, დაწვეს და აღდგა,
მედგრად გაუძლო ჟამთა სიავეს,
დაღლილმა მტრებმა თავი ანებეს
და მისი ბედი კლდეებს მიანდეს.*

*ახლა დგას, როგორც ძველი
ხომალდი,
ლურჯი ტალღები ზანტად ნანაობს,
ჩემი სამშობლოს და ტაძრის ბედი
მარადუამს ასე რატომ ქანაობს.*

*ჟამი დაითვლის ათას წელს მერეც,
ალარ დარჩება ხსოვნა არვისი.
ქართველი ერის უკვდავ დიდებად
კვლავაც იდგება ქართლს
სამთავისი!*

გევორჯ (ჟორჯ) სნხჩიანი

შემინდე ზოგილს

დღე მიმწუხრისკენ, ჩვეულებრივ, გაირევეს სევდას,
მზე ჩამავალიც ლამაზია, დიდება გამჩენს!..
შეჩვეულ ბალიშს დაყრდნობია სნეული დედა,
არ ეპუება მოძალებულ სიკვდილის კლანჭებს.

თვალი – გზაზე და ყური – კარზე!.. ზის, შვილებს ელის
და იმედიან მოლოდინით იყურებს ტკივილს.
დღე იწურება... და სამზეო მკრთალდება ველი,
ალპიურ სივრცეს დასცემია მზის ბოლო სხივი...

შენს სასთუმალთან მუხლმოყრილი ვლოცულობ, დედი,
უსასოოს და შესაბრალისს გიმაღავ სახეს...
ნაოჭებს შორის სინანული გატყვია მეტი
და იდუმალი რაღაც ფიქრი გიმჟღავნებს სამხელს...

თვალს და ხელს შუა ეს რა სწრაფად მეცლები, ვაგლახ!
ვერაფერს გშველი, უძლურება შემინდე, დედა,
ნეტავ, ოდესმე უთენია კვლავ შინ თუ გნახავთ
ჩემს სევდის ბაღში წამით თვალს თუ შეგავლებ, ნეტავ?!

როს სული შენი შეერთება ვარსკვლავეთს ცადა,
თავად იქცევი გაბრწყინებულ ვარსკვლავად დილის,
ქვეყნიერებას გადმოხედავ, უკვდავო, ხატად
და არ მიაკლებ კაცთა მოდგმას დედობრივ ღიმოლს...

შემოდგომის რაფსოდია

მივდევ უსახურ დღეთა დინებას
გადაქანცულ და სნეულ სხეულით
და გაცვეთილი ღრძილებით ვლოღნი
უკუღმართ ყოფას, ჟამმოთნეული.

მარტვილის გული ხელით მიჭირავს
და მკერდით ვხვდები დაძრულ ქარიშხალს,
სისხლის ცრემლი მდის და არც კი ვიცი,
სნებისგან თავი როგორ დავიხსნა.

სულის წამნამებს ცეცხლი ედება
და გეენიის ალში ვინვები,
ზოგჯერ ჯვარსაც ვთმობ და უსასოო
უჩუმრად ვუტევე კალოს ფინლებით...

დგას შემოდგომა ჩემი ცხოვრების,
მწუხარ ფიქრების ალაღს ვიცილებ,
მჯერა, საქმესაც მალე მოვრჩები
და ნაგვალვებზე კვლავაც იწვიმებს...

მეფე თამარის კეპლი ახალციხეში

დაბრძანებულა მეფე ქართველთა,
საუკუნეთა სიღრმეთა მგზავრი –
თეთრად მოსილი, თეთრი გვირგვინით
და ხელთუქმნელის ნეტარის შარმით...
საუკუნეთა სიღრმით მოსულა,
გრძნეულებით და განგებით უფლის,
მოუტანია ქართველთ დიდება,
შარავანდედით უბრწყინავს შუბლი.
დაბრძანებულა, ან მეფე თამარს
დღევანდელი დღის აფიქრებს ბედი! –
მონმე ჩავლილი ოქროს ხანაა,
ხატი – ვარძია უნთია გვერდით...
დღეს გული უძგერს ჩვენ გვერდით თამარს,
თამარი გულგრილს არ ტოვებს არვის,
თეთრად მოსილი, თეთრი გვირგვინით
საუკუნეთა სიღრმეთა მგზავრი...

ქუთუთოებზე მანვება თალხი,
თვალის გუგები ტკივილით ფეთქავს,
გული საგულეს აღარ მაქვს, ვიცი,
რომ ამ ღამესაც გავათევე თეთრად.
ქუჩის ძაღლების მშვიერი ხროვა
გზას მიჭრის ღრენით – უკანაც, წინაც...
სიზმარში მფლეთენ... აქ გადამშეულ
ქალაქის ყველა მათხოვარს სძინავს.
ნაგავში პურის ნამცეცებს ვეძებ,
რომ მივანვდინო ჩემს საძმო ხროვას,
ნუთუ, უფალო, ამაზე მეტი

ადგილის დედას
სხვა მხარე მიჯობს,
რად ვამჯობინე
გამართულს ღრიჭო?!.

ჩემსას გავურბი
თითქოსდა განგებ –
არ ვგალობ ჩემსას,
ვიმღერ სხვის ჰანგებს!

ამ ტაძართ მრევლის
სხვის ნიშით ვხარობ –
წმინდა წყალს ჩემსას
სხვა მიჯობს წყარო!

გადავყევე უბრად
სატანჯველ ურვას –
თავად სნეული
სხვის სნებებს ვკურნავ!

რისთვის ჩავთვალე
რიოში ხვითოდ –
ადგილის დედას
სხვა შეცვლის ვითომ?!.

მხატვარ ბაიანე ხაჩატურიანს

ტილო – ამგვარი რეალურიც, ირეალურიც,
ფერთა სიუხვე – სასწაული დღესასწაული!..
ამქვეყნიურის ტყვე და მეფე იმქვეყნიურის
და უჩვეულო გატაცებით – ამორძალურით!..

აღუსრულები სატანჯველის სევდა თვალეში,
ქალწული მხატვრის დედობრივი განცდა-ალერსი!..
ირეალურის რეალური მწარე ტკივილი
და ირგვლივ როკვა ბერიკათა – უმხურვალესი!..

ყოფა დუხჭირი, მკვლელიცა და მიმტევებელიც,
საოცარ ფერთა ალუმს, ღმერთო, როგორც შეჭფერის!..
სომხური ხელქმნის ჯადოსნური გამონათება,
მხილველთა ხიბლის მომგვრელი და დამტყვევებელი!..

*სომხურიდან თარგმნა
გივი შაჰნაზარმა*

ევგენი გრიშკოვეცი

ანგელოზის დაკრძალვა

ევგენი გრიშკოვეცი – პროზაიკოსი, დრამატურგი, რეჟისორი, მსახიობი – დაიბადა 1967 წელს კემეროვოში. დაამთავრა კემეროვოს სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტი. .

2004 წელს რომანი „პერანგი“ აღიარებულ იქნა წლის დებიუტად. 2009 წელს მიენიჭა პრემია „ვერცხლის ზოდი“.

მოთხრობა „ანგელოზის დაკრძალვა“ გამოქვეყნდა ჟურნალ „ზნამიას“ 2006 წლის მეორე ნომერში.

თამაში გადამწყვეტი არ ყოფილა, არც ძალიან მნიშვნელოვანი, მაგრამ საყურებლად ყველა შეიკრიბა, ანდრეიც კი წავიდა. შაბათი დღე იყო და ცუდი ამინდი იდგა. ცივი წვიმები სექტემბრის ნახევრიდან გაიბა და აგარაკზე წასვლას აღარავინ ცდილობდა. აქ კი, შორიანხლოს, მოკლე სახელწოდებით – „აუტი“ ახალი კაფე-კლუბი გაიხსნა. ბორიამ ყველას დაურეკა, რომ „აუტში“ შეიარა, დარწმუნდა, იქ კარგი ეკრანი იყო და მატჩის ყურება მოხერხებული იქნებოდა, ჰოდა, კლუბის ცენტრში, ეკრანთან ახლოს მაგიდა შეუკვეთა. მიუხედავად იმისა, რომ საფეხურთო მატჩი წესით მოსაწყენი უნდა ყოფილიყო, ანდრეი „აუტში“ წავიდა. სხვა რა უნდა გაეკეთებინა? თანაც კლუბი იქვე იყო.

ანდრეის ფეხურთი მაინცდამაინც არ უყვარდა, მაგრამ ხმაურიან კომპანიასთან ერთად დაღევა, გულშემატკივრობა და ყვირილი სიამოვნებდა,

განსაკუთრებით მსოფლიო ჩემპიონატის ან სხვა მნიშვნელოვანი მატჩისას. ის თამაშს ყურადღებით არ უყურებდა და არც სატურნირო ცხრილს ადევნებდა თვალს, როგორც ბორია და მთელი კომპანია. თუმცა მიწვევებზე ხანდახან თანხმდებოდა, ფეხბურთის ხმაურიან გულშემატკივრებს უერთდებოდა და ცდილობდა, სხვებზე ნაკლებად არ ეგულშემატკივრა. კომპანია სტადიონზე არ დადიოდა. უფრო სწორად, სტადიონზე ხანდახან ვილაც მიდიოდა, მაგრამ ძირითადად ტელევიზორთან გულშემატკივრობდნენ. ადრე, მკაცრად განერილი გრაფიკის მიხედვით, სახლებში იკრიბებოდნენ, თუმცა ეს ყოველთვის დაკავშირებული იყო ბავშვებისა და ქალების ევაკუაციასთან ან იზოლაციასთან. თანაც სახლში მთელი ხმით ვერ იყვირებ. ასე რომ, როგორც კი ეკრანები დააყენეს და ფეხბურთის ყურება შესაძლებელი გახდა, ბორიამ წესად შე-

მოილო, მატჩების საყურებლად მსგავს ადგილებში შეკრებილიყვნენ. ის ყველაფერს ინიშნავდა, ყველას ატყობინებდა და მაგიდებს უკვეთავდა.

ამჯერადაც ყველაფერი ბრწყინვალედ იყო. ფეხბურთი, მოლოდინის საწინააღმდეგოდ, კარგი გამოვიდა. ბევრი გოლი გავიდა და თერთმეტმეტრიანიც დაარტყეს. ანდრეისთვის ნაკლებად ცნობილი გუნდები თამაშობდნენ და სახელგანთქმული ფეხბურთელებიც არ ყოფილან. სამაგიეროდ, მაგიდის გარშემო კარგი, მხიარული კომპანია შეიკრიბა. ბევრი იყვირეს და გუნდმა, რომელსაც გულშემატკივრობდნენ, გაიმარჯვა. სხვა მაგიდებზე, ძირითადად, მოწინააღმდეგე გუნდს ქომაგობდნენ. ტაიმის ბოლოს ანგარიში 2:2 იყო. აი, დალეული სასმელის რაოდენობის გამოანგარიშებას კი აზრი არ ჰქონდა. მაგიდაზე ელაგა ლუდიანი კათხები, არაყიანი გრაფინი, დაჭყლეტილი ბუტერბროდები, თეფშებით ორაგულები და შავი მარილიანი ორცხობილას გორები. თამბაქოს ბოლი მიიზღაზნებოდა და დარბაზის ქერსა და კუთხეებში სქელდებოდა.

შესვენებაზე ანდრეი ქუჩაში გავიდა და შემოდგომის გრილი ჰაერი ჩაისუნთქა. წვიმას გადაელო, რაც იმას ნიშნავდა, რომ შინ ფეხით დაბრუნდებოდა. მთვრალი იყო და იმასაც გრძნობდა, სასმელის დამატება კიდევ შეეძლო. ორმოცი წლის ანდრეიმ ღრმად ჩაისუნთქა, მოქნილი, მსუქანი სხეულით გაიზმორა, სიამოვნებით დაიზმუვლა და კომპანიას დაუბრუნდა.

– მეორე ტაიმისთვის რა ფსონებია?
– ბორია პროგნოზებსა და ფსონებს ინერდა.

– 4:2 დამთავრდება, – თქვა ანდრეიმ.

– ბებერო, ძალიან გაბედული ხარ, – დაიყვირა ხმაჩახლეჩილმა ბორიამ და შედეგი ჩაინერა.

უკანასკნელ წუთამდე ანგარიში 3:2

იყო, მაგრამ დამატებით დროში თერთმეტმეტრიანი დანიშნეს და ყველაფერი ისე დამთავრდა, როგორც ანდრეიმ იწინასწარმეტყველა. ყვიროდნენ და ერთმანეთს ეხვეოდნენ. მეზობელ მაგიდებზე კი ილანძლებოდნენ და ანდრეის კომპანიას ულოცავდნენ. ბორიამ ფული წამოკრიფა და ანდრეის მოგებული ჩააბარა. მან კი, თავის მხრივ, მოგება იქვე აღნიშნა. ერთხანს კიდევ ისხდნენ, მერე კი სათითაოდ აორთქლდნენ. მშვენიერია!

როდესაც ანდრეი ქუჩაში გამოვიდა, ხმამაღლა ამოისუნთქა, ქურთუკი არ შეუკრავს და იგრძნო, რომ ძალიან მთვრალი იყო. ერთ ადგილას, ასე, ხუთი წამი იდგა, მერე კი სახლისაკენ გასწავა, იღიმებოდა და რომელიღაც ყველასთვის ხელმისაწვდომ მოტივს ღიღინებდა.

ფარნის შუქზე ჩანდა, რომ წვიმის შემდეგ ასფალტი ქარს გაეშრო. აქა-იქ გუბეები იდგა და ბზარებში ჩამკვდარი ნესტი შავად ლაპლაპებდა. ანდრეი ცდილობდა, ბზარებზე ფეხი არ დაედგა და რატომღაც ბავშვობის დროინდელი ნათქვამი გაახსენდა: „ვინც ბზარს დააბიჯებს, იმას სამშობლო არ უყვარს“.

– სისულელეა, – ჩაილაპარაკა თავისთვის და გაეცინა.

განათებულ პავილიონს რომ ჩაუარა, გაჩერდა და ვიტრინაში გამოფენილი ნაირ-ნაირი სასმელები შეათვალიერა. რატომღაც რაღაცის ყიდვა მოუნდა და გაიფიქრა, ხომ არ ეყიდა ორი ბოთლი ლუდი და სახლში მისულს სიამოვნებით დაეღია.

– ეშმაკმა დალახვროს, – აღმოხდა, რადგან უცებ გაახსენდა, შინ დაბრუნებულს ძალი უნდა გაესეირნებინა. გრაფს, წმინდა სისხლის ერდელტერიერს, მის მაგივრად არავინ გაასეირნებდა. ცოლი, ტატიანა, სალამოს ძალღთან ერთად არასდროს გადიოდა – ეს მის დილის მოვალეობას შეადგენდა. ხანგრძლივი წუწუნის, ღიჯინისა და

საოჯახო თათბირის შემდეგ გადაწყდა, რომ ვარიასათვის, უფროსი გოგონასათვის (იმ დროისთვის მათი ერთადერთი შვილისთვის) ძალლი ეყიდათ... ვარიამ დაიფიცა, რომ ძალლს ასეირნებდა და შვიდი წლის წინ ნაცნობისგან ლეკვი შეიძინეს. მაშინ ვარიაც შვიდი წლისა იყო და ძალლის სეირნობას მალევე დაანება თავი, რადგან მეგობრები ეზოში ლეკვს შეეჩვივნენ და მისდამი გულგრილნი გახდნენ. ვარიას გრაფთან ერთად სეირნობა არ უყვარდა, ამას ფორმალურად და მცირე ხნით აკეთებდა. გრაფიც, თავის მხრივ, გოგონას არ მიჰყვებოდა. არც ანდრეის უყვარდა გრაფთან სეირნობა, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც ახალი ამბების საკვირაო შემაჯამებელი გამოშვების გამოტოვება უნევდა.

ანდრეიმ შეიგინა, რადგან იძულებული იყო, გრაფის საყვარელი მარშრუტით ეხეტიალა; ეყურებინა, ყველაფერს როგორ ყნოსავდა და როგორ იშვერდა ფეხს, მაგრამ იმავე წამს გაახსენდა, რომ გრაფი უკვე მეოთხე დღეა ავადმყოფობდა და უკანასკნელი ორი დღე სახლიდან არ გასულა.

წინა კვირას მდინარეზე გაემგზავრნენ. გრაფი, რა თქმა უნდა, წყლიდან არ ამოსულა, სანაპიროზე რალაცას თხრიდა. წამოსვლისას გრაფი მდინარეში გააბანეს. მერე, როდესაც უკან ბრუნდებოდნენ, გრაფმა, ჩვეულებისამებრ, თავი ფანჯრიდან გადაყო. ციოდა, ის კი სველი იყო. ცოდვა რა დასამალია და ბოლო ხანს მთლად მოუვლელი და გაბანჯგვლული დადიოდა. კარგა ხანია ბენვი არ დაეგლიჯათ (ერდელტერიერებს არ პარსავენ, ბენვს სწორედ რომ აგლეჯენ). გრაფი გაცივდა. უკვე ორშაბათს ახველებდა და აცემინებდა. სამშაბათს სალამოდან ცუდად ჭამდა. მისი დიდი, სველი და მბზინვარე შავი ცხვირი გაშრა და განაცრისფრდა. ოთხშაბათს ძალიან ცუდად გახდა. ბენვმა

ფერი დაკარგა, ჩაქრა და ჩამოეკიდა. თავის ლეიბზე იწვა, სევდიანად იყურებოდა, თავსაც კი არ წევდა და მხოლოდ მაშინ წამოდგებოდა, თუკი ვინმე შემოვიდოდა. მოკლე კუდი, რომელიც სხვა დროს მალლა იყო აშვერილი და აქეთიქით ქანაობდა, ახლა ძირს ჩამოეშვა და ოდნავლა ირხეოდა, სიხარულის გამოსახატავად ძალა აღარ ჰყოფნიდა. გრაფი იწვა, ხმამაღლა სუნთქავდა და ახველებდა. ოთხშაბათ სალამოს ქუჩაში გასვლაზეც კი უარი თქვა.

ანდრეი, რა თქმა უნდა ნუხდა, მაგრამ ფიქრობდა, რომ გაცივება თავისით გაივლიდა. ოთხშაბათს მთელი დღე საქმეებზე თავქუდმოგლეჯილი დარბოდა, ქალაქში დაეხეტებოდა. ადამიანებისა და მათი ქონების დაზღვევა საქმელო და სანერვიულო საქმეა და გრაფს ყურადღება ვერ მიაქცია. ხუთშაბათსაც ბევრი საქმე ჰქონდა, მაგრამ სადილობისას ტატიანამ დაურეკა და უთხრა, „ჩვენი ბიჭი“ – ასე ეძახდა გრაფს – ძალიან ცუდადააო.

ანდრეიმ ვეტერინარს დაურეკა, მდგომარეობა აუხსნა. მან მოუსმინა, მანუგეშებელი ვერაფერი უთხრა, მაგრამ დაჰპირდა, რომ კვირას მივიდოდა. შაბათს, რატომღაც, არ შეეძლო.

ანდრეი შაბათსაც კლიენტებს ხვდებოდა. მერე სახლში დარეკა. ტატიანამ უთხრა, რომ გრაფი უკეთაა და ბულიონიც კი შეჭამა. ანდრეიმ ტანსაცმლის გამოსაცვლელად შინ შეირბინა, გრაფი მასთან შესახვედრად ზღაზვნით გამოვიდა და უკანა თათებზე შედგომასაც კი შეეცადა. მერე ანდრეი საჩქაროდ „აუტში“ წავიდა.

მოკლედ, გაახსენდა, რომ ძალლის გასეირნება არ მოუწევდა და გაუხარდა, რისთვისაც საკუთარი თავი გამოლანძღა. მერე ისიც გაახსენდა, რომ ხვალ გრაფთან ექიმი მოვიდოდა. მან ორი ბოთლი ლუდი იყიდა და შინ წავიდა.

ბოლო ორი კვარტალი თითქმის გა-

ირბინა, რადგან ერთი ბოთლი იქვე, პავლიონში გახსნა, სიარულ-სიარულში დალია და მოშარდვისგან თავს ველარ იკავებდა. ის ლიფტში ცეკვავდა, მუხლებში იკეცებოდა და ღმუოდა. მერე საკუთარი ბინის კარს მივარდა და ზარი დარეკა. გასაღების ძებნა რომ დაენყო, ალბათ, ჩაისველებდა. დაკეტილი კარის წინ ჩეჩოტკა იცეკვა და როდესაც, ბოლოს და ბოლოს, ვარიამ გაუღო, ტულეტში ფეხზე გაუხდელად გაქანდა.

– ო-ო-ო-ოი, ოი, ოი, ოი! – შვების მომგვრელად აღმოხდა. – მადლობა ღმერთს! დიახ, გოგოებო, – თქვა ტულეტტიდან მისაღებში გამოსულმა. – კინალამ ბავშვობა გავიხსენე. ტანია, ოლონდ სცენები არ გვინდა! – აღმოხდა ცოლის დაძაბული სახის დანახვისას. – მე თავიდანვე ვთქვი, რომ დავლევდი. ასე ნუ მიყურებ, – ნამდვილად გაუკვირდა, რადგან ცოლს სანქცირებული, წინასწარ გამოცხადებული ლოთობისთვის არასდროს უსაყვედურია.

– გრაფი მოკვდა, – ცივად და მამხილებლად თქვა ვარიამ, მერე გამომწვევად შებრუნდა და წავიდა.

ანდრეი გახევედა.

– როგორ თუ მოკვდა? – იკითხა, როდესაც ტატიანას ტირილისგან დასივებული სახე დაინახა. ქალს თვალებში ცრემლი ედგა, – როდის?

კითხვებზე პასუხი ვერ მიიღო.

– სად არის? – კვლავ იკითხა ანდრეიმ.

ტატიანამ ხელი სასტუმრო ოთახისკენ ან, როგორც ისინი ამბობდნენ, „ზალისკენ“ გაურკვეველად გაიქნია.

– მაშა მეზობლებს გაუყვანე. არ ვიცი, როგორ მოვიქცე. ძალთან ახლოს ვერ მივდივარ... ზენარი გადავაფარე... – ისეთი ხმით ლაპარაკობდა, თითქოს ჰაერი არ ჰყოფნიდა და როგორც კი სათქმელი ამოთქვა, ატირდა. – ანდრეი... ჩვენი ბიჭი მოკვდა! ის ჩუმად მოკვდა!

სასიამოვნო სიმთვრალე მაშინვე

შეუსაბამო, უადგილო მოძრაობებად გადაიქცა და ტუჩები მოუდუნდა. ანდრეიმ ფეხსაცმელი გაიხადა, ლუდის ბოთლი, რომელიც ქურთუკიდან ამოსჩროდა, იატაკზე, ბატინკების გვერდით დადგა და სასტუმრო ოთახში შეაბიჯა.

იატაკზე, დივანსა და ტელევიზორს შორის, ძველისძველი ლოგინის გადასაფარებელი ეგდო, რომელსაც გადასაფარებლად თხუთმეტი წლის წინათ იყენებდნენ, ახლა კი პიკნიკებსა და აქაურ სამდინარო პლაჟებზე ქვეშაგებად ხმარობდნენ. გადასაფარებლის ქვეშ ძაღლის უმოძრაო სხეული იკვეთებოდა.

ანდრეი მიუახლოვდა და ჩაცუცქდა. ტატიანა უკან მიჰყვებოდა და ტირილით ლაპარაკობდა:

– დღისით ჭამა, მოილხინა. მერე ინვა და ეძინა. მაშას საძინებელში ვუკითხავდი, ვარია თავისთან იყო... უცებ მესმის... გამოვედი და ის უკვე აქ ინვა... მოცოცდა... რომ შევხედე, გვერდზე გადაგორდა, ფეხები გაჭიმა და ამოისუნთქა... გაბმით ამოისუნთქა... ხმაურით ამოისუნთქა და მორჩა! გათავდა!!! ანდრეი, ის ჩემკენ მოცოცავდა, – ტატიანა ქვითინებდა. ანდრეი წამოდგა და ცოლს გადაეხვია, რომელიც ტირილს ვერ იკავებდა.

– არ ვიცი, რა გავაკეთო. მაშა მეზობლებთან გავიყვანე. ჯერ არ დანახავს, ჯერ არ იცის. ძაღლი აქ წევს... არ შემოძლია! ანდრეი, ნაიყვანე, გევედრები, ნაიყვანე! ჩემს თავს ვერ ვაპატიებ! ბიჭი დავლუპეთ, ჩვენ დავლუპეთ, – გულამოსკვნით ატირდა, მერე სააბაზანოში გავიდა და წყალი მოუშვა.

ანდრეი კვლავ ჩაცუცქდა, გადასაფარებელი ანია და გვერდზე გადადო. გრაფი რატომღაც დაპატარავებული ერჩენა. ძალიან დიდი ისედაც არ ყოფილა, აქ კი... ის გვერდზე ინვა, თათები გაეჭიმა და ხახიდან ენა გადმოვარდნოდა. ძაღლს თვალები ღია ჰქონდა, ისინი აღარ ეღვარებდნენ. ანდრეი ატირდა.

– მაპატიე, მაპატიე, – მომხდარს ვერ იხვერებდა და ტიროდა.

რალაც უნდა გაეკეთებინა. დაუყოვნებლივ! ძალს მკერდზე ხელი გადაუსვა, გრაფი ჯერ არ გაცივებულყო. ანდრეიმ კვლავ გადასაფარებელი გადააფარა და სამზარეულოში გავიდა. ტატიანაც იქ იყო და მცირე ხნით ილაპარაკეს. ანდრეი ღმერთს მადლობას სწირავდა, რომ ცოლი არ ადანაშაულებდა, რადგან საკუთარ თავს სამინლად კიცხავდა.

მერე ბორიას დაურეკა. სხვადასხვა საქმეში გამოცდილი და შეუცვლელი ბორია მთვრალი იყო, მისვლას ვერ მოახერხებდა და წარმოდგენაც კი არ ჰქონდა, რისი გაკეთება შეიძლებოდა. არავის არაფრის კარნახი არ შეეძლო. ანდრეი, გრაფი ვისგანაც იყიდეს, იმთაც კი შეეხმინა. ისინი ქალაქგარეთ ცხოვრობდნენ და მომხდარის შესახებ რომ შეიტყვეს, გულიანად მიუსამძიმრეს და უთხრეს, რომ ორი ძალის პირდაპირ თავიანთ ნაკვეთზე, არყის ხის ქვეშ დამარხეს. ყველანი სთავაზობდნენ, დილამდე მოეცადათ და მერე როგორღაც დაეხმარებოდნენ, მაგრამ ტატიანა გრაფის წაყვანას ევედრებოდა; სწორედაც რომ ევედრებოდა.

ანდრეი დაიბნა. საჭესთან ვერ დაჯდებოდა. მეგობრები, რომლებთანაც დარეკა, რადგან შაბათი იყო, ან აგარაკზე იყვნენ, ან ანდრეისავით ნასვამები იყვნენ. ტატიანას კი მეზობლებისგან მაშა უნდა მოეყვანა, რადგან ისინი უკმაყოფილოები იყვნენ: – ასე რატომ ნალვლობთ; ჰო, მოკვდა ძალლი, გულდასანყვეტია, ყოველდღიურად უამრავი ადამიანი იღუპება. ადამიანები უნდა შეიბრალო, ამათ კი, ძალლის გამო, ასეთი მწუხარება გამართეს. – ტატიანას გოგონასთვის ჯერ არაფრის თქმა და ახსნა არ შეეძლო. არც ის უნდოდა, რომ მაშას მკვდარი გრაფი ენახა.

ანდრეის არაფრის მოფიქრება არ შეეძლო.

ვარია ატირებული თვალებით გამოვიდა და თავისი გამომეტყველებით მომხდარში მშობლები დაადანაშაულა, განსაკუთრებით კი ანდრეი. მერე დივანზე, გრაფის გვერდით ჩუმად ჩამოჯდა, ხელი ისე გადაუსვა, გადასაფარებელი არ აუხდია და თავის ოთახში ხმა-ამოუღებლივ წავიდა. ანდრეიმ მეზობელი გააღვიძა და შალითიან პატარა სამხედრო ნიჩაბს ეთხოვა. სიმთვრალე ძლიერ თავის ტკივილსა და დაქანცულობაში გადაიხარდა. ტატიანამ გრაფის ნივთები შეაქუჩა. ის წინკარში, პატარა სკამზე იჯდა, ნივთებს დასცქეროდა და ეტყობოდა, რომ მასში რალაც შეიცვალა და მეტს აღარ იტირებდა.

ქალის წინ ელაგა გრაფის ლეიბი, ორი ჯამი, რომლებიც ტატიანამ რატომღაც გარეცხა. ძალლის საყელო, ორი სატარებელი თასმა, ალიკაპი, რამდენიმე სათამაშო და ცისფერი, წითლით განწყობილი რეზინის ბურთი. ანდრეიმ ნივთებს დახედა და გაიფიქრა, რომ ძალლის ბენვი თვალში კიდევ დიდხანს მოხვდებოდა როგორც სახლში, ისე მანქანასა და ტანსაცმელზე... ყველგან.

მკვდარი ძალლის მიმართ გამოჩენილი ზიზღის გამო, ანდრეი საკუთარ თავს საყვედურობდა. მან ძალლის გახვევებული სხეული იმ გადასაფარებელზე გადაიტანა, რომელიც გრაფს ეფარა. იატაკი გაწმინდა და ჩვარი სანაგვეში ჩააგდო. სანამ ძალს გაახვევდა, ანდრეი დაფიქრდა და გრაფის გვერდით დადო მისი საყელო და ნეონის გაქუცული სატარებელი თასმა. ალიკაპიც უნდოდა, მაგრამ გაახსენდა, რომ გრაფს ის არ უყვარდა და დრუნჩზე წამოცმისას თავს ატრიალებდა. სამაგიეროდ, გრაფის საყვარელი სათამაშო, რეზინის დაღეჭილყურებიანი კურდღელი დადო. ეს კურდღელი ანდრეიმ გერმანიაში, ძაღლების მაღაზიაში იყიდა, როდესაც იქ სადაზღვევო ტექნოლოგიებისა და მომსახურების გამოფენაზე იმყოფებოდა.

ანდრეიმ გაიფიქრა, რომ სწორედ ასე ატანდნენ საფლავში რალაც-რალაცებს ძველ ადამიანებს, იმას რაც მათთვის საჭირო და ძვირფასი იყო. მერე ძალღი და მისი ნივთები გადასაფარებელში გაახვია და შეკრულა თეთრი თოკით გამოსკვნა.

მანამდე კი ტატიანამ გრაფის სხვა ნივთების გადაყრა მოასწრო.

– ნაგვის კონტინერში ჩაგდება ვერ შეეძელი და გვერდზე მივანყვე. ყველაფერი ახალივითაა. ის ხომ ასეთი ფაქიზი იყო, – თქვა ტატიანამ, შეკრულას დანახვისას შეკრთა და უხმო ტირილისგან სახე შეეჭმუხნა. – ბიჭმა ჩვენთან ერთად იცხოვრა, გაგვახარა და გათავდა. ჩვენ კი ვერ დავიცავით, – იგი დაიხარა, შეკრულას შეეხო, თუმცა მაშინვე ხელი აიქნია და ნელში გასწორდა. – სად უნდა წაიღო?

– არ ვიცი. სადმე დავმარხავ. მოვიფიქრებ. ნუ ნერვიულობ.

– ოღონდ, არ მითხრა, სადაც დამარხავ, – ქალს ხელები სახესთან ეჭირა. – მაშას მოვიყვან და დასაძინებლად დავწვები. ანდრეი, არ მანერვიულო, გეხვენები.

– საყვარელო, მალე მოვალ, – ანდრეი ამას უკვე კარის ზღურბლთან მდგარი ამბობდა, ჩაცმული, შეკრულათი ხელში. – ნიჩაბი მომანოდე, გეთაყვა.

ლიფტში გრაფის ბრჭყალების ნაკვალევი შეამჩნია. ის მოუთმენლობისგან მუდამ უკანა ფეხებზე დგებოდა, ლიფტის კარს ფხოჭნიდა, თანაც ამის გაკეთებას მაშინ იწყებდა, როდესაც მეორე სართულს ჩასცდებოდნენ. ანდრეიმ გაიფიქრა, რომ კიდევ მრავალი რამ გაახსენებს ძალღს. იმის გაფიქრებაც მოასწრო, რომ სახლში რემონტი დაუყოვნებლივ უნდა გააკეთოს, ახალი შპალერი გააკრას და ახალი ავეჯიც შეიძინოს. დივანი აუცილებლად შესაცვლელია, სათაკილოა ასეთი დივანი. გრაფი მათ შინ არყოფნაში დივანზე ადიოდა და იქ არაერთხელ და-

უმალავს ძვალი. ანდრეი ეზოში გავიდა და დაიბნა. ცხრასართულიანი სახლის ეზოში, რომელშიც ათ წელზე მეტია ცხოვრობდნენ, ყველაფერი მოენესრიგებინათ – მანქანის სადგომები, მათ შორის ანდრეის მანქანისაც, საბავშვო მოედანი, ორი უბადრუკი ყვავილნარი, სადაც ყვავილები დამჭკნარიყო.

ჩაფიქრდა. მეზობელი ეზოებიც მოვლილი იყო და ანდრეი მიხვდა, საკუთარ უბანს ცუდად იცნობდა. გრაფთან ერთად საბავშვო ბაღამდე და სტადიონამდე მიდიოდა, იქ, სადაც ძაღლების მოედანი იყო. მაღაზიასთან მისასვლელი გზაც იცოდა. სულ ესაა. და კიდევ, რასაკვირველია სკოლა. ვარიას სკოლა იქვე იყო, ხოლო სკოლა, რომელშიც თვითონ სწავლობდა, მოშორებით. ამ უბანში თითქმის მთელი ცხოვრება გაატარა და ისიც კი არ ახსოვდა, ეზოების გავლით თავის სკოლამდე როგორ მისულიყო. მცირე ხანს შედგა, დამძიმებულ შეკვრას ხელი მოუნაცვლა და მოხერხებულად დაიჭირა, ნიჩაბი ილღიაში ამოიღო და სკოლის ეზოსკენ გაემართა. გზა ფარნის ლაქებით იყო განათებული, ადამიანები იშვიათად ხვდებოდნენ. ორი ერთმანეთის მსგავსი მამაკაცი მიყოლებით შეეჩეხა. ნელში მოხრილი ბიჭები ხმაამოუღებლივ მოდიოდნენ და ანთებულ სიგარეტებს აციმციმებდნენ. ასეთ ბიჭებს ბავშვობიდანვე უფრთხოდა და ამ სიფრთხილეს დღემდე არ გაუვლია. ბიჭებმა ჩუმად ჩაუარეს. როგორც ჩანს, მოზღვავებული ენერგია სადღაც უკვე დაეხარჯათ. რადგან ისინი მორიდებას არ აპირებდნენ, გზა ანდრეიმ დაუთმო.

ანდრეის ვარიას სკოლის ეზო მოვლილი და მონესრიგებული დახვდა. „კარგი დირექტორი ჰყავთ“, – გაიფიქრა და თავისი სკოლა და ეზო გაახსენდა, სადაც ბევრი სასაქონო ადგილი იყო: იასამნის ბუჩქები და ჯაგნარი, გავერანებული საფეხბურთო მოედანი, სათბურის ნანგრევები და უამრავი

საიდუმლო ადგილი, სადაც ეწეოდნენ და გოგოებთან ერთად ისხდნენ... აქ კი ვერსად მიაგნებდი მოუასფალტებელ და მოუვლელ მიწის ნაგლეჯსაც კი. „საცოდავი ბავშვები, – და ანდრეიმ კიდევ გაიფიქრა: – ალბათ, აქ თავს ძალიან ცუდად გრძნობენ. საშინელება!“ სკოლის ეზო გადაკვეთა და მცირე ხნით სპორტულ მოედანზე გაჩერდა, სადაც რკინის ტურნიკები იდგა და ირგვლივ მიმოიხედა. მიწა მოხრეშილი და კარგად დატკეპნილი იყო. მან გზა განაგრძო. ტელეანძის წითელი ნათებისკენ მიდიოდა და ახსენებოდა, რომ ეს ნათება მასში მუდამ სევდასა და მონყენილობას იწვევდა. ის მიდიოდა, რადგან იქით კინოთეატრი, პატარა საქალაქო პარკი და კიდევ რაღაც ადგილები ეგულებოდა. კინოთეატრში დიდი ხანია აღარ ყოფილა და არ იცოდა, ეზოების გავლით იქამდე როგორ მისულიყო. თუმცა ახსოვდა, რომ ტელეანძის მიმართულებით უნდა ევლო. შეკრულა კიდევ უფრო დამძიმდა, ნიჩაბი ილლიოდან უცურდებოდა. მერე ორივე ხელით დაიჭირა და მძიმე ტვირთი გულში ჩაიკრა. ასე უფრო მოხერხებულად მოეჩვენა, მაგრამ მცირე ხნით.

გრილოდა, არც სიმყუდროვე იყო და რაც ყველაზე მთავარია, როგორ უნდა ითქვას... ყველაფერი ისე არ ხდებოდა როგორც დღისით. გრძნობდა, რომ ახლა ქუჩაში არ უნდა ყოფილიყო.

სატრანსფორმატორო ქვესადგურს რომ ჩაუარა, ელექტროენერგიის გუგუნინი და ზრიალი შემოესმა. ქვესადგურის უკან კარგი ადგილი შენიშნა: ბურქნარი და კედელი, მაგრამ ისეთ მნიშვნელოვან ობიექტთან, როგორც ელექტროენერგიის ეს მოზუზუნე ვეება სკაა, გათხრა არ ისურვა. თანაც ქვესადგურის გვერდით ბნელოდა. უახლოესი ფარნის ნათურა, როგორც ჩანს, გადაინვა. „ხ-ო-ო, აქედან ელექტროენერგია ყველა ფარნამდე მიდის, აქ კი ბნელა. ცხოვრებაც ასეა...“ – გაიფიქრა და ჩა-

იცინა. საბავშვო ბალთან რომ ჩაიარა, შეეცადა, გალავანს იქით გამეფებულ სიბნელებში რაიმე გაერჩია. გზაზე ფარანი ანათებდა, გალავანს მიღმა კი კუნაპეტი სიბნელე იდგა. იქ ილანდებოდნენ პატარა სახლები, ხის ბორცვები, ქვიშის სოკოები.

– რას იყურები, ძია? – ხმა სიბნელიდან გაისმა. – ჩვენ ხომ არ გვეძებ? – რამდენიმე უჩინარმა ბიჭმა და ერთმა თუ ორმა გოგონამ გაიცინეს.

როგორც ჩანს, საბავშვო ბაღის ვერანდაზე, ახალგაზრდების კომპანიას მოეკალათებინა. ანდრეი მათ ვერ ხედავდა, თავად კი ფარნით იყო განათებული.

– შენ რა, მამილო, განძის დასამარხავად მოხვედი? მოდი, ყველაფერი ჩვენ დაგვიტოვე, – დაიყვირა მეორე უჩინარმა ბიჭმა, რასაც ისევ სიცილი მოჰყვა.

– საით, ძვირფასო? – გაისმა უხეში ხმა. – სად გარბიხარ, განძი გაგვიყავი, – კვლავ გაიცინეს.

ანდრეი სწრაფად მიდიოდა. გამოდევნების არ ეშინოდა, რადგან ბიჭები მთლად ახალგაზრდები ჩანდნენ და უფრო გოგონებთან იწონებდნენ თავს. „შესაძლოა, ცუდი ბიჭები არ არიან და უბრალოდ, ზამთრის დადგომამდე ღამეს ქუჩაში ათენებენ“, – მსჯელობდა ის. თავადაც ბევრჯერ მჯდარა საბავშვო ბაღებსა და სკვერებში. ანდრეიმ ცხადად წარმოიდგინა, როგორ გამოიყურებოდა ნიჩბითა და ჭრელ გადასაფარებელში გახვეული დიდი ტვირთით.

– რაღაც ბოღვაა, – აღმოხდა მას.

„ეს როგორ? ხომ უნდა არსებობდეს რაღაც სამსახური ან სერვისი, რომელიც ასეთ საქმეებს აგვარებს, – ხმადაბლა მსჯელობდა. – მკვდარი ძაღლები და კატები სადღაც ხომ მიაქვთ. ალბათ, რაიმე ტელეფონი ან ინფორმაცია არსებობს... უბრალოდ, მე არ ვიცი“.

ანდრეიმ გაიხსენა სატელევიზიო რეპორტაჟები ძაღლების საპარიკმახე-

როებზე, ძაღლებისა და კატების სასტუმროებზე და კბილის ექიმებზეც კი. გაიხსენა ისიც, რომ ინგლისში, თუკი ტელევიზიას დაეჯერება, ძაღლებს კბილებსაც კი უსვამენ. „რალაც ამის მსგავსი ჩვენთანაც უნდა იყოს, სხვანაირად როგორ შეიძლება? უამრავი ძაღლია! დიდი ძაღლებიც!“ მაგრამ არასდროს სმენია ძაღლების სასაფლაოებზე და აზრი გაუკრთა, ამ ბიზნესით რატომ არავინ დაინტერესდაო. ანდრეიმ მაშინვე გაიფიქრა, რომ ძაღლების სასაფლაოები აუცილებლად იქნება, უბრალოდ, მათ შესახებ არ სმენია. ის არ ყოფილა ფეხბურთის თავგადასმკვდარი გულშემატკივარი და არც ძაღლების ნამდვილი მოყვარული. „სადღაც ხომ მიაქვთ მკვდარი ძაღლები, სად მიაქვთ?!“ – განუწყვეტილად ფიქრობდა.

ანდრეი გრძელი, მაღალი სახლის გასწვრივ მიდიოდა. აქაურობა ჯერ კიდევ აქა-იქ შემორჩენილი, გაჩახჩახებული ფანჯრებისა და სადარბაზოების სინათლისგან იყო განათებული. საბავშვო მოედანთან ორი კაცი იდგა და ენეოდა, მათ ფეხებთან კი ძაღლები ინვინენ: გერმანული ნაგაზი და დოგი. როგორც ჩანს, კაცები მათთან ერთად სეირნობდნენ და მოსაწვეად და სალაყბოდ გაჩერდნენ. შუალამე გადასული იყო, მაგრამ კვირადღე თენდებოდა და ასე უქმად დგომა და გაბოლება შეიძლებოდა. გერმანული ნაგაზი ანდრეის დანახვაზე ყეფით წამოხტა, სატარებელი თასმა უმაღ დაიჭიმა და პატრონი კინალამ გადააყირავა.

– ფუ, ასტრა, ფუ! – დაიყვირა ძაღლის პატრონმა, – მაპატიეთ, არ შეგეშინდეთ, – შეუძახა ანდრეის.

დოგიც წამოდგა და დაიყეფა.

– დუნია, დაჯექი, – უბრძანა მეორე კაცმა. – ვის ვუთხარი, დაჯექი!

დუნია დაჯდა, ასტრა კი დადუმდა. ანდრეიმ დუნია იცნო. ძაღლების მოედანზე გრაფი დუნიას დანახვაზე წრიალს იწყებდა და რალაცის მიღწევას

ცდილობდა. გრაფმა არ იცოდა არც „დანექი“, არც „დაჯექი“, არც „ფუ“, სამაგიეროდ, მშვენივრად იცოდა სიტყვა „სეირნობა“ და ამ სიტყვის გაგონება ძალიან ახარებდა. მისი სიხარული ისეთი ბობოქარი და გულწრფელი იყო, თითქოს ცხოვრებაში პირველად უნდა ესეირნა. წარმოუდგენელია, გრაფს მხოლოდ მოშარდვის გამო (თუნდაც აუტანლად ნდომებოდა) გამოეხატა ასეთი სიხარული. „რალაცის ეიმედებოდა, ყოველ ჯერზე რალაცის ეიმედებოდა“, – მუდამ ასე ფიქრობდა ანდრეი.

ანდრეი კაცებს არ მისალმებია, არც რჩევა უკითხავს და ჩქარი ნაბიჯით აუქცია მათ გვერდი. მკვდარი ძაღლი ორივე ხელით მიჰქონდა და გრძნობდა, ტვირთი სულ უფრო მიძიმდებოდა.

იგი მიდიოდა და ფიქრობდა: „რა ვუყვით, მართალია გრაფს პატრონის ბრძანებები არ ესმოდა, სამაგიეროდ, წვრთნებით ერთმანეთს არ ვანამებდით. ისედაც ჭკვიანი იყო და კარგად იცოდა, რა შეიძლებოდა და რა არა“.

ანდრეის გაახსენდა, როგორ მათხოვრობდა გრაფი მაგიდასთან. თავს ანდრეის მუხლებზე ადებდა და თან თვალელებში შესცქეროდა, თითქოს პირდაპირ სულში უყურებდნენ. სტუმრებს კი განმგმირავ მზერას ესროდა და თავს ისე აჩვენებდა, თითქოს პატრონები სცემდნენ და არასდროს აჭმევდნენ. ის დელფინის მაგვარ ხმებს გამოსცემდა. რალა თქმა უნდა, თავს ვერავინ იკავებდა და ყველანი ანდრეისგან მალულად – ხოლო ანდრეი ყველასგან მალულად – მაგიდიდან რალაც-რალაცებს აწვდიდნენ. კარგად აღზრდილი ძაღლები ასე არ იქცევიან. ანდრეის მკვდარი ძაღლი მიჰქონდა და თავის თავს ეუბნებოდა, რომ კარგს აკეთებდა, მკაცრად რომ არ ექცეოდა.

მან სახლს შემოუარა, პროსპექტზე, გზაჯვარედინთან გავიდა და უცებ მოისაზრა, სად იმყოფებოდა და საითკენ უნდა წასულიყო. პროსპექტი გადაკვე-

თა და ქუჩას გაუყვა. უფრო შორს კი კინოთეატრი და ცირკი იყო. განათებული გზაჯვარედინი ხმაურობდა. ანდრეი დაიბნა. სანინა აღმდეგო მხარეს რამდენიმე ტაქსი და კიდევ რალაც ავტომანქანები იდგნენ. პავილიონი ანათებდა. შუქნიშნები ციმციმებდნენ. პროსპექტზე გადმოკიდებული სარეკლამო პლაკატი კაშკაშებდა: ლამაზი სარეცხი მანქანიდან ძალიან მხიარული და სუფთა პინგვინები ხტებოდნენ. მანქანები ხმამალალი ღმუილით მიქროდნენ.

ანდრეი შეკრულას ნიჩბით აწვებოდა და გულში იკრავდა. ჭრელი გადასაფარებლის კიდე გამონაკვანძიდან თანდათან გამოცოცდა და ჩამოეშვა. იმაზე ჩაფიქრდა, თუ როგორ გამოიყურებოდა და სახე გაუოფლიანდა. იდგა და ფიქრობდა, პროსპექტი გადასასვლელზე გადაეკვეთა თუ არა. შუქნიშნთან ორი მანქანა გაჩერდა: სატვირთო და რალაც სპორტული, ხმაურიანი ძრავით. მანქანების ფარების შუქზე დიდი შეკრულათი და ნიჩბით გადასვლას ვერ ბედავდა. ანდრეი შებრუნდა და პროსპექტს გასცილდა. სამასი მეტრი გაიარა და პროსპექტი მაშინ გადაირბინა, როცა მანქანები შორიახლოსაც კი არ მოჩანდნენ. მერე მალაზიის ჩაბნელებული ეზო გადაკვეთა, სადაც ძველი პროდუქტები ყარდა. მერე კიდევ რომელიღაც ეზო გაიარა და როგორც იქნა, მოუნესრიგებელ პარკში შეაბიჯა. პარკი შემოსაზღვრული იყო დაჟანგული რკინის მესერით, სადაც პატარა ჭიმკრით უნდა შესულიყავი. კართან დაფა ეკიდა: „ძაღლების სეირნობა აკრძალულია“, ანდრეიმ მწარედ ჩაიცინა. აქ გრაფთან ერთად არასდროს ყოფილა.

პარკში სიბნელე და ნესტი იყო. ანდრეი ბილიკით ხეივანისკენ მიდიოდა. იქ განმარტოებით და მკრთალად ენთო კობრას მსგავსი ფარანი. შემხმარი ბალახი მაღლა ამოშვერილიყო. ალვის ხეები ირხეოდნენ და შრიალებდნენ, თუმცა ხეებს ნახევარი ფოთლებილა შერ-

ჩენოდათ. ჩამოცვნილი ფოთლები კი ბილიკსა და ხეივანს ნესტიან, სრიალა აფსკად გადაჰკვროდა.

ფარნის შუქზე ანდრეიმ ხეივანის ჭუჭყიან ასფალტზე შეაბიჯა და სკამს მიუახლოვდა. სკამზე ფოთლები მიკრულიყო და ზედ წვიმისგან დაჟიებული გაზეთი ეგდო. შეკვრა სკამზე დადო, მთელი ტანით გაიზმორა და ამოსუნთქვისას პირიდან ორთქლი ამოუშვა.

ანდრეიმ თავი გააქნია. ღამით ქალაქში ადამიანი ტომრითა და ნიჩბით მიდის! ეს როგორ უნდა ახსნა? ეს ადამიანი კი ანდრეია! მსუქანი, ნესიერად ჩაცმული, მოწიფული მამაკაცი.

ოდესღაც, ძალიან ადრე, მსუქანი, საყვარელი ბავშვი დღესასწაულებზე დათვს თამაშობდა. უფროსებს გული უჩუყდებოდათ, აღტაცებული ბებია ტაშს უკრავდა. მერე მიხვდა, „ბუთხუზასა“ და „მსუქანას“ მეგობრები უბოროტოდ და მხიარულად რომ ეძახდნენ, აღარ სიამოვნებდა. ის ძლიერი იყო, ბევრ თავის თანატოლზე ძლიერი, მეგობრებზეც და მოძულეებზეც, მაგრამ ვერასდროს ირბენდა მათსავით სწრაფად და ხანგრძლივად. უკვე დიდობაში ყველაზე მოდურ ტანსაცმელსაც კი ვერ იხდენდა.

ანდრეიმ რამდენჯერმე სცადა გახდომა, ხან სერიოზულად, ხან ზერელედ. ამას სხვადასხვა მეთოდით აკეთებდა, მაგრამ ბოლოს და ბოლოს დარწმუნდა, რომ თუ გახდომა გინდა, საერთოდ არ უნდა ჭამო. ანდრეის ეს არ გამოუვიდა. ყოველი მცდელობა მსგავსი შინაგანი მონოლოგით მთავრდებოდა: „ასე, დილით ვჭამე ხაჭო, შუადღისას – ნყალ-წყალა წვნიანი და საღამოს – ორი პომიდორი. სისულელეა“. ამ მონოლოგის შემდეგ მაცივართან ღამის მსუნაგობა იწყებოდა. ყველაფერ ამაზე ხელი რამდენიმე წლის წინ ჩაიქნია და მოდური შარვლებისა და დახვეწილი სვიტერებისკენ აღარც კი გაუხედავს.

თუმცა, მუდამ მოწესრიგებულ ან-

დრეის, თავისი პატარა, მაგრამ, მისი აზრით, ლამაზი ხელები მოსწონდა. ის პრაქტიკულად იცვამდა და წითელი ფერები უყვარდა.

მას არ შეეძლო პროსპექტზე ნიჩბითა და ტომრით გავლა. ოდესღაც, უფროს კლასში რომ სწავლობდა, მამამ თითქმის ახალი პორტფელი აჩუქა. მან სიტყვები ვერ მოძებნა, რათა მამისთვის აეხსნა, რომ ასეთი პორტფელით, ასეთი დიდი პორტფელით სკოლაში სიარული წარმოუდგენელია და არა უბრალოდ წარმოუდგენელი, ანდრეისათვის შეუძლებელიც. მამას ვერაფერი უთხრა და სკოლაში პორტფელით წავიდა, ყავისფერი, სერიოზული ტყავის პორტფელით, რომელიც სკოლის დამთავრებამდე ტანჯავდა.

ანდრეიმ აქეთ-იქით მიმოიხედა და ორმოს ამოსათხრელად პარკში ბევრი შესაფერისი ადგილი დალანდა. მან ნიჩბი ჩაბლუჯა და შეკრულას შეხედა. შეეცადა, გზაჯვარედინზე რომ განიცადა, ის შეცბუნება და უნიათობა ჩაეხშო და სკამის უკან მდგარი ხისკენ გაემართა. ცდილობდა, შეუმჩნეველი ყოფილიყო, მაგრამ სინათლიდან გასვლა და სიბნელეში მუშაობა არ უნდოდა. ის ხის შავი ჩრდილის მხარეს დადგა. ფეხის დაბიჯებით მუშაობა არ გამოდიოდა, ხელებით ნიჩბის მიწაში ჩასობა კი მის ძალებს აღემატებოდა. ანდრეიმ ბალახისა და ბელტების მოჭრა დაიწყო და მიხვდა, რომ ამ საქმეს მალე ვერ დაამთავრებდა. უცებ სინათლის კამკაშა და მოძრავი სხივი დაეცა.

– მოქალაქე! აქ რას აკეთებთ? – ახალგაზრდული და ძალიან თავხედური ხმა შემოესმა.

ანდრეი შეკრთა და თვალი სინათლეს გაუსწორა. ფარნით პირდაპირ სახეში ანათებდნენ. მან ორი ქუდიანი სილუეტი გაარჩია და კიდევ – სინათლის სხივში შემოდგომაზეც კი აქტიურობაშენარჩუნებულმა ორმა მწერმა გაიფრინა.

– აქ მოდით! – ახლა სხვა ხმა შემოესმა და ერთი ქუდი შეირხა. – მოქალაქე, აქ მოდით!

ანდრეი მათკენ წავიდა, თვალებში დაუნდობლად ანათებდნენ.

– გამარჯობა, – თქვა მან.

– სალამო მშვიდობისა, – უპასუხეს.

ორივე მილიციელი ახალგაზრდა და დაბალი ტანისა იყო. როდესაც ანდრეი მიუახლოვდათ, ნიჩბს ძალიან მეტყველად დახედეს, მერე კი ისევ თვალებში მიაჩერდნენ. თუმცა ფარანი ჩააქრეს.

– რას ვაკეთებთ? – ჰკითხა მთლად ფერმკრთალმა, ჭორფლიანმა ბიჭმა. პარკის ფარნის შუქზე მისი თვალები უფერულად გამოიყურებოდა.

სანამ ანდრეი მათ მიუახლოვდებოდა, გაახსენდა, რომ თან არ ჰქონდა არც საბუთები და ეტყობა, არც ფული. ასევე აღიდგინა, რომ მართვის მოწმობა და მანქანის საბუთებიც სახლში დარჩა. ამის გამო წამიერად შეაცვივა და გონებაში გაუელვა, კიდევ კარგი, ახლა საჭესთან არ ვზივარო...

– ასე... რას ვაკეთებთ? – გაიმეორა ჭორფლიანმა..

– განძს ვეძებთ? – ჰკითხა მეორე, მთლად გამხდარმა მილიციელმა, თანაც გაუღიმა. წინა ერთი კბილი ჩამოტეხილი ჰქონდა. – ხომ არ დაგეხმაროთ?

– არა, რას ამბობთ, რა განძი? იცით, აქ... – ანდრეის უნდა აეხსნა, მაგრამ ამ დროს რაცია, რომელიც გამხდარს ხელში ეჭირა, ხმამაღლა აშიშინდა. მილიციელმა შიგ რაღაც გაურკვეველად უპასუხა და რაციაც დადუმდა.

– რა? – ჩაეკითხა ჭორფლიანი.

– მე, თქვენ იცით... – კვლავ დაიწყო ანდრეიმ.

– შეიძლება თქვენი საბუთები ვნახოთ? – შეანყვეტინა გამხდარმა.

ანდრეი არეულად უხსნიდა, რომ საბუთები არ წამოუღია, რადგან აქვე ცხოვრობს და თვალსაჩინოებისა და დამაჯერებლობისათვის ხელი თავისი სახლისკენ გაიქნია. იმავე წამს მიხ-

ვდა, რომ სულ სხვაგან მიანიშნა, ბოდიში მოიხადა და ახლა სხვა მხარეს მიუთითა. მილიციელებმა მისამართი ჰკითხეს. ანდრეიმ რატომღაც დაბნეულად და როგორღაც დაგვიანებით დასახელა მისამართი. ოფლში გაიხვითა და შეშინდა, კაცმა რომ თქვას, არც კი იცოდა, რისი ემინოდა. მილიციელებმა მისამართი ისევ ჰკითხეს, გაიგეს სახელი, მამის სახელი, გვარი, წლოვანება და გამხდარმა ყველაფერი რაციაში გაიმეორა, რაციაში პასუხად დაიციყინა და აშიშინდა.

– სათევზაოდ წასვლას ხომ არ აპირებ? – ჩაიცინა ჭორფლიანმა. – პარკში ჭიკაძელების თხრა კარგი არ არის. აქ რა გვაქვს? – თქვა მან, ფარანი ჩართო და სკამზე შემოდგმულ შეკრულას მიანათა.

– მაპატიეთ, მესმის, რომ უცნაურად გამოიყურება, მაგრამ აქ ასეთი სიტუაციაა... – დაიწყო ანდრეიმ, მაგრამ კვლავ რაციაში შეაწყვეტინა.

გამხდარმა რაციის ხრიალს ყური მიუგდო და უპასუხა: „კეთილი!“, რაცია კვლავ დადუმდა.

– მოქალაქე, ეს რა გაქვთ? – ძალიან მკაცრად იკითხა ჭორფლიანმა. – ნება იბოძეთ და აგვიხსენით, აქ რას აკეთებთ.

ანდრეი მთლად შეშინდა და დაბნეულად, გაუგებრად და როგორღაც ძალიან შორიდან დაიწყო ახსნა, რა მოხდა და როგორ.

– იქ რა გაქვს, ძალი?! – ჰკითხა გამხდარმა. – გვაჩვენეთ!

ანდრეი ლაპარაკს განაგრძობდა, თან თოქს ხსნიდა, წრიალებდა. როგორც იქნა, კვანძი გამოხსნა, შეკრულა ოდნავ გაშალა და გრაფის უკანა თათები და ხუჭუჭა წითური გვერდი გამოაჩინა.

– გასაგებია, საკმარისია, შეახვიეთ! – თქვა ჭორფლიანმა. – ესე იგი, ძალის აქ დამარხვა გინდოდათ? სწორად გაგიგეთ?

– უნდა დამემარხა, – მოკლედ უპასუხა ანდრეიმ.

– ა-ა-ა! თქვენ გესმით, რომ ეს პარკია? საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილი, – უტიფარი ხმით თქვა გამხდარმა. – რა მოხდება, მკვდარი ძალის დასამარხავად ყველა აქ რომ მოვიდეს, – სიტყვას „დასამარხავად“ რაღაც განსაკუთრებულად, გამჭირდავად გაუსვა ხაზი. – მოიყვანეთ ძალები, კატები, ზაზუნები! აქ რა იქნება? მოათრეთ თქვენი კუები და აკვარიუმები! აქ, სხვათა შორის, ბავშვები სეირნობენ.

ანდრეიმ თავის მართლება და რაღაცის ახსნა დაიწყო, თან გრაფს ხელახლა ახვევდა. ის ეთანხმებოდა, ბოდიშობდა, თავს უქნევდა.

– წესით, უნდა დაგაჯარიმოთ და დაგაკავოთ, ანდრეი მიხაილოვიჩი, – განაგრძო გამხდარმა. – დაუყოვნებლივ შინ წადით, რომ მეტჯერ თვალი აღარ მოგკრათ. გასაგებია? გეკითხებით, გასაგებია?

ანდრეიმ თქვა, რომ გაიგო და ძალი ორივე ხელით ასწია. დაბალი ტანის მილიციელთა წინაშე ის მთლად გაოფლილი იდგა.

– ნიჩაბი წაიღეთ, თქვენი არაფერი გვინდა, – განაგრძო გამხდარმა.

– არ გინდათ ტრაგედიის გათამაშება! ჩვენ აქ, – მან გაურკვეველი შესტი გააკეთა, თითქოს მთელ ქალაქზე მიანიშნა, – ბევრი რამ გვინახავს.

– შინ წადით, – თქვა ჭორფლიანმა. – სოფელში მეც მყავდა ძალი. ვიცი, ეს რაც არის, როდესაც საყვარელი ძალი კვდება. მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ საზოგადოებრივი ადგილები დააბინძუროთ.

– მაპატიეთ, სად წავილო? – უმწეოდ თქვა ანდრეიმ.

– სახლში! ვერ გაიგეთ? – მკვეთრად უპასუხა გამხდარმა. – იქ მოიფიქრეთ.

– იცით, – თქვა ჭორფლიანმა. – იქ ნავის საყრელი კონტეინერები დგას, მთელი პარკის ფოთლებსა და ნაგავს

ყრიან. იქ წაიღეთ. საშიში არაფერია. მისთვის უკვე სულ ერთია. მერწმუნეთ.

ანდრეი მილიციელებს გამოემშვიდობა და სხვადასხვა გზით წავიდნენ. მითითებული მიმართულებით დაახლოებით ერთი წუთი მიდიოდა.

– თფუ! – ხმამაღლა გადააფურთხა. – თფუ, თფუ, თფუ, – ყველაფერი ფეხებზე დაიკიდა და დედის შეგინება მოუწინა. საზიზღრობა იყო, როგორღაც სასირცხვილო და მწარე... და კიდევ იგრძნო, რომ აუტანლად უნდოდა წყლის დაღვევა, აუტანლად!

ხეივნის ბოლოს სამი დიდი სანაგვე კონტეინერი იდგა. მათ გარშემო უამრავი სველი ქალაღი, რაღაც დახეული პაკეტები და სხვა ათასი ხარახურა ეყარა. ამკარაა, ნაგვის მკვლევეარებს აქაურობა საფუძვლიანად გადაექოთებინათ. ორ კონტეინერში ნაგავი ეყრა, მესამე კი ტოტებითა და ფოთლებით ავესოთ და მიუხედავად იმისა, რომ ნაწვიმარი იყო, კვამლი ამოდიოდა – ვილაცის მიერ ფოთლებზე წაკიდებული ცეცხლი ბუუტავდა.

ანდრეი ახლოს მივიდა. კვამლის მძაფრი სუნი და ამჟავებული რაღაც-რაღაცების სიმყრალე იდგა. მან ნაბიჯი უკან გადადგა და გაჩერდა. დაილაღა, გრაფი ძალიან დამძიმდა და საერთო აღარაფერი ჰქონდა ენერგიულ და მუდამ მხიარულ ძაღლთან. ანდრეი არ განძრეულა, მხოლოდ იმაზე ფიქრობდა, გრაფი სად გადაეგდო. სანაგვეში არ სურდა, საამისოდ ხელი არ დაემორჩილებოდა, ამის გაკეთებას ვერ შეძლებდა! კვამლს მძაფრი და მწარე სუნი ასდიოდა. წარმოიდგინა, როგორ გაიხრწნებოდა და რა მყრალი სუნი აუვიდოდა ძაღლის ბენვს. თუმცა მაინც კონტეინერისკენ გააბიჯა. უცებ თავის თავს უთხრა: „რატომ?“ მერე კი გაიფიქრა: „რატომ უნდა შევასრულო ის, რისი გაკეთებაც იმ ბიჭებმა მიბრძანეს? მე არ მსურს, იმათი დედაც!..“

შეტრიალდა და იქაურობას გასცილ-

და. პარკის გავლით მიდიოდა, თანაქალაქელი კოსმონავტების ძეგლის გვერდით. რაკეტას ჩახვეული ადამიანები ღამის პარკზე, ხეებზე და დაბალ ცაზე, საითკენაც ასე მიისწრაფოდნენ, კიდევ უფრო შავებად მოჩანდნენ.

ანდრეიმ პარკი გადაჭრა და იქიდან გამოსულს სატელევიზიო ანძა მთელი სიმაღლით წარმოუდგა. ლითონის მაღალი მესერი ზღუდავდა სუფთა და კარგად განათებულ მოედანს, რომლის შუაში მეტალის კონსტრუქცია აღმართულიყო, სულ მაღლა და მაღლა რომ მიემართებოდა. ანდრეიმ თავი ასწია და წითელი ნათურები დაინახა, კიდევ უფრო მაღლა – დაბალი ცა, რომელიც მონიტალო ფერით მქრქალად იყო განათებული. ქალაქის ყველა ქარხნის, ფარნის, ჩაუმქრალი ფანჯრის შუქი მძიმე, დაბლა მცურავ შემოდგომის ღრუბლებში ირეკლებოდა.

– და რა, მთელი ღამე ასე უნდა ვიარო?! – ხმამაღლა, ისე რომ კბილები არ გაუხსნია, ანდრეიმ სადღაც იქ, ტელეანძის წითელ ნათურებს მიმართა.

წყლის დაღვევა ისე უნდოდა, შესაძლოა ცხოვრებაში ასე არასდროს მოსწყურებია. ანდრეიმ სატელევიზიო ცენტრს გვერდი აუარა, მყუდრო ქუჩაზე გავიდა და გზას გაუყვა. არავინ მოძრაობდა, მხოლოდ რამდენიმე მაღაზია და მორიგე აფთიაქი ანათებდა. ნიჩაბი და შეკრულა ხან ერთ ხელში გადაჰქონდა, ხან მეორეში. ანდრეიმ ჯიბეები მოიჩხრიკა და ხურდა ფული იპოვნა, მაგრამ მაღაზიები, რასაკვირველია დაკეტილი იყო. ავტობუსის გაჩერებასთან მდებარე ჯიხურიც დაეკეტათ. აფთიაქში მხოლოდ ღამის მომსახურებისთვის განკუთვნილი პატარა ფანჯარა ენთო. ანდრეის ისე სწყუროდა, რომ ალაღბებზე დააკაკუნა. მართალია, მაშინვე არა, მაგრამ მალევე თეთრხალათიანი დედაბერი გამოჩნდა, რომელსაც დიდი სათვალე ეკეთა. ქალმა ფანჯარა გამოაღო.

– გისმენთ, – თქვა მან ისე, რომ ჩან-

და, გასაწყრომად იყო გამზადებული.

– რაიმე დასალევი მომყიდეთ, – თქვა ანდრეიმ.

– შენ რა?! ეს აფთიაქია! სანამ მილიცია არ გამომიძახებია, აქედან მოშორდი.

– აბს უნდა დავაყოლო, – იცრუა ანდრეიმ. – ცუდად ვარ, დამეხმარეთ, გთხოვთ.

დედაბერმა ანდრეი ყურადღებით შეათვალიერა. კაცმა სახეზე შესაბამისი გამომეტყველების მიღებაც კი ვერ მოასწრო, რომ დედაბერს ხასიათი შეეცვალა:

– ოი! მაპატიეთ, ახლავე. მხოლოდ წყალი გინდათ?

– მხოლოდ წყალი! სწრაფად, გთხოვთ!

დედაბერი შეძლებისდაგვარად სწრაფად წავიდა. ანდრეიმ გრაფი და ნიჩაბი ასფალტზე დაუშვა.

– აი, აილეთ, ანადულარია! – თქვა დედაბერმა და ანდრეის დიდი, თეთრი ფაიფურის ყვავილებიანი ფინჯანი გაუწოდდა.

ანდრეიმ ფინჯანი გამოართვა, ისეთი მოძრაობა გააკეთა, თითქოს პირში აბი ჩაიდო და თბილი წყალი დალია, რომელსაც ძველი ჩაიდნის გემო გაჰკრავდა.

– გმადლობთ! მიხსენით! ახლა მომეშვება, – თქვა ანდრეიმ და ფინჯანი უკან დაუბრუნა.

– წნევა გაქვთ? – ჰკითხა დედაბერმა. ანდრეიმ თავი დაუქნია. – მაპატიეთ, რომ თავიდანვე ვერ მივხვდი. აქ მთელი ღამე დადიან. ხან ლოთები მოდიან და სპირტს თხოულობენ, ხან ნარკომანები...

ანდრეიმ მოუსმინა, მაღლობა გადაუხადა...

– ახლა გაცილებით კარგად ვარ, გმადლობთ! – თქვა კაცმა, გრაფი ასნია, შეტრიალდა და წავიდა.

„წყლის გულისათვის მთელი სპექტაკლი გავითამაშე. მთელი სპექტაკ-

ლი... თფუი!!!“ – და გადააფურთხა.

ერთხანს კიდეც იარა, ავტობუსის მომდევნო გაჩერებამდე მივიდა და ცივ, სველ სკამზე ჩამოჯდა. არაფერზე ფიქრობდა და პირდაპირ იყურებოდა. წვრილმა და ცივმა წვიმამ დაასხა, ის კი ისევ იჯდა. მერე საძაგელი აზრი მიეპარა: გრაფი გზისპირას ხომ არ მიადგოს, ისე, თითქოს მანქანამ გაიტანა. მას მრავალჯერ უნახავს მანქანების გატანილი ძაღლები და ყოველთვის გულდასმით უქცევდა გვერდს. მკვდარი ძაღლები ქუჩიდან ყოველთვის ქრებოდნენ, ძალიან სწრაფად ქრებოდნენ, მაგრამ ეს აზრი, რომელიც რაღაც უცხოვად და სამარცხვინოდ ეჩვენა, უარყო, ადგა და გზა განაგრძო.

ქალაქს ველარ ცნობდა. ანდრეის ესმოდა, რომ სახლიდან შორს წავიდა, მაგრამ ქალაქმა საცხოვრებელი გარემოს ნიშან-თვისებები დაკარგა. ის გაუჩერებლად მიდიოდა და უცებ მიხვდა, რომ ღიღინებდა, უფრო სწორად, სიმღერის ტექსტს ტუჩების უხმო მოძრაობით წარმოთქვამდა. ტექსტმა და თავად სიმღერამ გააოცა. აღარ ახსოვდა, უკანასკნელად ეს სიმღერა როდის მოისმინა, მხოლოდ ნაწყვეტს იმეორებდა.

ანდრეის სიმღერა უყვარდა და დარწმუნებული იყო, რომ სმენა და სასიამოვნო ხმა ჰქონდა. სიმღერა პატარა და მშვიდ კომპანიაში უყვარდა და არა ისე, ნასვამები ერთხმად, ხმის ჩახლეჩამდე რომ გაჰყვირიან. ის ასრულებდა სიმღერებს ძველი კინოფილმებიდან, ასევე რომანსებს და მის ნამღერზე ცრემლსაც კი ღვრიდნენ.

ახლა ანდრეი სიმღერის სიტყვებს ჩურჩულებდა, სიტყვები რაღაც მიუწვდომელი სახით მახსოვრობის ნიაღში თავად იძებნებოდა. ის ჩურჩულებდა:

როდესაც აღარ გეყვარები,

მე ნავალ შორს.

მოაჯირიდან ჩამოსრიალებული,

მოაჯირიდან ჩამოსრიალებული

ჩავეშვები ღამეში, შორს!
ნაი-ნა-ნა-ნა-ნა-ნა-ნა,
ნაი-ნა-ნა-ნა-ნა-ნა-ნა-ნა...

და ისევ თავიდან. მას გაახსენდა, რომ ამ სიმღერას ერთ დროს, დიდი ხნის წინ, ალა პუგაჩოვა მღეროდა. ეს სიმღერა მაინცადამაინც არ მოსწონდა, მაგრამ ახლა იმაზე გაცოცდა, რაღა ეს ნაწყვეტი ამეკვიატაო. სიტყვები შექმნილ სიტუაციას ზუსტად მიესადაგებოდა...

მთლად დაიქანცა. გრაფისა და ნიჩბის ტარებაზე ხელები უარს ამბობდნენ. ხანგამოშვებით შეკრულას ხან ერთ მხარზე მოიგდებდა, ხან მეორეზე და ასე მიდიოდა.

როდესაც რაღაც მშენებლობის გრძელ, ყრუ კედელს მიადგა, ანდრეიმ გაიფიქრა, მძიმე ტვირთი გალავნის იქით ხომ არ გადავაგდოო. ამით ყველაფერი დამთავრდებოდა, მაგრამ ამ აზრთან ბრძოლისას კედელზე მინანური წაიკითხა: „საცხოვრებელი სახლის მშენებლობას აწარმოებს (ესა და ეს) ორგანიზაცია“. წარწერის გვერდით კიდევ ერთი მინანური იყო: „ყურადღება: ტერიტორიას ძაღლები იცავენ“. ანდრეიმ წაიკითხა, ჩაიცინა და თავი გააქნია.

სამშენებლო ტერიტორიაზე კარი ღია, უფრო ზუსტად, შეღებული იყო. ანდრეი შევიდა და მიმოიხედა. მშენებლობა ახლახან დაეწყო, მარჯვნივ სხვადასხვა ტექნიკა იდგა, მარცხნივ ჩაბნელებულფანჯრებიანი ვაგონი. ვაგონის თავზე წვრილი ანძა აღმართულიყო და ზედ დამაგრებული ფარანი სამშენებლო მოედანს მოყვითალო შუქით ანათებდა. ანდრეის პირდაპირ არცთუ ისე ღრმა საძირკველში თეთრი ხიმინჯები ჩაესოთ. საძირკველის შორეულ მხარეს წყალი იდგა. წყალი ბნელ ცას და ფარნის შუქს ირეკლავდა.

– ეჭვი... ალ-ო-ო!.. – დაიძახა ანდრეიმ და მაშინვე მიხვდა, რომ იქ არავინ იყო და რომ საჭირო ადგილას მოხვდა.

ანდრეი საძირკველისკენ გაემართა და იგრძნო, რომ თითოეულ ნაბიჯზე წუმპის ჭუჭყი ფეხსაცმელზე ეკვროდა. სახეც კი დაემანჭა. ძალიან არასასიამოვნო იყო კარგი, მუდამ სუფთა ბატინკის ტალახში ჩაბიჯება.

ის ორმოს პირას დადგა. როცა იქნება, აქ სახლი აუცილებლად აშენდება. იქაურობა მოათვალეირა, საძირკველის ყველაზე დამრეცი ნაპირი მონახა და სანამ იქამდე მიაღწევდა, კინაღამ რამდენჯერმე დაეცა. კარგი იქნებოდა, სათვალე წამოეღო, რომლითაც ანდრეი სახლში ტელევიზორს უყურებდა და კითხულობდა. თვლიდა, რომ ნორმალური მხედველობა ჰქონდა, მაგრამ საღამოობით სახლში სათვალეს მაინც იკეთებდა. ნებისმიერ სათვალეში თავს კარიკატურას ამსგავსებდა ან კლასიკური ლიტერატურის პერსონაჟს, ან თანამედროვე ფილმების ბოროტ მანიაკს. ფეხსაცმლის ქვეშ ტალახი წკლაპუნობდა და სრიალებდა. ანდრეიმ ორმოს ფსკერამდე როგორღაც ჩააღწია და მიხვდა, რომ რაღაც განსაკუთრებული ადგილის შერჩევა საჭირო არ იყო.

გრაფი მიწაში ჩასობილი ხიმინჯის ნაპირზე შემოდო და ცდილობდა სინათლეს არ ჩამოფარებოდა. დაბლა იხედებოდა და ისე თხრიდა. მიწა იყო თიხოვანი, ბლანტი, თუმცა ადვილად ითხრებოდა. თხრიდა და თხრიდა. ანდრეის არ უნდოდა, გრაფი ტალახის თხელი ფენით დაეფარა. რახან ასეთი რთული და გრძელი გზა გამოიარა, სურდა, გრაფი რაც შეიძლება ღრმად დაემარხა. შარვალი, ფეხსაცმელი და ქურთუკის სახელოები ძალიან დაესვარა. ნებისყოფის დაძაბვით ამას ყურადღებას არ აქცევდა. ტალახის ქვეშ თიხა გამხმარი და მაგარი იყო. ანდრეი იძულებული გახდა, ამოთხრილი ორმოს ფსკერზე დამდგარიყო და მუშაობა ასე გაეგრძელებინა. დაახლოებით მუხლამდე ჩააღრმავა და მიხვდა, რომ ეს საკმარისი იქნებოდა. ორმოდან ამოვი-

და და გადასაფარებელზე შემოჭერილი თოკის გახსნა დაიწყო.

– რას ვაკეთებ? რისთვის? – ჩუმად თქვა.

„თოკს გახსნა რად უნდა?“ – გაიფიქრა და მიხვდა, რომ ამას ანგარიში-უცემლად აკეთებდა, მხოლოდ იმიტომ, რომ გადასაფარებელი უკან წამოეღო.

– თფუი, შენი, – გადააფურთხა და შეიგინა.

ანდრეიმ შეკრულა აიღო, ჩაცუცქდა და ძალლი ორმოში ფრთხილად ჩაუშვა. ის იდგა პატარა, თითქმის მრგვალი საფლავის პირას და გონების დაძაბვით ცდილობდა, რომ ძალთან ერთად ცხოვრების კარგი და ამაღლვებელი სცენები გაეხსენებინა. ანდრეის ესმოდა, რომ გრაფს უნდა გამომშვიდობებოდა და რალაც რიტუალის შესრულება იყო საჭირო. ის გონების დაძაბვით იხსენებდა, თუ როგორი სასაცილო იყო პატარობისას გრაფი. როგორი თავდავინყებითა და პასუხისმგებლობით თხრიდა ეზოში ორმოს, როგორ უყურებდა თვალეში და დელფინის მსგავს ხმებს გამოსცემდა, როდესაც საჭმელს თხოულობდა.

ანდრეი ფიქრობდა, იხსენებდა, მაგრამ გრძნობდა, რომ ამ ყველაფერს ძალდატანებით აკეთებდა. ის მიხვდა, გრძნობების მართვა აღარ შეეძლო, თითქოს ეს გრძნობები მისი აღარაა. აღარც ეს ქალაქია მისი და ძალლი, რომელსაც მარხავს, ასევე უკვე...

რატომღაც წამით იმ აზრმა გაუელვა, თუ რა დიდხანს ემსახურებოდათ ეს გადასაფარებელი და რამდენ პლაჟსა და პიკნიკზე იყო წამყოფი. ანდრეი ორმოში ტალახსა და თიხას ყრიდა. მერე პატარა, ამობურცული ადგილი ნიჩბით მოასწორა და ფეხებით დატკეპნა.

– აბა, მეგობარო! გმადლობ, რომ

ჩვენთან ერთად ცხოვრობდი! ჩვენ გვიყვარდი, მაგრამ შენ ჩვენ უფრო ძლიერად გიყვარდი. მაპატიე, ყველაფრისათვის მაპატიე! მადლობა შენ, ჩემო ძალლო! მადლობა! – სიტყვებზე „ჩემო ძალლო“ ხმა აუთრთოლდა, თვალეები კი ცრემლით აევსო. ანდრეიმ თავი ოდნავ დახარა, საძირკვლიდან ამოვიდა და იქაურობას სწრაფად გასცილდა.

ის სამშენებლო მოედნიდან ქუჩაზე გავიდა, ფეხსაცმელებზე მიკრული ტალახის მოსაშორებლად ფეხები ასფალტზე ძლიერად დააბაკუნა და სახლში წავიდა. ანდრეი მიდიოდა და ჭუჭყიანი ხელები ჭუჭყიანი ქურთუკის ჯიბეებში ჰქონდა ჩაყოფილი. სწრაფად მიდიოდა. მერე გაიფიქრა, თუკი ხელები ჯიბეებში აქვს ჩაყოფილი, ეს იმას ნიშნავს, რომ ნიჩაბი მშენებლობაზე დარჩა. გაჩერდა, თავი მარცხნივ გადახარა. წარმოიდგინა, რომ უკან უნდა დაბრუნებულიყო, ისევე სამშენებლო მოედანზე შესულიყო და საძირკველში ჩასულიყო...

ანდრეიმ ჯიბიდან მარჯვენა ხელი ამოიღო, ჩაიქნია და გზა განაგრძო.

ქალაქში რალაც შეიცვალა. შენობებმა სხვა შეფერილობა მიიღო. სინათლეს არ მოუმატია, მაგრამ სახლები ახლა როგორღაც უფრო მკაფიოდ ჩანდა, მიუხედავად იმისა, რომ არც ერთ ფანჯარაში შუქი აღარ ენთო. არც მანქანები დაქროდნენ. ანდრეი მარტო მიდიოდა.

სიარულში ანდრეიმ თავი ასწია და გაჩერდა. მის ზემოთ, გაგლეჯილ ღრუბლებში დაინახა ის, რაც არასდროს არ ენახა, თანაც ასე ცხადად. ღრუბლის ნაგლეჯებში მან დაინახა ცისკრის ვარსკვლავები. ძალიან ბევრი ვარსკვლავი, რომლებიც სულ მალე უნდა გამქრალიყვნენ.

*რუსულიდან თარგმნა
აკაკი დაუშვილმა*

ნინო ჭუტათელაძე

ა ლ ს ნ ი აგაქააგარა

გასულ წელს ჩვენი ჟურნალის №9-ში დაიბეჭდა ნინო ჭუტათელაძის წერილი „აფხაზეთის მონატრება“, რომელიც ამ მხარისა და ხალხის ქვეშარითი სიყვარულითაა გაჯერებული. ამჯერად აფხაზ მკითხველს ვთავაზობთ ამ ტექსტის თარგმანს მის მშობლიურ ენაზე.

ჴატირ ჳკაუ სფიზცა, იგაქააგაგომა ალსნი? სარა უი ლხიჳირლაგბი იზბომ ამშინი, ჲებელდატაი აშხაკაეი, ალბარკალი, ამანდარინეი რილა იჴდოუ აკიჴაკაა, ამაგნოლიატა ალეეი აკაა, აფონ ფიჴ აკნი აჳია იჳსო იჴუ ამშინკიჳკაა, აჳხიგეეი აცადალა, მაჴკ არიბარახი ინააუ აჴაჴ დუჳჳა აცარ, ივერტაი აშხა სიმონ კანტაი იჴაღბი, კარსტაი ატიშა, აჯაბიჴა გაგრა აბულვარ, ჲიჴუნდატაი ანიჴაბაატა ატჳი ჴაჳმშაბიშაჴაა, აკირ ჲუეიტ ალსნაა სმაჴოიჴბიჴეი – სარა ბარა ბჳია ბიჳბოიტ –

ეიბაჴამჴაეიჴბიჴეი არტ აჯაა ჲიჳჳაკაა. ისტაჴუჲ იშაასჴარ, სარა ალსნი ადაგბი, ალსუააგბი გაქაააგოიტ, აბრი აგაქააგარა იატაუჲ ჴაა იშაბილხაჳა არი აშაჴბი. ისტაჴუჲ ალსუა ალიტერატურა აკლასიკ ბაგრატ შიჳინკაბა დიჳგაალასირშარ.

ჴატირ ჳკაუ ბაგრატ ჲასსი სიკაშაალონ აკაა აფიკა აკნი, აჴა უი იაჴააგარა სჳიგააბიჴამჴტ, ჴარადა უი აჴიმლადარა ჴალაანჳა, აინტერვიუ იმსჴირ აკუნ. ირაჴააღნი სდირშაონ უსკან, აინტერვიუ ატარა დაკაშაჴატჴომ, აკირტაა ბჳია იბომ...აჴა? დაკაშაჴატჴიტ? აღნიკა ააღბარა სიტიტ, იმოტაჴააგბი სირდირიტ... იაჴაგბი დიჳგაალაშაოიტ აბლაღიჳა, აჳბაბ ჴუჴი დეიჴკააჳა, უი იმოტა, გაბინდა ჲიჴბიჳინ. ისიჳდირუამ სარა საჴი ასეიღი იკაჳ აბიარა ჳაირღიშიჳ...სარა სიჳპოეტიჳ იდირინ - უი აჳი აკუჳარ... მა იარგბნ სარგბი ამჴაჴბირჴაა ირიჳკიჳ აჴაბირგაკაჴა აკნი ჴაჴბიკაჳ აკუჳარ? უაჴი, ალსუა აპოეტ ნელი ტარბა ააღბარა სიღტიტ... მა ჴატირ ჳკაუ ნელი აშაჴაკაეი, ანჴამტაკაეი ანსეიჴადგოჳ ჲარგბი სარგბი ჴაბლაკაა ჲაღბირჳილა იაჴბიჴბიჳ აკუჳარ... მაჳარგბი არიჴარეი, აგააკრეი,

уи аилкаарей, ацэаныррей ауаа еиха
иахьезааигэанатэуа иахаразыр...

Зны уи ихатэы кыта ышза Члоу
снанагит. Хатыр зкэу Баграт згэы аартыз
аышэма иакун. Аха зегы реихаза Члоутэй
аысабара сгэы иаахэит, уаха уамашэа
иубараны икеи Кыртгэыла инхо ауады?!
Члоу, ааи, ыштэык рыла еилацэуцэуауаб,
арака ыштэык иласза ицэахэаны
реырысахуеит ажэаныштэй, аепэеи, еиха
иашаны иахэозар – аепэеи, ажэаныштэй
еиуеиышым ацэыштэыралала... Ускан
уака хатыр зкэу Баграт иажэеинраалагы
саышеит, ари акыта иазкыз, ытрак
аамышытахь уи Арчыл Сулакаури ашэа
азы еитеигеит:

“Члоу, Члоу, арака иысит // арпыс
игара// раыхатэй сара сажэеинраала//
сытрагы ара икоуп// Аишазы арака ииыз
ажэеинраалакэа рыцэра даламгар Калозма.

Баграт Шынкэба 1917 шыкэса
лапарамза 12 диит. Даараза ибзианы
идыруан аышэа, акыртшэа, аурышэа,
адыгь бызшэеи, аублаа рбызшэеи. Ааи
ари апоети, ажэабжыкэа зыцэуази мацара
иакымзт, уи атоурыхтпаафи, абызшэа
дырфи иаку. Аысуаа ртоурых атпаара амзыз
ала уи аамтак азы Қарт дынхон. Уаантэ
иаауеит уи уамашэа иубаша игэалашэара...
Иофициалымз хаицэажэарак аан, хатыр
зкэу Баграт иаразнак игэалаиршэеит,
уамашэагы избит, еиыларак ала ауады,
амч змаз абзиабара алацэажэара даналага.
Абзиабара алацэажэара ишыжэдыруа
ала ауаа еизааигэанартэуеит иаразнак
ала, избанзар уара ухатэы цэанырракэа
даеа азэы иутоит. Зегы раыхыаза хатыр
зкэу Баграт Константин Гамсахурдиа
дигэалаиршэеит. Изакытэ ус дуу уи
икаитаз аысуаа рзы, адунеи зегы
ишалаиртэаз аысуаа жэлэр рказшыкэа,
ртакэа, ркультура... Нас дигэалаиршэеит
Галактион ду, акыртшэала даышеит
зегы ибзианы ирдыруа ажэеинраала
цэахэакэак: “Мшабзиа Адыны, // амшын
едэа, агэхаагара шкэакэа... // Нас

иаразнак Гьаргь Лонице ипоезия ахь
диасит... Цэахэак игэалаиршэеит “Бзия
ишпазбоз?!” иысашыеит... Бзия ижэбодаз
-с тааит, урысшэала сиазтааит, избанзар
хаицэажэара урысшэала имцаысуан.
Нестан Леонице – дымхэыцзакэа атак
ситит. Ускан ас еиыш сыкамзт, табак, аука,
сеицэартэарагы хазын, раыхыаза данызбаз
сгэы цжэоз цысшыеит. Уи лыхазынара
саргэит иаразнак. Гэнахарак атэгы схэар
ауп, мазала лышытахь сгыланы слыцын.
Санылбалак, ускан акун сынлацэажэоз.
Ажэак лахэара сзыгэабуамзт. Хатыр зкэу
Гьаргь лассы- лассы акрыфараз дхадылон,
зны- зынла икныкагы аадыхара хаитон.
Хода (ааи, ари ажэа уи акыртшэала ихэит)
ынак зны сымч зегы ааизызган иыха лнапы
сахэеит.

Даангылеит... ытрак еитуамзт, абри
ашыха еиыш иказ ауады, иблакэа адыхара,
агэыбылра нырхылеит, иадыхака дыпыуан
абарта акнытэ. “Нас, анацэс икалеи хэа
сиазтааит...” Уи атэы сара сеиха шэара еиха
ибзианы ижэдыруеит ихэит- атак ситит, нас
инацитеит, исеихэаз жэдыроу?! - Нестан
дакэшахатзар, сара мап скуам ихэеит, аха
нас рыцхарала издырит, Нестан даеа азэы
бзия дылбон. Абас интэеит ари атоурых,
аха сара иахыагы итабуп хэа ласхэоит
ускан исымаз ацэанырразы, ускан жэытэ
сардысра аан исымаз.

Издыруада убри инаркны апоет изаанхит
уамашэа иубаша ахатыр акыртуа ахэса
рахь, Руставели амцаду акны анеиааира
агэхаагара: “амра аеатэахит Мтацминда
цадала, // еымт аышэа анахэит ашыхака, //
Шыжы Руставели амра уабылуан // Уажэы
алашыцара амтэыжэцэала ихнацэоит // Ишэаз
ашыабста еиыш ахэда шытэаны // Ахэса
ышза ышышэрччарала дрыхэадышеит // ус
сара акэарч еиыш сааннакылоит // Идыгьоу,
ихалалу урт рыдыра //

Абри уамашэа иубаша ахыс анихэа
аамышытахь жэеинраалак сгэалашэеит,
Баграт Шынкэба иажэеинраала хэычы
Григол Абашице еитеигаз: Уахынла илашоу

амѡахуаста дануп// Адѡы - аштѡкѡа аарла
иарлашоит//Амза аѡта акалт иалалит //
Иѡхашьаны аблакѡа аѡѡахуан.// Иражѡ,
бара, ари аѡхашьара ибылоу// исхых акумуля
сымала исылшом!// Истахуп ажѡакѡа, ахы
еиѡш еихшѡшѡ, // Иаѡѡасшьоит амза-
ажѡѡантѡи сыѡшѡма.//

Баграт Шьынкѡба апрозатѡ аѡдамѡта
хазынакѡа шимоугы, сара сеилкаара
акны уи алирикатѡ поетны даанхит.
Апроза алаѡѡажѡара халагазар, исымхѡар
сылшом, сара сзы чыдала аинтирес ду змоу
ароман “Ацынтѡарах”. Уи 1974 шыкѡса
икыѡхьын, хышыкѡса рыла уи акыртѡа
бызшѡа ахь еитаган. Уи еиталгеит хѡтыр
зкѡу, ахазына Тамар Чиѡваѡе. Ароман
эпиграфс иацуп аинтирес ду змоу хара
аѡлымхара ззахуша аѡсуа ажѡѡѡка:
“Зыѡсадгыыл зѡѡызыз, зегы иѡѡызуеит”.
Иара усгы. . . Изустадаз аублаа? Аублаа
хѡа урт ачыркѡазѡа роуп ирыхъзызѡаз,
дара рхѡта рхы “аѡуаѡхъаа” хѡа азырхѡн.
Аублаа Амшын Еикѡа Кавказтѡ аѡшыхѡа
азиаскѡа Шахеи, Хостеи рыбъѡара инхон.
“Кавказтѡи аибашьра ианалга аамышьѡтахъ,
аублаа изнымаалаз аѡагылазаашьа
рѡылеит ах инапхгара, аублаа рѡызаѡѡа
ирыдыргалеит: иахьынхо аѡѡѡкѡа,
ашьхакѡеи, аѡѡада - амраташѡара адѡкѡа
ааныжъны икѡѡырѡ ма Трыкѡтѡылака
икѡѡны иѡарѡ. Аублаа рѡызаѡѡа икарѡаз
азбара ѡхъака иѡшуамзт, иѡеимзт. 1864
шыкѡсзы, рѡызаѡѡа ирышьѡталаны,
Трыкѡтѡылака ииасит. // Аѡшатлакѡ
еиѡш иаанхаз, икарахаѡ аѡсаатѡ ирылшом
аиѡѡиказаара, убас иалазуеит аублаа
амрагыларатѡи еиуеиѡшым атѡылакѡа
рѡы.” – иѡѡихѡоит ироман аѡхъажѡѡѡы
Баграт Шьынкѡба.

Акѡѡара изакѡыи, еикѡшоу
атакырадгыыл, уи акыртѡѡа рѡѡкыс
еиѡыны издыруада?! Иахгѡалахаршѡѡ
фереиданаа рыхѡыс, мамзаргы Герет,
ма Лазаа, ма иара Шѡѡа ахѡта...
Абрака иахъа иаххѡар хѡлшоит,
акыртѡѡа зынѡа инхом. Амилат маѡ

дара - дара еихѡ еилибакаауеит, амилаѡ
дукѡа атакырадгыыл аинтирес ауп
ирымоу рхѡтѡы дгыыл азырхаразы.
Ижѡдыруандаз шака ибзианы еиликаауаз
уи хѡтыр зкѡу Шьынкѡба. Аублаа
ханрылаѡѡажѡѡ, ииашаны уи исеихѡеит
зегы ерихаѡа ибрыгыз аѡсуа, “Зегы
реихѡа хара шѡара хѡилышѡкаауаз ауп”.
Ари ажѡа сара наѡаѡа сыхшыѡ акны
иаанхит. Аѡсны аибашьра аамышьѡтахъ
Баграт Шьынкѡба инхара - инѡара
санаѡѡа, Москва дынхоит хѡа сархѡит.
Аиаша шѡасхѡѡ даараѡа дрыѡѡасшьеит
ашѡкѡыѡѡы, уи иѡѡѡаѡара зегы аѡсуа
акультура ахы дахагылан.

“Ацынтѡарах” акны адыгтѡи алаку
хѡеитеихѡоит ашѡкѡы афырхѡѡа хѡа
– Зауркан Золак: “зны хѡѡак дынхон,
абызшѡѡѡа зегы идыруан: ажѡеи,
ашышкамси индыркны, ѡнак зны абна
ахь дѡон, изымдыркѡа ашышкамс
дабрагылеит. Игѡѡаз ашышкамс
икѡѡаит:

“ - дызуѡѡада ари бѡиара злам,
дахъгыло дахѡамѡшыкуа иныкѡѡ?

Ари аниахѡ ахѡѡа, ашышкамс
инаргѡѡѡ икѡѡиртѡеит уамашѡа ибаны
дахѡѡѡшуан – шака идуу ахы умеи?

- Уи зсымоу сыхшыѡ аѡѡахра азы
ауп.

- Ас еиѡш абѡѡара па зумеи?

- Сыѡсы зѡѡу акрыѡара азы
акузам, акрысѡоит сыѡсы ѡазарѡ азы.

- Шыкѡсык ала шака уѡар улшои?

- Шыкѡсык аѡнѡѡѡка рыѡѡ ахыѡ
сызхоит.

- Нас иахѡѡ шыкѡсык ахыѡ рыѡѡ
узхоѡ - иузымхоѡ, - иѡѡит ахѡѡа. Ашыш-
камс акулап инѡѡиртѡѡан ахыѡ рыѡѡ
ѡѡиршѡит.

Шыкѡсык ииасит, ахѡѡа ашышкамс
игѡѡалашѡеит, акѡлап аирѡит, иѡѡеишьѡит,
ашышкамс ахыѡ абѡа акун иаѡахъаз.

- Ахыѡ абѡа ада зыумѡеи?

- Издыруада ани ахѡѡа гаѡа ус
баша стѡкны сызмаз шыкѡсык акум

қышықаса сугәаламшәаргы калойт. Убри акнытә саргы ари ацыра сдәахит-ахәеит ашышкамс.

Ари алаку ибзианы изысгәалашәо, сара сыҕстазаара акны уи лассы исгәаласыршәалон.”

Ижәдыруоу изакәытә хәоукәоу ирыдихәала ари алакә ? “Баша ирхәоит, пату змоу Шәарах, ауақы ибызшәа ихаштыр алшоит хәа. Мап илшазом. Сара сан лхаштра зсылымшо еиҕш. Хбызшәак здыруан санҕаз, абрахь угылар, амшын уахуаҕшыратә, хара хакнытә - аублаа хакнтә арҕарахь, адыгцәа нхоит, арма-рахь - аҕсуаа, харт еизааигәаз айгәылацәа хакән, убри акнытә абызшәа хамдырыр каломзт.” Шәаргы еилышәкаауазар аку-хап, арт ажәакәа рыла ихайхәар иитахыз Баграт Шьынкәба...Хайгәылацәазар хбызшәакәагы пату рыкәхтар ауп. Абызшәа ичыдлу, игәакьоу феноменуп амилаткәа зеггы рзы... Сара уи атәы еилыскааит, акыртшәала сзымцәажәо, уи абызшәа здыруеит, шәарт шәгәыла ибызшәа иахьышәтахым азы ауп сзымцәажәо .

Исыздыруам шәаргы ишәеилсыркаау, аха афакт фактуп - абзиабареи патуеикәдареи, абзиабареи - патуеикәдареи ахылтуеит. Иара усгы абзиабара хазыхынхәыр Баграт Шьынкәба иажәеинраала хазынакәа руа-кы, аитага шәыдызгалоит, ажәеинраала “Ашабара” ахьзуп: “ Абар арбаҕь абжы гоит, // Аеы ашьапы ашьтабжь гоит ...., // азҕаб аҕенцьыр аалыртит дыч-чо // Ала хәцәхауеит - “Муриа умшын.” // Абар аеыуақы агәашә даадгылт // Аеы цьбара ашьапы адгьыл итанақшоит // Аҕенцьыр акны азҕаб длашеит // Арҕыс мазалатә илаҕш дыхнахуеит. // Сан, сыха-ара, мқасдык дааит, // Азы истоит, азба дакуазар акухап... // Сыхаара, бнеины, ақы иззага, // Аҕсуаа ақы ауп ирыдыр-гало // Сан аеыуақы агәрҕ дакәшоит, // Шака инаалозеи аеы арықәра, // Дииди

саб дихьзар, // Нас икахтари, иҕсыхәи! // - Акымзарак... Сара игәаласыршәоит... // Иара ихатагы игәалаиршәааит, // Хара хакны аҕхьа абасцәкьа дангылаз // Икыркы шабазба азы данахәоз...” // Абзиабаратә алирика зеггы акоуп ихазуп, даеа цәаныррак амоуп аҕсуа апоезиа акны. Ара иубоит аламыс, апатукәпара, акьабзкәа, агәабзыҕра атаххара.

Баграт Шьынкәба ипоезиа акны атыҕду ааннакылоит апатриотратәи алирика, уи уамашәа ибатәым, избанзар амилат хәчы ахылт ажәа дахьынхәалоуп, ажәа, уи иара изы хазшаз иоуп, даеакы аку-зар калазом... Истахуп исгәаласыршәар уи ироман –ажәеинраала “Ашьха ашәа”, уака зеггы еиларҕауоп, исахьашьароуп: акәышра, аҕсадгьыл абзиабара, айқызара амч, абзиара ду. Ари апоема ианыркьыҕхь, иаразанк еитаган акыртшәахь, сыгәра зымго, ишәылшоит шәара шәхата ари ароман шәаҕхьар. 1967 шыкәсазы Баграт Шьынкәба Аҕсны амилаттә апоеит ихьыз ианашьан, хыхь иарбоу ароман азы Аҕсны ахәынтқарратә, Дырмит Гәлиа ихьыз зхәу апремиа иатәашьан.

Айқызарей, аешьарей амч азы сшәацәажәон, ишәыдысгалоит Иракли Абашизе еитейгаз ажәеинраала “Шьарда аамта”, хара хтәала уи “Мравалжамиер” аанагоит. Хәарада иазгәастар стахуп, ари аамтазы, Иракли Абашизе Қырттәыла ирейхәзоу аилак ахантәақы аниакәыз, Баграт Шьынкәба Аҕсны ирейхәзоу аилак ахантәықы иакәын. Ишсахахьоу ала, урт еизгәакьаз айқызцәа ракәын...” Шьарда аамта, Аешьцәа рыда, // Икоума уи еиха иҕәбәоу атәыла акны, // Шәныхәәеа ыказ! // Шьарда аамта шәара шәзы! // Хара хдаскәа ишырхәо ала, // Инасыҕу амш шәымаз, // Уи аныхәәеа ыказ, // Уи шьарда аамта амаз!” – абас икоу амажортә аинтонациа, хәарада, аепоха адырга ауп, аха айқызарей, аешьарей ашьхауаа рзы уи назазатәи уасиатуп. Аҕсуа литература аҕлымхара азахамур хтахызар (

аха избан аёлымхара зазахамуа, исзеил-каауам!) Ақыртүа ашедеврқәа рыгәра хгап ма... Акаки ма дахгәалахаршәап “Абаззеи”, Константин Гамсхурдиа “Амза амтарсра”, Лео Қиачели “Хакы Азба”, Шота Нишнианизе “Афсуа контата”... Уаха ишәасхәари?!..

Баграт Шынкәба аус рацәаны иуан, иафитон, еитеигон, иуан атоурыхтә тдааракәа, аполитикатә амадурагы ныкәигон. Идыруан, ацәахәа ахыагатәу, иабалаго, иабандәоз афсуаа рхақәитра. Уи шыакәнарбәбәоит еицдыру ироман, атыхәтәнтәи ироман “Ахахә еикәфә”. Аха сара еитах истахуп исгәаласыршәар “Ацынтәарах”. Абри афтамта антәамта акны Зауркан Золак ббыц - ббжыц ирыфху ихатәы гәаанагарақәа ароман афырхата Шәарах Куазба иитоит, ианцтаны: ”Хатыр зкәу Шәарах, икәыззәаз аублаа абри ауп ирзаанхаз. Игы уи Афсныка.” Афсуаа мацк аанханы иказар иахәа хара иахуалуп, хара хабзазара аикәырхара адагы, уи хыхьчар ауп, аублаа рдызацәа аполитикатә фхьака афшра згыз рызбара амшала атәым уаа хрылазит.

Уажәы истахуп хатыр зкәу Баграт ифсы ахь схы сырхар, уи хыхьынтә

дхәхуафшуазар калап, уи ихәааигоит хара хтагылазашәа: “Дад шәахгәалашәоит, лассы хшәылацәажәоит!... Дад, уахь икоу уалхымзааит шәара шәыфсы иаша!” атыхәтәаны ишәыдысгалоит хатыр зкәу Баграт иажәеинраала “Аусиат” уи афсуа бызшәа акнытә даараза ибзианы, бзиабарала еитеигеит ақыртүа апоет Шота Нишнианизе, Изакытә бзиабароу иааирфшуа апоет ажәеинраала акны Қыртгәыла ари ақуакь хазына ахь,

“Абрыг ичкунцәа ахьтәы уасиат рзанижыт, // Ауасиат – агәы акны итырфәаны. // - Адунеи акны инымтәо азы ауп, // аха, сычкунцәа изышуа ауаа рацәафуп. // Азыхьы, ауаафсыреи шәырхылафш, уи итасны ишәымаз, // Азба иақуа амқан азы ишәыржә. // Игәақуа азы иацны агәыбра роуырц. // Сычкәнцәа, ирыгышәмыжыын арыцхацәа азы. // Ацәгәырфә ассаит азлагара ахахә, // Ирлагааит, ирлагааит ахахәқәа ахьтәы фшы. // аха ишәхамштааит зеггы реиха ихадоу. // азы, амцеи хәбацәа роуп... //

Ааи, зыфсадгьыл зцәызыз зеггы ицәызуеит....

თავი დამაზებურიებინა (სიზმარში მყოფიც რომ გამაღვიძოთ, ზეპირად ვიტყვი!) უდროოდ წასული მეგობრების ხსოვნისადმი მიძღვნილმა ორმა სულისშემძვრელმა ლექსმა.

ნოდარ ჩხეიძეს, ფილიპე ბერიძეს

*ამაყებო! თქვენი დიდებული
დიდუბე!*

*არ იჩხუბოთ, თქვენ უკვე დიდები
ხართ, დიდები!
ვერც იჩხუბებთ, ჩამცხრალა
ბედისწერა ვერანი!
მაინც, გასაშველებლად
მოვისწრაფვით ყველანი!*

ზურა კუხიანიძეს

*მე რიკოთმა გ ზები გადამიტიხრა,
შენ რა გიჭირს, ქუთაისში
მიდიხარ!
ქუთაისში არ მოუკლავთ
ხობობი,
ქუთაისში ყველს ვწონიდი
ოყოობით,
ვერთობოდით ავტო-
მოტო-ველოთი
და თბილისის მატარებელს
ველოდით.
შენ მიდიხარ, მიაბიჯებ
ამაყად,
ჩემზე მშვიდად დაიძინებ
ამალამ!
იქ დაგხვდება შენი
გადასახვევი,
ჩემი ქვასაც კი არ ჰქვია სახელი...
მე რიკოთმა გ ზები
გადამიტიხრა,
შენ რა გიჭირს, სამოთხეში
მიდიხარ!*

ცნობისათვის: ჯერ კიდევ ახალგაზრდა, მაგრამ უკვე ცნობილმა ლიტერატორებმა, **ნოდარ ჩხეიძემ** და **ფილიპე**

ბერიძემ, ერთხელ მართლაც იჩხუბეს, ხოლო დედაქალაქში გარდაცვლილი მეგობარი, **ზურა კუხიანიძე** პოეტმა ასეთი ლექსით გააცვილა ქუთაისს.

ვახტანგ ჯავახიძეს ნაკლებად მზრუნველია საკუთარ თავზე და აკი ამიტომაც, მხოლოდ 80-ს მიღწეულს არგუნეს **რუსთაველის სახელობის სახელმწიფო პრემია!**..

აცხონოს ღმერთმა!

მესამეკურსელი, ჯიბეგახვრეტილი სტუდენტი ვარ. „პრიმას“ ვენწევი და, თუ შინ ვარ, „ბიჩოკებს“ ვინახავ, დიდხანს რომ მეყოს! ხანგამომშვებით ციცქნა მინიატურებს მიბეჭდავს ხოლმე გაზეთ „**თბილისის**“ კულტურის განყოფილების გამგე, ჩინებული პიროვნება, ცხონებული **დავით მელუხა**. გამომიწერდა ორ ან სამ მანეთს და რომელიმე ძმაკაცთან ერთად, მიდიი, ველიამინოვზე, სახინკლეში!

ერთხელაც იყო, კითხულობს ბატონი დავითი ჩემს ხელნაწერს და უცებ მეკითხება – „**კოლბოხი**“ რა არისო. ცოტა არ იყოს, გამიკვირდა. ნუთუ კოლბოხი არ იცის-მეთქი! და ვცადე, ამეხსნა: კოლბოხი, ანუ გამხმარი ტალახის ნატეხი-მეთქი! ჰოდა, აგრე დაწერე, გამხმარი ტალახიო! ხმას როგორ ამოვიღებდი!..

ღმერთმა გაცხონოთ, ბატონო დავით, არაერთხელ მოგიგვრიათ ჩემთვის ასეთი სიამოვნება!

ზრაბმენტი ოტიას წერილიდან რეზო ჭიჭიშვილზე

ახლახან გარდაცვლილ გამოჩენილ პროზაიკოსს, **რეზო ჭიჭიშვილს**, 50-ე წლისთავზე, 1983 წლის 3 აპრილს, ასევე გამოჩენილი პროზაიკოსი, დრამატურგი და პოეტი **ოტია იოსელიანი** ასეთი წერილით გამოეხმაურა (ფრაგმენტი): „გულდაგულ ველოდები ხოლმე „**განთიადის**“ ახალ ნომერს.

ეს „მეისტორიე“ მწერალი ჩვენს ნი-
ნაპრებს იმისთანა ვაჟკაცობასა და სამ-
შობლოს ერთგულებას აბრალებს, სირ-
ცხვილი დაგნავს!.. ამ პეტრეს დარდი
კი აქვს, მაგრამ მარტო თავის დედას
დარდობს!.. პავლეს ნაბახუსევზე შეე-
პარება ხოლმე ბახუსის სევდა!..

ეს კია ჩვენებური, ნაკითხვა თქვი,
თორემ, რალაცას ქე გეტყვის!..

ეს, ცალი თვალით რომ იცრემლება,
მეორეთი – იცინის!..

ეს იმას გვაყვედრის, ცოლ-შვილი
მახვევია და რჩენა უნდაო!..

ეს გვეკითხება: კი მარა, რომ განყენი-
ნოთ, მერე თქვენც უნდა მანყენინოთ?..

და მეტი კი აღარაა ეს შენი ჟურნალი!
შენც იძულებული ხარ, თვიდან
თვემდე ელოდო! კი დაელოდები, რე-
ზო ქვიშვილისთანა ნაღდი შემოქმედის
ლექსი, ნოველა, მოთხრობა და რომანი
სამ-ოთხ თვეში თუ მაინც გამოჩნდება!

ღმერთმა ნუ მოგვიშალოს შენი დრო-
დადრო გამოჩენის იმედი, რეზო ჩემო!“.

ოტია იოსელიანი

**„რა ლექსია, ბიჭო, რა ლექსი! მასრო-
ლიე, რა იქნება!“**

თუკი ჩემი კბილა ტარიელ ჭანტურია
(რომელზეც ბატონმა ირაკლი აბაშიძემ
პირად საუბარში სატელევიზიო გადა-
ცემის დაწყების წინ, 1981 წლის 12
ივნისს მითხრა: ტარიელი მეტად საინ-
ტერესო შემოქმედია. ყოველ შემთხვე-
ვაში, მის ლექსს გულგრილად გვერდს
ვერ აუვლი, აუცილებლად წაგაკითხვს
თავსო!) 90 წელს მიაღწევს და, თუ-
კი მეც „აქეთ“ ვიქნები, გადანყვეტი-
ლი მაქვს, მისივე ლექსით მივულოცო
(მხოლოდ სუბიექტური პირის ნიშნებია
საჩემოდ შეცვლილი!):

*გიყვარს ქართულად, გძულს
ქართულად, ნუხხარ ქართულად!
მღერი ქართულად! – მადლობა
ღმერთს – ნებადართულად!*

შანსი გქონია – არ მოგირობამს

ფეხი თათრულად!

ზიხარ და ფეხი ფეხზე გიდევს! –

ესეც ქართულად!

გთარგმნონ რუსულად! –

კი ბატონო, – გთარგმნონ

ფრანგულად!

მაგრამ შენ გიყვარს, შენ გძულს,

შენ გნამს, შენ წერ ქართულად!

ქართულად! დიახ! მას მერე კი, ვით

გაბრალებენ,

პაროდიულად, ირონიულ-

ავანგარდულად!..

შენ, ყოვლად ქართველს,

ყველაფერი გიყვარს ქართული!..

ამიტომაც ხარ ქართველებთან

წელგამართული!

...აუ, რა ლექსია, ბიჭო! მასროლიე,
რა იქნება!..

მიხა ხელაშვილის ლექსების ბამო

საყოველთაოდაა ცნობილი მიხა ხე-
ლაშვილის უნატიფესი ლექსი – „ლექ-
სო, ამოგთქომ“.

ბევრმა იგი ხალხურ ლექსად აიტაცა
და როგორც მოსალოდნელი იყო, ზოგს
ხელი წასცდა – თითქოს უმნიშვნელო,
მაგრამ დედნისგან საკმაოდ განსხვავე-
ბული სიტყვებით შეცვალა ტაეპი.

ვიმეორებ, ბარე ორს დღესაც ხალ-
ხურ ლექსად ეგულება იგი, თუმცა ეს
ბუნებრივიცაა: ძლიერ ლექსს, რომელიც
უსადავესი სიტყვებითა და გამაოგნებელი
უბრალოებით გამოირჩევა, ხშირად ხალ-
ხურად მიიჩნევენ და უკვირთ კიდევაც –
აქამდე რომ არ იცნობდნენ!..

როდესაც სტილის სისადავესა და,
ამავე დროს, საოცარ მელოდიურობაზე
ვსაუბრობთ, უნებურად გვახსენდება
ხოლმე პუშკინის „ზამთარი“:

Бурья мглою небо кроет,

Вихри снежные крутя.

მშობლიურ ქართულში – დიდი გა-

ლაკტიონის, ღვთაებრივი ანას, ლეონი-
ძისა და სხვათა არაერთი შედევი. ამ
„სხვათაშიც“ არაერთი და ორი ტაეპი
გვახსენებს თავს. ვთქვათ, **ოთარ ქილა-
ძის „მამულს“**:

*შენა ხარ ჩემი ჯილდოც, სასჯელიც,
გულზე ახლო ხარ და ღმერთზე
ზემოთ.*

*ჩემო ტანჯულო, ჩემო
მტანჯველო,*

დაუღვევლო მამულო ჩემო.

**ჯანსუღ ჩარკვიანის – „ისეთ სიმღე-
რას გიმღერებ, თვალს ცრემლი მოგე-
დინოსა!..“**

**ბესიკ ხარანაულის – „რა გაახა-
რებს დამშლელთა იმათი ცოდო-ბრა-
ლითა?“**

**მანანა ჩიტიშვილის – „ცხრაჯერ
ჩავშალე ნანწავი“...**

ასეთი ლექსები იტყუებს მკითხველს
ფოლკლორულ ფოლიანტებში. იქ ხომ,
ჩვენდა სასიქადულოდ, უამრავი თვალ-
მარგალიტია, ვთქვათ, **„ნეტავი იმ ეკ-
ლესიასა, სადაც შენ დაიმარხები“!..**

ჰოდა, სათქმელს რომ დაფუბრუნ-
დეთ, მომეტებულად **მიხა ხელაშვილის**
ლექსი განიცდის ხოლმე ინტერპოლა-
ციურ შეტევებს.

მაგალითად, ზემოხსენებული ლექ-
სის („**ლექსო, ამოგთქომ**“) დედანშია:

*დედას ვუყვარვართ და დედა
არ გვაგონდება შვილებსა,
იმითა გვტანჯავს უფალი,
ყოველთვის გვაცოდვილებსა.*

ახლა ვნახოთ, როგორ გამოიყურება
ეს სტროფი ინტერპოლატორის ხელში:

*დედას ვუყვარვართ შვილები,
დედა არ გვახსოვს შვილებსა,
მიტომაც წუთისოფელი
სულ მუდამ გვაცოდვილებსა.*

მოსასმენად, რა თქმა უნდა, ინტერ-
პოლირებული ფრიად კეთილხმოვნად
ჟღერს, მაგრამ მაინც მიუტევებელი საქ-

ციელია! ვის რა უფლება აქვს, თვითნე-
ბურად შეცვალოს ავტორის ტექსტი!..

სხვათა შორის, ამასთან დაკავშირე-
ბით კამათსაც არაერთხელ შევსწრები-
ვარ. ზოგს ერთი ვარიანტი მოსწონს,
ზოგს – მეორე. მაგრამ, თუ გულდას-
მით ნავიკითხავთ შესანიშნავი ლიტე-
რატორის, ბატონ **გიგი ხორნაულის**
რედაქტორობით გამოცემულ **მიხა ხე-
ლაშვილის** წიგნს – **„ლექსო, ამოგთქომ“**,
ყველაფერს ნათელი მოეფინება.

საკამათო გახდა **ხელაშვილის** მეო-
რე ლექსიც. ვინაიდან მცირე ზომისაა,
მთლიანად შემოგთავაზებთ:

*ცაზე მიდიან წერონი, მწკრივადა,
ჯარის-ჯარადა,
ვერა ხედავთა, ტიველნო,
ცრემლი ჩამამდის ღვარადა,
წადით, წაიღეთ ამბავი, არცად
დაჰკარგოთ შარადა,
უთხარით, ნუ დამივინყებს,
ქალას, ტურფასა ტანადა,
ნეტავ, არ გაგონდება? მე ხომ
ვსულდგმულობ ძალადა!*

აქ ვიეთნი საკამათოდ მიიჩნევენ **„ტი-
ველნოს“** ზოგი რას ამბობს, ზოგი – რას
ამ სიტყვის მნიშვნელობის თაობაზე!..

ზოგი, მაგალითად, დარწმუნებუ-
ლია, რომ „ტიველნო“ არის იგივე „ტი-
ველნო“ (ტიელი, ოხერ-ტიალი).

თავს არ ვდებ, მაინცდამაინც ასეა-
მეთქი, მაგრამ გუჟანი მკარნახობს, რომ
ნამდვილად ასეა: ავტორი (ლირიკული
გმირი) მიმართავს თანამეტივეებს: ტი-
ველებო (*ანუ ტიველნო*), როს დაბრუნ-
დებით, უამბეთ ჩემ შესახებ **„ქალსა,
ტურფასა ტანადა“**, ნეტავი, კვლავ თუ
ვახსოვარო!..

წინდანიწვე ვწირავ მადლობას, თუკი
ვინმე საპირისპიროს დამიმტკიცებს!..

ერთი სიტყვით, ეს (და, არა მარტო
ეს!) ორი ლექსი ბარე ორს ხალხურად
მიაჩნია...

ასეთია კარგი ლექსის ბედი...

გული მიჰქონდა ყველასთან და ყველაფერთან!

ქრესტომათიული ალუზიით დავიწყებ: არც მისი გული იშლიდა გულობას...

დრო იყო, ძალაც მოსდევდა და ღონეც!..

მაგანზე იტყვიან ხოლმე, ყველაფერი გულთან მიჰქონდაო.

რენე კალანდიას კი, პირიქით, გული მიჰქონდა ყველასთან და ყველაფერთან!

ყური მომიკრავს, **არცთუ** ისე მოხუცი ეთქმოდა და რამ მოუსწრაფაო სიცოცხლე!

დავესესხები დიდ **ივანე ნიკლაურს**: სამოცდაცამეტ მოსვლამა გაზაფხულისამ, სთვლისამა!.. მშობელი კუთხის უსაშველოდ ნაღვლიანმა ჰანგებმა, სულის ჩადგამდეც რომ უფაქიზებდა და უმახვილებდა ყურთასმენას!.. მეტაფორულ ნოსტალგიად ქცეულმა წარსულმა!.. ედგარ პოს ყორანივით მარად თავსდამფარფატე შიშმა (**„მაგრამ, რაც უფრო მშვენიერი ხარ“ ან „ანდა არ იყო ასე ლამაზი!“**)... დაუოკებელმა წყურვილმა, არ გამორჩენოდა არც ერთი გენიოსის არც ერთი შედევი!.. პერმანენტულმა საუბრებმა **იმათ** სულებთან, **გალაკტიონი** იქნებოდა, **უიტმენი** თუ **ეზრა პაუნდი**!..

უნუნებდნენ და უძრახავდნენ კიდევაც ბახუსთან გაშინაურებას, სიცოცხლეს ისწრაფავსო!.. თუმცაღა კაციშვილმა არ უწყის – რა არის პოეტისათვის ნამდვილი სიცოცხლე!

თუ ჩამავალ მზეს გულის თვალითა და უმიზეზო სევდით არ აცილებდი ხოლმე, პირგაზაფხულზე ხიდან ხეზე ჩიტის გადაფრენას თუ არასოდეს მოუგვრია უჩვეულო შვება ან ნამიანი ბალახი თუ მხოლოდ ფეხისგულებს გიგრილებდა და 80-ს მაინც გადაცილებულხარ, ჩათვალე, რომ დიდხანს კი არ გიცოცხლია. უბრალოდ, ნელ-ნელა კვდებოდი!.. (სენეკა).

ალბათ, არავის მოსვლია აზრად, ეკითხა **ნიკოლოზ ბარათაშვილისთვის**,

ჯორჯ ბაირონისთვის, **ლადო ასათიანისთვის** ან **პუშკინისთვის** – რას წარმოადგენს პოეტისათვის ნამდვილი სიცოცხლე, რადგან, ისე მსწრაფლ გალიეს წუთისოფელი, ეტყობა, თავადაც არ დაფიქრებულან ამაზე და, სხვათა შორის, არც ქარონისათვის მისაცემ ქრთამზე დაუჭერიათ თადარიგი!..

კაცთაგან დადგენილი ეთიკური ნორმები ყოველთვის ვერ ქმნიან იმ ჩარჩოს, რომელშიც ბედისწერით დაღდასმული **„Небесные“** თავს კომფორტულად იგრძნობდნენ, რადგან მათთვის პირობითზე პირობითია ამქვეყნიური ყოფა-ცხოვრების ადათ-წესები და ზოგჯერ სიცოცხლის ტრფიალით კი არა, სიკვდილით უფრო არიან საღერღელაშლილნი და მისკენ მიმავალი გზაც უფრო ევარდისფერებათ.

თუ შევთანხმდებით (ან სხვა რა გზა!), რომ პოეტობა პროფესია კი არა, მართლაც ბედისწერაა, მაშინ ამ უკანასკნელისგანვე მონუსხულსა და ზვარაკად შეწირულს ნულარ ვამუნათებთ და ნურც ვუკიჟინებთ, რომ ალკოჰოლი, ისევე, როგორც ნიკოტინი, კლავს!..

ასე რომ, ჩვენ, მოკვდავთ, კეთილვინებოთ და დიდსულოვნად მივუტევოთ!..

მით უფრო, რომ თავად ისინი, **„ცით მოვლენილნი“**, ზოგჯერ ჩვენივე სიბრმავეთა და სიყრუით შეძრწუნებულნი, უფალთან გვშუამდგომლობენ: შეუხდე, რამეთუ არ უწყიანო!.. და კი არ გვიბრაზდებიან, პირიქით, გვიბრალებენ სიყვარულისთვის!..

სიკვდილ-სიცოცხლის როკვა რენესათვის ის სტიქიონია, რომელშიაც თავს **„თავის უფლად“** გრძნობს და შესთხოვს მამაღმერთს, არ მოუსწრაფოს დღე ძეცთომილს, სინდისისაგან, როგორც ქიმერისაგან, განდგომილს! ხანგრძლივად ამყოფოს, რათა ცხადად იგრძნოს, რომ სიცოცხლე სასჯელად ექცა!.. **„გვედრი, უფალო! – აცოცხლე დიდხანს, ვინაც დაკარგა სინდისი – ვალი!“** ან: **„ჯერ კი ითმინე, ტკივილო ჩემო, მიენდე სხივებს –**

დამწვარ სტრიქონებს... სხვას, სხვას და-
ვუმოთ სიბერის გემო – სავარძლისა და
გვირგვინის მქონეს!..“

თუმცაღა რენე არცთუ უასაკო გა-
მოეთხოვა სანუთროს. შვიდი ათეული
წელიწადი ბარე ორისთვის ღრმა მიხრწნი-
ლობის ასაკია, მაგრამ, ჩვენ თუ გვეცო-
ტავება, ესეც ბუნებრივია, რადგან იგი
იმდენად დროის წინმსწრები შემოქმედი
იყო, სავარაუდოდაც კი ძნელია იმ თა-
მასის წარმოსახვა, რომლის დაძლევა
მას, ბოლოდროინდელი პოეტური აღმო-
ჩენების კვალდაკვალ, იოლად შეეძლო.

სიკვდილ-სიცოცხლის ზღაპარი

დღევანდელ (2011 წლის 11 თებერ-
ვლის) „ლიტერატურულ გაზეთში“ ნავეი-
კითხე ბაჩანა ბრეგვაძის „ჩანაწერები“.
რალა თქმა უნდა, დიდი ინტერესით!

აი ერთ-ერთი ბრწყინვალე ჩანაწერი.

*სიკვდილი – უსიზმრო ძილია,
სიცოცხლე – უძილო სიზმარი.*

ჯერ იმან ჩამაფიქრა – რატომ სიკვდი-
ლით დაიწყო და არა სიცოცხლით-მეთქი.
მალევე მივხვდი, რატომაც: სიცოცხლე
რომ ზღაპარია, იმდენად ტრივიალურად
ჟღერს, რომ არ ღირდა ამით დაწყება.
რასაკვირველია, უფრო ორიგინალურია,
სიკვდილი რომ უსიზმრო ძილია!

მეორე ის, რომ, თუკი ოდესმე მო-
ხერხდება ბატონი ბაჩანას „ჩანაწერე-
ბის“ რუსულად თარგმნა და გამოცემა,
მთარგმნელი ერთობ შეცბება, რადგან
თარგმანი, გინდა-არ გინდა, ასეთ ოპ-
ტიმალურ სახეს მიიღებს:

*Смерть – сон без сна,
Жизнь – сон без сна.*

გაიგებს, ვითომ, რუსულენოვანი
მკითხველი – „**О чём ругает автор?**“

ჯო, რა ეყარა ტომარაში!

დღეს აღმანას „განთიადში“ ვკით-
ხულობდი შესანიშნავი პოეტი ქალის,
ცირა ყურაშვილის, ახალ ლექსებს.
ჩემთან სტუმრად იყო ერთი მეგობარ-
ი მწერალი (გვარს არ დავასახელებ,
ფიცხია და, ვიცი, ეწყინება!). ჩინებული
პროზაიკოსია, მაგრამ ერთმა დეტალმა
დამაფიქრა: ეტყობა, მწერალმა ძირის-
ძირობამდე უნდა იცოდეს მშობლიური
ენა, თავის დიალექტებიანა!

ქალბატონი ცირას სტროფა (*„ეჰ,
როგორ დადნი, ბებიაჩემო!“*):

*ტარანს ხომ ვყიდდით?
– ვყიდდით, ხო, მარა...
და ნაჯაფ მხრებზე თქვენ
დღესაც განევთ
სიმინდის კაკლით სავსე ტომარა.*

გადაირია მეგობარი, რანაირი ქარ-
თულია, ჯო! ვერ გამიგია, ტომარაში
კაკალი ეყარა თუ სიმინდიო!..

არადა, ავტორმა ძანაც კარგად
იცის, „მარცვალი“ რომაა ლიტერატურ-
ული, მაგრამ იმერული კილოკავის
კოლორიტსაც ვერ შელევია!

ბებიამისი თავის დღეში არ იტყოდა
– სიმინდის მარცვალიო!

*კაცები – კაცურები,
პოეტები – ჩინებულები
მიყვარს ნაავდრალი მთები, მთები
ნისლებჩახლართული,
კვენესით დახნულ-დათესილი,
იარებით დაშაშრული,
როგორც გორგილადის ლექსი,
დიდქართული, აჭარული...*

ჩინებული პოეტი, ზურაბ გორგილა-
ძე, მთელი ცამეტი წლით უმცროსი იყო
ფრიდონ ხალვაშზე, თუმცა წლოვანებას
რა განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს,

როცა 26-26-ისანი იყვნენ ქართველი გენიალური **ლადო ასათიანი** და რუსულენოვანი გენიოსი, **მიხაილ ლერმონტოვი!**

ფრიდონს და ზურაბს ერთნაირად დიდი პოპულარობა ჰქონდათ მოხვეჭილი, მაგრამ პირველობისთვის სულაც არ ექიშებოდნენ ერთმანეთს.

პირიქით, ფრიდონის დიდკაცობაზე, უშურველობასა და გულქართულობაზე მშვენივრად მეტყველებს თუნდაც ზემოთ მოყვანილი მინიატურა.

დიდი კაცები იყვნენ ორივენი, დიდი ქართველები და გვარიანი პოეტები.

პილიბრი

ვერლიბრი იგივე თავისუფალი ლექსიაო, – გვამცნობს უცხო სიტყვათა ლექსიკონი.

გასაგებია, რომ იგი, უპირველესად, თავისუფალია რითმისგან, მახვილისგან, რიტმისგან, **მაგრამ აზრისგანაც?**

როცა ვერლიბრზე ვფიქრობ, მომეტებულად, უხეირო ლექსის ნამკითხავს, მეჩვენება, რომ ისაა კომპოზიტი: **ვერ+ლიბრი**. „ვერ“ რომ უარყოფითი ნაწილაკია, ბავშვმაც კი უწყის, მაგრამ „ლიბრი“ რაცაა, არც ეს უნდა იყოს ძნელი გასააზრებელი. ჰოდა, იმ უხეირო ლექსის ნაკითხვისას პროტესტის გრძნობა მიჩნდება: **რატომ ვერლიბრი?!** პირიქით, „კილიბრი“ უნდა ერქვას!

ეს უკვე მესამე ტერმინია, რომელთა დაკანონებაც უზომოდ გამახარებდა, **კომხანა** (კომუნისტური ხანა) და **ფილოსოფშიჩინა** („ლიტერატურშიჩინას“ მხარდამხარ).

შტრიხი ჯანსუღ ჩარკვიანის კორტრეტიკისათვის

ცნობილ ამერიკელ მწერალს, ამერიკული რომანტიზმის მამამთავარს, **ვანგტონ ირვინს** უბრძანებია: „**ნამდვილი იუმორს შეუძლია სერიოზული სახის გამომეტყველება მაშინ, როცა ირგვლივ**

სიცილისგან იხოცებიან, ხოლო ყალბი სახემოცინარია, როცა მსმენელები სერიოზულები რჩებიან“.

ეს სიტყვები ზედგამოჭრილია **ჯანსუღ ჩარკვიანზე**. ვისაც ერთხელ მაინც უნახავს, როგორ ჰყვება იგი, ვთქვათ, ანეკდოტს ან, თუნდაც მოგონებებს სულმნათ **ნოდარ დუმბაძეზე**, უთუოდ დამემომნება. როცა ყველანი გულს იჯერებენ სიცილით, მხოლოდ მაშინ შეიძლება გაკრთეს ღიმილი მის სახეზე. ისიც, იშვიათ შემთხვევაში.

თუ იმასაც გავიხსენებთ, როგორ ვირტუოზულად კითხულობს იგი თავის „**ლამაზ სიკვდილს**“ თუ „**ბეთანია**“-ს, მგონია, რომ ჯანსუღს სცენაზეც შეეძლო ედიდოსტატა.

ერთ კილო ხორცად ვიყიდე!..

გავიხსენოთ **იოსებ გრიშაშვილის** სევდიანი ლექსი, როდესაც ავტორმა გუშინ, შუადღით, ქუჩაში, ვანქთან, დამპალ ჰავაზე, ნონით იყიდა ხუთი გირვანქა: **შოთა, აკაკი და ჭავჭავაძე!**

არანაკლებ „სახარბიელო“ ვითარებაა სადღეისოდაც.

ეს უკვე მე შევაკონინე: **ბიბლიოთეკის შევსებას რავა დავაკლებ მცდელობას – ერთ კილო ხორცად ვიყიდე მთელი ქართული მწერლობა!**

ალბათ, მოგეხსენებათ, რომ პროექტით – „ახალი ქართული პროზა“ – გამოცემლობა „გუმბათი“ 1 (ერთ) ლარად სცემს 1 (ერთ) ტომს გაზეთ „ახალ თაობასთან“ ერთად.

მამის წერილები შვილს დაბადებამდე და მის მერე

მამა იგივე ოტია იოსელიანია, შვილი – იგივე დაჩი.

ეს წერილები ახლა შენს ხელთაა, მკითხველო.

სხვისი წერილების კითხვა ცუდ ტონად რომ ითვლებაო! შესაძლოა, შეიცხადოთ.

ნუ გაიოცებთ ძალიან, რადგან ამ წერილების ადრესატები ჩვენ-ჩვენი შვილებიც არიან.

ამიტომაც გამოდის ერთად აკინძული – ცალკე წიგნად.

ოტია იოსელიანი ერთობ პოპულარული მწერალი რომ არის, ამაში ლომის წილი, შესანიშნავ ნოველებთან და პიესა – „სანამ ურემი გადაბრუნდებასთან“ ერთად, „დაჩის ზღაპრებსაც“ უდევს, რომ აღარაფერი ვთქვათ ათამდე რომანსა, ამდენივე პიესასა თუ უამრავ მოთხრობაზე.

„ურემი“ ყოფილი საბჭოთა კავშირისა და უცხოეთის ოთხმოცზე მეტ თეატრში იდგმებოდა ანშლაგებით, ხოლო „დაჩის ზღაპრები“, პროცენტულად, ყველა მის პროზაულ ნაწარმოებზე მეტი ტირაჟითაა გამოცემული.

პანაცეასავით იყო იმ გამომცემლობისათვის, რომელსაც გეგმის შესრულება გაუჭირდებოდა: გამოსცემდა გეგმის გარეშე „დაჩის ზღაპრებს“ და მორჩა!

იქნებ, ყველას არ მოეხსენებოდეს: დაჩი (იგივე აბესალომი) მწერლის უმცროსი შვილია (ამიტომაცაა დაჩი!). შუათანა მანოა (იგივე მანანა), ხოლო მთლად უფროსი ბაჩოა (იგივე რამაზი).

ჰოდა, სწორედ ესენი არიან „დაჩის ზღაპრების“ მთავარი პერსონაჟებიც.

„დაჩის ზღაპრების“ ერთგვარი გაგრძელებაა – ოლონდ არა ზღაპარი – მხატვრულ-პუბლიცისტური სახის ნოველების კრებულიც, ან უკვე თქვენი კუთვნილი „წერილები დაჩის“.

მოხდა ისე, რომ თქვენს მონა-მორჩილს, 70-იანი წლებიდან მოყოლებული, მწერალთან ახლო ურთიერთობა მაკავშირებდა და, ბუნებრივია, არაერთი ეპიზოდი მახსენდება.

ლამის სპარტანული აღზრდის გულმხურვალე მომხრე გახლდათ, თანაც, ქართველი ბავშვის სწორედაც რომ ქართველად აღზრდისა და ჩამოყალიბების მოწადინე.

ხშირად იცოდა თქმა: მე უკიდურესობების კაცი ვარ. თუ მძულს, ბოლომდე მძულს, თუ ვაფასებ ვინმეს, იმასაც – ბოლომდეო!..

შელავათი, მომეტებულად, ბავშვის აღზრდაში, მისგან წარმოუდგენელი გახლდათ.

ვერაფრით ვერ ეგუებოდა დედიკოების გულისწამლებ ხვეწნა-მუდარას: ჩემი კაი ბიჭი, ეს ერთი ნაჭერი კარაქიანი პურიც და... ჩაგიშვებ ეზოში ბავშვებთან სათამაშოდო!..

„ნუ ვზრდით ბავშვებს დონდლო, უუნარო და უფხო არსებებად, უინიციატივო ქალაჩუნებად!“

რავა ტოლსტოივით ქადაგებ, ზუსტად ეგრე მსჯელობს ერთ სტატიაში, გავლენა აშკარაა-მეთქი, – შევბედე, ერთხელაც იყო.

– ლევი, აპა, რისი ლევი იქნებოდა, სხვანაირად ემსჯელა! ის გრაფი კი იყო, მარა გლეხკაცის სულიც ედგა, მინის ყადრიც იცოდა და შრომის ფასიც.

დიდი მწერლის მხოლოდ სახელით მოხსენიება რალაცნაირად მეხამუშა და ნავეხუმრესავით: ისე, ლიოვადაც რომ მოგეხსენებინა, შენგან არ ეწყინებოდა, ცოცხალიც რომ ყოფილიყო.

– ჰო, მაგრამ... ლიოვას, ალბათ, შინაურებიც ვერ ეძახდნენ ხათრით, ენას ვერ მოუჩლიქავდნენ. სხვათა შორის, ვერც იმ ცხოველს, ქართულად „ლევ“-ი რასაც ნიშნავსო.

– ქართულად არის ის სტატია თარგმნილი? – მკითხა ბოლოს.

– არა, ქართულად სადაა!

– აპა, მაგოდენი რუსულის ცოდნა ვინ მომაშავა! პურს რომ „ხლებ“ ქვია, ქე ვიცი, მარა, რომ მაბრუნებო, ვერ ვიზამ.

ხუმრობდა, რასაკვირველია! ხუმრობა მისი სტიქია იყო!

ამიტომაც, მაინცადამაინც როდი სჩვეოდა თავპატიჟის გამოდება, როცა თამადობას სთხოვდნენ. თუმცა, სხვისთვის რომ შეესახელებინათ, სულ ერთია, ოტია იქნებოდა სუფრის ავანჩავანი.

ოტიას ისე ბუნებრივად გამოსდიოდა ერის სატიკივარზე გულანთებული მსჯელობა და ღალადისი, რომ ყველაზე მორგებულად იმშვენებდა მისი ჭეშმარიტი მოჭირნახულის მანტიას.

უდავოდ შთამბეჭდავია ოტიას ნებისმიერი ტექსტი, მაგრამ შეუდარებლად შთამბეჭდავი გახლდათ მისი მეტყველების მანერა, ლოგიკური სინტაგმების კასკადი, ინტონაციის არტისტული მიმოქცევანი, რომლითაც მსმენელი „მონუსხული“ ჰყავდა.

ვის-ვის და, ოტიას დიალაც ხელენიფებოდა ახალგაზრდობის დამოდღვრა – თუ როგორ უნდა ქცეულიყვნენ არა უბრალოდ ბიოლოგიურ არსებებად, არამედ ქვეყნის კაცებად!

ამიტომაც „ნერილები დაჩის“ უფრო ძლიერი ნაწარმოებია, საკმაოზე მეტად ძლიერიც, ვიდრე მაკარენკოების „პედაგოგიური პოემები“ თუ მიხალკოვების საბავშვო პოეტური შტუდიები.

„ნერილები დაჩის“ – ესაა ნოველებად ჩამოგვირისტებული დიდაქტიკური შეგონებანი არა მხოლოდ მოზარდთათვის, არამედ მოზრდილთათვისაც „დიდად მარგი“.

სამაგალითოდ, გთავაზობთ ამონარიდს ერთ-ერთი ნერილიდან, რომელიც ასეა დასათაურებული – **„თავისუფლების თაობაზე“** (ნიგნში სულ 77 ნერილია):

„მონა თუ იბრძვის, მონა არაა. დაპყრობა დამონებას არ ნიშნავს. დამპყრობელის მოძულეს და ურჩს, მონობა არ ეთქმის. მოძალადისადმი დათმობა, დაზავებაა მონობა. მპყრობელი რამდენად ლმობიერია, იმდენად საშიშია. რამდენად ებრალები და გმზრუნველობს, იმდენად გამათხოვრებს და გაუძღურებს. რამდენად გაჭმევს და გასმევს, იმდენად გათვინიერებს, გიბ-

რიყვებს და მის დაკრულზე გაცეკვებს. თუ მის ენაზე გაჭიკჭიკებს, გამღერებს, – შენს ენას გაძრობს და გამუნჯებს. თუ ტაშს უკრავ და გუნდრუკს უკმევ, – გამდაბლებს და გაქვესკნელებს“.

დაჩი სანამ დაიბადებოდა, რამდენიმე ნერილი უკვე გამზადებული მქონდა გონებაშიო, – მითხრა ერთხელ.

– კი მაგრამ, რა იცოდი, ბიჭი რომ იბადებოდა? მაშინ ჯერ კიდევ არ იყო მოდაში ექოსკოპიები!

– ვიცოდი, ვიცოდი, ქეთომაც იცოდა, ბიჭი რომ ებადებოდა.

– ჰოდა, წინასწარ...

– კი, წინასწარ! საერთოდ, ნოველა იქნება თუ პიესა, მწერალმა წინასწარ უნდა იცოდეს თავიდან ბოლომდე. შეუძლებელია ნოველის ან პიესის დაწყება იმ იმედით, რომ წერისას ამბავი თვითონ გაიკვალავს კვალს... და ა.შ. „ექვსი შინაბერა და ერთი მამაკაცი“ მე ზუსტად ექვს დღეში დავწერე.

– გაოგნებული ვარ იმით, რაც ახლა შენ თქვი.

– რა ვთქვი ასეთი!

– ცნობილი რუსი დრამატურგი ევგენი შვარცი იგონებს ეპიზოდს, როცა მიხეილ ზოშჩენკო, უკვე „ზემოთ“ ავად გაკრიტიკებული და მწერალთა კავშირიდანაც გაძევებული, ისედაც იპოქონდრიით არაქათგამოცლილი, სწვევია შვარცს და ზუსტად ეგ სიტყვები უთქვამს: პიესა მთლიანად ზუსტად უნდა იცოდე სავარაუდო მიზანსცენებიანად, სანამ კალამს ხელს მოჰკიდებდეო!

– ზოშჩენკო, რასაკვირველია, ასე იტყოდა! ის ზოშჩენკო იყო და ეთქმოდა! იქნებ, ჩვენებურსაც ეთქვა ვინმეს, მარა ვის ვკითხო, **რუსთაველის** არ იყოს, კაკაბაძეც მკვდარიო“.

რამდენი ასეთი საუბარი მაგონდება...

ვაჟა ძიგუა

კვაჭიზმის აღზევება

ადგილის დედას იძულებით მონყვეტილი სამაჩაბლოს დასი ოცდაექვსი გაუსაძლისი წელია დევნილობაში აგრძელებს მოღვაწეობას. სწორედ ამ ჭირთათმენის დროს იჩინა თავი ერთსულ და ერთხორც შედუღაბებული კოლეექტივის საოცარმა მონოლითურობამ: „ჭირსა შიგან გამაგრება, ასრე უნდა ვით ქვითკირსა“-ო, რამდენი საუკუნის წინ დაგვმოძღვრა რუსთაველმა და 140 წლის ისტორიის მქონე ქედუხრელმა თეატრმა ეს სიბრძნე ცხადად გვიქცია...

კვაჭი: „მამაჩემისგან გამიგია, ცხოვრების სიამტკბილობას შენც ისე უნდა გაჰყვე უკან, როგორც მშვიერი მგელი ცხვრის ღუმას მიჰყვებაო.“

ეს შეგონება მეოცე საუკუნის დიდი მწერლის, მიხეილ ჯავახიშვილის ნაწარმოებიდან – „კვაჭი კვაჭანტირაძე“ – გამჭოლ ხაზად გასდევს ივანე მაჩაბლის სახელობის ცხინვალის პროფესიული დრამატული თეატრის სპექტაკლს, რომელიც ინსცენირების ავტორმა და რეჟისორმა, სახელმწიფო და სანდრო ახმეტელის პრემიების ლაურეატმა გოჩა კაპანაძემ ფარსის სახით წარმოგვიდგინა. საპრემიერო სპექტაკლი მიეძღვნა თეატრის დაარსების 140-ე, საიუბილეო წელს.

ფარსი ფესვებით დაკავშირებულია ხალხურ თამაშობებსა და წეს-ჩვეულებებთან. ეს ჟანრი აღსავსეა ბუფონადით, მოვლენებისადმი ირონიული დამოკიდებულებით. იტალიური ფარსის პრინციპები საფუძვლად დაედო სახელგანთქმულ კომედია დელ'არტეს.

სწორედ ფარსულ ბუფონადაზე დაყრდნობით გაიაზრა გოჩა კაპანაძემ რომანის სცენური ვერსია, სადაც სოციალური

სიმწვავე სრულად შენარჩუნდა, კომედიურ-გროტესკული ხერხების მახვილგონივრული გამოყენებით კი ფერადოვანი, პლასტიკური სანახაობა მივიღეთ.

მიხეილ ჯავახიშვილის გენიალურობა იმაშია, რომ გექმნებათ სრული ილუზია, თითქოს მან დღეს დანერა ეს ნაწარმოები. ვუყურებთ და ვუსმენთ კვაჭის, როგორც ჩვენს დღევანდელობაში ფესვგადგმულ მანკიერებათა სიმბოლოს, „ვტკბებით“ ადამიანთა გაცურების კვაჭისეული მეთოდის განუსაზღვრელი მასშტაბებით; ციცქნა საქართველო კვაჭის „უკიდევანო აზროვნების“ გასაფურჩქნად ისევე ვინწროა, როგორც ჩიტის გაღია არწივის მართვესთვის. „გაიმასქნების“ თანდაყოლილი ნიჭი დედის მუცლიდან დაჰყვა: „ბოვმის ესეთი ტირილი ჯერეთ არ გამიგია: სულ „მე-მეს“ იძახის, ეტყობა, სხვას აფერს შეარჩენს და ამ ქვეყანას დეიჩემებს“, – ეს სიტყვები ერთგვარი გასაღებია კვაჭის ხასიათის გამოსაძერწად და რეჟისორული ფანტაზიის გაღვივების კამერტონადაც უნდა მივიჩნიოთ.

რთული იყო მიხეილ ჯავახიშვილის ვრცელი რომანის ერთიან სცენურ ქარგაში მოქცევა. მწერლის მიერ დიდი ოს-

ტატობით შეთხზული ეპიზოდები როგორღაც მაპროვოცირებელი აღმოჩნდა გოჩა კაპანაძისთვის, როგორც ინსცენირების ავტორისთვის – რაღაცას უნდა შეელო, სხვაგვარად არ გამოდის. ბუნებრივია, ასეთ ზღვა მასალასთან შეჭიდება დანაკარგების გარეშე შეუძლებელია. დამდგმელი ჯგუფი სიძნელებებს ვერ გაექცეოდა, თუმცა მონაპოვარი ამჟამად ჭარბობს დანაკარგს.

სპექტაკლის ექსპოზიციური ნაწილი უკიდურესად დამუხტულია, ვიტყვოდი, კულმინაციურ პიკს უახლოვდება – ირგვლივ ყველაფერი აფორიაქებულია, ბორგავს, თითქოს დედამინა აყირავდა, ყალყზე დგას, ავის მომასწავებელ ნაპერწკლებს აფრქევებს, მეორედ მოსვლაა?! ეს საშიშროება ღმერთმა აგვაცილა, მაგრამ დაიბადა კვაჭი – სამყაროს განუმეორებელი ბინადარი. სიტუაციას განმუხტავს სიღრმიდან ხელებზე თეთრქსოვილგადაფარებული ბავშვის მფარველი ანგელოზის ამოსვლა.

რეჟისორული ჩანაფიქრის საფუძველთა საფუძველი კვაჭის სახის გლობალური გააზრებაა. ყველაფერი ამ

„გმირის“ სრულყოფილად წარდგენას ექვემდებარება. სხვა პერსონაჟთა ქმედება კვაჭის იერსახის გამოქანდაკებას, მისი ავანტიურული ბუნების მონოლითურობის წარმოჩენას ემსახურება. მოქმედ პირთა სიმრავლე, მსახიობთა მიერ საინტერესოდ მიკვლეული ხასიათები, სიტყვა ანტიურაჟი რომ არ ვიხმაროთ, კვაჭის პორტრეტის სისხლხორციული შენაკადებია.

როგორც რეჟისორისთვის, ისე კვაჭის როლის შემსრულებლის, ცოტნე ხუბუტიასთვის ამოსავალი ნერტილი უთუოდ იყო მწერლის მიერ იშვიათი მზერით დანახული, ქვეყნიერებას მოვლენილი საოცრების სულის სიღრმეში შეღწევა; „კვაჭი ჭკუიანთან ჭკუიანი იყო, დინჯთან – დინჯი, ხუმარასთან – ხუმარა, დარდიანთან – დარდიანი, ძლიერთან – მორჩილი, პირმოთნე, ქლესა, თავაზიანი და მოლიმარე. მაგრამ თუ საჭირო იყო, მას შეეძლო უხეშთან და ჭირვეულთან თავმდაბალი და მოქნილი ყოფილიყო, სუსტთან – კადნიერი, თავხედი, ჟინიანი; პირდაპირთან – ორგული, ფლიდი და ორპირი; მუხასთან – ლერწამი, ლერწამთან – მუხა; რკინასთან – ბამბა და ბამბასთან – რკინა“.

ამ ფრაზებს გოჩა კაპანაძე კვაჭის მამას – სილიბისტროს ათქმევინებს, რაც სავსებით გამართლებულია. ამგვარ რეჟისორულ გააზრებაში ავტორის ჩართვა, რა თქმა უნდა, სრულიად შეუსაბამო იქნებოდა.

კვაჭის ხასიათის კალეიდოსკოპურობა ცხადად გა-

მოსჭვივის ჯავახიშვილისეულ უზადოდ ჩამოქნილ პასაჟში; „სადაც პირდაპირი გზა დაკეტილი იყო და სხვა ვინმე უკან იხევდა, იქ კვაჭი ხუთიოდე მიხვეულ-მოხვეულ ბილიკს იპოვნიდა; უკარო და უფანჯრო ოთხ კედელშიც რომ ჩავარდნილიყო, ათიოდე ხვრელს აღმოაჩენდა და ცხრაკლიტურ ციხეში ისე შეძვრებოდა და გამოძვრებოდა, როგორც ნემსი – ბუმბულში“.

თქმა არ უნდა, კვაჭი საოცნებო როლია მსახიობისთვის. უთუოდ ბედმა გაუღიმა ცოტნე ხუბუტიას, შესაძლებლობა რომ მიეცა აქტიორული ძალების მოსინჯვისა და მით უფრო უნდა უმაღლოდეს ფორტუნას, პირველივე მცდელობით წარმატებას რომ მიაღწია. ეს ზოგადად, კონკრეტულად კი ჩვენ თვალწინ დაიბადა ხალასი ნიჭიერებით გამორჩეული პერსპექტიული მსახიობი, თუმცა ეს როდი ნიშნავს, თითქოს ცოტნეს თამაში უნაკლოა და საპრემიერო სპექტაკლშივე ყველაფერი გამოუვიდა. სახის სრულყოფისთვის ჯერ კიდევ ბევრი მუშაობა მართებს და რამდენადაც გორა კაპანაძის პედაგოგიურ მოღვაწეობას ვიცნობ, დარწმუნებული ვარ რეჟისორისა და მსახიობის ინტენსიური ძიებები გაგრძელდება.

პირველი, რითიც ცოტნე ხუბუტიამ მიიპყრო ყურადღება, გახლავთ მისი ქარიზმატულობა. იგი უხდება სცენას, სცენურობა კი მსახიობისთვის ერთერთი უმნიშვნელოვანესი კომპონენტია; არის ზედმინვენით პლასტიკური – ყოველი მისი მოძრაობა ორგანულადაა შერწყმული ზუსტად მისადაგებულ რიტმულ მონახაზთან, უბრალო ჟესტიც კი მუსიკალური აკორდის გაგრძელებად აღიქმება. ეს ის პრიორიტეტებია ცოტნე ხუბუტიას აქტიორული არსენალიდან, რამაც მოგვხიბლა, მაგრამ კვაჭის სახის ცხოველმყოფელობისთვის მხოლოდ ეს ფერები არ კმარა. ბუნებრივია, ოსტატობა ერთი ხელის დაკვრით ვერ მიიღწევა, ამას ცხოვრებისეული დაკ-

ვირვება და თავდაუზოგავი შრომა განაპირობებს, ცოტნე ხუბუტიას ეს გზა გასავლელი აქვს. ამ ეტაპზე კი, ვიყოთ ობიექტურები, მას კვაჭის ურთულესი სახის სიღრმისეული წვდომისთვის ძალები არ ეყო – დაველოდოთ, გამოცდილება წლებს მოაქვს.

კვაჭი მაყურებელს თავს ანონებს შექნილი მანერებით, ფსევდოთავადაზნაურული წარმომავლობის ნიჭიერი დემონსტრირებით; განა ყველას შესწევს უნარი, ფუყე თავთავი სავსედ წარმოაჩინოს?.. ცოტნეს კვაჭის ეს იოლად გამოსდის.

კვაჭის ცხოვრების ფათერაკებით აღსავსე გზა საქადრაკო დაფაზე განვითარებული დაუნდობელი ბრძოლის ანალოგია. მრავალსვლიანი კომბინაციის გათვლით, ამ გზაზე მხოლოდ გამარჯვებისკენ მიმავალ ციცაბო ბილიკს მიუყვება კვაჭი და ცოტნე ხუბუტიას შესრულებაში, გარკვეული დოზით, დაგვაკლდა სწორედ ამ ფანტასტიკური ჩანაფიქრის განსახორციელებლად მისხალ-მისხალ, კრიალოსანივით ასხმული სახიერი დეტალები.

გორა კაპანაძე ის რეჟისორია, რომელიც ერთპიროვნულად (ზოგიერთებისგან განსხვავებით) არ იჩემებს სპექტაკლის ავტორობას. იგი თავის გარშემო შემოიკრებს ხოლმე საინტერესო სადადგმო ჯგუფს და ერთობლივი შეთანხმებული მუშაობით აღწევს შედეგს. „კვაჭი“ ამის ნათელი დადასტურებაა.

ისეთი აგებულების სპექტაკლში, როგორც „კვაჭია“, უმნიშვნელოვანესი ფუნქცია ეკისრება პლასტიკას და ქორეოგრაფიას. დრამატული თეატრის ბევრი კარგი ქორეოგრაფის დასახელება შეიძლება, მაგრამ ამ კონკრეტულ შემთხვევაში გამაოცა გორა კაპანაძის შეუცდომელმა ალლომ – მან არჩევანი ნინა მახათელზე შეაჩერა. ამ აურაცხელ პლასტიკურ-ქორეოგრაფიულ პარტიტურაში ვერ შენიშნავთ ვერც ერთ თვითმიზნურ შტრიხს თუ ილეთს,

ქორეოგრაფის ფანტაზიით შეთხზული თითოეული ნომერი თუ მოძრაობა პერსონაჟის ხასიათთან თანხვედრაშია, ავსებს და ხელს უწყობს სახის მრავალმხრივ წარმოჩენას. როგორი სიზუსტით აქვს მიკვლეული ნინა მახათელს სპექტაკლის ტემპო-რიტმი, შინაგანი დინამიკა, რომელსაც სპექტაკლის მონაწილეთა მეშვეობით აღწევს. თუნდაც კვაჭისა და მისი მეგობრების (ცოტნე მეტონიძე, რამაზ ხომასურიძე, რევაზ გიორგობიანი, თეიმურაზ ძონენიძე, ლევან საბაშვილი, გოგიტა კობრეიძე) „მჩქეფარე“ შემოსვლა, რაც შამპანურის ამოფრქვევის ასოციაციებს ბადებს, უკვე ქმნის სანახაობითი თეატრის სათანადო განწყობას. შესანიშნავია რასპუტინის ქორეოგრაფიული დახასიათება, ოპერეტის სტილში დადგმული ლედი ჰარვეისა (თინათინ კომალაძე) და კვაჭის „სამიჯნურო“ ცეკვის ცეცხლოვანი ორნამენტები: რომელ ერთზე გავამახვილო ყურადღება!..

სცენოგრაფია ეკუთვნის ლომგულ მურუსიძეს, რომელთან ერთადაც გოჩა კაპანაძეს არაერთხელ მიუღწევია წარმატებისთვის. მწირი საშუალებებით (ამ ხერხს ლომგული ხშირად მიმართავს მიზერული სადადგომო თანხების არსებობის დროს) მიღწეულია ერთიანი მხატვრული სივრცე. ლაკონიზმი და სისადავე, საერთოდ, დამახასიათებელია ამ მხატვრის ხელნერისთვის, რაც მას სხვათაგან გამოარჩევს. ლომგულ მურუსიძის, როგორც სცენოგრაფის, პრიორიტეტს ყოველთვის წარმოადგენს თავისუფალი სამოქმედო მოედანი, რათა დეკორაციათა სიჭარბემ კი არ შებოჭოს მსახიობი, პირიქით, გაუფართოოს მას სამოძრაო არეალი. რამდენიმე თეჯირი და პირობითი მინიშნებები ერთგვარად ამთლიანებს კვაჭის ილუზორული სამყაროს ფანტასმაგორიულობას.

უცილობელ მიღწევად მიმაჩნია ახალგაზრდა მხატვრის, ქეთევან ცი-

ციშვილის კოსტიუმები. მხატვარი ძირითადად ოთხ ფერში (შავი, თეთრი, რუხი, ალისფერი) მუშაობს და ქმნის განწყობილებათა ფართო სპექტრს. კვაჭიზმის და კვაჭიკოების საშიშროება მხატვრისეულმა ელეგანტურმა კოსტიუმებმა კიდევ უფრო მძაფრად შეგვაგრძნობინა. შავი ფრაკი თუ სმოკინგი წითელი ატლასის სარჩულით ან, პირიქით, წითელი მოსასხამი შავი სარჩულით ხასიათთა ცვალებადობის აქცენტებს გამოკვეთს. ქეთევანის კოსტიუმები არა მხოლოდ ფერწერულად, შინაარსობრივადაც დატვირთულია.

წარმოდგენის ტონუსს დიდწილად განსაზღვრავს მუსიკალური მხარე. ისეთ აბობოქრებულ, „მღვრიე ტალღებით“ გაჯერებულ ნაწარმოებში, როგორცაა „კვაჭი“, მუსიკაც შესატყვისადაა შერჩეული: ბეთჰოვენი, ჩაიკოვსკი, მინინი, გია ყანჩელი და სანდრო თედიაშვილი – ეს ერთმანეთთან თითქმის შეუთავსებელი სახელები, ერთსულოვნებით თანაარსებობენ, რაც მუსიკალურ გამფორმებელთა – გოჩა კაპანაძის და დალი დოიჯაშვილის დამსახურებაა.

რეჟისორმა თავი დააღწია რიტმიული ზიგზაგების საშიშროებას. წარმოდგენაში ყველაფერი კარუსელივით ტრიალებს. კომპოზიციურად შეკრულ მიზანსცენებს თან ახლავს პერსონაჟთა გამუდმებული ფაციფუცი: გარბი-გამორბიან, ეგზალტირებულად მოძრაობენ, თავიანთსავე სასიყვარულო გრძნობებს დასცინიან, მაგრამ ეს ხომ ფიქციაა, ერთიან გროტესკულ ფარსში განსხეულებული!..

კვაჭის „სამიჯნურო თავგადასავალთა“ კორიანტელი უფრო შინაგანი ხედვით, მინიშნებებით აქვს მოტანილი რეჟისორს, სადაც პორნოგრაფიული „სურნელება“ არსად ილანდება. კომიკურ-სარკასტულ-ირონიული დამოკიდებულება უკიდურესად აშარყებს სასიყვარულო ხაზის მოჩვენებებით გახელებას. ასე მაგალითად, ლუკიდან,

რომელსაც მახვილგონივრულად იყენებს რეჟისორი, კვაჭის მორიგი დედლის, ქუთაისელი ბიცოლა ცვირის (ანა ხურციძე) ქვედა საცვალს გადმოისვრის, რაც „მომხდარის“ უეჭველობას ადასტურებს. ამგვარი დეტალების პიკანტური ჩართვა ამრავალფეროვნებს სპექტაკლის პალიტრას.

ფარსი თავისი არსით დაუნდობლად აშიშვლებს მოვლენებს. გოჩა კაპანაძე, უტრირებისთვის, მუქი გროტესკული ფერების სიუხვით დასცინის სამყაროს მოუხელთებელი სადავეების დაუფლებისკენ ლტოლვას, კანონზომიერების ლოგიკიდან ამოგლეჯილ გაშმაგებას. ფარსული ჰიპერბოლა, რითიც გაჯერებულია წარმოდგენა, რეჟისორს ნაჯახის უხემ მოქნევამდე კი არ დაჰყავს,

თითქოს დარღვეულია ნიღბების გამოყენების ბალანსი, თუმცა ეს მართლაც ერთი შეხედვით!.. ორაზროვნება, წარმოდგენის პულისის იდუმალი ფეთქვა, რეალურ-ირეალური ატმოსფეროს შეგრძნება ესოდენ მეტყველი აქსესუარების გარეშე ძნელად მისაღწევი იქნებოდა. ასევე, სცენაზე განვითარებული მოვლენების განუყოფელი ატრიბუტია ბოლი, თუმცა ზოგიერთ ეპიზოდში მისი გამოყენება ხელს მიშლიდა. შეიძლება სუბიექტური ვიყო, მაგრამ რეჟისორს მაინც ვურჩევდი, ამ თვალსაზრისით გადახედოს თავის ნამუშევარს.

კვაჭი ზეციდან ვერ ჩამოფრინდებოდა, იგი თავისი მშობლების და წინაპრების გენეტიკური ნაყოფია. ინსცენირებაში და შესაბამისად, სპექტაკლში

გამომსახველ საშუალებათა კონტრასტული საღებავების მსუბუქ ვოდევილურ ხერხებთან თამამი შეზავებით, ის ჰარმონიულობის ბჭეს უახლოვდება. ამ განწყობის მიღწევა ურთულესია – ოდნავი გადაცდომა უგემოვნების ზღვართან მიგვიყვანს, რაც ბალაგანის თეატრის ესთეტიკასთან დაგვაახლოვებს.

სპექტაკლში განსაკუთრებული ფუნქცია ენიჭება ნიღბებს. ერთი შეხედვით,

კვაჭის აღმზრდელ-დამრიგებელთა სახეები (ისევე, როგორც სხვა პერსონაჟები) სქემატურობას ვერ აცდნენ, ეს გარდაუვალიც იყო, მაგრამ მსახიობებმა ვაჟა ციცილოშვილმა (სილიბისტრო კვაჭანტირაძე), დალი დოიჯაშვილმა (პუპი ჩიჩია,) მევლუდ სამადალაშვილმა (ხუხუ), ლია ბერიაშვილმა (ნოტიო) შესაძლებლობათა მაქსიმუმს მიაღწიეს, ტრაფარეტს რომ გავყვეთ, შეძლების-

დაგვარად შეასხეს ხორცი ამ კოლორი-
ტულ პერსონაჟებს. თითოეულ მათგანს
შესრულებაში შეაქვს ის აუცილებელი
შტრიხი, რაც მაყურებელს არწმუნებს,
რომ კვაჭის არაორდინარულ პირად
ჩამოყალიბებაში მათი აღზრდის დიდი
წვლილიცაა.

მარუსია ვოლკოვას და ლოხტინის
ქვრივს მაკა გელაძე ასახიერებს. მსა-
ხიობმა შეძლო, განსხვავებული ფე-
რები მოედებნა ამ პერსონაჟთა გასა-
ცოცხლებლად. რთულ ამოცანას თავი
გაართვა გიორგი მთავრიშვილმა – რამ-
დენიმე ფრაზაში გამოკვეთა აზნოურო-
ბის ფალსიფიცირებული სიგელ-გუჯ-
რების გულუხვად გამცემი თაღლითი
აშორდიას სახე. ებრაელი წყვილის,
რებეკა და ისაკა იდელოსონების გაშარ-
ყებული პერსონაჟები გაითამაშეს თა-
მარ გოგიძემ და მამუკა პავლიაშვილმა.
ვერას ორსახოვანი ხასიათი ექსპრესი-
ული მუხტით წარმოგვიდგინა მადონა
ტეხურმა.

ელენეს გახრწნილი სული და ძალა-
უფლების ხელში ჩაგდების სურვილით
აღტყინება ხელშესახებად გვიჩვენა
ლელა მახნიაშვილმა – ქალური მომ-
ხიბვლელობა მხოლოდ მაცდური ნილა-
ბია ელენეს მტაცებლური ბუნების შე-
საფუთად.

მსუყე გროტესკულ ფერებს მიმართავს
გიორგი რევაზიშვილი რასპუტინის როლ-
ში. გალოთებული, როყიო, წმინდანის
მანტიას ამოფარებული, გარყვნილების
მორევში ჩაფლული რუსეთის მოძღვარი
მხოლოდ პირად სიამტკბილობაზე ფიქ-
რობს. ის, განდიდების მანიით შეპყრო-
ბილი, ადვილად ებმება კვაჭისნაირთა
ბადეში. მიამიტია? რა თქმა უნდა, არა,
მაგრამ ღვთისგან განდგომა სიცოცხლის
ფასად უჯდება. გრიშკა რასპუტინის ხა-
სიათის ამ ტრაგიკომიკურ გრადაციებს
თანმიმდევრულად, პლასტიკურ-ქორეოგ-
რაფიული ელასტიკურობით გადმოგვცემს
მსახიობი.

სცენაზე განვითარებულ მოვლენათა

თანმდევია ნელი სალამაძის ხან ფრთი-
ანი, ზოგჯერ კი უფრო ანგელოზი.
მისი ანტიპოდია ჯოჯოხეთის ბინადარი
ემზა (ციცო გიგაური).

იუმორნარევი სარკაზმით გამოირ-
ჩევა სოფლის ჭორიკანა ქალების (თი-
ნათინ კობალაძე, დალი დოიჯაშვილი,
ლია ბერიაშვილი, თამარ გოგიძე, ანა
ხურციძე) ეპიზოდური სცენა, რომე-
ლიც საკონცერტო ნომრის შთაბეჭდი-
ლებას ტოვებს, თუმცა სპექტაკლის
კონტექსტიდან არ არის ამოვარდნილი.

აქვე სიამოვნებით მინდა შევნიშნო,
რომ ბოლო დროს ცხინვალის თეატრის
დასის აქტიორული დონე საგრძნობ-
ლად ამაღლდა, რაც გოჩა კაპანაძის
მუხლჩაუხრელი შრომის შედეგია. სად-
ღეისოდ თეატრის დასს ურთულესი
დრამატურგიული ქმნილებების დაძლე-
ვის პერსპექტივა გაუჩნდა.

გვერდს ვერ ავუვლი თეატრის იმ
თავდადებულ მუშაკებს, რომლებმაც
მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანეს წარ-
მოდგენის სიმწყობრეში: რეჟისორის
თანაშემწეს ლელა როსტომაშვილს,
მხატვრული განათების ავტორს შერ-
მადინ ხაჯალიას, ხმის ოპერატორებს
– თორნიკე კასრაძეს და ანატოლი სი-
ხარულიძეს, კოსტიუმერ რუსუდან გე-
ლაძეს, რეკვიზიტორ ნინო ბასიშვილს.
ისინი არა მხოლოდ სპექტაკლის მზა-
დების პროცესში იყვნენ აქტიურად
ჩართულნი, პრემიერის შემდგომი, რი-
გითი წარმოდგენების ბედსაც განაგე-
ბენ. სამწუხაროდ, ხშირ შემთხვევაში,
ამ უჩინარ მონაწილეებს ვერ ამჩვენ
ხოლმე.

ცხინვალის თეატრისთვის „კვაჭი“
მრავალმხრივ საყურადღებო მხატვრუ-
ლი ეტაპია. არ მინდა, სიტყვა „ლო-
ზუნგი“ ვინმარო, იგი უფრო სპექტაკ-
ლი-მონოდებაა ადამიანების გამოსაფ-
ხიზლებლად. კვაჭიზმის აღზევება თა-
ნამედროვე სამყაროს ყველაზე საშიში
სიმპტომია. კვაჭიკოები სარეველა ბა-

ლახვიტ მოედო ქვეყნიერებას. თუ საზოგადოება ერთიანი ძალისხმევით არ აღუდგება წინ ამ სინდრომის გაღვივების ყოველგვარ მცდელობას, მომავალს შავი სუდარა დაფარავს, – გვაფრთხილებს სპექტაკლი.

წარმოდგენის ერთ-ერთ ბოლო აკორდად რეჟისორი ილია ჭავჭავაძის

ლექსის უკვდავ სტრიქონებს უხმობს:

*აყვავებულა მდელი,
აყვავებულა მთები,
მამულო, საყვარელო,
შენ როსლა აყვავდები?!.*

ალინა ქადაგიშვილი

ლიტვა – ფორეული და ახლოებული

ქართული სახლი ლიტვაში და მისი დიასახლისი

2015 წლის ნოემბერში ლიტვაში, ქალაქ კაუნასში, „საქართველოს ხელოვნებისა და სურნელის სახლი“ გაიხსნა ახალგაზრდა ქართველი მხატვრის, გურამ ხეცურიანის პერსონალური გამოფენით. ჩვენი ჟურნალი დროულად გამოეხმაურა ამ სასიხარულო მოვლენას, რათა ორიოდ სიტყვით მაინც მოეთხრო ამ სახლსა და მის სიმპათიურ დიასახლისზე, კრისტინა ბარანაუსკაიტეზე, რომელსაც, თუმცა ქართული სისხლი არ ურევია, მაგრამ საქართველო მისი დედუღეთია. თითქმის ყოველ ზაფხულს კრისტინა ოჯახის წევრებთან ერთად არდადეგებს თბილისში და დედის მშობლიურ სოფელში ატარებდა, ბორჯომის ხეობაში. მამით ლიტველი, დედით – ქართველი ბერძენი, ორი სამშობლოს შვილად გრძნობს თავს და ამით ამაყოფს. თებერვლის თვეში შევძელი, ჩემი დიდი ხნის ოცნება ამესრულებინა და კრისტინას დახმარებით ლიტვას ვწვეოდი. თუ მანამდე შორიდან ვადევნებდი თვალს „სახლის“ ახალ ამბებს, ახლა იქ გაშინაურების საშუალებაც მომეცა.

კრისტინას წამოწყება საქართველოსა და ლიტვის მრავალწლიან მეგობრობას მიეძღვნა, რომლის განსახიერებასაც მისთვის, პირველ რიგში, ოჯახი

წარმოადგენდა. იმ წელს მის მშობლებს ოქროს ქორნილი უნდა აღენიშნათ, მაგრამ, სამწუხაროდ, მამა გარდაიცვალა, ვერ მოესწრო ქალოშვილის ჩანაფიქრის ხორცშესხმას.

ამასობაში წელიწადზე მეტი დრო გავიდა, „სახლს“ მუდმივი სტუმრები და გულშემატკივრები გამოუჩნდნენ. მის შესახებ წერენ ლიტვურ პრესაში, ამზადებენ სატელევიზიო გადაცემებს... კრისტინა ბარანაუსკაიტე ხელოვნებათმცოდნეა. თავდაპირველად მხოლოდ თანამედროვე ქართველი მხატვრების ლიტვულებისთვის გაცნობას გეგმავდა, მაგრამ შემდეგ მიხვდა, რომ ქვეყნის კულტურის, ხელოვნების შესაყვარებლად შესაბამისი გარემოს, კონტექსტის შექმნაა საჭირო. აქედან წარმოიშვა სახლის შექმნის იდეაც. ხშირად ეკითხებიან: რატომ სახლი და არა ცენტრი, საზოგადოება ან რაიმე ამდაგვარი? მასაც არ ბეზრდება ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა. სახლი ხომ ის ადგილია, სადაც ყოველთვის მიგიხარია, სადაც მშვიდი და შინაურული გარემოა.

ამ მოკლე დროის განმავლობაში კრისტინამ, საკუთარი ძალებით, რამდენიმე მნიშვნელოვანი გამოფენის მოწყობა შეძლო. გურამ ხეცურიანის ნამუშე-

ვრების გარდა, „საქართველოს ხელოვნებისა და სურნელის სახლში“ მისულმა სტუმრებმა იხილეს გიორგი ყვავილაშვილის ფოტოგამოფენა. გასული წლის დეკემბერში კრისტიანს მიწვევით კაუნასში გაემგზავრნენ ნინო ჩაკვეტაძე და ბუბა არაბული, რათა თავიანთი ერთობლივი გამოფენის გახსნაში მიეღოთ მონაწილეობა. ამჟამად გამოფენილია რამუნია კერდოკაიტე-ვლასენკიენეს მიერ საქართველოში გადაღებული ფოტოები, რომლებიც დიდ ინტერესს იწვევს. როცა ლიტველები იგებდნენ, რომ საქართველოდან ვიყავი, სრულიად განსხვავებულ კითხვებს მისვამდნენ, მაგალითად: უსაფრთხოა თუ არა საქართველოს მთიანი მხარის მონახულება და როგორ მზადდება სახელგანთქმული ჩურჩხელა?

სამზარეულო, მართლაც, ქვეყნის კულტურის ნაწილია, მისი სავიზიტო ბარათი. შეიძლება ძალიან დიდხანს ესაუბრო მავანს უცხო ქვეყანასა და ხალხზე, მაგრამ ის კერძები, რომლებსაც დააგემოვნებენ, შენს სათქმელს უფრო მეტ

სიცხადესა და დამაჯერებლობას შესძენს. დაახლოებით ასე მოხდა კრისტიანს შემთხვევაშიც – მისი კულინარიული მასტერკლასები და დეგუსტაციები ლიტველი მეგობრებისთვის მომზადებული ნიგვზიანი ბადრიჯნითა და ხაჭაპურით დაიწყო. სუფრასთან დრო საინტერესოდ გადის, რადგან მასპინძელი სტუმრებს საქართველოზე უამბობს. საუბრის თემა მრავალფეროვანია. აქ შეიძლება გაეცნო აგრეთვე ქართულ მუსიკას და კინემატოგრაფიას საგანგებოდ მოწყობილ კინოსალამოებზე. ადამიანები ზოგჯერ ისე გაერთობიან საუბარში, რომ სახლში წასვლა საგრძნობლად უგვიანდებათ. ერთმა ქალბატონმა კრისტიანს ხუმრობით ასეთი კითხვაც კი დაუსვა: არ შეიძლება, რომ აქ საცხოვრებლად დავრჩეო?

დავაკვირდეთ, საით მიდის ჩვენი ცხოვრება: რაც უფრო „განვითარებულია“ ესა თუ ის საზოგადოება, მით ნაკლებ დროს უთმობს ხალხი ერთმანეთთან ურთიერთობას. ამის შემდეგ რატომღა გვაკვირვებს სხვადასხვა სახის დამამშ-

ვიდებელი აბების ასეთი პოპულარობა? დღეს მეგობრების შეხვედრა ფინჯან ყავაზე ლამის ფუფუნებად იქცა. ამავე დროს, გული იქით მიგვიწევს, სადაც ჩვენ მიმართ სითბოსა და ყურადღებას ავლენენ, დროს არ იშურებენ. „ევროპაში თანდათანობით იკარგება შინაურ პირობებში საჭმლის მომზადების კულტურა. მე მინდა, ქალები სამზარეულოში დავაბრუნო. გარდა ამისა, ერთად მომზადებულ საჭმელს ის ხიბლიც აქვს, რომ ხშირად უცნობ ადამიანებს ერთმანეთთან აახლოებს, ოჯახურ ატმოსფეროს ქმნის. სინანულით ვაცნობიერებ, რომ ლიტველებს საკუთარი ტრადიციები ავინწყებათ. როცა მათ თვალწინ ქართულ კერძებს ვამზადებ ან გატაცებით ვუხსნი, თუ რა ადგილი უკავია ეროვნულ სიმღერებსა და ცეკვებს თითოეული ქართველის ცხოვრებაში, ჩემი სტუმრები ლიტვური სამზარეულოსა თუ ფოლკლორის მნიშვნელობაზე იწყებენ დაფიქრებას, ბებიების რეცეპტებს იხსენებენ და ა.შ. მე ეს ძალიან მახარებს!“ – მეუბნება კრისტინა. – „პატივი ვცეთ სხვა ერების ღირებულებებს და ნუ დავივიწყებთ საკუთარს!“

ზღაპარ იყო...

როცა ყოფა უსაშველოდ მძიმდება და მომავლის რწმენას კარგავ, ზღაპრებს უნდა მიმართო, გამოგონილ ამბებს, რომლებიც სიკეთესა და სიყვარულზე მოგვითხრობენ, დადებითი ენერგიით გვაავსებენ, გვაიმედებენ... კრისტინამ დაახლოებით ამ შინაარსის სათქმელი სხვა სიტყვებით მითხრა მეგობრულ საუბარში, მაგრამ საქართველოში დაბრუნებულს რატომღაც პირველად სწორედ ეს ამომიტივტივდა მეხსიერებაში. ალბათ, ძალიან შორს უნდა წახვიდე სამშობლოდან, რათა მისი ავ-კარგი უკეთ დაინახო. აბა, რას წარმოვიდგენდი, რომ სულ რაღაც ერთ კვირაში მომენატრებოდა თბილისის

ქუჩები, ქართული მეტყველება?..

ე. ი. ზღაპრები? რა თქმა უნდა! ვისაც სასწაულების არ სჯერა, ვერც ხედავს, თუ რა ჯადოსნური სამყაროთია გარშემორტყმული ყოველ ცისმარე დღეს, სადაც კვლავ ცოცხლობენ ძველი ლეგენდები და არქეტიპები. მაგალითად, ბოროტი და შურიანი დედინაცვლისა და გერის ამბავი, ყველა ქვეყნის მითოსურ აზროვნებას რომ შემორჩა, უსასრულოდ მეორდება დღესაც...

ბავშვობიდან მაინტერესებდა ბალტიისპირეთის ქვეყნები, რომლებიც მაშინ საბჭოეთის ფარგლებში ევროპული ცხოვრების წესის განსახიერებას წარმოადგენდა. განსაკუთრებით ამ ქვეყნების პეიზაჟსა და არქიტექტურას ვეტრფოდი, რაღაც იდუმალ, ზღაპრულ საბურველში გახვეული მესახებოდა, მიზიდავდა, როგორც შეიძლება სამხრეთს ჩრდილოეთი იზიდავდეს ანდა პირიქით... შემდეგ ეროვნული მოძრაობა დაიწყო... საქართველომ და ლიტვამ განსაკუთრებით დიდი წვლილი შეიტანეს საბჭოთა იმპერიის დამხობაში. ცხადია, ამ მნიშვნელოვანმა გარემოებამ ეს ორი ქვეყანა ძალიან დაახლოვა. მას შემდეგ ლამის ოცდაათი წელი გავიდა, მაგრამ, როგორც ჩვენ, ისე ლიტველებს ეს მოვლენები დღესაც ნათლად ახსოვთ და, თუმცა, ჯერჯერობით უმთავრესად ჩვენი ჩრდილოელი მეგობრები გვსტუმრობენ, ვიმედოვნებ, რომ მალე ეს ტენდენცია შეიცვლება და ქართველებიც გაემგზავრებიან ამ ლამაზი ქვეყნის „დასალაშქრავად“, ოდესღაც დიდი ლიტვის სამთავრო რომ ერქვა.

ლიტვა ჩრდილოეთის ქვეყანაა, მკაცრი ჰავით, ბალტიის ზღვის სიახლოვე ამ ჰავას კიდევაც ანესტიანებს. ხშირად უთქვამს კრისტინას: „საქართველოში გაზაფხული ზოგჯერ თებერვალში დგება, მაშინ, როდესაც ჩვენთან მაისამდე ცივა. სამხრეთში ისედაც ხარობს ყველაფერი, ჩვენი მინა კი ძნელად იძლევა მოსავალს. უდიდესი ძალისხმევით, მძიმე შრომის შედეგად თუ გაიტანდა გლეხი თავს“.

ასეთმა ცხოვრების პირობებმა, ბუნებრივია, გამოაბრძმედა ხალხის ხასიათი – შრომისმოყვარე, პრაქტიკული და დისციპლინირებული გახადა. სწორედ რომ კლიმატური პირობების გამო ლიტვურ ტრადიციულ კერძებს ერთი თავისებურება გააჩნია – იმდენად ხშირად იყენებენ კარტოფილს, რომ ბუნებრივად გიჩნდება კითხვა, რას მიირთმევდნენ ლიტველები, სანამ კარტოფილი ევროპაში მოხვდებოდა? ბლინები რომ ბლინებია, იმასაც მოხარული კარტოფილისგან ამზადებენ, წვნიან კერძებში ხომ არ იქნება უიმისობა, ხოლო ლიტვური სამზარეულოს მძიმე არტილერია – ცეპელინები, რომლებსაც ეს სახელი (სავარაუდოდ) დირიჟაბლის გამო დაარქვეს, (მოყვანილობის მიხედვით), წინასწარი ფსიქოლოგიური მომზადების გარეშე არ უნდა მიირთვათ...

მასსოვს, ქალაქგარეთ გავიდოდით თუ არა, მიუჩვეველს მაოცებდა დაბალი ჰორიზონტი, თანაბარი, გაშლილი სივრცე, შორს, თვალსაწიერში მთების არარსებობა. ზამთრის პეიზაჟს მსუბუქი ჯანღვივით რაღაც გადაჰკვროდა. ვცდილობდი, არ შემემჩნია სიცივე, მით

უმეტეს, რომ ჩემი გულისხმიერი მასპინძლები მამშვიდებდნენ, ეს რა არის, ახლა დათბა, შენ ადრე უნდა გენახაო და თუ საქართველო მთაგორიანი ქვეყანაა, ლიტვა თავისი ტყეებით არის ცნობილი. ქვეყნის მთავარი მდინარეა „ნემანი“, ლიტვურად „ნამუნასი“, რომელიც ქვეყნის სამხრეთ ნაწილს ორად ჰყოფს და დასავლეთით მიედინება. მასთან დაკავშირებულია არაერთი ლეგენდა და გადმოცემა, ისტორიული თუ კულტურული ძეგლი.

რაიგარდასის ველი

სამხრეთი ლიტვა, ძუკია, დაინავას მხარე... „დაინა“ ლიტვურად სიმღერას ნიშნავს. ამ სახელწოდების მართებულობას ყველა ირწმუნებს, ვინც დასავლეთით გაშლილ რაიგარდასის ველს იხილავს, სადაც ნელა და უხმაუროდ მოედინება მდინარე „ნემანი“. ტყეებითა და ბუჩქნარით გარშემორტყმული ველი სწორი და ვრცელია (გაყინული ტბასავით). არაბუნებრივად გამოიყურება, თითქოს ვიღაცის მიერ იყოს შექმნილი. „ეს ველი, მართლაც, ჯადოსნურია“, – გვამცნობს ძუკიური

გადმოცემა. იქ, სადაც ახლა ქორფა ბალახი იზრდება, უხსოვარ დროს ტბა იყო, რომელიც მთელ ველს ფარავდა. ტბაში – კუნძული, კუნძულზე – მთა, ოლონდ ეს მთა ეშმაკებმა დადგეს, მასზე კი უზარმაზარი ლოდებით სასახლის მშენებლობა გააჩაღეს. ერთი ასეთი ლოდი ახლაც გდია სოფელ შვენდუბრეს სიახლოვეს. ამ ლოდით სასახლის მშენებლობა დამთავრდებოდა, მამალს რომ არ დაეყვილა და ეშმაკს ხელიდან არ გავარდნოდა.

ლიტვაში გატარებული ერთი კვირა ყველა ღირსშესანიშნაობის სანახავად, ცხადია, არ იქნებოდა საკმარისი. გული მწყდება, რომ ჩემი თვალით ვერ ვნახე რაიგარდასის ველი. ის, თურმე, ფოტოპარატს „გაურბის“, ტექნიკას არ ძალუძს, აღბეჭდოს მისი მომწუსხველი მშვენიერება, ფოტოთვალის ვერ „ხედავს“ იმას, რითაც ამ ადგილმა სახელი გაითქვა. გენიალურმა ლიტველმა მხატვარმა, მიკალოუს კონსტანტინას ჩურლიონისმა, რომელიც წარმოშობით სწორედ სამხრეთ ძუკიიდან იყო, თავის შესანიშნავ ტრიპტიქში შეძლო, გადმოეცა რაიგარდასის ველის იდუმალეობა, ცივი და მშვიდი ტონებით, თავისებური ხელნერით გამოეხატა მისი არსი და რაღაც განსაკუთრებული მნიშვნელობაც მიენიჭებინა.

სიტყვამ მოიტანა და ახლა მსურს, ლიტველების ფიროსმანზე გიამბოთ, თუ შეიძლება ასე ითქვას, ლიტვური პროფესიონალური მუსიკის ფუძემდებელზე, ხელოვანზე, რომელიც ისე ჰყვება „ლიტვური სულის მოთხრობას“, როგორც არავინ ამქვეყნად და ამავდროულად, ზოგადსაკაცობრიო იდეალებით საზრდოობს, ვარსკვლავებს ესაუბრება...

ჩურლიონისის მისტიკური ნათება

ჩურლიონისის მუზეუმი კაუნასში... მხატვრის გადიდებული ფოტო ფერწერული ექსპოზიციის შესასვლელში... რა ძალიან ცოტაა მასში სხეულებრივი!

უკრავს მუსიკა, მისი მუსიკა... და მაინც სიჩუმეა. საკმარისია, აქ ფეხი შემოდგა, შენს თავს უკვე აღარ ეკუთვნი, უფრო სწორად, საკუთარ „მე“-ზე მალლა დგები, იზრდება, როდესაც ხედავ, როგორ ხელენიფება ადამის ძეს მცირე მინიერ საზომზე უარის თქმა და კოსმიური მასშტაბებით აზროვნება. მავანი იტყვის, ჩურლიონისის ფერწერა მისივე მუსიკაა, ფერში გამოხატული. იქნებ, ასეცაა. ყოველ შემთხვევაში, მან სწორედ ასე დაიწყო ხატვა – ერთ მშვენიერ დღეს მუსიკამ, რომელსაც ის ქმნიდა, სავსებით ხილული სახე მიიღო. ჩურლიონისმა ვერ შეძლო მუსიკალური განათლების დასრულება და ნახევრად თვითნასწავლი მხატვარი იყო, მაგრამ განა ამ მშრალ ფაქტს შეუძლია მისხალი მაინც მოაკლოს მის მიერ მხატვრობის განვითარებაში შეტანილ უდიდეს წვლილს? და განა ეს ხელს შეგვიშლის (ან ოდესმე შეუშლია) ხელოვნებით ტკობაში?

ჩურლიონისის ნამუშევრებმა იმთავითვე მომაჯადოვა, ერთი სურათიდან მეორეზე გადავდიოდი და შთაბეჭდილება სულ უფრო ძლიერდებოდა! კრისტინა, რომელიც რამდენიმე წლის წინ ამ მუზეუმში მუშაობდა, გზადაგზა მიყვებოდა მხატვრის შესახებ: „ძალიან მგრძობიარე და სათუთი სულის ადამიანი იყო. ეს გამომსახველობითი საშუალებების არჩევანშიც გამოიხატა: უმთავრესად მუშაობდა პასტელში, რომელიც მის პოეტურ ბუნებას შეესაბამებოდა. შეხედე, მისი ადრეული ნამუშევრების ეს სერია სიკვდილის თემას მიეძღვნა და საკმაოდ დამთრგუნველად მოქმედებს, არა?“ დიახ, შემადრწუნებლადაც კი. ახლა წარმოიდგინეთ ჩურლიონისის მდგომარეობა, როდესაც პეტერბურგში გამართულ პერსონალურ გამოფენაზე სწორედ ამ სერიასთან დაკავშირებით დაახლოებით ასეთი კითხვა დაუსვს: რატომ ხატავთ სასიკვდილო პროცესიას და კუბოებს, არ ჯობდა, ნატურმორტი დაგეხატათ?

დავდიოდი დარბაზში და ამეკვიცა ფიქრი, რომ ეს სამყარო საიდანადაც მეცნობოდა, ვილაცას მახსენებდა, მაგრამ ჩემმა მეხსიერებამ არც ერთი მხატვრის და არც მუსიკოსის სახელი არ „ამოაგდო“... „ნიკოლა ტესლა!“ – ვთქვი ბოლოს. ორივენი პატარა ქვეყნის შვილები იყვნენ, ჩურლიონისის სამშობლო რუსეთის იმპერიის საზღვრებში იყო მოქცეული, ხოლო სერბმა ნიკოლა ტესლამ ბავშვობა და სიყრმე ავსტრია-უნგრეთის იმპერიაში გაატარა. ცხადია, ამან გარკვეულწილად იმოქმედა მათი მსოფლმხედველობის ფორმირებაზე. მათი უმთავრესი მსგავსება კი ისაა, რომ უხილავ სამყაროს ახადეს ფარდა, მომავლით ცხოვრობდნენ და არა აწმყოთი. ჩურლიონისმა თავისი ხელოვნებითა და მუსიკით იგივე გააკეთა, რაც ტესლამ მეცნიერული კვლევებით. ხილვები, ცხადში ნანახი სიზმრები, სიმბოლოები – ორიოდ სიტყვით ასე შეიძლება დაახასიათო ლიტველი მხატვრის ფერწერული ნამუშევრები, რომელთა დიდ ნაწილს, სამწუხაროდ, სარესტავრაციო სამუშაოები დასჭირდა, რადგან, მოგესხენებათ, პასტელი ფაქიზი მასალაა.

ჩურლიონისის მხატვრობა თავად მას ჰგავს. ესაა სულის ზეობა, გამარჯვება ყოველივე მატერიალურზე. მისი შემოქმედება უფრო მისტიკურია და თუ მას მაინც გააჩნია რელიგიურობის ელემენტები, მაშინ ეს რალაც უნივერსალური რელიგიაა, რომელიც ღმერთის შესახებ განსხვავებულ მოძღვრებათა სინთეზით იქმნება. გრჩება შთაბეჭდილება, რომ ის საგნებს კი არ ხატავს, არამედ მათ იდეებს, ეთერულ სხეულებს. მაგალითად, ავილოთ მისი პეიზაჟები. განავინმეს შეუძლია თქვას, რომ რაიმე ამის მსგავსი ოდესმე უნახავს? ამავედროულად, ისინი საგანთა და მოვლენათა არსს გამოხატავენ, პლატონის მოძღვრებას თუ მოვიშველიებთ, უშუალოდ იდეების სამყაროს ასახავენ და არა მათ ანარეკლებს, ჩრდილებს რეალური სამყაროს სახით.

ეს არაადამიანური, ზეადამიანური განზომილება, რომლის შემეცნებასაც ჩურლიონისმა მთელი თავისი ხანმოკლე სიცოცხლე მიუძღვნა, დამთვალეერებელზე, ცოტა არ იყოს, დამთვალეერებადაც მოქმედებს, იმდენად არ ჰგავს, იმდენად აღემატება ჩვეულ სამგანზომილებიან ყოფას. მართალია, მხატვრის მიერ შექმნილი სამყარო უსაზღვროდ გზილავს და გიზიდავს, ისწრაფვი კიდევ მისკენ, მაგრამ ცხადში ვერასოდეს მოიხელთებ, მხოლოდ გუმანით იგრძნობ, რომ ბავშვობაში ნანახ სიზმრებს გახსენებს... ამ შეუსაბამობას, უთუოდ, თავად ავტორიც განიცდიდა. ვფიქრობ, აქედანაა მის ქმნილებებში ის ნათელი სევდა თუ სევდიანი ნათელი, რაც ყველასგან გამოარჩევს.

პასტელის ჩამქრალი, ვიტყოდი, ფერმკრთალი ტონები იმ ტკივილზე მოგვითხრობს, მიუღწევლისკენ სწრაფვას რომ ახლავს. მისი შემოქმედებაც ამიტომაც ერთდროულად ასეთი ოპტიმისტური და დეპრესიული. მხატვრის საყვარელი ფერები: ყვითელი, მწვანე და ცისფერი მშობლიური ლიტვის ფერებია, მისი ტყით, ზღვითა და ქარვით ნასაზრდოები. როგორც უკვე ვთქვით, ეს მსოფლიო მნიშვნელობის ხელოვანი ერთდროულად ძალიან ახლოს იდგა საკუთარ ხალხთან...

გამოფენის თვალეერებისას ერთ სურათთან შევჩერდი. მასზე გამოსახულია ერთმანეთის პირისპირ პროფილში მდგარი ორი გვირგვინოსანი მეფე. პორტრეტებს თითქმის ვერ შეხვდებით ჩურლიონისთან. კაცმა რომ თქვას, ამ ნაწარმოებსაც მხოლოდ პირობითად შეიძლება ეწოდოს პორტრეტული გამოსახულება, იმდენად სქემატური და ზოგადია მეფეების სახეები, ქეშმარიტად ზღაპრული მეფეები არიან, მაგრამ აღნიშნული სურათი სხვა რამითაც გამოირჩევა.

„ჩურლიონისს არ უყვარდა თავისი შემოქმედების განმარტება. ეს გახლავთ

ერთადერთი ნამუშევარი, რომელიც მან ახსნა, – მეუბნება მუზეუმის თანამშრომელი. – აი, რა გვიამბო მხატვარმა: ორი ქვეყნის ორი ხელმწიფე ღამით უღრან ტყეში მიდიოდა. უეცრად მათ შენიშნეს, რომ შორს რაღაც ანათებდა. როცა ახლოს მივიდნენ და დააკვირდნენ, ნახეს, რომ უბრალო ლიტვური ქოხი ბრწყინავდა. მაშინ სასიამოვნოდ გაოცებულმა ბუმბერაზებმა ხელში ფრთხილად აიღეს და დალოცეს ლიტველი გლეხის სახლკარი, რათა უკუნითი უკუნისამდე არ მოჰკლებოდა ნათელი...”

დრუსკინინკაი

დრუსკინინკაი ლიტვის უკიდურეს სამხრეთში, პოლონეთის საზღვართან ახლოს მდებარეობს. უკვე მე-18 საუკუნეში ამ ადგილმა სახელი გაითქვა თავისი სამკურნალო წყაროებით. 1837 წელს რუსეთის მეფის მთავრობამ დრუსკინინკაი საკურორტო ადგილად აქცია. აქაური მაცხოვრებლებისა და დამსვენებლებისთვის დიდი მნიშვნე-

– ვარშავა, რომელიც აქედან რამდენიმე კილომეტრის დაშორებით გადიოდა.

დღეს დრუსკინინკაი ლიტვის ყველაზე უფრო პოპულარული და კეთილმოწყობილი საკურორტო ქალაქია, რომელიც ამაცობს თავისი წარსულით. აქ, ყავრით გადახურულ პატარა სახლში, კონსტანტინას ჩურლიონისის დიდი ოჯახი ცხოვრობდა; აქ გაატარა ლიტველმა გენიოსმა ბავშვობა. მერეც, ვარშავაში, ლაიპციგსა თუ პეტერბურგში მყოფს გული ყოველთვის აქეთ მოუწევდა, მშობლიური ნემანის ნაპირებზე. დაბრუნებული აქ პოულობდა სიმშვიდესა და შთაგონებას: მწვანე მინდვრებზე, ტყეში, უკიდევანო ცის ქვეშ... მიუხედავად იმისა, რომ ცხოვრების დიდი ნაწილი საზღვარგარეთ გაატარა, სხვაგან ბედნიერი არ ყოფილა. სამშობლოსგან შორს მყოფს სული ეხუთებოდა და ხშირად ავადმყოფობდა. „მას ისევე ესაჭიროებოდა აქაური ჰაერი, როგორც ზღვის ფრინველს მარილიანი ქარის ქროლა“.

სიცოცხლის ბოლო წლებში ჩურლიონისი როგორც კომპოზიტორი თავდაუზოგავად მუშაობდა, და ამავდროულად

ელობა ჰქონდა 1862 წელს გახსნილ სარკინიგზო მაგისტრალს პეტერბურგი

ხატავდა; აგრეთვე კერძოდ ასწავლიდა მუსიკას, წერდა სტატიებს კულტურასა

და ხელოვნებაზე და პარალელურად თეატრალურ დეკორაციებზეც მუშაობდა. ამან საბოლოოდ შეარყია მისი ისედაც სუსტი ჯანმრთელობა. სულიერ აშლილობას ფილტვების ანთებაც თან დაერთო და 35 წლის ჩურლიონისი გარდაიცვალა სამშობლოსგან მოშორებით, პოლონეთში, ისე, რომ თავისი პანაწინა ქალიშვილი ერთხელაც არ უნახავს.

კაუნასი

ლიტვის სიდიდით მეორე ქალაქი – კაუნასი – მდინარეების: ნემანისა და ვილიის, ლიტვურად – ნიარისის გადაკვეთის ადგილას დაარსებულია. ნემანი მას ორ ნაწილად ყოფს, თუმცა ძველი ქალაქი და მისი ღირსშესანიშნაობები, უმთავრესად, მარჯვენა ნაწილშია თავმოყრილი. მე-14 საუკუნის ჯვაროსნების ქრონიკებში არაერთხელაა მოხსენიებული ციხესიმაგრე, რომელიც ამ ქალაქს იცავდა და რომელმაც მრავალრიცხოვან იერიშებს გაუძლო, სანამ კაუნასი საბოლოოდ დანებდებოდა.

ქალაქში უამრავი ეკლესია და ტაძარია, უმთავრესად კათოლიკური. ვილიუსისგან განსხვავებით, რომელიც უფრო აღმოსავლეთით მდებარეობს, კაუნასმა გაცილებით ნაკლებად განიცადა რუსული კულტურის გავლენა (საქმე ეხება მართლმადიდებლურ ეკლესიებსა და ზოგადად, არქიტექტურას). ძველი კაუნასი, უმთავრესად, ორსართულიანი სახლებისგან შედგება. ვრცელ, მართკუთხა მოედანზე ყელი მოუღერებია ქალაქის რატუმას, რომელსაც ფერისა და სილამაზის გამო „თეთრი გედი“ შეარქვეს. კაუნასის რატუმა, თავად ლიტველების აზრით, „უდავოდ ყველაზე დახვეწილი შენობაა არა მხოლოდ კაუნასში, არამედ მთელ ლიტვაში“. ის ამ ადგილას ჯერ კიდევ მე-15 საუკუნიდან იდგა, იმ დროიდან, როდესაც ქალაქს თვითმმართველობის უფლება მიენიჭა, თუმცა ამის შემდეგ, მე-16 საუკუნეში, აქ ხელახლა

ააგეს გოთიკური შენობა, რომელიც მე-17 საუკუნეში რენესანსის სტილში გადაკეთდა და დაემატა კოშკი. ამის შემდეგ „თეთრმა გედმა“ კიდევ ორჯერ იცვალა იერი დროის მოთხოვნების შესაბამისად. დღევანდელი რატუმის გარეგნული სახე მე-19 საუკუნით თარიღდება და კლასიციზმის სტილშია გადაწყვეტილი.

1919-1940 წლებში კაუნასი ლიტვის დამოუკიდებელი სახელმწიფოს დროებითი დედაქალაქი იყო. ამ პერიოდში ის საგრძობლად გაიზარდა, განვითარდა და მნიშვნელოვან კულტურულ ცენტრად იქცა. მის ერთ-ერთ ღირსშესანიშნაობას წარმოადგენს არტდეკოს სტილში აგებული უამრავი შენობა, რომლებსაც იუნესკოს გადაწყვეტილებით, მსოფლიო კულტურული მემკვიდრეობის სტატუსი უნდა მიენიჭოს. 16 თებერვალს, კაუნასში მყოფმა შევიტყვე, რომ ამ დღეს ლიტველები დამოუკიდებლობის დღეს ზეიმობდნენ, რომელიც სწორედ 1919 წელს აღდგენილ სახელმწიფოებრიობას უკავშირდებოდა.

კაუნასიდან დაახლოებით ერთი და იმავე დაშორებით მდებარე ორი ადგილი მოვინახულეთ – ბირშტონასი და პაჟაისლისი. ქალაქში უფრო თბილოდა და მდინარე ნემანი მხოლოდ ნაპირებთან იყო ოდნავ მოყინული, ხოლო ბირშტონასი, რომელიც კაუნასიდან არც ისე შორსაა, მთლიანად მოყინულიყო და ფოტოზე თოვლით დაფარული ზეგანი გეგონებათ, რომელსაც გრძელი მწვანე არშიასავით ტყე აკრავს. ბირშტონასი თავისი სამკურნალო წყლებითა და ტყე-პარკებით არის განთქმული. გოთიკური არქიტექტურული სტილით აგებული ტაძარი დაკეტილი დაგვხვდა. კრისტინამ ამიხსნა, რომ ტაძრის ეზოში ჩადგმული ხის ჯვარი, რომელსაც სახურავი ეფარა, ლიტვური ხელოვნების თვითმყოფად ნიმუშს წარმოადგენს, უფრო მეტადაც, ვიდრე გოთიკური ანდა ბაროკოს სტი-

ლის ტაძრები. თბილისში ჩამოსვლის შემდეგ ლიტველი ავტორის მიერ რუსულად დაწერილ და 1979 წელს გამოცემულ წიგნში „მოგზაურობა ლიტვაში ნემანის გაყოლებით“ ლიტვური ჯვრების შესახებ საგულისხმო ინფორმაცია აღმოვაჩინე.

ლიტვური ხის ჯვრები – მცირე ხუროთმოძღვრების ძეგლები

ლიტვაში, უმთავრესად, ქალაქგარეთ, ეკლესიების ეზოებში, გზაჯვარედინებსა თუ გზისპირებზე, ხის ჯვრები დგას. ჩვეულებრივ, ეს ჯვრები წმინდანების სახელზეა აღმართული, შეთქმული. ქვეყნის ერთ-ერთ კუთხეში მე-19 საუკუნის პირველ ნახევარში ეს ჯვრები ისე მომრავლებულა, რომ, თვითმხილველი ქსენძის სიტყვებით, ყოველ რამდენიმე ათეულ ნაბიჯზე შეიძლებოდა მათი ხილვა. კათოლიკური ეკლესია ამაში წარმართობის გადმონაშთს ხედავდა და არცთუ უმიზეზოდ. ღვთისმსახურები ამბობდნენ, რომ სოფლად, გზებსა თუ ტყეებში დადგმული ჯვრები ერთგვარი ხის კერპებია, რომლებსაც წმინდანების სახელით ნათლავენ. ტაძრებს, ცხადია, არქიტექტორები აგებდნენ, ხშირად მონვეული სპეციალისტებიც და მათში სათანადოდ ვერ ჰპოვა ასახვა ეროვნულმა, ხალხურმა შემოქმედებამ. მაშინ, როდესაც ჯვრებს უბრალო ადამიანები ქმნიდნენ, რომლებიც ქრისტიანულ დოგმატებზე უკეთ ხეზე კვეთის საუკუნოვან ტრადიციებსა და ფოლკლორს იცნობდნენ. ხის ჯვრები, ჩვეულებრივ, ადამიანის სიმაღლისა ან უფრო მაღალი. უმთავრესად, სახურავით ბოლოვდება, რომელშიც ჯვარცმაა მოთავსებული, ოღონდ, ზოგჯერ იმდენადაა დახუნძლული სხვადასხვა გეომეტრიული ფორმითა თუ მორთულობით, რომ ჯვრის მოყვანილობას კარგავს. ისიც უნდა გავითვალისწინოთ, რომ ლიტვამ ევროპაში ყველაზე გვიან მიიღო ქრისტიანობა, რომელიც აქ მხოლოდ მე-14 საუკუნის ბო-

ლოდან იწყებს გავრცელებას. თვით ამის შემდეგაც კი ძალიან დიდხანს შემორჩნენ ამ ქვეყანაში მოუნათლავი ადამიანები, რომლებიც წარმართულ ტრადიციებს აგრძელებდნენ – აღმერთებდნენ მზეს, გველთევზებს და სხვ. ძველი ლიტველების ყოფისთვის დამახასიათებელი ორნამენტები, როგორებიცაა ფოთლები, ტოტები, გველები, მზე, მთვარე თუ ვარსკვლავები ხელოვნების წინარეისტორიულ პერიოდს მიეკუთვნება. ცალკე ჯგუფად შეიძლება გამოვყოთ დეკორის საკუთრივ ქრისტიანული ელემენტები – როგორებიცაა, ჯვარცმა და მისგან გამოსული სხივები, შარავანდედი, წამების იარაღები თუ სამკუთხედში მოთავსებული ყოვლისმხედველი თვალი. ასეთი მცირე ხუროთმოძღვრების ნიმუშები ლიტვაში იმდენად ბევრია, რომ მათ შეკედლებას ვერც ერთი მუზეუმი ვერ შეძლებდა. ჯობს იქვე დარჩნენ, სადაც ხალხმა აღმართა, – ასეთია მკვლევართა აზრი. ლიტვაში ე. წ. „ჯვრების გორაც“ კი არსებობს – საკმაოდ უჩვეულო სანახაობაა – მორებისგან შეკრული ხიდი ჯვრების „ტყეს“ შუაზე კვეთს.

ლიტვური ხალხური შემოქმედების მცოდნე, პ. გალაუნეცი მიიჩნევს, რომ ხის ჯვრები ქრისტიანობამდელი კულტურული ტრადიციის ერთგვარი გაგრძელებაა. ისინი გვიამბობენ ქვეყნის შორეულ წარსულზე, უძველეს კულტურებზე. „ესაა ლიტველი ხალხის სულის მოთხრობა, ისეთივე დიადი და იდუმალეობით მოცული, როგორც მათი უღრანი ტყეები“. როდესაც ჯვრებს ახლოს ეცნობი, მათ ფორმებსა და სიმბოლიკას სწავლობ, წარმოსახვაში ჩნდება სხვადასხვა მისტიკური სახეები.

სევდიანი პაჟაისლისი

თებერვლის ერთ ნაცრისფერ დღეს პაჟაისლისის სამონასტრო კომპლექსს ვენვიეთ, კაუნასის მახლობლად. დამთვალეირებელთაგან მხოლოდ ჩვენ

ვიყავით, სრულ სიჩუმეს მხოლოდ ჩვენი საუბარი არღვევდა. შორიდანვე გამოჩნდა ულამაზესი ბაროკოული ტაძრის კონტურები. საინტერესოა მონასტრის დაარსების ისტორია. ახალგაზრდა ლიტველი არისტოკრატი პაცი, იგივე პაცესი (მომავალში დიდი ლიტვის სამთავროს კანცლერი) განათლებას იტალიის ქალაქ პერუჯაში ეუფლებოდა. ქალაქიდან არც ისე შორს, ბენედიქტელების მონასტერი იყო, რომლებიც საკუთარ თავს კამალდულის უწოდებდნენ (იმ ადგილის სახელწოდების მიხედვით – კამპო დი მალდოლი). პაცესი შეხვდა ბერებს, რომლებსაც სიჩუმის აღთქმა ჰქონდათ დადებული და აღტაცებული იყო მათი მკაცრი წესდებით, თუმცა მხოლოდ ოცდაათი წლის შემდეგ, უკვე ლიტვის ერთ-ერთ ყველაზე გავლენიან დიდებულად ქცეულმა პაცესმა ბრძანა, რომ ამ ადგილას, ნემანის მარჯვენა ნაპირზე, ბენედიქტელ-კამალდულელების მონასტრის მშენებლობა დაეწყო. ამის შემდეგ აქ იტალიელი ბერები დასახლდნენ. ეს ამბავი მე-17 საუკუნის მეორე ნახევარში მოხდა.

ამ ორდენის მიერ აგებული ყველა მონასტრის დაგეგმარება მკაცრი სიმეტრიით გამოირჩევა, მთავარი ვერტიკალური და ჰორიზონტალური ღერძების დომინირებით. ტაძარი კი ყოველთვის არქიტექტურული ანსამბლის შუაგულში, შიგ ცენტრში უნდა მდებარეობდეს. პაჟაისლისის შემთხვევაშიც ასეა. გვიანი ბაროკოს ხანის ეს ელევანტური, ოდნავ ვიწრო ტაძრის ფასადი თითქოს სიმაღლეშია წასული...

მონასტრის ტერიტორია საკმაოდ ვრცელია. ჩვენ თვალწინ იშლება ლიტვის ისტორიის ფურცლები: აქ ნაპოლეონის ჯარებიც ყოფილან, რუსეთის იმპერიის სალდათებიც და გერმანელი ნაცისტებიც, შემდეგ საბჭოთა ხელისუფლებამ მონასტრის შენობა-ნაგებობანი სულიერად დაავადებულთა სამკურნალო ადგილად აქცია. 1992 წელს პაჟაისლისი

საბოლოოდ დაუბრუნდა წმიდა კაზიმირის სახელობის ლიტვეური კონგრეგაციის მონაზვნებს, ტაძარი ეკურთხა და წირვა აღესრულა.

2007 წელს ჩატარებული მონასტრის საფუძვლიანი რესტავრაციისა და კეთილმოწყობის შემდეგ ერთ-ერთ შენობაში ექსპოზიცია და საგანმანათლებლო კლასია მოწყობილი, მეორეში კი თითქმის ათი წელია, მოქმედებს პაჟაისლისის კულტურისა და ტურიზმის ცენტრი. მონასტრის ისტორიის მოთხრობა თანამედროვე, ინტერაქტიული მეთოდით მიმდინარეობს და ერთნაირად საინტერესო უნდა იყოს ბავშვებისა და უფროსებისთვის, თუმცა, კვლავ ტაძარს დავუბრუნდეთ. მისი არქიტექტურული ღირსებების გარდა, ყურადღებას იქცევს იტალიელი მხატვრების მიერ შექმნილი შიდა დეკორი. განსაკუთრებულ აღნიშვნას იმსახურებს კამალდულელების ღვთისმშობლის ხატი, რომელიც ბერებმა მეორე მსოფლიო ომის დროს აქედან წაიღეს, სხვა საეკლესიო ქონებასთან ერთად, რათა გერმანელ დამპყრობლებს ხელში არ ჩავარდნოდათ. ტაძარი მიეძღვნა ელისაბედისგან მარიამის მონახულებას და ამიტომ მრავალრიცხოვან ფრესკებს შორის ხშირად შეხვდებით ღვთისმშობლის ცხოვრებისა და ამალეების სცენებს.

ცხადია, ბაროკოული ტაძრის მშენიერება, სამონასტრო ანსამბლის კომპოზიცია და საინტერესო გამოფენა ვერავის დატოვებს გულგრილს, მაგრამ ჩემთვის პაჟაისლისი ყველაზე მეტად ერთი ოჯახის სევდიან ამბავს დაუკავშირდა, პაცესის ოჯახის ამბავს.

ლიტვის კანცლერმა მონასტრის მშენებლობა 1667 წელს დაიწყო. თავად ტაძრის აგებას მხოლოდ შვიდი წელიწადი დასჭირდა, მაგრამ საბოლოო მოწყობასა და მოხატვას ძალიან დიდი დრო დაეთმო და საბოლოოდ 1712 წელს დასრულდა. თავად პაცესი ამას ვეღარ მოესწრო. მონასტრის მარჯვნივ და მარცხნივ, ვრცელ ეზოში, ორ უძველეს

ჭას ნახავთ. თითოეულის გარშემო სამი დიდი ხე დგას. შეუძლებელია, ამ სანახაობამ გულში ნალველი არ გაგიჩინოთ. პაცესსა და მის მეუღლეს ერთადერთი შვილი მისცემიათ, გოგონამ მხოლოდ რვა დღე იცოცხლა. ამიტომაც მათი სულების მოსახსენიებლად ეს ხეები დაურგავთ, ჭის, სიმბოლურად უკვდავების წყაროს გარშემო.

ძველი ვილნიუსი (დასკვნის მაგიერ)

ალბათ, ძალიან შორს უნდა ნახვიდე სამშობლოდან, რათა მისი ავ-კარგი უკეთ დაინახო. აბა, რას წარმოვიდგენდი, რომ სულ რაღაც ერთ კვირაში მომენატრებოდა თბილისის ქუჩები, ქართული მეტყველება...

მე და კრისტიანამ ვილნიუსის ქუჩებში სეირნობა ბოლო დღისთვის მოვიტოვეთ, გემრიელ ლუკმად. ჩვენი მარშრუტი გოთიკურ სტილში აგებულ ყვითელი აგურის ულამაზეს შენობასთან დაიწყო და იქვე დამთავრდა. გედიმინასის გამზირი, ვილნიუსის საკათედრო ტაძარი, ლიტველი მთავრების სასახლე, პრეზიდენტის რეზიდენცია და ვილნიუსის უნივერსიტეტი (რომელიც ერთ-ერთი უძველესია მთელს აღმოსავლეთ ევროპაში) თავიანთი გრანდიოზული მასშტაბებით კონტრასტს ქმნის ძველი ვილნიუსის ვიწრო, მიხვეულ-მოხვეულ ქუჩებთან. გოთიკა, რენესანსი, ბაროკო და კლასიციზმი – ეს გასეირნება ევროპული არქიტექტურის ისტორიის ფურცლებზე მოგზაურობას ჰგავდა. ტკბილეულის მაღაზიაში შესული ბავშვივით ხარბად იყურები გარშემო: – რა არის ეს ლამაზი შენობა მარცხნივ? – ეროვნული ფილარმონია. – ეს რა ეკლესიაა, სულ პირდაპირ? – ეს წმიდა კაზიმირის სახელობის ტაძარია. სწორედ ამ ადგილას იყრის თავს რამდენიმე ქრისტიანული საკულტო ნაგებობა, რომლებიც ერთმანეთს ტოლს არ უდებენ სიძველესა და მოხდენილობაში. იქვე, სულ რაღაც

ორიოდე კვირის წინ გახსნილ პანანინა კაფეში ლიტვურ „ნაპოლეონს“ გვთავაზობენ, არც გარეგნულად და არც გემოთი რომ არა ჰგავს ჩვენსას – კიდევ ერთი შთაბეჭდილება მოგონებათა ყულაბაში. ძველი ვილნიუსის ქუჩებში რამდენიმე საათს დავდიოდით, გზადაგზა სიცივეს ვემალეობდით კაფეებში, ქარვის ნაკეთობათა მაღაზიებსა და არტსალონებში. ღამის განათების შუქზე ყველაფერს ოდნავ არარეალური იერი დაჰკრავდა. მართლმადიდებლური ეკლესია ლიტვური ეროვნული მოტივებით... საკუთარ თავს გამოვუტყდი იმაში, რომ სეირნობისას ვილნიუსს უნებურად ჩემს თბილისს ვადარებდი...

უკვე ღამდებოდა, როცა წმიდა ანას ეკლესიას მივუახლოვდით, გვიანი გოთიკური არქიტექტურის შედეგს, რომელიც ხუთასი წლის მანძილზე თითქმის არ შეცვლილა. ვფიქრობდი, რა უნდა ყოფილიყო წითელი აგურით ნაგები ეკლესიის მშვენიერების საიდუმლო. დაახლოებით ასე ვმსჯელობდი: წარმოიდგინე, რომ ის ცოცხალი არსებაა. ვის მიახლოვებდი? უეცრად ეკლესია მორცხვად თავდახრილ ნატიფ ქალწულად წარმომიდგა. ეს ახლა, თორემ მის გვერდით მყოფს ამაზე არ მიფიქრია. 1812 წელს, ვილნიუსში შესვლის შემდეგ, მასზე უთქვამს ნაპოლეონს – პარიზში ხელისგულზე დადებულს ჩავიტანდიო. შეყვარებული იმპერატორი... ეკლესიაში რომ შევედით, რამდენიმე წუთით ქადაგებას დავესწარით. როგორც კრისტიანამ ამიხსნა, ქსენძი სიყვარულის უნარზე საუბრობდა: წუ დაველოდებით, რომ შეგვიყვარონ, იმისთვის, რომ ჩვენ გვიყვარდეს. სიყვარულს არ სჭირდება მოლოდინები. ის უპირობოდ გასცემს და სანაცვლოდ არაფერს მოითხოვს. ეკლესიაში ბევრი ხალხი იყო: მოხუცები და ახალგაზრდები, მშობლები და პატარა ბავშვები... გული გამითბა.

ISSN 1087-5762

0000-0000